Barbara i Alan Piz

Zašto Muškarci ne slušaju a Žene ne tumače mape

u čemu se razlikujemo i šta da se radi

Mono i Manjana
2007.

Naslov originala
Alan & Barbara Pease
Why Man don't Listen & Women can't Read Maps
Copyright © Allan Pease 2001.

Izdavač
Mono i Manjana

Za izdavača
Miroslav Josipović
Nenad Atanasković

Prevod
Julija Novačić

Tehnički urednik
Nenad Đuričić

Štampa
Elvod-print, Lazarevac

Tiraž
1.000

ISBN 978-86-7804-109-9

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

159.922.1
173:159.9

PIZ, Barbara
Zašto muškarci ne slušaju a žene ne tumače mape : u čemu se razlikujemo i šta da se radi / Barbara i Alan Piz; (prevod Julija Novačić). - 3. izd. - Beograd : Mono i Manjana, 2007 (Lazarevac : Elvod-print). - 258 str. : ilustr. ; 21 cm

Prevod dela: Why Men Don't Listen & Women Can't Read Maps / Alan & Barbara Pease. - Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-7804-109-9

1. Piz, Alan
a) Međupolni odnosi b) Žene - Muškarci
c) Porodični odnosi d) Seksualni život

COBISS.SR-ID 143022092

SADRŽAJ

Uvod **13**
Nedeljna vožnja
Zašto je pisanje ove knjige bilo tako teško

1. Ista vrsta, dva sveta **21**
Neke stvari su očigledne
Prvobitna podela rada
Stereotipi
Da li je sve samo muška zavera?
Stav autora
Urođeno protiv stečenog
Vodič kroz čoveka
Kako smo ovde dospeli
Nismo mi to tako zamišljali
Zašto roditelji ne mogu da vam pomognu
Mi smo još uvek samo životinjska vrsta

2. Osmišljavanje **35**
Žene kao radari
Sve je u očima
Oči na leđima
Žene vide u širinu, a muškarci dubinski
Zašto ženske oči vide tako mnogo stvari?
Misterija nestalog putera
Muškarci i okretanje za ženama
Verujem samo u ono što vidim
Zašto muškarci treba da voze noću
Zašto žene imaju „šesto čulo“
Zato muškarci ne uspevaju da slažu žene
Ona bolje i čuje…
Žene čitaju između redova
Muškarci „čuju” putokaze
Zašto dečaci ne slušaju
Muškarcima promiču detalji

Magija dodira
Žene ne mogu bez dodira
Zašto su muškarci debelokošci
Ukus za život
Nešto je u vazduhu
Dosije X
Zašto su muškarci neosetljivi

3. Sve je u glavi **57**

Zašto smo pametniji od ostalih
Kako naš mozak brani svoju teritoriju
Mozak kao ključ uspeha
Šta je gde u mozgu?
Kako je počelo istraživanje mozga
Kako se mozak analizira
Zašto su žene bolje 'uključene'
Zašto muškarci ne mogu da rade dve stvari istovremeno
Probajte test sa pranjem zuba
Zašto smo to što jesmo
Programiranje fetusa
Test: kako vam radi mozak
Kako da saberete rezultat
Analiziranje rezultata
Završna reč

4. Pričanje i slušanje **83**

Strategija „plave ili zlatne cipele"
Zašto muškarci ne umeju da razgovaraju
Dečaci i njihovo školovanje
Zašto su žene vične priči
Zašto žene moraju da pričaju
Hormonska 'kopča'
Žene vole da pričaju
Muškarci govore u sebi
Nedostaci pričanja u sebi
Žene razmišljaju naglas
Nedostaci pričanja naglas
Žene pričaju, muškarci trpe zvocanje
Zašto se razočaravamo
Kako muškarci pričaju

Ženska priča na više koloseka
Šta pokazuju snimci mozga
Strategija: kako razgovarati sa muškarcima
Zašto muškarci vole krupne reči
Žene koriste reči kao nagradu
Žene su indirektne
Muškarci su direktni
Šta da se radi
Kako muškarca privoleti na akciju
Žene govore emotivno, muškarci su bukvalni
Kako žene slušaju
Muškarci slušaju kao statue
Kako mumlati
Kako naterati muškarca da sluša
Prenemaganje

5. Prostorne sposobnosti: mape, mete i parkiranje **111**

Kako mapa može da uzrokuje razvod braka
Seksistički stav
Gonič ručka u akciji
Kako muškarci znaju kuda da idu
Zašto dečaci vole zabavne parkove sa video igrama
Dečački mozak razvija se drugačije
Dijana i njen nameštaj
Testiranje prostornih sposobnosti
Kako se žene orijentišu
Šta ako ne možete da nađete sever?
Leteća mapa
Mapa naopačke
Finalni test
Kako izbeći svađu
Kako da se svađate dok vozite
Kako ženu nagovoriti
Muke sa parkiranjem unazad
Žene su pouzdaniji vozači
Kako su žene obmanute

Prostorna sposobnost i obrazovanje
Zanimanja koja iziskuju prostorne sposobnosti
Bilijar i nuklearna nauka
Kompjuterska industrija
Matematika i računovodstvo
Sve su stvari jednake...
Dečaci i njihove igračke
Kako se osećaju žene
Da li možete popraviti svoje 'prostorne veštine'?
Neke korisne strategije
Rezime

6. Razmišljanja, stavovi, osećanja i druge kobne oblasti **137**
Različite percepcije
Dečaci vole stvari, devojčice vole ljude
Dečaci se nadmeću, devojčice sarađuju
O čemu pričamo
Golicave priče
Šta hoće moderni muškarci i žene
Emocije u mozgu
Žene cene ljudske odnose, muškarci cene posao
Zašto muškarci rade neke stvari
Zašto muškarci i žene ostavljaju jedni druge
Zašto muškarci moraju da budu u pravu
Zašto muškarci kriju osećanja
Zašto muškarci vole društvo muškaraca
Zašto muškarac mrzi savete
Zašto muškarci nude rešenje problema
Zašto žene pričaju kad su pod stresom
Zašto muškarci pod stresom ne žele da razgovaraju
Upotreba 'muških' sredstava za rešenje problema
Zašto se muškarci igraju daljinskim upravljačem
Kako privoleti muškarce da pričaju
Kada su oboje pod stresom
Totalno isključenje
Kako muškarci utiču na otuđivanje žena
Zašto muškarci ne umeju sa emotivnim ženama
Igra sa plakanjem
Izlazak u restoran

Kupovina: njena radost, njegov užas
Kako dati ženi iskren kompliment

7. Naš hemijski koktel **159**

Kako nas hormoni kontrolišu
Hemija zaljubljivanja
Hormonska hemija
Zašto su plavuše toliko plodne
PMS i seks
Ženino hemijsko pomračenje
Testosteron: dobitak ili prokletstvo?
Slučaj leteće grnčarije
Zašto su muškarci agresivni
Zašto muškarci tako puno rade
Testosteroni i prostorne sposobnosti
Zašto žene mrze parkiranje unazad
Matematika i hormoni
Lov savremenog čoveka
Zašto muškarci imaju stomačić a žene široku zadnjicu

8. Dečaci će biti dečaci, ali ne uvek **179**

Homoseksualci, lezbejke i transseksualci
Homoseksualnost je sastavni deo istorije
Da li je u pitanju genetika ili izbor?
Zašto se otac okrivljuje
Da li se 'izbor' može menjati?
Slučaj identičnih blizanaca – homoseksualaca
Sve je u genima
'Gen homoseksualnosti'
Otisci prstiju i porodica
Eksperimentalne promene
Sve se dešava u materici
Transseksualni mozak
Da li smo robovi biološkog u nama?
Zašto nisu svi homoseksualci isti
Razlike među lezbejkama

9. Muškarci, žene i seks **195**

Kako je seks nastao
Gde je seks u mozgu?

Zašto muškarci ne mogu da odole
Zašto su žene verne
Muškarci su mikrotalasne pećnice, žene su električne rerne
Zašto se svađamo oko seksa
Seksualna želja i stres
Koliko često upražnjavamo seks?
Seks po mozgu
Kako seks poboljšava vaše zdravlje
Monogamija i poligamija
Zašto su muškarci promiskuitetni
Ljudska biologija je opasno zastarela
Efekat pevca
Zašto muškarci žele da im se žene
oblače izazovno (ali nikad javno)
Zašto su muškarci 'zečevi'?
Igra mudima
Muda imaju mozga
Muškarci i okretanje za ženama
Šta muškarci treba da rade
Šta u stvari želimo, na duge staze
Zašto muškarci žele 'samo jednu stvar'
Zašto odjednom prestaju seksualni odnosi
Šta muškarci traže od seksa
Šta žene traže od seksa
Problem orgazma
Šta nas uzbuđuje?
Muškarci na stubu srama
Mit o afrodizijacima
Muškarci i njihova pornografija
Da li postoje ženski seksualni manijaci?
Pali / gasi svetlo

10. Brak, ljubav i romantika **227**

Zašto ženama treba monogamija
Zašto muškarci izbegavaju obavezu
Gde je ljubav u mozgu?
Zašto muškarci počinju vezu a žene je završavaju
Zašto muškarci ne umeju da kažu: 'Volim te'
Kako muškarci odvajaju seks i ljubav

Kada žena vodi ljubav, muškarac ima snošaj
Zašto srećni partneri lepo izgledaju
Da li se suprotnosti privlače?
Fizičke suprotnosti privlače
Ključ je u srazmeri između kukova i struka
Muškarci i romantika
Kako razbuktati romansu — saveti muškarcima
Zašto muškarci prestaju da dodiruju svoje žene i da sa njima pričaju
Zašto muškarci stiskaju a žene miluju
Da li ima ljubavi u proleće?
Kako razmišljati seksi
Vežbanje zanesenosti
Kako pronaći pravog partnera

11. U susret drugačijoj budućnosti **247**

Šta muškarci i žene stvarno žele
Izbor zanimanja
Ženski 'dodir' u poslovanju
Šta učiniti sa dečacima
Nema uzora za dečake
Sportski heroji
Da li je sve ovo politički korektno?
Biološko u nama nije se mnogo promenilo
Konačno...

UVOD

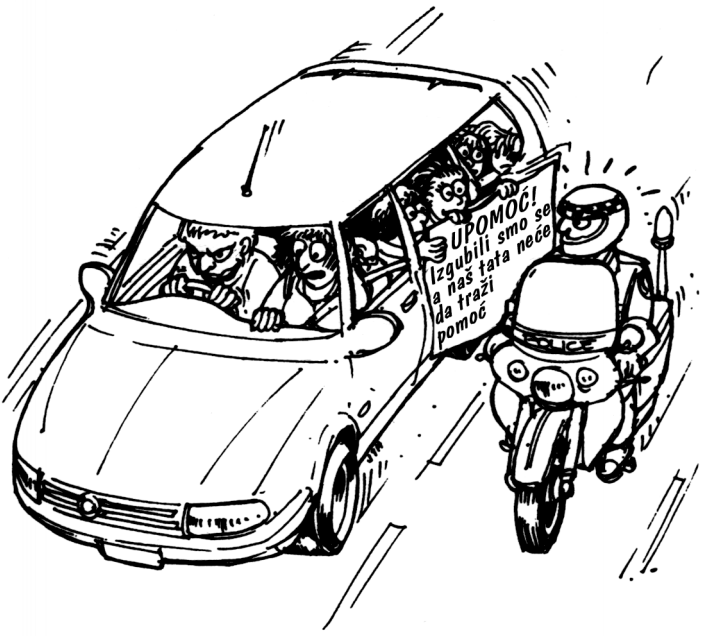

Nedeljna vožnja

Bilo je sunčano nedeljno popodne kada su Bob i Su odlučili da se provozaju do plaže sa svoje tri kćerke tinejdžerke. Bob je vozio a Su je sela pored njega, okrećući se neprestano pozadi, kako bi se uključila u živahnu konverzaciju sa zadnjeg sedišta, na kome su sedele njihove kćerke. Bobu se činilo kao da sve četiri pričaju u isti glas, proizvodeći pri tom neprekidni rafal besmislene buke.

„Da li biste zaćutale!“ viknuo je.

Nastala je mukla tišina.

„Zašto?“ upitala je Su napokon.

„Zato što pokušavam da vozim!“ odgovorio je Bob ogorčeno.

Ženske su se zbunjeno zgledale i mumlajući ponavljale njegove reči sebi u bradu.

One nisu mogle nikako da shvate kakve veze ima njihova priča s njegovom vožnjom.

On pak nije mogao nikako da razume zašto one pričaju u isto vreme, ponekad čak o potpuno raličitim temama, a da nijedna ne sluša šta ona druga priča.

Zašto ne bi ćutale u pustile ga da na miru vozi kola? Ionako je već propustio jedno skretanje sa autoputa.

Suštinski problem ovde je jednostavan: muškarci i žene se razlikuju. Naučnici, antropolozi i sociobiolozi znaju to već godinama, ali su isto tako bolno svesni da iznošenje ovakvih činjenica u javnost ne bi bilo primljeno s odobravanjem. Naime, u današnjem društvu vlada uverenje da muškarci i žene imaju apsolutno iste potencijale, mogućnosti, sposobnosti i predispozicije za obavljanje poslova – baš u istoj onoj meri u kojoj nauka, da bi ironija bila veća, sve više počinje da dokazuje da su oni potpuno različiti.

Šta učiniti? Očigledno je da jedino razmevanjem razlika između muškaraca i žena možemo pokušati da zajednički ojačamo, a ne da jedni druge slabimo. U ovoj knjizi zahvaćena su najnovija dostignuća u oblasti evolucije, kao i pokušaj da se nova otkrića primene na muško-ženske odnose. Zaključci do kojih smo došli su kontroverzni. Oni su nekad suprotstavljeni, nekad krajnje zabrinjavajući. Ali u svakom slučaju daju nam osnovu za razumevanje mnogobrojnih čudnih odnosa između žena i muškaraca. Da su samo Bob i Su imali prilike da ovo ranije pročitaju...

Zašto je pisanje ove knjige bilo teško

Trebalo nam je tri godine i 400.000 kilometara da napišemo ovu knjigu. Tokom prikupljanja podataka pratili smo pisanje štampe, razgovarali sa stručnjacima i organizovali seminare širom Australije, Novog Zelanda, Singapura, Tajlanda, Honkonga, Malezije, Engleske, Škotske, Irske, Italije, Grčke, Nemačke, Holandije, Španije, Turske, Sjedinjenih Američkih Država, Južne Afrike, Bocvane, Zimbabvea, Zambije, Namibije, Angole, Švajcarske, Austrije, Finske, Indonezije, Bugarske, Saudijske Arabije, Poljske, Mađarske, Bornea, Rusije, Belgije, Francuske, Japana i Kanade.

Jedan od najtežih zadataka koje smo imali bio je da privolimo privatne i javne kompanije da daju svoje mišljenje o ovoj materiji. Na primer, manje od 1% svih pilota u komercijalnim avio-kompanijama jesu žene. Kada smo o tome pokušali da prodiskutujemo sa zvaničnicima iz avio-kompanija, oni su većinom bili uplašeni da daju svoje mišljenje i ocenu. Plasili su se da će biti optuženi za antiženso raspoloženje i seksizam. Uglavnom su odgovarali sa : „Bez komentara“, a mnoge kompanije su nam čak zapretile da njihova imena ne objavimo u knjizi.

Generalno gledano najpredusretljivije su bile žene direktorke, mada je većina i među njima pokušala da nas unapred optuži za napad na feminizam, pre nego su nas upitale o čemu se radi. Neke od izjava sa vrhovnih pozicija ili od profesora univerziteta zabeležene su nezvanično i u zadimljenim sobama, iza

zatvorenih vrata, pošto smo obećali da im se imena neće objaviti, kao ni imena njihovih ustanova. Neki od ispitanih imali su čak dva mišljenja – jedno je bilo njihovo javno, politički ispravno mišljenje, a drugo je bilo ono pravo, intimno mišljenje, koje su molili da ne navodimo.

Knjiga će vam se ponekad činiti izazovna, nekad zaprepašćujuća, ali uvek fascinantna. Iako je bazirana na čvrstim naučnim dokazima, mi smo koristili svakodnevni jezik, koji se kreće od duhovitog do urnebesno smešnog, kako bismo čitaocima knjigu učinili privlačnom i zabavnom za čitanje. Pokušali smo da naučna objašnjenja pojednostavnimo, trudeći se ujedno da ih ne uprostimo previše. Ovakav pristup nam se čini dostupan većini čitalačke publike, mada može 'naljutiti' one koji bi radije čitali ozbiljan članak o tome. Naš cilj je bio da vam pomognemo da naučite sto više o sebi i o suprotnom polu kako bi vaši međusobni odnosi bili što ispunjeniji, prijatniji i harmoničniji.

Jedno udruženje vozača obavilo je istraživanje o tome kakva je razlika u vožnji unazad između ženskih i muških vozača, a zatim su svoje istraživanje uporedili sa sličnim istraživanjima u drugim zemljama. Rezultat istraživanja bio je toliko zapanjujući da su, čim je bio obelodanjen, odmah bili optuženi kao seksisti i rasisti. Izveštaj je odmah zatim povučen, stavljen 'u fioku' i čitav slučaj je zataškan.

Mi posedujemo primerak ovog izveštaja i u knjizi ćemo se pozabaviti njime, uz napomenu da ćemo prećutati imena autora, iz etičkih i pravnih razloga.

Ova knjiga posvećena je svim muškarcima i ženama koji su ikada doživeli da u dva sata noću 'čupaju kosu' usred prepirke sa svojim partnerom, vrišteći: 'KAKO je moguće da me ne razumeš?' Odnosi među partnerima se pogoršavaju jer niti muškarci shvataju da žene ne mogu biti njima slične, niti žene shvataju da se muškarci neće ponašati onako kako one očekuju. Ne samo da će vam ova knjiga pomoći da dokučite suprotni pol nego će vam objasniti mnoge vaše osobine. Tako ćete oboje dostići lepši, zdraviji i harmoničniji život.

Barbara i Alan Piz

Prvo poglavlje

ISTA VRSTA, DVA SVETA

Evolucija veličanstvenog stvorenja

Muškarci i žene su različiti. Niko nije bolji, niti gori, nego su različiti. Jedino što imaju zajedničko, to je da pripadaju istoj vrsti. Oni zapravo žive u različitim svetovima, u kojima važe drugačija pravila i drugačije vrednosti. Svi to znamo, samo što se neznatna manjina, naročito među muškarcima, usuđuje to da prizna. Istina je, međutim da, ako pogledate statistiku, oko 50% brakova na Zapadu završava se razvodom, a većina 'ozbiljnih' veza propada već na početku. Muškarci i žene bez obzira na rasnu, versku i kulturnu pripadnost, konstantno teže da osporavaju ponašanje, uverenja i stavove svog partnera.

Neke stvari su očigledne

Kada se muškarac uputi u toalet, on tamo ide iz jednog jedinog razloga. Žene, naprotiv, koriste toalet i u druge svrhe, na primer kao mesto za druženje ili opuštanje.

Dve žene koje se ne poznaju mogu ući u isti javni toalet slučajno, da bi iz njega izašle kao najbolje prijateljice. To je nezamislivo u muškom svetu. Bilo bi krajnje sumnjivo kada bi neki muškarac pozvao svog prijatelja: „Hej Frenk, hajde sa mnom u toalet!"

Muškarci dominiraju daljinskim upravljačem, prebirajući neprestano po kanalima; žene se, s druge strane, rado prepuštaju reklamama na televiziji. Muškarac pod stresom pribegava alkoholu, ili osvajanju drugih zemalja; žene pod stresom predaju se šopingu ili jedu čokoladu u velikim količinama.

Žene zameraju muškarcima da su neosetljivi, nemarni, da ih ne slušaju, nisu saosećajni, niti nežni, škrti su na rečima, ne pokazuju emocije, vođenje ljubavi radije bi nazvali seksom, ostavljaju dasku na klozetskoj šolji podignutu .

Muškarci kritikuju žene da su loši vozači, da ne umeju da tumače plan grada, da okreću mape naopačke, da nemaju orijentaciju u prostoru, da suviše reči potroše na objašnjenja bez doticanja suštine, da suviše retko pokazuju inicijativu u seksu, a dasku na klozetskoj šolji ostavljaju spuštenu. Muškarac nikada neće pronaći svoje čarape, ali će njegovi CD-i biti složeni po azbučnom redu. Žene će uvek biti u stanju da pronađu ključeve od kola, ali će vrlo retko uspeti da nađu kojim putem da kola odvezu do željene destinacije. Muškarci misle da su pametniji pol, žene znaju da je obrnuto.

Koliko muškaraca je potrebno
da bi se zamenila rolna toalet papira?
Odgovor je nepoznat, jer se to nikad nije desilo.

Muškarci su zadivljeni sposobnošću žene da odmah sa vrata okarakteriše sve prisutne u prostoriji; žene u istoj situaciji ne mogu da se načude nesposobnosti muškaraca da osmotre ljude oko sebe.

Muškarci su preneraženi što žena ne primećuje kako se ispred njenih očiju upalila crvena lampica za ulje na kontrolnoj tabli u kolima, a s druge strane u stanju je da sa udaljenosti od pedeset metara munjevitom brzinom primeti prljave čarape bačene u najmračniji ćošak sobe. Žene su zbunjene muškarčevom sposobnošću da savršeno parkira auto na nemoguće tesnom prostoru, koristeći pri tom samo retrovizor, a da nikad ne uspeva da pogodi njene erogene zone.

Ako žena vozeći auto zaluta, ona će stati i zamoliti za pomoć. Za muškarca bi to bilo pokazivanje slabosti. On će radije voziti satima ukrug, mrmljajući kako je u stvari pronašao novi put do cilja, ili da, evo, već prepoznaje gde se nalazi, bilo da mu je poznata benzinska pumpa ili ulica kojom vozi…

Prvobitna podela rada

Muškarci i žene su se drugačije razvijali jer su istorijski na to bili prinuđeni. Muškarci su lovili, žene prikupljale plodove. Muškarci su branili ognjište, žene odgajale potomstvo. Kao rezultat, njihova tela, kao i njihov mozak, razvili su se na potpuno različit način.

Kao sto su im se tela razvijala i menjala da bi se adaptirala na specifične uslove, tako im se razvijala i menjala svest. Muškarci su postali krupniji i viši od većine žena, a njihov mozak razvijao se u skladu s njihovim dužnostima. Žene su ostajale u pećini razvijajući svoj mozak u skladu sa svojim potrebama preživljavanja.

Milionima godina kasnije struktura mozga kod muškaraca i žena nastavila je da se razvija u različitim pravcima. Naime, mi znamo da muški i ženski mozak različito primaju i obrađuju informacije. Muškarci i žene različito razmišljaju. Različito veruju. Različito vide stvari, daju im potpuno različite prioritete i različito se ponašaju.

Kada bi se pretvarali da to nije tako, stvorili bi idealnu podlogu za srčani udar, konfuziju, kao i razočaranja kroz ceo životni vek.

Stereotipi

Krajem osamdesetih godina XX veka desila se prava eksplozija raznih istraživanja na temu muško-ženskih razlika, kao i istraživanja o funkcionisanju ženskog i muškog mozga.

Prvi put u istoriji napredna kompjuterska tehnika omogućila je da se pomoću skenera prati rad mozga „uživo“, poput odškrinutih vrata kroz koja smo virnuli u nepoznati nepregledni predeo ljudskog uma, odakle se snabdevamo mnogim odgovorima na pitanja o razlikama između polova. Sva naučna, medicinska, psihološka i sociološka istraživanja koja ova knjiga pokriva upućuju na činjenicu da su sve stvari oko nas različite, uključujući muškarce i žene. U dvadesetom veku ove su razlike bile objašnjavane uglavnom socijalnim faktorom; dakle, mi smo

ovakvi kakvi smo zato što su nas tako generacijama učili roditelji i učitelji. Ženske bebe oblače se u roze, kupuju im se lutkice, muške bebe oblače se u plavo i daruju im se fudbalski dresovi i olovni vojnici. Devojčice se maze i miluju, dečaci se ne maze već ih potapšemo po ramenu i učimo ih da 'dečaci ne plaču'. Doskora se verovalo da je bebin mozak neispisana hartija, po kojoj kasnije učitelj ispisuje sadržaj. Biološka istraživanja nas, naprotiv, upućuju na drugačiju sliku o tome zašto mi upravo mislimo na način na koji mislimo. Ova istraživanja uveravaju da je u stvari sprega između hormona i mozga odlučujuća za naše ponašanje, izbore, stavove. To znači da, čak i u uslovima odrastanja na pustom ostrvu, bez ikakvog uticaja društva i roditelja koji bi ih uveli u život, devojčice bi ipak bile nežnije, mazile bi se, igrale se lutkama, družile se, dok bi dečaci i tamo težili da se međusobno takmiče, mentalno ili fizički, te da bi formirali grupe u kojima bi se organizovali po hijerarhijskim principima.

Konstituisanje mozga u materici,
kao i uticaj hormona odrediće način
našeg razmišljanja i ponašanja.

Kao što ćete videti, konstitucija mozga, kao i pulsiranje hormona u našim telima, dva su faktora koja u najvećoj meri određuju naše ponašanje, diktirajući ga još pre nego što smo rođeni. Naši instinkti su zapravo reagovanja naših tela – preko gena – na date okolnosti.

Da li je sve samo muška zavera?

Od šezdesetih godina počela je kampanja protiv biološkog nasleđa. Razne grupe za pritisak pokušavale su da nas ubede da su kompletna društvena organizacija, religija, struktura vlasti, obrazovni sistem – samo saveznik postojećoj muškoj zaveri, koja ima za cilj da pokori ženu. Pokoravanje žene, po njima, najočiglednije je na primeru (neprestanog forsiranja) trudnoće i rađanja.

Naravno, istorijski gledano, to izgleda upravo tako kako ove grupe opisuju. Ali nužno je postaviti pitanje: ako su muškarci i žene tako identični, kao što ove grupe zahtevaju da se prizna, zašto je i kako onda muškarac uspeo da zadominira svetom?

Izučavanja o tome kako funkcioniše mozak kod muškaraca i žena daju nam mnogo odgovora. Mi nismo jednaki. Muškarci i žene trebalo bi da uživaju jednake uslove za razvijanje svojih potencijala, ali ti potencijali su definitivno različiti. Pitanje da li su muškarci i žene isti u stvari je političko ili moralno pitanje, dok je pitanje o tome da li su identični više pitanje za naučnike.

Jednakost polova
jeste političko i moralno pitanje, dok je
problem suštinske razlike među njima naučno pitanje.

Oni koji se opiru ideji po kojoj je biološki faktor odlučujući za naše ponašanje, obično su isti oni koji se suprotstavljaju seksizmu. Ali oni ne razumeju razliku između pojmova jednakost i identičnost, koji su dva potpuno različita pojma. U ovoj knjizi videćete kako nauka utvrđuje duboke razlike između muškaraca i žena, kako fizički tako i mentalno. Oni nisu isti.

Prema proučavanjima vodećih paleontologa, etnologa, psihologa, biologa i neurologa, razlike koje postoje između mozga žene i mozga muškarca – bez ikakve sumnje postoje i vrlo su jasne.

Kada u knjizi budemo navodili ili merili razlike među polovima, neki čitaoci će možda reagovati tako što će reći kako se oni time ne bave. Možda govore istinu, pripadajući tako manjini, ali mi se ovde bavimo prosečnim muškarcem i prosečnom ženom, prosečnim načinom njihovog svakodnevnog ponašanja, u najvećem broju situacija. Pri tome kada kažemo prosečni mislimo na činjenicu da su muškarci prema statističkim podacima viši od žena za 7% i krupniji za 8%. Postoji, naravno, mogućnost da u jednoj većoj skupini ljudi najveća i najkrupnija pojava bude

neka žena, ali u proseku muškarci su definitivno i teži i viši. U Ginisovoj knjizi rekorda za 2001. godinu najviše osobe bile su po pravilu muškarci. Najviši čovek na svetu za koga se zna bio je Robert Vadlou iz Altona u Ilinoisu (SAD), koji je (1940. godine) bio visok 2,72 metra.

Najviša osoba u 2000. godini bio je Raduan Čarbib iz Tunisa, visok 2,35 m. Knjige su uvek bile pune likova kao što su Veliki Džon i Mala Suzi. Ovo nije seksizam, nego činjenica.

Stav autora

Čitajući ovu knjigu možda će se neki čitaoci razljutiti zato što smo dirnuli u idealističku predstavu o jednakosti među polovima. Zato moramo odmah da pojasnimo svoj stav i svoju nameru. Mi, autori, pre svega želimo da ovom knjigom pomognemo čitaocu da poboljša odnose sa oba pola. Verujemo da muškarci i žene treba da imaju jednake uslove za građenje karijere koju su izabrali, kao i to da bi svi jednako kvalifikovani ljudi trebalo da budu jednako nagrađeni.

Govoriti o različitosti ne znači poricanje jednakosti. Jednakost dopušta slobodu izbora, dok različitost podrazumeva mogućnost izbora, to jest mogućnost da dva ljudska bića, bilo da se radi o muškarcima ili ženama, odluče da izaberu da rade različite stvari.

Cilj nam je da se osvrnemo objektivno na odnos između muškaraca i žena, da objasnimo istoriju njihovih odnosa, razne pojmove i njihova značenja, kao i da osmislimo strategiju i tehniku za postizanje srećnijeg i ispunjenijeg života. Trudićemo se da izbegnemo nagađanja, pretpostavke, licemerje, pametovanje. Ako nešto izgleda kao patka, zvuči kao patka, hoda kao patka i postoji dovoljan broj dokaza da je to patka – onda ćemo i mi to nazvati patkom.

Naši dokazi pokazuju da su polovi suštinski skloni različitom ponašanju. Nije nam namera niti da sugerišemo niti da određujemo nečije ponašanje.

Urođeno protiv stečenog

Melisa je rodila blizance, dečaka i devojčicu. Jasminu je pokrila ćebetom roze boje, a Adama plavim. Rođaci su doneli na poklon mekane šarene igračkice za Jasminu, a za Adama malu loptu i minijaturni dres jednog fudbalskog kluba. Svi su razneženo tepali Jasmini, ali je samo ženski deo gostiju tražio da pridrži bebu i da je pomazi.

Muški rođaci su više pažnje posvećivali Adamu, tapkajući ga po stomačiću, a žagor u sobi bio je daleko jači nego kad su u poseti bile pretežno žene. Proricali su mu sjajnu fudbalsku karijeru i cimali ga za noge.

Ovakav prizor poznat je svakome od nas. Ali, veliko je pitanje da li je ponašanje ovih odraslih muškaraca i žena predodređeno biološki, ili je stečeno, prenošeno sa generacije na generaciju. Drugim rečima, da li je to prirodno ili stečeno ponašanje?

Skoro ceo XX vek protekao je u uverenju da je naše ponašanje uglavnom uslovljeno socijalnim faktorom. To je stav psihologa i sociologa. Poznato je da je vaspitavanje proizvod učenja. Na primer, majka koja usvoji dete, bilo u ljudskom ili majmunskom svetu, odnegovaće ga u većini slučaja besprekorno kao da je dete njeno.

S druge strane, naučnici tvrde da su biološki i hemijski faktor, kao faktor hormona, presudni činilac ljudskog ponašanja. Od 1990. godine u javnosti počinju da se probijaju sve brojniji naučni dokazi o tome da je ljudsko ponašanje unapred upisano, poput kompjuterskog softvera, u naš mozak, još pre nego što smo rođeni.

Činjenica da su muškarci vekovima bili lovci, a žene podizale decu i danas umnogome diktira naše ponašanje, izbor, verovanja. Jedno veliko istraživanje obavljeno na Harvardskom univerzitetu pokazuje da se mi ne samo drugačije ponašamo prema bebama dečacima i devojčicama nego da pri tom koristimo potpuno različit rečnik. Ženskoj bebi reći ćemo: „Bože, kako si slatka!“ ili „Srce moje malo“, „Kako si medena!“, dok ćemo se muškoj bebi obraćati povišenim tonom : „Hej, junačino!“ ili „Oho-ho, ala si snažan!“

Iako davanje barbika devojčicama ili „rendžera“ dečacima ne kreira njihovo ponašanje, ono utiče na njega. Pomenuto istraživanje iz Harvarda navodi da je različito ponašanje odraslih prema bebama ženskog i muškog pola, zapravo naglašavanje postojećih razlika. Kada spustite patku u vodu, ona odmah počinje da pliva. Ako pogledate ispod površine vode, primetićete kako vešto koristi plovne kožice na nogama. Ako joj proučite mozak, uverićete se da joj je „modul plivanja“ već „ugrađen“ u mozak. Voda ovde ne predstavlja spoljnji faktor koji određuje njeno ponašanje, već samo slučajno mesto u kome se patka zatekla.

Dalje ovo istraživanje pokazuje kako smo mi više biološki produkt nego žrtve socijalnih stereotipa. Naša različitost potiče od razlike između naših mozgova.

To zatim utiče da svet shvatamo drugačije, da imamo različit sistem vrednosti i prioriteta. Niko nije bolji, niti gori, nego smo različiti.

Vodič kroz čoveka

Ova knjiga je poput turističkog vodiča kroz stranu zemlju i njenu kulturu. Ona sadrži lokalni jezik i žargon, kao i simbole za „telesni jezik“, a takođe i uvid u razloge zašto je lokalno stanovništvo takvo kakvo je.

Većina zapadnih turista putuje u stranu zemlju bez prethodnog raspitivanja o destinaciji, da bi se kasnije prestravili ili razljutili pošto domoroci ne govore engleski ili ne znaju šta su hamburgeri sa krompirićima. Pravilno bi bilo da, u cilju potpunog uživanja u novoj zemlji, prvo učinite napor da razumete njenu istoriju. Zatim treba da naučite nekoliko osnovnih fraza i da probate životni stil njenih građana, pre svega zbog svog iskustva, a potom i zbog toga da biste bolje znali da ih cenite i procenite. Na taj način nećete izgledati, zvučati, niti se ponašati kao turista. Jer za turistu je mnogo bolje da ostane kod kuće i da samo zamišlja neku destinaciju nego da se zamara putovanjem na kome ništa ne želi da doživi i nauči.

Ova knjiga pomoći će vam da naučite sve o suprotnom polu, kako biste uživali u njemu. Ali prvo morate razumeti njegov istorijski razvoj.

Jedan američki turista rekao je u Vindzorskoj palati: „Palata je divna, samo ne znam zašto su je sagradili tako blizu aerodroma!"

Ova knjiga bavi se činjenicama i realnošću, pravim ljudima i događajima, pravim situacijama. Nećemo vas opterećivati stručnim izrazima poput: dendrites, corpus callosum, neuropeptides, magnetic resonance imaging i serotonin, kada se radi o ispitivanju funkcija ljudskog mozga. Mi ćemo sve njih pokušati da pojednostavnimo kako bi bilo lakše za čitanje. Takođe smo se puno bavili istraživanjima relativno nove nauke koja se zove sociobiologija. Ona pokušava da objasni kako se ljudsko ponašanje može odrediti evolucijom i genetskom strukturom.

Trudili smo se da se pozabavimo svim konceptima koji su naučno utemeljeni ili imaju nekog smisla, a da izbegavamo sve one koncepte ili tehnike koje nisu naučne.

Ovde se bavimo modernim ogoljenim primatom – onim koji upravlja svetom preko svojih megakompjutera i u stanju je da se spusti na Mars, ali čiji razvoj možemo da pratimo od prapočetaka. Milionima godina oblikovali smo se kao vrsta da bismo danas bili gurnuti u tehnološko društvo, politički uniformno, koje ne ostavlja mnogo mesta onom prirodnom u nama.

Trebalo nam je sto miliona godina da evolucijom dođemo do društva dovoljno prefinjenog i razvijenog da čoveka pošalje na Mesec, ali taj čovek je morao na Mesecu da ide u toalet isto kao što je činio njegov primitivni predak toliko godina ranije. Ljudi možda izgledaju malo drugačiji od društva do društva, ali ispod te spoljašnje pokorice, naš biološki sastav je isti. Mi ćemo u knjizi pokazati načine na koje su ljudske osobine nasleđene ili prenošene s kolena na koleno i videćete kako u stvari nigde ne postoje kulturne razlike.

Hajdemo sad da pogledamo ukratko kako se razvijao ljudski mozak.

Kako smo ovde dospeli

Nekada davno, pre mnogo godina, muškarci i žene živeli su u srećnoj zajednici i radili u uzajamnoj harmoniji. Muškarac je odlazio svakodnevno u lov, rizikujući svoj život u opasnoj sredini da bi nabavio hranu za ženu i njihovu decu, a takođe ih je branio od divljih zveri i neprijatelja. Opis njegovog radnog mesta bio je vrlo jasan: lovac na hranu. To je jedino što se od njega očekivalo. U tom poslu razvio je s vremenom veštine uočavanja plena izdaleka, kao i sposobnost da pogodi metu u pokretu.

Žena je sopstvenu vrednost videla u njegovom izlaganju riziku radi zajedničkog dobra. Uspeh muškarca meren je njegovom sposobnošću da ubije plen i donese ga kući, a njegovo lično dostojanstvo merilo se njenom zahvalnošću zbog njegove požrtvovanosti. Porodica je zavisila od njegovog posla kao hranioca i zaštitnika i ništa drugo se od njega nije očekivalo. Nikada se od njega nije očekivalo da analizira međusobne odnose u porodici, niti je iko tražio da on baca đubre ili menja deci pelene.

Ženina uloga je takođe bila vrlo jasna. Kao odgojiteljica dece, ona je bila predodređena da razvija svoje veštine u tom pravcu. Tako je ona razvijala veštinu osmatranja okoline, radi uočavanja eventualne opasnosti, obeležavala teritoriju radi lakšeg snalaženja i osposobila se da primećuje i najmanje promene u izgledu i ponašanju drugih. Podela posla bila je veoma jednostavna: on je bio lovac u potrazi za hranom, ona zaštitnik gnezda.

Njen dan je prolazio u staranju o deci, skupljanju plodova, kao i komunikaciji sa drugim ženama u grupi. Pošto se nije brinula o ulovu i zaštiti od neprijatelja, njen uspeh meren je njenom sposobnošću da obezbedi funkcionisanje porodičnog života.

Njeno lično dostojanstvo merilo se njegovom zahvalnošću za njen rad u kući i podizanje dece. Njena bremenitost smatrala se magičnom, pa i svetom, jer je jedino ona posedovala tajnu

rađanja novog života. Od nje niko nije očekivao da lovi životinje, uništava neprijatelje ili menja sijalice.

Tada je bilo teško preživeti, ali je bilo lako živeti, međusobni odnosi nisu bili problem. I tako je to trajalo stotinama hiljada godina. Svakoga dana lovac bi se vraćao kući sa ulovom. Plen se delio na jednake delove i svi članovi zajednice zajedno su jeli u pećini.

Svaki lovac bi za vreme obeda zamenio deo svog plena sa ženom za malo voća ili povrća.

Posle jela muškarci su sedeli oko vatre i zurili u plamen, pričali priče, razmenjivali šale, igrali igre. To je bilo praistorijski preteča daljinskog upravljača i konzumiranja novina. Muškarci su bili umorni od lova i ovako su se oporavljali da bi se pripremili za sutrašnju ponovnu ulogu lovca. Žene su pazile na decu i brinule se o tome da se muškarci dovoljno najedu i odmore. Svako je cenio napore i posao onog drugog. Muškarce niko nije nazivao lenjivcima, žene niko nije nazivao pokornim služavkama.

Ovi jednostavni rituali i oblici ponašanja još uvek postoje u nekim civilizacijama i mestima, kao sto su Borneo, delovi Afrike i Indonezije, kod Aboridžina u Australiji, kod Maora sa Novog Zelanda, Inuita u Kanadi i na Grenlandu. U ovim narodima svaka osoba shvata i razume svoju ulogu. Muškarci poštuju žene, žene poštuju muškarce. Svako od njih vidi onog drugog kao oslonac porodice, bez koga ne bi bilo opstanka i života.

Međutim, za savremenog muškarca i ženu koji žive u civilizovanim zemljama ova stara pravila izgubila su značaj, a zamenili su ih – haos, konfuzija i nesreća.

Nismo mi to tako zamišljali

Opstanak porodice više ne zavisi od muškarca, a od žena se ne očekuje da budu samo u kući. Prvi put u istoriji naše vrste, muškarci i žene su zbunjeni oko podele posla. Vi ste, dragi čitaoci ove knjige, pripadnici prve generacije ljudskih bića suočenih sa činjenicama koje su bile potpuno nepoznate vašim precima. Prvi put u istoriji mi od partnera tražimo ljubav, strast, lično

ispunjenje, zadovoljstva – jer opstanak više nije ugrožen. Savremena socijalna struktura uglavnom obezbeđuje osnovno socijalno i medicinsko osiguranje, da ne govorimo o ostalim vladinim institucijama u kojima se štite prava građana, kao na primer prava potrošača i slično.

Pošto smo odbacili stara pravila, koja su onda nova pravila? Ova knjiga pokušava da nađe odgovor.

Zašto roditelji ne mogu da vam pomognu

Ako ste rođeni pre 1960. godine, vi ste u porodici bili svedok starinskog načina ponašanja između muškarca i žena. Vaši roditelji ponavljali su ponašanje koje su naučili od svojih roditelja, koji su opet, to naučili od svojih roditelja i tako dalje, sve do pećinskog čoveka, kada su se te uloge formirale.

Sada su se pravila potpuno promenila, a vaši roditelji ne znaju kako da vam pomognu. Procenat razvoda kod svežih brakova dostiže 50 odsto, ali ako uzmete u obzir i homoseksualne veze, pravi procenat za razlaz parova bio bi preko 70 odsto.

Mi moramo da naučimo nova pravila kako bismo otkrili način da budemo srećni i u XXI veku.

Mi smo jos uvek samo životinjska vrsta

Većina ljudi ne voli da sebe vidi kao životinjsku vrstu. Odbijaju činjenicu da je 96% materije u njihovom organizmu identično sa onih 96% u organizmu svinje ili konja, ili da je 97,5 % čovekove DNK identično sa DNK gorile, a 98,4 % identično sa DNK šimpanza. Jedino što nas razlikuje od ostalih životinja to je sposobnost da mislimo i planiramo. Ostale životinje na situacije reaguju ili ponavljanjem ponašanja ili onim što im je genetski upisano u mozgu. One ne mogu da razmišljaju, nego samo da reaguju.

Većina ljudi prihvata činjenicu da instinkt kod životinja predodređuje njihovo ponašanje, to je vrlo očigledno – ptice pevaju, žabe krekeću, mačke se prišunjaju svom plenu. Ovo nije ponašanje koje uključuje intelekt, pa mnogi ne žele da priznaju

bilo kakvu sličnost između takvog ponašanja i ljudskog ponašanja. Oni čak idu dotle da ne žele da priznaju da je prvo ponašanje u životu čoveka – a to je plač i sisanje – zapravo instinktivno.

Ponašanje koje nasledimo od roditelja najverovatnije ćemo preneti našoj deci na isti način na koji to rade sve životinje. Kada mi prihvatimo sebe kao ljudsku vrstu u životinjskom svetu, čiji su impulsi brušeni milionima godina evolucije, tada će biti lakše shvatiti i sebe i druge. U tome upravo i leži formula za srećniji život.

Drugo poglavlje

OSMIŠLJAVANJE

Muškarci nikad nisu u stanju da pronađu stvari

Zabava je već uveliko bila u toku kada su Džon i Su pristigli. Već kod vrata Su se unela Džonu u lice rekavši šapatom, gotovo bez micanja usana: „Pogledaj onaj par kod prozora“. Džon je momentalno okrenuo glavu da pogleda, a Su je siknula: „Ne tako, ma kako možeš tako direktno da buljiš !?“ Ona nikako nije mogla da shvati odakle mu ideja da tako direktno i očigledno okrene glavu i bulji, a Džon nije mogao da veruje da Su može da pregleda celu dvoranu u sekundi – bez okretanja glave.

U ovom poglavlju pozabavićemo se razlikama u čulnoj percepciji između muškaraca i žena i kako te razlike komplukuju naše odnose.

Žene kao radari

Žena već na prvi pogled shvata kada je druga žena uznemirena ili zabrinuta, dok muškarcu treba da bukvalno vidi nečije suze da bi shvatio da je taj neko tužan.

Ovo je zato što je žena opremljena mnogo tananijim senzorima nego muškarac.

Još u ulozi zaštitnice gnezda i negovateljice nejači žena je prepoznavala nijanse raspoloženja kod drugih, kao i blizinu opasnosti. Ovo se obično naziva „ženska intuicija“ , a znači u stvari sposobnost žene da uoči sitne detalje i promene u ponašanju drugih. To je definitivno zbunjivalo muškarce kroz istoriju.

Jedan naš prijatelj rekao nam je da njegova žena ima neverovatno izoštreno čulo vida u slučaju da on nešto pokuša da sakrije, ali da istovremeno potpuno obnevidi kada je u pitanju uparkiravanje kola u garažu. Procenjivanje udaljenosti između branika i zida od garaže prilikom uparkiravanja veština je čiji je

centar smešten u desnoj hemisferi muškog mozga, dok je veoma slabo razvijena kod žena. Vratićemo se tome kasnije u poglavlju br. 5.

„Moja žena sa pet metara spazi dlaku plavuše na mom kaputu, ali udari u vrata od garaže svaki put kad se uparkirava."

Braniteljka gnezda radi čuvanja potomstva morala je da primeti i najmanju razliku u ponašanju koja bi signalizirala bol, glad, povredu, tugu. Muškarci su uvek bili predaleko od pećine da bi imali vremena da nauče ovaj nemušti jezik ljudske komunikacije. Neuropsihijatar profesor Ruben Gur sa Univerziteta Pensilvanije skeniranjem ljudskog mozga otkriva razliku u električnoj aktivnosti mozga u stanju mirovanja kod muškaraca i žena. Kod muškaraca je 30% mozga aktivno, dok je kod žena čitavih 90% aktivno u stanju mirovanja. Drugim rečima, mozak žene konstantno prima i analizira podatke o spoljašnjoj okolini. Žene poznaju prijatelje svoje dece, strahove i snove svoje dece, njihove romanse, razmišljanja, osećanja, često čak znaju unapred njihove nestašluke. Za to vreme muškarci su donekle svesni da u kući žive neki mali ljudi.

Sve je u očima

Oči su produžena ruka mozga smeštena na prozoru lobanje. Mrežnjača oka, koja se nalazi na zadnjem delu očne jabučice, sastavljena je od 130 miliona ćelija u obliku štapića, nazvanih fotoreceptori, čiji je zadatak da se bave crno-belim, a drugih sedam miliona kupastih ćelija bave se ostatkom palete boja. Ove ćelije za boje obezbeđuje X-hromozom. Žene imaju dva hromozoma X , što im donosi veći broj kupastih ćelija, a to se može proveriti kada zapitate ženu da objasni detaljno neku boju. Muškarac će uvek koristiti osnovne boje u opisu, kao na primer –

crveno, plavo ili zeleno, dok će žena govoriti o boji peska, dima i dubina, o golubijesivoj, prljavoroze i slično.

Ljudske oči imaju beonjaču koju nemaju drugi primati. Ona pospešuje pokretljivost oka i usmerenost oka, sto su inače elementi od vitalne važnosti za interpersonalnu komunikaciju. Ženske oči poseduju više beonjače nego muške, jer kod njih je bliska komunikacija integralni deo života. Takođe se time može objasniti mnoštvo signala iz oka i prema oku, koje su ženske oči u mogućnosti da odašilju i primaju u kratkom vremenskom intervalu.

Ovakav tip „očne" komunikacije nije uobičajen kod ostalih životinjskih vrsta, tako da su one opremljene sa malo ili nimalo beonjače, oslanjajući se u životu na jezik tela kao osnovnog načina komunikacije.

Oči na leđima

Dobro, nije baš tako, ali skoro da jeste. Žene ne samo da imaju veći broj kupastih ćelija u mrežnjači oka nego imaju i šire vidno polje od muškaraca. U njenoj ulozi 'kvočke' ženin softver u mozgu osposobio ju je da može jasno da vidi bočno pod uglom od 45°, kao i ispod i iznad linije nosa. Mnoge žene imaju efektivno vidno polje od 180°. Oči muškarca su veće i programirane da vide dubinski. To znači da muškarac najjasnije vidi ispred sebe, kako neposredno, tako i udaljene objekte, ali poput dvogleda.

Žene vide u širinu,
a muškarci dubinski

Kao lovcu muškarcu je bilo potrebno čulo vida koje mu omogućava da nišani i pogodi plen sa velike udaljenosti. Njegov vid je evolucijom postao fokusiran, dok je žena evolucijom stekla vid sa širokim lukom posmatranja, kako bi mogla da spazi grabljivca. Prevedeno na jezik današnjice ovo objašnjava kako

muškarac može bez mnogo muke da nađe udaljeni bar, ali nikako ne može da pronađe stvari u frižideru, fioci i ormanu.

U Velikoj Britaniji je 1997. godine od ukupnog broja poginulih i povređenih pešaka bilo 4132 dece, od kojih su 3640 bili dečaci, a 1492 devojčice. U Australiji je broj poginulih dečaka više nego dvostruk u odnosu na broj žrtava među devojčicama. Dečaci, pre svega, više rizikuju, a zatim je tu i faktor suženog vidnog polja, što zajedno objašnjava ovu visoku stopu povređenih i poginulih dečaka.

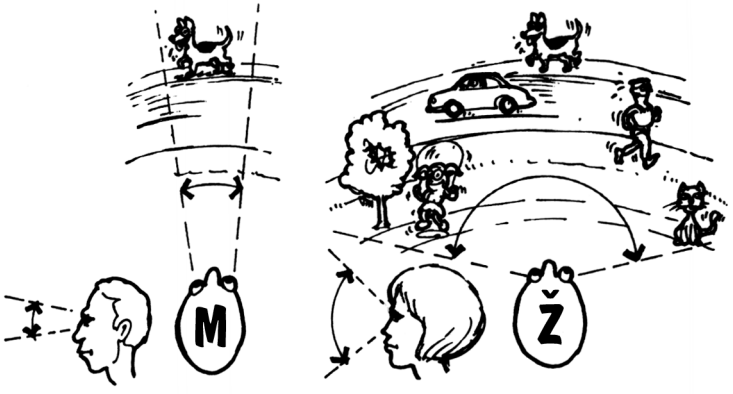

Kako vide muškarci i žene

Moguće je vežbom usavršiti vid i postići proširenju sliku, baš kao što to vežbaju ratni piloti. Takođe se dešava da se luk našeg vidnog polja proširi usled životne opasnosti. Tokom pobune u zatvoru u Pertu u Australiji 1999. godine zatvorenici su nekoliko stražara držali kao taoce. Najavili su da će ih ubiti ukoliko im se zahtevi ne ispune. Stražar po imenu Lens Bremen ispričao je kasnije kako je do tada imao tipično muški „tunelski vid“. Posle incidenta u zatvoru njemu se vid „raširio“ do 180°. Zbog traume koju je doživeo i straha da ne bude likvidiran, njegov mozak je proširio vidno polje da bi se obezbedio „monitorima“ sa svih strana ako Lens bude napadnut.

Zašto ženske oči vide tako mnogo stvari?

Milijarde fotona svetlosti, koji su jednaki 100 megabajta kompjuterskih podataka, svakog sekunda zadese mrežnjaču oka. Ovo je previše za mozak, pa on emituje komande za upotrebu samo onoga što je neophodno za preživljavanje. Na primer, kada je mozak registrovao sve boje neba, od tog mnoštva boja on će izabrati samo plavu boju. Naš mozak sužava naš vid tako da se možemo koncentrisati samo na specifične stvari. Ako tražimo iglu na tepihu, imamo još suženije vidno polje. Muški mozak projektovan za lov ima usko vidno polje. Ženski mozak je projektovan za čuvanje gnezda i ima široko vidno polje.

Misterija nestalog putera

Svaka žena na svetu imala je bar nekad priliku da vodi ovakav razgovor u kući sa muškarcem koji se nalazi ispred otvorenog frižidera.

Dejvid: „Gde je puter„
Jana: „U frižideru“
Dejvid: „Ja ga tražim u frižideru i tamo ga nema.“
Jana: „Ja sam ga tamo ostavila pre 10 minuta“
Dejvid: „Ne, sigurno si ga stavila na neko drugo mesto. Ovde definitivno nema nikakvog putera!“

Na to je Jana upala u kuhinju, zavukla ruku u frižider i kao nekom magijom izvadila puter. Neiskusni muškarci misle da je ovo ženski trik i da one uvek namerno kriju stvari u frižiderima, ormanima ili fiokama. Čarape, cipele, veš, džem, puter, ključ od kola, novčanik – sve su te stvari tu negde, samo što ih oni nikad ne vide. Sa svojom sposobnošću „širokog“ vida, žena je u stanju da vidi većinu stvari u frižideru ili ormanu bez pomeranja glave. Zatim, hormon estrogen pomaže ženama da identifikuju stvari koje se slažu, kao na primer da odrede koje su stvari u paru, bilo da se nalaze u fioci ili u sobi uopšte. Žene takođe opažaju i pamte i detalje kao što je – gde se nalazi puter i džem usred gomile

u frižideru. Najnovija istraživanja kažu da muški mozak, kad traži puter, zapravo traga za rečju P-U-T-E-R. Ako je paket na kome piše puter okrenut naopačke, on ga bukvalno neće spaziti. Zato muškarci okreću glavu. Oni pomeraju glavu s jedne na drugu stranu ili gore-dole kao da snimaju gde je „nestali objekat".

Razlike u vidu imaju velike i važne posledice za naš život. Podaci osiguravajućih društava kažu da je manja verovatnoća da ženski vozač nastrada od udarca sa strane u automobil nego muški vozač. Žena je u stanju da vidi vozila koja joj dolaze sa strane, tako da je mnogo veća verovatnoća da strada kad je drugo vozilo udari spreda ili otpozadi dok pokušava da se uparkira paralelno sa drugim automobilom. Ako još to znači da mora da vozi unazad, onda je to već prevelik izazov za njenu slabo razvijenu prostornu veštinu.

Ženin život biće manje stresan kad shvati da muškarci imaju problema da vide predmete izbliza. Kada žena kaže: „To je u ormanu", on se oseti vrlo bespomoćno i za njega je u tom trenutku najmanje stresno da joj jednostavno poveruje i pokuša „istragu".

Muškarci i okretanje za ženama

Zato što žene imaju odličan pregled situacije i bez okretanja glave, teško ih je uhvatiti prilikom osmatranja drugih muškaraca na ulici.

Svaki muškarac je bar jednom u životu bio optužen da se okreće za drugim ženama na javnom mestu, ali ženama se to retko događa. Istraživanja pokazuju da se žene i te kako okreću za zgodnim muškim telima, bar isto onoliko koliko to rade muškarci. Jedino što ženu retko možete uhvatiti na delu.

Verujem samo u ono što vidim

Većina ljudi veruje samo u ono što može da vidi svojim očima. Ali, pitanje je da li je to u stvari baš tako? Na primer, milioni ljudi veruju u leteće tanjire uprkos činjenici da je 92% letećih

tanjira sletelo u nepristupačnim predelima, najčešće u subotu uveče, posle zatvaranja barova. Pri tome nikada ih nije video nijedan premijer, niti je primećeno da su se spustili na neku od javnih zgrada i institucija. I nikad nijedan nije sleteo po lošem vremenu.

Istraživač Edvard Boring ilustrovao je kako različite jedinke vide različite stvari u jednoj te istoj slici. Žene su sklone da u prvoj slici vide staricu sa bradom zarivenom u okovratnik bunde, dok muškarci vide levi profil mlade žene koja gleda u daljinu.

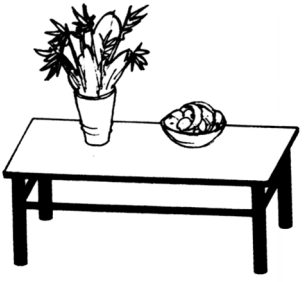

Slika stola takođe dokazuje da ne možemo uvek verovati onom što vidimo.

Vaš mozak vas zavodi na zaključak da je udaljenija stranica stola duža nego prednja.

Ženama je ovo obično zabavno, dok muškarci osećaju potrebu da zgrabe lenjir i odmah to izmere i provere.

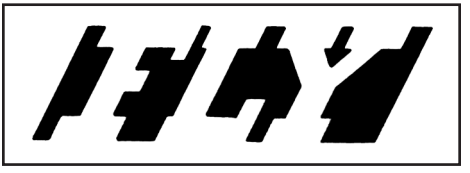

Kada gledate gornju sliku, vaš mozak se usredsređuje na jaču boju, tako da vam slika izgleda kao da je sastavljena od neobičnih oblika. Kada se koncentrišete na bele površine, tek onda

ćete primetiti slova F L Y. Žene brže i lakše ovo primećuju nego muškarac, jer se njegov mozak fokusira na geometrijske figure.

Zašto muškarci treba da voze noću

Iako ženske oči bolje vide u mraku od muškaraca (naročito na crvenom kraju spektra) – muške oči, zahvaljujući fokusiranju, mnogo su bezbednije za vožnju u noći. Muškarac koristi desnu hemisferu mozga, u kojoj je centar za snalaženje u prostoru, tako da ti činioci u kombinaciji znače da je muškarac mnogo sposobniji da identifikuje kretanje drugog vozila ispred ili iza sebe. Mnoge žene definišu noćno slepilo na putu kao nesposobnost da se odredi sa koje strane puta dolaze vozila u susret. Ovo je muškarčeva neprikosnovena prednost, on je lovac koji je opremljen ovim noćnim čulom. Zato, ako idete na dug put, možda je najbolje da žena vozi danju a muškarac noću. Žene pak vide mnogo više detalja u mraku, ali samo u kratkom širokom krugu.

Na dugim putovanjima najbolje je
da muškarci voze noću a žene danju.

Današnjim muškarcima oči se mnogo više zamaraju jer su evolucijom isprogramirane da se fokusiraju na daljinu, te se moraju konstantno 'reprogramirati' da gledaju u ekran kompjutera ili novine. Ženske oči su mnogo bolje prilagođene za rad izbliza, dopuštajući joj da se duže zadrži na detaljima nego što bi to bio u stanju prosečan muškarac. Ovom treba dodati da je njen mozak organizovan da se savršeno snalazi na malom prostoru, što znači da je prosečna žena odlična u provlačenju konca kroz iglu, kao i u čitanju detalja sa kompjuterskog ekrana.

Zašto žene imaju „šesto čulo"

Vekovima su žene spaljivane na lomači kao veštice zbog navodnih natprirodnih sposobnosti. Tu se ubrajaju i predviđanja kako

će se nečija ljubavna veza završiti, sposobnost da se otkrije laž i lažov, razgovaranje sa životinjama i sposobnost otkrivanja istine.

Godine 1978. pripremili smo eksperiment za televizijski program koji rasvetljava ženinu sposobnost da tumači „jezik tela" svoje bebe. U jednom porodilištu izveli smo eksperiment sa majkama služeći se projekcijom filma u trajanju od 10 sekundi. Majkama smo pustili film u kome njihove bebe plaču, ali smo ton isključili. Tako su majke imale samo vizuelnu informaciju.

Većina majki je odmah detektovala vrstu plača kod bebe, u rasponu od gladi i bola do umora ili vetra. Kada su očevi radili isti test, rezultati su bili žalosni – manje od 10% očeva moglo je da razazna više od dve vrste plača – čak i to je verovatno bilo samo slučajno nagađanje. Mnogi su očevi trijumfalno izjavljivali: „Beba hoće svoju majku!" Većina nije uopšte umela da napravi razliku između dve vrste dečjeg plača.

Takođe smo testirali bake i deke, da bismo proverili u kojoj meri je starosni faktor relevantan za ovo istraživanje. Većina baka je dostizala 50 – 70% od rezultata koje su imale majke. Deke, međutim, nisu mogle ni da prepoznaju svoje unuke!

Naši ogledi sa identičnim blizancima pokazali su da većina deka nije u stanju da prepozna pojedinačno blizance, dok ih većina ženskog dela familije vrlo lako prepoznaje i razlikuje.

U sobi u kojoj se nalazi 50 parova, prosečnoj ženi treba desetak minuta da analizira njihove uzajamne odnose. Kada žena uđe u sobu, ona munjevitom brzinom već identifikuje parove koji su u dobrim odnosima, razdvaja ih od parova koji su u svađi, jasno joj je ko koga iskorišćava u vezi, kao i koje su žene prijateljski raspoložene a koje suparnički.

Kad muškarac ulazi u sobu priča je potpuno različita. On ulazi skenirajući ulaze i izlaze iz prostorije, kao da gleda odakle bi mogao da se desi napad i koji su pravci najbolji za spasavanje. Zatim, on očima traži moguće poznanike, kao i poznate ili potencijalne neprijatelje. Njegov logični mozak primetiće sve stvari u prostoriji koje treba popraviti, kao na primer pregorele sijalice, polupane prozore i slično. Za to vreme žena je „snimila" sve likove u prostoriji i zna ko je ko, šta je šta i kako se ko oseća.

Zašto muškarci ne uspevaju da slažu žene

Izučavanje „jezika tela“ otkrilo je da su u komunikaciji koju nazivamo lice-u-lice neverbalni signali zastupljeni sa 60–80%, vokalni glasovi učestvuju u komunikaciji sa 20–30%, a ostatak su reči (znači 7–10%). Ženina senzorna „oprema“ u mozgu je superiorna i zato je žena u stanju da analizira brže i bolje sve ove signale – verbalne, vizuelne i ostale.

Zato mnogi muškarci teško mogu da slažu ženu „u lice“. Istovremeno je, kao što znaju mnoge žene, prilično lako ženi da čini to isto muškarcu. On jednostavno ne ume da vidi razliku između verbalnog i neverbalnog signala u toku laži. Za muškarca je najbolje da laže preko telefona, pismom, ili sa isključenim svetlima, ili barem sa ćebetom preko glave.

Ona bolje i čuje...

Žene bolje čuju od muškaraca i mnogo lakše razlikuju visoke tonove. Ženin mozak isprogramiran je da čuje bebin plač usred noći, dok ga otac u najvećem broju slučajeva neće uopšte čuti. Ako neko mače cvili i mijauče na ulici, žena će ga sigurno čuti. Muškarac će zato moći besprekorno da odredi gde se mače nalazi.

Kapljanje slavine žene dovodi
do ludila, dok ga muškarci uopšte ne čuju.

Posle samo nedelju dana bebe devojčice već su u stanju da raspoznaju majčin glas, kao i da razlikuju plač druge bebe od ostalih zvukova u sobi. Muška beba to ne može. Muški mozak koristi desnu hemisferu za slušanje, dok ženski mozak koristi obe. Ženski mozak može da izdvaja i klasifikuje zvukove, što ženi omogućava da, recimo, razgovara s nekom osobom, a da istovremeno prati razgovor nekih drugih osoba. Muškarac tako nije u stanju da prati konverzaciju kada je uključen televizijski program ili kad žena lupka sudovima u pozadini. Kad zazvoni tele-

fon, muškarac će zamoliti za tišinu, muziku i TV će isključiti, pa će tek onda odgovoriti na poziv. Žena bi u tom slučaju jednostavno samo podigla slušalicu.

Žene čitaju između redova

Žene su superiorno osetljive na promene tona, bilo da je u pitanju boja ili visina glasa. To im omogućuje da čuju emocionalne promene u glasu dece i odraslih. Na svakog muzikalnog muškarca dolazi osam muzikalnih žena.

Ova ženina sposobnost objašnjava omiljenu žensku izreku upućenu muškarcu: „Nemoj da koristiš taj ton kad sa mnom razgovaraš!" Većina muškaraca, bilo da su muževi ili sinovi, nema pojma o čemu ona govori.

Testovi na bebama pokazuju da ženske bebe dva puta jače reaguju na glasne zvukove nego muške bebe. To takođe objašnjava zašto je bebe devojčice lakše smiriti i utešiti piskutavim tepanjem nego dečake. Majke, potpuno intuitivno iz istog razloga pevaju uspavanke devojčicama, a pričaju ili se igraju s dečacima.

Ženska prednost u čulu sluha presudna je u onome što nazivamo „ženska intuicija" i to je glavni razlog zašto žene mogu da čitaju između redova onoga što ljudi govore.

Muškarci ipak ne treba da očajavaju. Oni su u stanju da identifikuju i imitiraju glasove životinja, što je nekada bila neverovatna prednost u lovu. Jedini je problem što im to danas uopšte nije potrebno.

Muškarci „čuju" putokaze

Žene bolje razlikuju zvukove, ali muškarac bolje locira odakle su došli. Kombinovano s njegovom sposobnošću da prepozna i imitira životinjski krik, to ga čini veoma efikasnim u igri traženja. Samo još da objasnimo kako se u mozgu zvuk pretvara u mapu.

Profesor Masakazu Koniši iz kalifornijskog instituta za tehnologiju otkrio je neke od odgovora koristeći kukuvije – ptice

koje su u stanju da bolje od ljudi odrede odakle zvuk dolazi. Kad proizvedete zvuk one okreću glavu tačno u pravcu odakle zvuk dolazi. Koniši je otkrio u auditivnom delu njihovog mozga grupu ćelija koja je precizirala odakle zvuk dolazi. Svako uho kukuvije bilo je izloženo tonovima različite brzine (oko 200-milioniti deo sekunde) a u mozgu se formirala trodimenzionalna mapa na kojoj je zvuk lociran. Zatim su kukuvije okretale glavu prema zvuku, što im je omogućavalo da jednako dobro izbegavaju neprijatelje ili lociraju plen.

Ovo je izgleda identično organizovano u muškom mozgu.

Zašto dečaci ne slušaju

Roditelji i učitelji često grde dečake kako ništa ne slušaju. U periodu rasta, naročito u pubertetu, ušni kanali dečaka se tako naglo razvijaju da mogu da izazovu jednu vrstu gluvoće. Učiteljice intuitivno razumeju razlike u sposobnosti slušanja između devojčica i dečaka, pa ih drugačije opominju ili ukore.

Ako devojčica ne gleda učiteljicu u oči dok je ova grdi, učiteljica će nastaviti da je grdi. Ako dečak izbegne da je gleda u oči, učiteljica će verovatno shvatiti da je on ili ne čuje ili ne sluša i reći će mu“ Gledaj u mene kad ti se obraćam “. Nažalost, dečaci su mnogo bolji gledaoci nego slušaoci.

Evo kratke provere, jednostavno prebrojte koliko slova Z ima u sledećoj rečenici.

Završni rezultat je proizvod
zajedničkog naučnog istraživanja i znanja.

Posle ispitivanja grupe dečaka i devojčica ispostavilo se da su dečaci bili bolji kada su gledali u rečenicu, a da su devojčice pokazale bolji rezultat kada im je rečenica bila pročitana naglas.

Muškarcima promiču detalji

Lin i Kris vraćaju se kući posle zabave. On vozi, ona mu pokazuje put i upravo su se svađali jer mu je ona rekla levo a u stvari je mislila na desno.

Posle deset minuta tišine, on pomisli da nešto nije u redu i upita je: „Draga… da li je sve u redu?“ Ona odgovori: „Da, sve je U REDU!“

Naglašavanje da je sve u redu zapravo znači da nije ni blizu toga. On 'vraća film' i razmišlja o zabavi i da li je nešto tamo uradio što je nju iznerviralo.

„Da li sam nešto pogrešno uradio ?“ upita je . „Neću da razgovaram“, iseče ga ona.

Ovo znači da je ona ljuta i da hoće da razgovara. On je potpuno izgubljen u pokušaju da shvati šta joj je. „Molim te reci mi šta je bilo?“ on preklinje. „Ne znam šta sam ti uradio, reci mi.“

U većini sličnih situacija on zaista ne zna u čemu je problem.

„U redu“, kaže ona. „Reći ću ti, iako se pretvaraš da ne znaš!“

Ali ovo zaista nije pretvaranje i gluma. On stvarno nema pojma šta joj je.

Ona duboko udiše vazduh. „Ta ženska se mota oko tebe celo veče, daje ti signale, a ti ne samo da je nisi otkačio nego ti je prijalo i sve vreme si je ohrabrivao!“

Kris je zanemeo. Kakva ženska? Kakvi signali? On nije ništa slično video.

Šta se desilo? Dok je dotična ženska s njim razgovarala, on nije ni primetio kako je njihala kukovima, gladila kosu, dodirivala svoje butine i ivicu uha, gledala ga u oči dugim pogledima, kažiprstom trljala ivicu čaše za vino prenemažući se glasom šiparice. On je lovac. On za tili čas ugleda zebru u pokretu na horizontu i u stanju je da izračuna kojom se brzinom zebra kreće. Ali nema ženinu sposobnost da uhvati te signale, bili oni telesni ili vokalni. Svaka žena na zabavi primetila je, naravno bez okretanja glave, šta ta ženska radi i šta hoće. Pri tom je takozvani „kučka alarm“ bio misteriozno izmenjen između svih žena u

sali, nemuštim jezikom. Većina muškaraca apsolutno ništa nije primetila.

Znači, kada muškarac kaže da ne zna ništa o tome u sličnim situacijama, on verovatno govori istinu.

Magija dodira

Dodir je nekad lekovit. Eksperimenti s majmunima koje su obavili Harlou i Cimerman pokazali su da se mali majmuni koji rastu bez fizičkog dodira majke ponašaju depresivno, nekad se čak razbole ili umiru. Slično se ponašaju odbačena deca. Impresivno je istraživanje beba uzrasta od deset nedelja do šest meseci, koje je otkrilo da one bebe čije majke ih miluju mnogo manje pate od prehlada, kijavica, povraćanja i dijareja – nego bebe čije majke ih nisu mazile. Jedno drugo istraživanje je pokazalo da se depresivne žene oporavljaju brže i bolje ako ih neko zagrli, štaviše – od broja zagrljaja i njihove dužine zavisi njihov oporavak.

Antropolog Džejms Preskot, koji je začetnik studije o vaspitanju i nasilju, otkrio je da društva u kojima se deca retko maze imaju najveći stepen nasilja. Deca koja se maze i vole obično izrastu u srećnije i zadovoljne ljude. Seksualni manijaci i perverznjaci, pedofili i slični obično su imali nesrećno detinjstvo u kome su bili odbačeni ili zlostavljani, naročito ako su odrasli u prihvatilištima i domovima. U kulturama „bez dodira“ obično ljudi vole domaće životinje. Mačke i psi vole da se maze, pa tako pružaju priliku svojim vlasnicima da kompenzuju nedostatak dodira s drugim ljudima. Terapija sa kućnim ljubimcima vrlo je uspešna u tretiranju depresije ili čak mentalnih problema. Pogledajte samo Engleze, narod koji se gadi fizičkog ispoljavanja emocija među ljudima, kako se odnose prema svojim ljubimcima. Da citiramo Žermen Grir : „Čak i kad je zalepljen za drugog čoveka u gužvi metroa, Englez se očajnički pretvara da je sam.“

Žene ne mogu bez dodira

Koža je najveći organ ljudskog tela. Njena površina iznosi oko dva kvadratna metra. Po njoj je raspoređeno 2.800.000 receptora za bol, 200.000 za hladnoću i 500.000 za dodir i pritisak. Od rođenja devojčice su neuporedivo osetljivije na dodir nego dečaci. Koža odrasle žene je najmanje deset puta osetljivija na dodir i pritisak nego koža muškarca. Jedno istraživanje otkrilo je da je dečak koji se pokazao kao najosetljiviji na dodir – manje osetljiv nego najmanje osetljiva devojčica. Ženska koža je mnogo tanja od muške i poseduje jedan sloj masnoće ispod površine radi grejanja zimi i za lakše podnošenje bola.

Oksitocin je hormon koji je zadužen za dodir. On stimuliše potrebu za dodirom, takođe i aktivira prijemnike dodira. Nije ni čudo što žene, s receptorima deset puta osetljivijim od muških, pridaju toliku pažnju zagrljajima, bez obzira na to da li su u pitanju njihova deca, muž ili prijatelji.

Istraživanje telesnog jezika među ljudima iz zapadnog sveta pokazuje da je kod njihovih žena četiri do šest puta verovatnije da će žena dodirnuti drugu ženu nego muškarac drugog muškarca. Žene takođe koriste mnogo više načina da se izraze „telesno“ nego muškarci. Žene ćete čuti kako koriste izraze „Ima magičan dodir“, „debelokožac“, „uvukao se pod kožu“, zatim govore o „ličnom dodiru“, o „dirljivim“ „osećanjima“…

U Kanadi je 1999. istraživački tim predvođen Majklom Minijem sa Univerziteta Mek Gil u Kvibeku vršio opite na pacovima. Opiti su pokazali da su se kod malih pacova koje su roditelji negovali razvili veći mozgovi s većim stepenom inteligencije.

Istraživanja u psihijatrijskim klinikama pokazala su da muškarci pod pritiskom izbegavaju dodir i zatvaraju se u sebe. Više od polovine žena je naprotiv prišlo muškarcima, ne zbog seksa, nego zbog samog dodira.

Kada je žena emocionalno povređena ili ljuta na muškarca, verovatno će mu reći: „Ne dodiruj me !“ – frazu koja veoma malo znači muškarcu. Naravoučenije – za dobijanje poena kod žene naučite da je dodirujete, samo izbegavajte štipkanje. Ako hoćete mentalno zdravu decu mazite ih što više.

Četiri do šest puta je veća
verovatnoća da žena dodirne drugu ženu
dok razgovaraju nego sto je to slučaj kod muškaraca.

Zašto su muškarci debelokošci

Muškarci imaju deblju kožu od žena, što objašnjava zašto se žene više izboraju. Muškarcima je koža na leđima četiri puta deblja nego na stomaku. To su nasledili od dalekih četvoronogih predaka. Opasnost je dolazila s leđa, trebalo se na to spremiti. Dečak uglavnom izgubi osećaj dodira u periodu puberteta, jer mu se telo priprema za surove uslove lova, morao je trčati kroz bodljikavo žbunje, rvati se sa divljim zverima, osećati što manje spoljašnjih rana da bi bio brži i efikasniji. Kada je muškarac usredsređen na fizčku ili sportsku aktivnost, on nije ni svestan svoje fizičke povrede.

Dečak u pubertetu ne gubi osećaj dodira
potpuno nego se sve preseli na jedno mesto.

Kada muškarac nije koncentrisan na neki zadatak, onda mu je prag osetljivosti na bol mnogo niži nego ženski. Kada muškarac cvili i jeca: „skuvaj mi supicu / donesi mi sok od sveže pomorandže / zovi doktora / gde mi je testament!“, tada on obično ima malu prehladu. Ali zato kada se žena razboli on je mnogo manje osetljiv. Neka se ona previja od bolova ili gori od temperature i trese se ispod pokrivača, on će je pitati „kako si“, a u sebi će misliti „Ako se pravim blesav i ignorišem možda će biti seksa, ionako je već u krevetu.“

Muškarci ipak osećaju i saosećaju u nekim prilikama. Recimo, kad gledaju fudbalsku utakmicu ili neki agresivni sport na televiziji. Ako grupa muškaraca zajedno gleda boks-meč, kada

jedan od boksera zadobije strahovit udarac, svi muškarci zaječe i previjaju se baš kao da njih to boli.

Ukus za život

Ženino čulo ukusa i mirisa takođe je superiorno u odnosu na muškarčevo. Ljudi poseduju oko 10.000 receptora ukusa, koji su u stanju da izdvoje bar četiri osnovna ukusa – slatko i slano na vrhu jezika, kiselo sa strane i gorko pozadi. Japanski istraživači upravo pokušavaju da lociraju peti ukus – masno.

Muškarci više jedu slano i gorko, pa je zato logično što toliko vole pivo, a žene tamane slatkiše, pa nije čudo što na svetu ima mnogo više ženskih „čokoholika". Zbog svog vekovnog poziva kvočke, žena je prikupljajući plodove uvek isprobavala da li su dovoljno sveži ili slatki da bi ih prosledila potomstvu. Tako je razvila rafiniranu „šećernu skalu" ukusa. Time se objašnjava zašto žene vole šećer, kao i zašto su degustatori uvek žene.

Nešto je u vazduhu

Ne samo da je žena osetljivija na mirise i ukuse nego se ta osetljivost povećava u periodu ovulacije. Njen nos može da oseti feromone i mošusne zadahe muškarca, koji se inače ne mogu detektovati svesno. Njen mozak je sposoban da dekodira stanje njegovog imunološkog sistema. Ako je njegov imunološki sistem komplementaran s njenim, ili jači od njenog, žena će verovatno opisati tog muškarca rečima: „Ima nečeg magičnog u njemu".

Ako je njegov imunološki sistem slabiji od njenog, on joj se neće dopasti.

Ispitivanja mozga utvrdila su da je ženinom mozgu dovoljno manje od tri sekunde da analizira njegov imunološki sistem. To se objašnjava opet majčinskom ulogom – jači imunoloski sistem kod muškarca prenosi se deci, pa tako deca imaju više šanse za opstanak.

Jedna od posledica ovakvih istraživanja jeste sve češće reklamiranje kozmetike za muškarce pune ulja i mirisa koji raspaljuju žene.

Jak imunološki sistem
čini muškarca neodoljivim.

Dosije X

Evolucija nas je opremila biološkim osobinama, veštinama i čulima koja su nam bila potrebna za opstanak. Ono što je u istoriji često nazivano čarolijom veštica, natprirodnim moćima, ženskom intuicijom – naučno je testirano i posle osamdesetih godina XX veka dokazano da je samo rezultat ženske superiornosti kad su u pitanju čula. Većinu „veštica" pogubili su muškarci koji nisu shvatali biološku razliku između polova. Žene su jednostavno bolje u opažanju nijansi u telesnim znakovima, boji glasa, visini tona i ostalim čulnim stimulansima. One mogu da „čitaju" emocije kod životinja. Ovo umeće je bilo presudno za praistorijske žene da bi mogle da procene koja je životinja opasna a koja prijateljski raspoložena. Žena može čak da oseti kada je pas postiđen, dok muškarac ne može da shvati ni šta to znači, a kamoli kako to izgleda. Žene razgovaraju s mačkama. Kad one ne gledaju, muškarci mačke šutiraju.

Za ulogu koju je imala u istoriji, ženi je bila korisna veština korišćenja obe ruke. Prikupljanje plodova obema rukama bilo je dva puta brže. Kao posledicu mnoge žene nemaju uopšte centar za levo i desno, jer im to u istoriji uopšte nije trebalo. Zato je korišćenje obe ruke mnogo rasprostranjenije među ženama.

Muškarci stalno kritikuju žene da ne umeju da razlikuju strane. Kada u kolima viču: „Zar ti ne znaš šta je levo a šta desno!?" odgovor je „Ne".

Njemu je trebalo da razvije dominantnu i preciznu desnu ruku zbog gađanja plena, njoj to nije trebalo za prikupljanje. Zbog svoje osetljivosti žene su vrlo često žrtve prevaranata, jer objašnjenja za svoja osećanja traže kod brojnih astrologa, numerologa, čitača tarota i sličnih. Istančana čula kod žena takođe su uzrok što devojčice ranije sazrevaju. Dok je devojka od 17

godina u stanju da se ponaša kao odrasli, momci u tim godinama još uvek obožavaju da se prskaju i prduckaju u bazenima.

Zašto su muškarci neosetljivi

Nije istina da su žene preosetljive, nego će pre biti da su muškarci neosetljivi. Žena očekuje od muškarca da „čita" njene poruke izrečene nemuštim jezikom pokreta i tonova, kao i da predvidi njene potrebe i želje. To bi svaka žena bila u stanju da oseti, ali ne i muškarac. On je tokom evolucije drugačije oblikovan. Žena očekuje da on prepozna njene želje, a onda ga optužuje da je bezosećajan. Muškarci širom sveta bleje: „Pa zar ja treba da čitam misli!?" On ne ume to da radi, jedino je utešno što je ipak moguće naučiti ga da se malo bolje snalazi u neverbalnom svetu.

Sledeće poglavlje donosi jedan jednostavan test pomoću koga možete odrediti seksualnu orijentaciju vašeg mozga i odgovoriti na pitanje zašto ste takvi kakvi ste.

Treće poglavlje

SVE JE U GLAVI

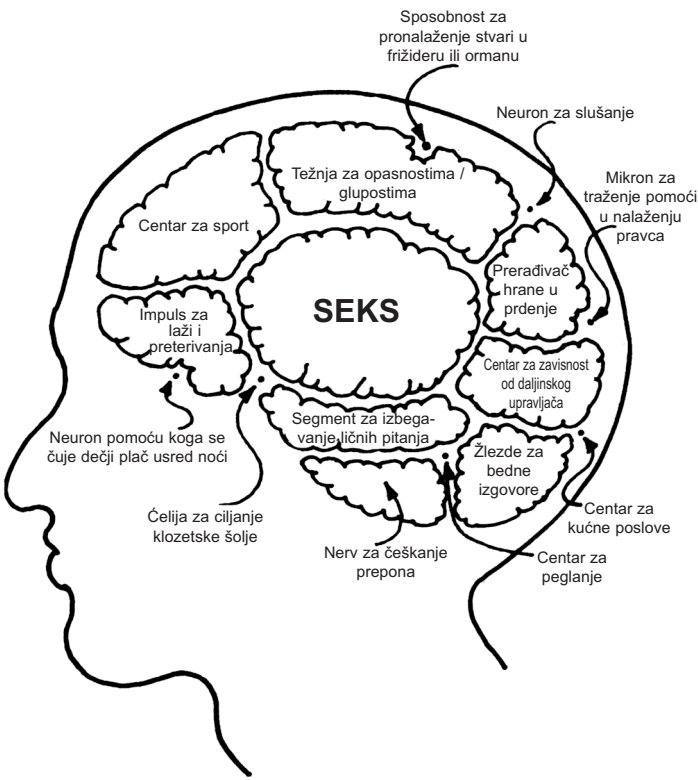

Muški mozak

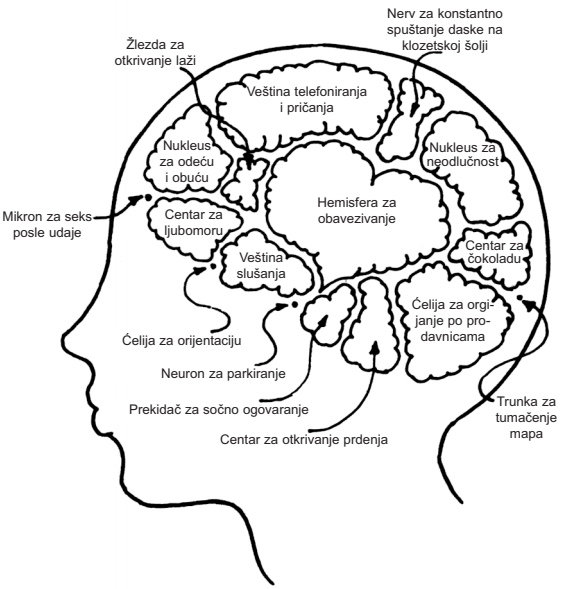

Ženski mozak

Ovi zabavni crteži muškog i ženskog mozga smešni su baš zato sadrže elemente istine. Koliko? Pa, više nego što vi očekujete. U ovom poglavlju iznećemo mnoga od poslednjih otkrića u ispitivanjima mozga.

Ovo poglavlje otvoriće vam oči, a na njegovom kraju naći ćete jednostavan ali odličan test koji će vam objasniti vaše ponašanje.

Zašto smo pametniji od ostalih

Ako pogledate sledeći crtež, videćete dve osnovne razlike između lobanje gorile, neandertalca i modernog čoveka. Pre svega, naš mozak je bar tri puta veći od mozga gorile i za trećinu veći od mozga neandertalca. Fosilni ostaci pokazuju da je naš mozak

ostao nepromenjene veličine poslednjih 50.000 godina, a ni u njegovom funkcionisanju nije bilo većih promena.

Današnji čovek takođe ima ispupčeno čelo koje su imali i njegovi preci. Čelo pokriva levo i desno prednje krilo mozga, zahvaljujući kome smo u stanju da mislimo, govorimo, čitamo mape i obavljamo slične aktivnosti koje nas izdvajaju od ostalih živih bića.

gorila neandertalac današnji čovek

Muški i ženski mozak razvili su se drugačije, s razlikama u snazi, talentima, sposobnostima. Muškarci su, zbog svoje uloge lovca, razvili delove mozga koji služe za daljinsko navođenje, organizaciju lova i slično. Nisu im trebale ni emocije, ni razumevanje, ni razgovori, tako da nemaju oblast u mozgu za međusobne odnose.

Žene su, naprotiv, razvile okretnost i oštar vid sa širokim radijusom osmatranja, veštinu da simultano obavljaju nekoliko aktivnosti, talenat za interpersonalnu komunikaciju. Da bi zadovoljili svoje životne potrebe, mozak kod žena i muškaraca razvio je centre za određene veštine.

U današnjem žargonu prastari svet bio je veoma seksistički, ali o tome ćemo govoriti kasnije.

Kako naš mozak brani svoju teritoriju

Stara poslovica kaže: „Navike je teško iskoreniti“. Naučnici kažu: „Genetska memorija je aktivna“. Genetska memorija je deo našeg instinktivnog ponašanja. Naravno, desetine hiljada godina pećinskih navika moralo je da ostavi traga na čoveku.

Pogledajte samo kako se ljudi ponašaju u restoranima. Većina muškaraca bira mesto za stolom ako je iza njihovih leđa zid, a ispred njih ulaz. Ovo muškarcu uliva osećaj sigurnosti. Niko mu se neće prikrasti neopažen, makar da je jedina opasna stvar u okruženju – račun sa ubojitom cifrom. Žene ne mare za ovaj strateški položaj u restoranu, osim ako su tamo došle same s malom decom.

Kod kuće će muškarac leći na onu stranu kreveta koja je bliža ulazu, što je takođe prainstinkt odbrane ulaza u pećinu. Ako bračni par prenoći negde gde je ženino mesto bliže ulazu, može se čak desiti da muškarac ima teškoća da zaspi a da nije ni svestan zbog čega. Ako zamene mesta, problem će biti verovatno odmah rešen.

Muškarci se šale kako spavaju
bliže vratima da bi brže pobegli,
u stvari, u pitanju je instinkt branioca.

Kada muškarac nije kod kuće, žena će preuzeti njegovu ulogu branioca i spavati na njegovoj strani kreveta.

Žena se noću može probuditi iz najdubljeg sna zbog dečjeg plača ili nekog drugog prodornog zvuka. Muškarci obično čvrsto spavaju i ne čuju noćne zvukove. Ali ako su spoljni zvuci povezani s pokretom, onda je to druga priča. Ako ispred prozora čuje krckanje grančice on je već skočio iz kreveta na gotovs da brani pećinu. Žena će, naprotiv, u ovim situacijama mirno spavati, osim ako muškarac nije u kući pa ona preuzima njegovu ulogu.

Mozak kao ključ uspeha

Grčki filozof Aristotel verovao je da je centar za razmišljanje u srcu, a da mozak pomaže telu da se ohladi. Zato je srce simbol mnogih naših emocija, razgovora i metafora. Danas to može zvučati smešno, ali eksperti su se držali ovog mišljenja sve do kraja XIX veka.

Rodžer Speri dobio je 1962. Nobelovu nagradu za svoje otkriće da su dve hemisfere ljudske moždane kore odgovorne za različite intelektualne funkcije. Savremena tehnologija nam omogućava da vidimo kako mozak funkcioniše, ali i pored toga naša saznanja o moždanim aktivnostima još uvek su vrlo ograničena. Znamo da je desna hemisfera kreativna i da kontroliše levu stranu tela, dok je leva hemisfera razumna, logična, i kontroliše desnu stranu tela i govor. Na levoj strani mozga smešteni su jezik i rečnik, naročito kod muškaraca, a na levoj strani su vizuelne informacije.

Kod levorukih ljudi dešava se skretanje ka desnoj hemisferi, koja je kreativna strana mozga. Time se objašnjava disproporcionalno veliki broj umetničkih genija među levorukima – Leonardo da Vinči, Pablo Pikaso, Albert Ajnštajn, Greta Garbo, Pol Mekkartni, Robert de Niro. Žene su češće levoruke nego muškarci. Devedeset procenata ljudske rase piše desnom rukom. Većina muškaraca veoma je spretna s desnom rukom ali vrlo nespretna s levom. Za muškarce je tokom evolucije desna ruka bila ravna oružju za odbranu i napad. Ako muškarac napada, verovatnoća je preko 90% da će mu prvi pokret biti zamah desnom rukom preko ramena.

Žene su za 3%
inteligentnije od muškaraca.

Do 1960. godine ispitivanja ljudskog mozga vršena su na leševima vojnika poginulih na frontu. Kandidata je bilo prilično mnogo, ali problem je u tome što su svi bili muškarci, pa se samo prećutno podrazumevalo da je ženski mozak isti.

Danas je naučno dokazano da ženski mozak drugačije funkcioniše. U tome leže objašnjenja za mnoge probleme u muško-ženskim odnosima. Ženski mozak je neznatno manji od muškog, ali bez ikakvih posledica po njegovo funkcionisanje. Danski istraživač Bente Pakenberg iz neurološkog odeljenja centralne

bolnice u Kopenhagenu objavio je 1997. godine da u proseku muškarci imaju oko četiri miliona više moždanih ćelija nego žene, ali da su žene za 3% inteligentnije od muškaraca. Ruben Gur, profesor pensilvanijskog medicinskog fakulteta, otkrio je 1999. godine da žene poseduju veću količinu sive mase nego muškarci. Siva masa je mesto gde mozak vrši procene i tako čini ženu sposobnijom za komunikaciju od muškarca.

„Očigledno je da su žene pametnije od muškaraca. Samo pogledajte – najbolji prijatelji žene su dijamanti, a muškarcu – psi."

Džoan Rivers

Šta je gde u mozgu ?

Evo ga uobičajeno mišljenje o tome koja strana mozga kontroliše koju funkciju.

Istraživanje i razumevanje ljudskog mozga svakodnevno se dramatično menja, dopunjuje i usavršava. S druge strane, moguće su različite interpretacije istog rezultata istraživanja. Međutim, postoje određene oblasti u kojima su naučnici složni. Korišćenjem magnetskih rezonantnih slika (MRI – Magnetic Resonance Imaging), kojima se meri električna aktivnost mozga, danas je moguće identifikovati, kao i izmeriti tačnu lokaciju specifičnih funkcija mozga. Zahvaljujući opremi za skeniranje mozga možemo videti koji deo mozga vrši određeni zadatak. Kada skener pokaže specifično mesto za neku veštinu, to obično znači da će osoba biti dobra u toj veštini, da će je verovatno privlačiti poslovi koji zahtevaju tu veštinu i da će uživati dok se time bavi.

Na primer, većina muškaraca ima specifično mesto u mozgu za otkrivanje putokaza, tako da im snalaženje ide od ruke. Oni uživaju u planiranju putovanja, a za hobi najčešće izaberu nešto gde mogu da ispolje sposobnost navigacije i orijentacije. Žene imaju specifične delove mozga za govor. U tome su dobre, lako

Leva hemisfera
Desna strana tela
matematika
verbalno
logično
činjenice
zaključivanje
analize
praktičnost
red
reči pesme
linijsko
viđenje tananih detalja

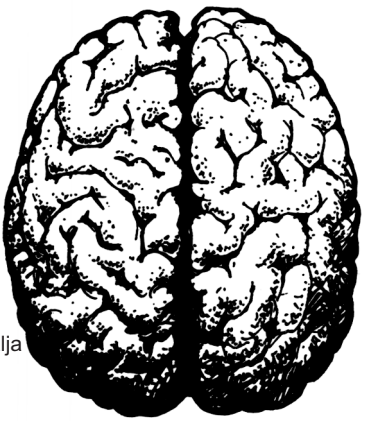

Desna hemisfera
Leva strana tela
kreativno
umetničko
vizuelno
intuitivno
ideje
mašta
celovitost
melodija pesme
opšti pregled
prostorno
višestruka aktivnost

govore i zanimaju ih takvi poslovi u kojima mogu da savetuju, poučavaju.

Kada se na snimku mozga ne vide jasno mesta za neku veštinu, onda to obično znači da ta osoba ili nije vična toj veštini, ili bar ne voli to da radi. Teško je, recimo, pronaći ženskog navigatora, kao što je teško naći utehu kod terapeuta muškog pola, ili naučiti pravilan izgovor engleskog jezika od muškog učitelja.

Kako je počelo istraživanje mozga

Prvi zabeleženi naučni test o razlikama među polovima izveo je Fransis Galton 1882. godine u jednom londonskom muzeju. On je otkrio da su muškarci osetljiviji na jasne zvuke, da imaju jači stisak ruke i da su manje osetljivi na bol od žena. U isto vreme u Americi je slično istraživanje pokazalo da muškarci više vole crvenu boju nego plavu, da imaju bogatiji rečnik od žena i da se radije bave tehničkim problemima nego kućnim. Žene imaju oštrije čulo sluha, koriste više reči od muškaraca, radije se bave pojedinačnim poslovima i problemima.

Prvobitna ispitivanja o lokaciji moždanih funkcija vršena su na pacijentima sa oštećenjem mozga. Pronađeno je da muškarci koji zbog povrede imaju oštećenu levu stranu mozga, manje-

-više gube sposobnost govora, dok su žene sa istom vrstom oštećenja mozga u mnogo manjem broju patile od gubitka govora. To je dovelo do zaključka da žene imaju više od jednog centra za govor.

Muškarac ima tri do četiri puta više izgleda da izgubi moć govora ili da dobije govornu manu nego žena. Takođe ima manje nade da će ikada ponovo vratiti moć govora posle oštećenja. Ako je muškarac povređen sa leve strane lobanje, postoji mogućnost da ostane nem. Ako žena zadobije udarac na istom mestu, ona će verovatno nastaviti da priča.

Muškarci sa oštećenjem mozga na desnoj strani gube veći deo svoje sposobnosti snalaženja – mogućnost da razmišljaju trodimenzionalno, da rotiraju objekte u mislima i zamišljaju ih iz različitih uglova. Na primer, arhitektonski plan kuće žene vide dvodimenzionalno, dok ga muškarac vidi trodimenzionalno, što znači da muškarac vidi dubinski. Većina muškaraca je u stanju da vidi kako će gradilište izgledati kao završena kuća.

Žene sa pretrpljenim istovetnim oštećenjem mozga neće izgubiti ovu sposobnost.

Dorin Kimura, profesor psihologije na Univerzitetu Zapadnog Ontarija, otkrila je da se poremećaji, kao i oštećenja govora dešavaju kod muškaraca kada povrede levu stranu mozga, ali kod žena se ti poremećaji i oštećenja dešavaju samo ako je povreda na prednjem režnju bilo koje od dve hemisfere. Mucanje je skoro potpuno „privilegija“ muškaraca, a takođe imaju više problema sa tečnim čitanjem nego devojčice. Dopunsku nastavu iz pravilnog čitanja tri do četiri puta više pohađaju dečaci nego devojčice.

Da pojednostavnimo – muškarci su ograničeni kad je u pitanju govor i razgovor. Ovaj zaključak uopšte ne iznenađuje žene. Istorija je puna primera iz kojih se vidi kako, zbog muškog nedostatka talenta za priču, žene hiljadama godina čupaju kose.

Kako se mozak analizira

Tokom devedesetih godina XX veka tehnologija skeniranja mozga toliko se razvila, da je sada moguće da vidite svoj mozak na monitoru kako uživo radi.

Za ovu svrhu koriste se 'positron emission tomography' (PET) skeneri, kao i magnetne rezonantne slike (MRI). Markus Rejkl iz Vašingtonskog medicinskog školskog centra izmerio je specifične oblasti povišenog metabolizma mozga da bi ukazao na delove mozga koji se koriste za određene aktivnosti. Oni su navedeni na slici.

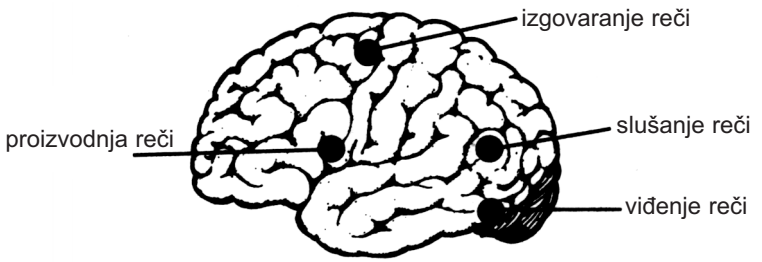

Specifične tačke u mozgu koje se vide upotrebom magnetnih rezonantnih slika (MRI)

Na Univerzitetu u Jejlu tim stručnjaka, predvođen doktorima Benetom i Šejvicom, izvršio je 1995. godine opit sa muškarcima i ženama da bi ustanovio koji se deo mozga koristi za rimovanje reči, korišćenjem MRI tehnike za otkrivanje promena u dotoku krvi do raznih mesta u mozgu. Oni su potvrdili da muškarci koriste levu stranu mozga za govornu praksu, dok žene koriste obe strane. Ovi eksperimenti, kao i nebrojeno mnogo drugih, koji su izvedeni devedesetih godina – pokazuju isti rezultat: mozak muškarca i žene se razlikuju. Istraživanja takođe pokazuju da se leva strana mozga kod devojčica brže razvija nego kod dečaka, što znači da devojčice brže i bolje progovore nego dečaci, a takođe su vičnije učenju stranih jezika. Ovo objašnjava što su stručnjaci za korekciju govora prebukirani pacijentima – dečacima.

Pitajte muškarce i žene da li im
mozak radi isto. Muškarci će reći:
„Mislim da je tako, čitao sam nešto o tome…“
Žene će odgovoriti:
„To je svakako tako, koje je sledeće pitanje?“

Dečaci, međutim, brže nego devojčice razvijaju desnu stranu mozga. To im omogućava bolje snalaženje u prostoru, logično mišljenje i bolju percepciju.

Dečaci su superiorni u matematici, građevinarstvu, slagalicama, rešavanju problema.

Možda je moderno praviti se da ne postoje razlike među polovima, ili da su one minorne, ali ove navedene činjenice ne idu tome u prilog. Nažalost, živimo u socijalnom okruženju koje insistira na jednakosti uprkos gomili dokaza da smo potpuno drugačije sazdani, kao i da smo potpuno drugačije evoluirali, sa različitim sposobnostima i sklonostima.

Zašto su žene bolje 'uključene'

Leva i desna strana moždanih hemisfera povezane su mnoštvom nervnih vlakana, nazvanih *corpus callosum*. Ova veza omogućava obema stranama da komuniciraju i razmenjuju informacije.

Pokušajte da zamislite da držite dva kompjutera – na svakom ramenu po jedan, a da ih spaja spoljašnji kabl. Taj kabl je „corpus callosum“.

Neurolog Rodžer Gorski, profesor kalifornijskog Univerziteta u Los Anđelesu, potvrdio je da ženski mozak poseduje deblji „kabl“ od muškog, što znači da on za 30% više povezuje strane ženskog mozga. Takođe je otkrio da muškarci i žene koriste različite delove mozga za obavljanje istog zadatka. Istraživanja poput ovog sve su češća u svetu.

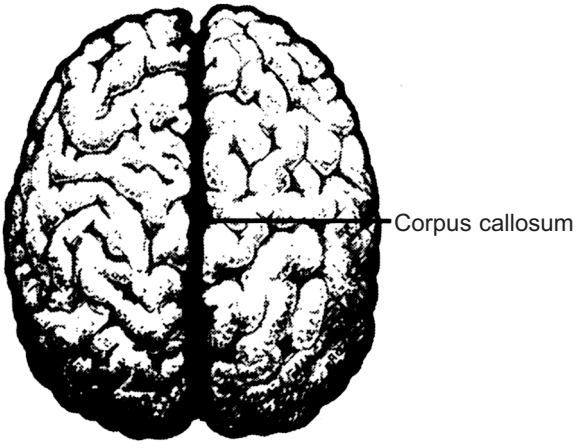

Istraživanja takođe pokazuju da ženski hormon estrogen podstiče nervne ćelije da povezuju levu i desnu hemisferu mozga. Štaviše, što je bolja njihova povezanost – osoba je veštija u govoru. Ovom povezanošću hemisfera takođe se objašnjava ženska sposobnost da rade istovremeno na dva koloseka, a time je moguće objasniti i žensku intuiciju. Kao što je već pomenuto, žene su opremljenije senzorima, pa kada se tome doda ovaj brži protok informacija među hemisferama, nije ni čudo što su žene sposobne da intuitivno veoma brzo i precizno ocene ljude i situacije.

Zašto muškarci ne mogu da rade dve stvari istovremeno

Sva se istraživanja slažu u jednom: mozak muškarca je specijalizovan. Podeljen na fahove, konfiguriran da se koncentriše na jedan specifičan zadatak kome se sav posvećuje. Muškarac će reći da ne može da radi dve stvari istovremeno. Kada muškarac u toku vožnje zaustavi automobil da bi pronašao svoju destinaciju na mapi, prva stvar koju uradi jeste – da isključi radio! Većina žena taj gest ne razume. Žena može da čita dok sluša muziku, pa čak i dok priča. Njoj je čudno zašto on to ne može. „Zašto on insistira da se isključi televizor kad zazvoni telefon?

Kako on ne čuje šta mu ona govori kad gleda TV ili kad čita novine?“ – pitaju se sve žene na ovom svetu.

Odgovor je sledeći: mozak muškarca je konstituisan tako da on ne može da radi više stvari odjednom zato što je sprega između njegove leve i desne hemisfere mozga zasnovana na manje „kablova“, kao i zbog toga što je njegov mozak „fahovski“. Ako mu skenirate mozak dok čita, videćete da je on tada istinski – gluv!

Ženski mozak je konfiguriran za obavljanje više zadataka odjednom. Ona može da obavlja više nepovezanih aktivnosti simultano, a da joj mozak ne bude isključen, naprotiv – on je uvek aktivan. Žena može da priča telefonom dok isprobava da kuva po novom receptu i gleda televizijski program. Ona može da se šminka dok vozi, sa uključenim radiom, a da pri tom priča telefonom sa ugrađenim mikrofonom. Ali ako muškarac pokušava da kuva, a neko mu se obrati, on će se verovatno naljutiti, jer ne može da prati instrukcije sa recepta i sluša sagovornika istovremeno. Ako se muškarac brije a vi mu nešto pričate, najverovatnije će se poseći. Većina muškaraca za volanom optužiće svoju ženu što su propustili skretanje s puta – zato što je ona nešto pričala. Jedna žena nam je rekla da se ona sveti mužu kada je ljuta na njega, tako što mu se obraća dok on koristi čekić!

Pošto žene koriste obe strane mozga, mnogima je teško da razlikuju levu i desnu stranu. Oko 50% žena nije u stanju da trenutno odredi šta je levo a šta desno, a da ne pogleda prvo gde joj je prsten ili neko drugo obeležje.

Muškarcima je ovaj zadatak mnogo lakši i mnogo brže se snalaze u razlikovanju strana, jer im mozak operiše ili sa leve ili sa desne strane.

Svuda u svetu muškarci kritikuju svoje žene zbog toga što im govore da skrenu desno, a u stvari misle levo.

Probajte test sa pranjem zuba

Većina žena može da pere zube dok hoda po kući i priča o nekoliko stvari u isto vreme. One mogu da prelaze četkicom po zubima pokretima gore-dole, dok drugom rukom istovremeno

glancaju nameštaj kružnim pokretima. Većina muškaraca misli da je ovo nemoguće.

Kada muškarac pere zube, njegov fokusirani mozak ga angažuje samo na tom zadatku. On stoji opkoračivši lavabo, s nogama razmaknutim oko 30 cm, telom nagnutim nad slavinom, mašući glavom napred-nazad od četkice za zube, prema brzini mlaza iz česme.

Zašto smo to što jesmo

Dok mi odgajamo dečake i devojčice kao da su identični, nauka dokazuje da se oni drastično razlikuju u svom razmišljanju. Neurolozi i istraživači širom sveta zaključuju da su hormoni odgovorni što smo takvi kakvi smo.

Mi smo takvi kakvi smo zbog hormona.
Mi smo proizvod naše unutrašnje hemije.

Krajem XX veka odomaćilo se mišljenje da smo svi došli na svet prazne glave, kao neispisan list po kome naši roditelji, učitelji i okolina ispisuju diktate o našem ponašanju i izborima. Nova istraživanja pak pokazuju da je naš mozak isprogramiran poput kompjutera u periodu od šeste do osme sedmice posle začeća fetusa. Naš je osnovni „operativni sistem“ ustanovljen, potom i nekoliko 'programa' instalirano, tako da kada dođemo na ovaj svet rođenjem – mi smo 'unapred upakovani', kao kompjuter s postojećim unutrašnjim poretkom hardvera i softvera, koji se može dalje dorađivati.

Nauka još dokazuje da se osnovni operativni sistem i njegovo ustrojstvo vrlo malo može menjati. Okolina i učenje mogu samo dodati podatke i ugrađivati kompatibilne programe. Dosada nije poznato nijedno 'uputstvo za rukovanje'. Ovo pojednostavljeno znači da su naši budući izbori, kao i seksualnost unapred određeni. Urođeno protiv stečenog? To je unapred dogovoreno. 'Urođeno' je u prednosti od početka. Znamo da je odgajanje ste-

čena aktivnost, naučeno ponašanje, u kome se maćehe isto tako dobro snalaze kao i biološke majke.

Programiranje fetusa

Svi ljudi su sastavljeni od 46 hromozoma koji su kao genetski građevinski blokovi ili shematski plan. Od oca dobijamo 23 hromozoma, a 23 od majke. Ako su i majčin i očev dvadeset treći hromozom takozvani X-hromozom (u obliku slova X), onda je rezultat takozvana XX beba ili devojčica.

Ako je očev dvadeset treći hromozom takozvani Y-hromozom, onda će rezultat biti XY beba, odnosno dečak. Osnovna početna shema ljudskog tela i mozga je ženska – svi startujemo kao devojčice – i to je razlog zbog koga muškarci imaju, na primer, bradavice i mlečne žlezde.

Na stupnju od šest do osam nedelja posle začeća, fetus je manje-više bespolan i predstoji mu tek da razvije muške ili ženske genitalije.

Nemački naučnik dr Ginter Dorner, vodeći sociolog, među prvima je favorizovao teoriju po kojoj je naš seksualni identitet oformljen do osme nedelje posle začeća. Njegovo istraživanje pokazuje sledeće: ako je fetus genetički dečak (XY), on razvija veliki broj ćelija koje stvaraju velike količine muških hormona, naročito testosterona, kako bi se formirali testisi i konfiguracija mozga za muško ponašanje (na primer, dubinski vid i veštine snalaženja u prostoru, ciljanje mete i slično).

Recimo da je muškom fetusu (XY) potrebna jedna jedinica muških hormona da bi se razvili muški polni organi i još bar tri jedinice za konfiguraciju mozga s muškim operativnim sistemom, ali, iz nekog razloga (koji ćemo kasnije spomenuti) ne dobije dovoljnu 'dozu'. Na primer, potrebno mu je četiri jedinice, a on dobije tri. Prva jedinica služi za formiranje muških genitalija, ali mozak dobija samo još dve jedinice, što znači da on postaje dve trećine muški a jednom trećinom ostaje ženski. Ishod će biti dečak koji će izrasti u osobu sa pretežno muškim mozgom, ali sa primesama ženskog mišljenja i sposobnosti. Recimo sad, primera radi, da muški fetus dobije dve jedinice muškog hormona,

jednu za formiranje testisa, a za mozak stigne samo jedna od tražene tri. U ovom slučaju imamo mušku bebu čiji je mozak još uvek pretežno ženski u strukturi i razmišljanju, ali genetički je muško telo. S nastupanjem puberteta povećavaju se izgledi da ovaj dečko postane homoseksualac. Ovo ćemo još pojasniti u osmom poglavlju.

Kada je fetus ženskog roda (XX) prisutno je malo ili nimalo muških hormona i shema u mozgu ostaje ženska. Potom ženski hormoni izvedu konfiguraciju mozga, razvijajući atribute „braniteljke gnezda" – uključujući sposobnost za dekodiranje verbalnih i neverbalnih signala. Kada se beba rodi, ona izgleda i ponaša se ženski. Ali nekada se, nesrećnim slučajem, dešava da fetus primi veću dozu muških hormona, pa se rodi ženska beba sa manje-više muškim mozgom. I o ovome će biti više reči u osmom poglavlju.

Procenjuje se da 80 do 85% muškaraca imaju muški koncipiran mozak, a da oko 15 do 20% ima u nekoj meri feminiziran mozak. Mnogi od njih postanu homoseksualci.

Petnaest do dvadeset procenata
muškaraca ima feminiziran mozak.
Oko deset odsto žena ima muški mozak.

Procenjuje se da oko 90 odsto žena i devojaka ima ženski mozak. Oko 10 odsto njih ima mozak sa muškim sposobnostima, što je prouzrokovano muškim hormonima koje su dobile šest do osam nedelja posle začeća.

Pripremili smo jedan jednostavan ali fascinantan test koji će vam pokazati koliko vam je mozak muški ili ženski. Pitanja su preuzeta iz mnogih vodećih studija o seksualnosti ljudskog mozga, a bodovanje je osmislila britanska genetičarka En Mor. U testu nema pozitivnih i negativnih odgovora. On je smišljen da nam pruži jedan interesantan uvid u to zašto mislimo kako mislimo i zašto biramo stvari koje biramo. Na kraju testa možete

da izračunate svoj rezultat. Fotokopirajte svoj test i razdelite ljudima s kojima živite i radite, biće to pravo otkriće za sve vas.

Kako vam radi mozak

Ovaj test osmišljen je tako da otkrije na kom se principu zasniva rad vašeg mozga. Ne postoje tačni i netačni odgovori. Rezultat testa je pokazatelj mogućeg nivoa muškog hormona koji je dobio ili nije dobio vaš mozak oko drugog meseca posle vašeg začeća. Ovo se odražava na vaš izbor ponašanja, orijentaciju, vrednosni sistem.

Zaokružite odgovor koji se slaže s vašim prosečnim ponašanjem.

1. **Kada treba da nađete nešto na mapi, da li:**
   a) imate teškoće da se snađete, pa tražite pomoć
   b) okrenete mapu da biste vizuelno odredili pravac kojim idete
   c) nemate nikakvih problema da se snađete

2. **Kuvate komplikovan specijalitet, uključen je radio, a neko vas zove telefonom. Vi ćete:**
   a) ostaviti uključen radio, nastaviti da kuvate i pričate preko telefona
   b) isključiti radio, nastaviti da kuvate i pričate preko telefona
   c) reći ćete prijatelju koji vas je pozvao da ćete ga zvati kasnije, čim završite kuvanje

3. **Prijatelji vam dolaze u goste i pitaju kako da stignu do vaše nove kuće. Da li vi:**
   a) crtate im mapu / plan kako da dođu do vas, ili zamolite nekog drugog da im objasni

b) pitate ih koje su im građevine na putu do vas poznate, pa pokušavate preko njih kao putokaza da im objasnite
c) objasnite verbalno, na primer: 'ideš do drugog semafora, skreneš levo, pa druga desno…'

4. Kada objašnjavate neku ideju ili neki koncept, šta obično činite:
a) koristite papir i olovku, kao i gestikulaciju
b) objasnite verbalno, koristeći i gestikulaciju
c) objašnjavate samo verbalno, sažeto i jasno

5. Kada se vraćate kući posle odličnog filma, šta radite:
a) oživljavate scene iz filma u glavi
b) pričate o filmskim scenama i dijalozima
c) prepričavate film, uglavnom šta je izgovoreno

6. U bioskopu obično sedite:
a) na desnoj strani sale
b) svejedno mi je
c) na levoj strani sale

7. Vaš prijatelj ima neki mehanički predmet koji se pokvario. Šta vi radite:
a) razgovarate s njim pokazujući mu da vam je žao što mu se to dogodilo
b) preporučujete nekoga ko bi mogao da mu predmet popravi
c) pokušavate da shvatite kako da sami pomognete da se predmet popravi

8. Nalazite se u nepoznatom gradiću i neko vas upita gde je sever. Da li ćete:
a) priznati da ne znate

b) malo razmisliti pa pokušati da se snađete
c) pokazati odmah na sever bez problema

9. Našli ste mesto za parkiranje, ali je veoma uzak prostor i morate da se uparkirate unazad. Šta činite:
a) radije odete da pronađete drugo mesto za parkiranje
b) polako i pažljivo pokušavate da se uparkirate
c) uparkirate se bez nekih problema

10. Dok gledate TV program zazvoni vam telefon. Šta radite:
a) ostavite TV uključen i javite se na telefon
b) isključite TV i potom se javite na telefon
c) isključite TV, ostale u sobi zamolite za tišinu i onda podignete slušalicu

11. Upravo ste čuli novu pesmu svoje omiljene grupe. Da li:
a) možete da ponovite delove pesme bez problema
b) možete da otpevate delove ako je jednostavna pesma
c) teško vam je da se setite melodije, ali se sećate poneke reči

12. Kojom se metodom služite da najlakše predvidite stvari:
a) služim se intuicijom
b) koristim se informacijama, kao i „osećajem“
c) koristim se podacima, činjenicama i statistikama

13. Zaturili ste negde ključeve. Šta radite:
a) radim nešto drugo dok mi ne padne na pamet gde su ključevi

b) radim nešto drugo, ali neprestano razmišljam o ključevima
c) „vraćam film“ u glavi i pokušavam da se setim gde sam ih ostavio

14. Vi ste u hotelskoj sobi i odjednom se začuje udaljen zvuk sirene:
a) niste u stanju da odredite odakle zvuk sirene dopire
b) ako se koncentrišete, možda ćete biti u stanju da odredite odakle zvuk dopire
c) odmah ste u stanju da pokažete odakle zvuk dolazi

15. Na sastanku upoznajete sedmoro ili osmoro ljudi. Sutradan:
a) možete lako da se setite njihovih likova
b) sećate se nekolicine likova
c) pre se sećate njihovih imena

16. Godišnji odmor želite da provedete u planini, ali vaš partner želi da ide na more. Da biste ga ubedili da je vaša ideja bolja, šta ćete uraditi:
a) reći ćete mu/joj umiljato kako se osećate: da mnogo volite planinu i da je tamo svima uvek lepo
b) reći ćete da biste bili zahvalni ako ovaj put idete u planinu i da ćete sledeći put rado ići gde on/ona želi
c) upotrebićete činjenice: planina je bliže, jeftinije je, dobro je organizovano za odmor i sport

17. Kada planirate svoj dan, šta obično radite:
a) pišete spisak šta sve treba uraditi
b) razmišljate šta treba uraditi
c) zamišljate ljude koje ćete videti, mesta na koja ćete otići i poslove koje ćete obaviti

18. Vaš prijatelj ima lični problem i došao je da vam se poveri:

a) vi ste puni razumevanja i saosećajni
b) objasnićete mu da stvari nisu nikad tako crne kako izgledaju
c) savetovaćete mu kako da reši svoj problem

19. Dva vaša oženjena prijatelja (ili udate prijateljice) imaju ljubavnice (ljubavnike). Da li ćete to primetiti:

a) vrlo brzo
b) posle nekog vremena
c) verovatno nećete ni primetiti

20. Šta je po vama važno u životu:

a) živeti u harmoniji s prijateljima i ljudima koji vas okružuju
b) biti u prijateljskim odnosima sa okolinom, ali zadržati nezavisnost
c) postizanje ciljeva, poštovanje drugih, napredovanje i prestiž

21. Šta biste više voleli:

a) da radite u timu ljudi koji se dopunjuju
b) da radite s ljudima ali da ste nezavisni u svom delu posla
c) da radite sami

22. Šta najradije čitate:

a) romane
b) časopise i novine
c) autobiografije i publicistiku

23. Kad idete u kupovinu, kako kupujete:
a) kupujete impulsivno, nasumice
b) imate opšti plan, ali kupite ipak šta vam se svidi 'u hodu'
c) upoređujete cene i kvalitet stvari

24. Volite da – idete na spavanje, ustajete i jedete:
a) kada vam se svidi
b) imate neki raspored, ali ste fleksibilni
c) uvek u isto vreme

25. Počeli ste da radite nov posao i upoznali mnogo novih kolega. Jedan od njih vas pozove sutradan telefonom. Vi ćete da:
a) prepoznate po glasu ko je
b) ne možete odmah da prepoznate ko je, ali se posle setite
c) teško vam je da prepoznate ko vas je pozvao

26. Šta vam je najgore kad se s nekim raspravljate:
a) kad vas ignorišu ili ćute
b) kada uopšte ne shvataju vaše stanovište
c) njihovo izazivanje komentarima ili pitanjima

27. Da li ste u školi više voleli gramatiku ili pismene zadatke:
a) oboje
b) jedno od to dvoje vam je bolje išlo
c) nijedno vam nije išlo od ruke

28. Kada je u pitanju ples, kako se snalazite:
a) osećate muziku ako prvo naučite korake
b) možete da naučite neke pokrete, ali se ne snalazite s drugima
c) imate poteškoća sa ritmom i plesom

29. Koliko dobro prepoznajete i oponašate životinjske glasove:

a) ne baš dobro
b) umereno
c) vrlo dobro

30. Na kraju napornog dana, šta najčešće radite:

a) razgovarate s prijateljima i porodicom o vašem danu
b) slušate njih kako je protekao njihov dan
c) čitate novine, gledate TV i ćutite

Kako da saberete rezultate

Prvo saberite ukupan broj pitanja na koja ste odgovorili sa A, B ili C. Na sledeći način saberite konačan rezultat:

Za muškarce

Broj odgovora pod A x 10 poena =
Broj odgovora pod B x 5 poena =
Broj odgovora pod C x -5 poena =

Ukupan zbir =

Za žene

Broj odgovora pod A x 15 poena =
Broj odgovora pod B x 5 poena =
Broj odgovora pod C x -5 poena =

Ukupan zbir =

Za pitanja koja ne mogu da se primene na vaš život ili za pitanja na koja niste odgovorili – častite sebe 5 poena.

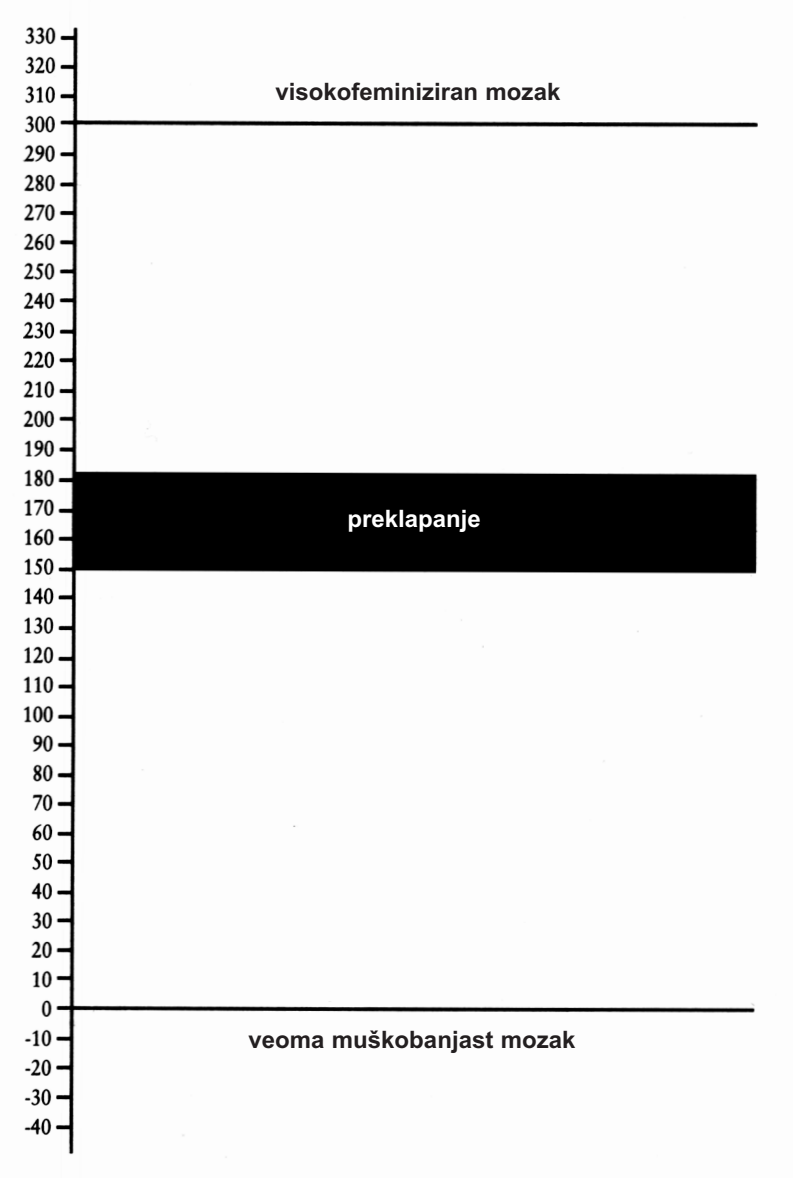
330
320
310
300
290
280
270
260
250
240
230
220
210
200
190
180
170
160
150
140
130
120
110
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
-10
-20
-30
-40
visokofeminiziran mozak
preklapanje
veoma muškobanjast mozak

Analiziranje rezultata

Većina muškaraca osvojiće od 0 do 180 poena, a većina žena 150 do 300. Muški mozgovi obično osvoje ispod 150 poena. Odgovori bliži nuli su muškiji, a njihovi nosioci sa većim procentom testosterona.

Ovakve osobe obično imaju smisla za analizu, logične su, verbalno vešte, veoma disciplinovane i dobro organizovane. Što su bliže nuli, to su bolje u računanju troškova, statističkih podataka, a emocije su im u drugom planu. Ako je rezultat u minusu, onda su to jedinke sa najizraženijim muškim osobinama, sa veoma visokim procentom testosterona. Ako žena ima nizak rezultat, ona pokazuje mogućnost da postane lezbejka.

Ženski mozak postići će rezultat iznad 180 poena. Što je broj veći – veća je ženstvenost. Ova osoba verovatno će biti umetnički orijentisana, talentovana za muziku, kreativna, donosiće odluke intuitivno, prepoznavaće probleme sa minimalnim predznanjem o njima, rešavaće ih zahvaljujući 'osećaju' za kreativnu improvizaciju. Ako muškarac ima rezultat iznad 180, velika je verovatnoća da će postati homoseksualac.

Muškarci koji imaju ispod 0 poena i žene sa preko 300 poena imaju tako različite mozgove, tako suprotno ustrojene da im je verovatno jedino zajedničko to što žive na istoj planeti.

Rezultati između 150 i 180 pokazuju kompatibilnost sa oba pola ili, drugim rečima, po jednom nogom su u oba tabora. Ove osobe ne pokazuju ni pristrasnost ni predrasude prema polovima i obično ispoljavaju fleksibilnost u razmišljanju, kao i spremnost da pruže podršku ljudima kojima treba pomoć u rešavanju problema. To su osobe koje imaju predispozicije da sklapaju prijateljstva sa oba pola podjednako.

Završna reč

Od početka osamdesetih godina XX veka naša saznanja o ljudskom mozgu prevazišla su i najluđa očekivanja. Američki predsednik Džordž Buš proglasio je devedesete godine dvadesetog veka – 'decenijom mozga', a sada ulazimo u milenijum pameti.

U našim izlaganjima o izučavanju mozga uprostili smo naučne termine da ne bi zvučali suviše tehnički, ali smo se ipak čuvali da ne uprostimo materiju previše. Pošli smo od toga da čitaoci nemaju ambicija da preko ove knjige postanu naučnici, nego da steknu neke osnovne predstave o funkcionisanju mozga kako bi svojim stavom prema suprotnom polu doprineli poboljšanju međusobnih odnosa.

Na mozgu se prilično lako pronalaze centri za snalaženje u prostoru, a malo je teže pronaći kako funkcionišu emocije. Ipak, moguće je naći pristup i ovom aspektu.

Četvrto poglavlje

PRIČANJE I SLUŠANJE

Šta kažu žene

Šta muškarci čuju

Barbara i Alan su se spremali da idu na koktel. Barbara je za tu priliku kupila novu haljinu i bila je veoma uzbuđena, očekujući da lepo izgleda te večeri. Podigla je uvis dva para cipela, jedne plave, druge zlatne. Zatim je postavila Alanu pitanje od kojeg strahuju svi muškarci na svetu: „Dragi, koje mi se cipele bolje slažu uz haljinu?"

Hladan znoj sjurio se Alanu niz leđa. Znao je da je u neprilici: „A, hm… ah… šta god ti hoćeš dušo", promucao je.

„Hajde Alane, reci mi koje se bolje slažu, plave ili zlatne?" upitala je nestrpljivo. „Zlatne!" uzviknuo je Alan nervozno.

„Aha, znači ne sviđaju ti se plave! Znala sam. Ja sam ih papreno platila, a tebi se nikad nisu ni sviđale!"

Alan je obesio ramena. „Ako te ne zanima moje mišljenje zašto me onda pitaš!" rekao je. Alan je razmišljao ovako: on je upitan da reši neki problem i on ga je rešio, a ona nije pokazala ni najmanji znak zahvalnosti. Barbara je, naprotiv, ispoljila tipičnu žensku crtu: indirektni govor. Ona je već unapred odlučila koje cipele želi da obuje, ona uopšte nije ni tražila njegovo mišljenje o tome, već je priželjkivala njegovu izjavu kako ona lepo izgleda.

U ovom poglavlju pozabavićemo se problemima koje imaju muškarci i žene u međusobnoj komunikaciji i probaćemo da ponudimo neka nova rešenja.

Strategija „plave ili zlatne cipele"

Ako žena pita da li da obuje plave ili zlatne cipele dok se sprema i doteruje, vrlo je važno da muškarac ne odgovori na pitanje. Umesto toga, on treba da pita: "Da li si odlučila koje ćeš cipele, draga?" Većinu žena će ovo pitanje zaprepastiti. One će

biti nesigurne: „Pa, ne znam, mozda zlatne…“ U stvarnosti ona je već izabrala zlatne. „Zašto zlatne?“ – upitaće on. „Zato što već imam zlatnu tašnu i kaiš, kao i zlatan paspul na haljini“ – odgovoriće ona. Vešt muškarac će reći: „Odlično si izabrala! Bravo! Super izgledaš! Baš mi se sviđa!“ Možete biti sigurni da će se ovaj par lepo provesti te večeri.

Zašto muškarci ne umeju da razgovaraju

Znamo već hiljadama godina da muškarci nisu baš vešti za priču, pogotovo ako se uporede sa ženama. Ne samo što devojčice progovore pre dečaka nego u uzrastu od tri godine one imaju bogatiji rečnik nego njihovi vršnjaci dečaci. Pri tom govore jasnije i čistije. Mnogi roditelji traže pomoć stručnjaka za pravilan izgovor kada su njihovi sinovi u pitanju. Svi se žale na isto – dečak ne govori pravilno.

Ako dečak ima stariju sestru, onda je njegova mana još uočljivija, posebno stoga što majke i starije sestre vrlo često govore u ime dečaka, to jest umesto njih. Ako pitate petogodišnjeg dečaka „Kako si?“, njegova mama će (ili sestra) odmah odgovoriti: „Dobro je, hvala.“

Majke, ćerke i starije sestre
često pričaju u ime muškaraca u kući.

Za muškarčev mozak govor i jezik nisu među najvažnijim veštinama. Govor je smešten u levu hemisferu mozga i nema posebo mesto. Ispitivanja ljudi sa oštećenom levom stranom mozga pokazuju da poremećaji govora nastaju uglavnom u zadnjem levom delu mozga kod muškaraca i u prednjem levom delu kod žena. Kada muškarac govori, cela leva hemisfera se aktivira tražeći centar za govor, bez mnogo rezultata. Posledica toga je činjenica da muškarci nisu mnogo obdareni za priču.

Sledeći primer pokazuje rezultate posmatranja mozga takozvanim magnetnim rezonantnim slikama (MRI) koje je 1999.

godine izveo dr Tomoj Šarma, načelnik psihofarmakologije iz londonskog Instituta za psihijatriju. Kao što se vidi na slici, muškarci imaju malo tačaka za funkciju govora.

To objašnjava zašto dečaci više mumlaju i imaju loš izgovor. Oni više koriste poštapalice kao što su: 'a', 'ovaj', 'kao' dok razgovaraju, zatim često 'gutaju' slova, a u razgovoru služe se samo sa tri tona glasa (žene koriste pet tonova). Kad se muškarci okupe da gledaju fudbalsku utakmicu na televiziji, sve što izgovore za celo veče biće: „Dodaj mi flašu" i „Je l' ima još piva?" Za žene je organizovanje zajedničkog gledanja televizijskog programa u stvari samo izgovor da bi se okupile i ćaskale. One se najčešće okupljaju da gledaju serije u kojima je sve unapred predvidljivo i sa poznatim likovima.

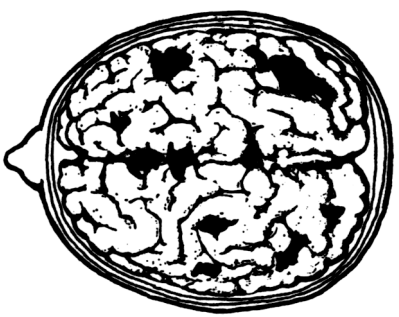

Tačke za govor i jezik u mozgu muškarca. (Crnim tačkama označena je njihova aktivnost.) Institut za psihijatriju u Londonu, 1999.

Različitost polova verovatno je najuočljivija kod sportista. Posmatrajte košarkašicu koja posle utakmice opisuje svoj meč. Ona vrlo razumljivo kaže šta ima i razumljivo odgovara na pitanja voditelja. Ako pak u sportskoj emisiji intervjuišu igrača iz nekog muškog tima, onda ga ništa nećete razumeti, pre svega zato što u tih nekoliko kratkih minuta koji su mu stavljeni na raspolaganje, on će ispričati gomilu besmislica i još pri tom neće ni mrdnuti usnama.

Takođe su razlike veoma vidljive kod tinejdžera. Ako pitate svoju kćerku kako se provela na žurci, ona će vam ispričati sve: ko je šta kome rekao, ko je šta obukao itd. Ako upitate sina tinejdžera kako se proveo, odgovoriće sa: „Aaa... dobro..."

Za Dan zaljubljenih cvećari obično preporučuju muškarcima da se „iskažu cvećem“, jer znaju da im je teško da se iskažu rečima. Kupovanje čestitke je takođe problem za muškarce samo zato što ne znaju šta da napišu.

Muškarci obično biraju čestitke sa puno reči.
Tako im ostaje manje mesta da sami pišu.

Muškarci su goniči, branioci, a ne pričljivci. Lov je bio izvođen uz pomoć mnoštva neverbalnih signala, pri čemu su lovci često vrlo strpljivo čekali satima na svoj plen. Nisu ni pričali, niti se družili. Kada današnji ljudi idu zajedno na pecanje, oni satima sede i ćute zajedno. Divno se provode, uživaju u društvu prijatelja i ne osećaju uopšte potrebu da to iskažu rečima. Ali, ako žene provode vreme zajedno i ne razgovaraju, onda je to veoma indikativno – u pitanju je neki problem. Jedini trenutak kada se muškarci zbliže pričom jeste onda kada im se mozak „raskravi“ zahvaljujući konzumiranju alkohola.

Dečaci i njihovo školovanje

U početku se dečaci slabije snalaze u školi zbog toga što su njihove verbalne sposobnosti inferiorne u odnosu na sposobnosti devojčica istog uzrasta. Loše im idu naročito jezik i likovno, pa se osećaju glupavo pred devojčicama koje imaju bolju artikulaciju. Tada dečaci postaju bučni i remete nastavu. Možda i nije tako loša ideja da dečaci počnu kasnije sa školom nego devojčice.

U starijem uzrastu devojčice su u proseku lošije u predmetima kao što su fizika i matematika. Ali, dok roditelji teraju svoje sinove na dopunsku nastavu jezika, na devojčice se ne vrši toliki pritisak da uče ove predmete. One jednostavno čim je to moguće menjaju smer, to jest predmete u skoli.

Poslednjih godina raste trend u nekim zemljama da se u školama dečaci i devojčice odvajaju na pojedinim časovima kao što

su jezik, matematika ili fizika. Na primer, škola Šenfeld u Eseksu u Velikoj Britaniji dozvoljava da devojčice ili dečaci uče okruženi učenicima istog pola, neometani kompeticijom sa suprotnim polom. U testu iz matematike devojčicama se postavljaju drugačija pitanja nego dečacima. Rezultati ovakve nastave veoma su impresivni – rezultati dečaka na testovima četiri puta su bolji nego prosečni rezultati na nivou države, a rezultati koje postižu devojčice su dvostruko bolji od nacionalnog proseka.

Zašto su žene vične priči

Kod žena centar za govor je smešten primarno u prednjem delu leve hemisfere, kao i u manjoj oblasti desne hemisfere. Budući da ima centre za govor u obema hemisferama mozga, žena je dobra u konverzaciji. Žene rado pričaju i puno pričaju. Pošto su oblasti za govor označene, onda im je ostatak mozga slobodan za druge aktivnosti, omogućujući im da rade više stvari u isto vreme i uz to da pričaju.

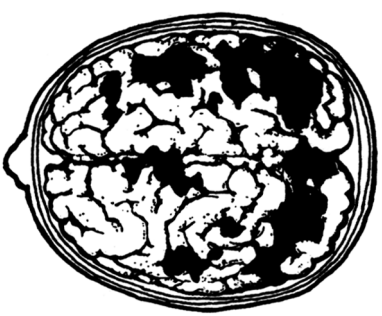

Oblast za govor i jezik u ženskom mozgu (crne površine su aktivne) – Institut za psihijatriju u Londonu 1999. godine

Ako uporedite gornju sliku, koja pokazuje ženski mozak, sa pređašnjom slikom muškog mozga, biće vam jasno zašto žene lako i vešto komuniciraju, a muškarci ne.

Poslednja istraživanja pokazuju da beba još unutar materice nauči da prepoznaje majčin glas, verovatno zahvaljujući rezonanciji zvukova kroz majčino telo. Beba stara samo četiri dana može da razluči obrazac maternjeg od stranog jezika. Sa četiri meseca bebe su sposobne da povezuju micanje usana s vokalnim

zvucima. Pre prvog rođendana počinju da povezuju reči i njihova značenja. Sa godinu i po poseduju rečnik koji ubrzo, na uzrastu od dve godine dostiže 2000 reči u slučaju devojčica. Intelektualno i fizički ovakav razvoj i dostignuća u procesu učenja fantastični su u poređenju sa sposobnošću za učenje kojom raspolažu odrasli.

Pošto ima određenu zonu mozga za jezik, devojčica će lakše i brže da nauči strani jezik od dečaka, a takođe gramatiku i punktuaciju. Za 25 godina organizovanja seminara u stranim zemljama retko smo imali muškarce prevodioce, oni su obično žene.

Predmet:	**Broj nastavnika:**	**% `ena:**	**% mu{karaca:**
[panski	2700	78	22
Francuski	16200	75	25
Nema~ki	8100	75	25
Gluma	8900	67	33
Drugi jezici	1300	70	30

Ova tabela pokazuje kako žene dominiraju veštinama za koje je potrebna snažna verbalna sposobnost. Ženski definisani centri za govor osigurali su im superiornost u jezičkoj sposobnosti i verbalnoj spretnosti.

Ovi brojevi pokazuju da čak i u profesijama u kojim se forsira podjednaka zastupljenost polova, kao što je obrazovanje – muško/ženska orijentacija mozga utiče na učiteljev izbor predmeta koji će predavati. Grupe za jednaka prava zadovoljne su stanjem stvari, jer je broj učitelja žena i muškaraca jednak, ali, kao što vidite, žene očigledno dominiraju u nastavi jezika.

Leva strana mozga kontroliše fizičke funkcije desne strane tela, što možda može da objasni zašto većina ljudi piše desnom rukom. Takođe je možda tu objašnjenje zašto je ženski rukopis čitkiji – specifični, određeni centri za jezik u mozgu žene odnose se kako na govorni, tako i na pisani jezik.

Zašto žene moraju da pričaju

Mušarac ima mozak sa „pregradama“ u kojima on razdvaja i pohranjuje informacije. Na kraju napornog dana punog problema, njegov mozak je u stanju da „složi“ probleme u neki pretinac i da ih ostavi za kasnije. Žene definitivno nemaju ovu sposobnost. Žena ne može da odloži problem po strani, on se mota po njenoj glavi bez prestanka.

Muškarci mogu da obeleže problem i
sklone ga sa strane na neko vreme.
Žene se uznemire jer to ne umeju.

Jedini način da se žena oslobodi problema jeste da o njima priča. Zbog toga, kada na kraju napornog dana, žena priča o svojim problemima, ona to radi samo zato da bi se ispraznila, a ne da bi došla do rešenja ili zaključka.

Hormonska 'kopča'

Naučnica sa Univerziteta Zapadni Ontario Elizabet Hanson vodila je istraživanje o vezi između delovanja žene i nivoa hormona estrogena. Ona je otkrila da nizak nivo testosterona umanjuje ženine 'prostorne sposobnosti', ali da visok nivo estrogena uvećava njenu artikulaciju i finije motoričke sposobnosti.

Za vreme menstrualnog ciklusa, zahvaljujući visokom nivou estrogena žena je smirena i njena moć izražavanja dolazi do perfekcije. Obrnuto, kad je viši nivo testosterona, njen je govor grozničav, a prostorne veštine bolje – ne može baš da se nosi s muškarcem u zabacivanju udice, ali ga može pogoditi tiganjem sa razdaljine od 10 metara.

Žene vole da pričaju

Kada se žene okupe da zajedno gledaju TV, one uglavnom pričaju o svemu i svačemu i sve u isto vreme: o deci, muževima, poslu i svemu ostalom što im se događa u životu.

Kada muškarci i žene zajedno gledaju TV, onda muškarci obično 'zamole' žene da umuknu. Muškarci mogu ili da gledaju TV ili da razgovaraju, oni ne mogu to da rade istovremeno i uopšte ne razumeju kako ženama to polazi za rukom.Osim toga, žene shvataju okupljanje kao lep provod, kada se ljudi druže, zbližavaju, a ne da sede kao krompiri na kauču i bulje u ekran.

Za vreme pauze za reklame, muškarac obično pita ženu šta se događa u programu koji gledaju, naročito kakvi su odnosi među likovima. On nije sposoban da oceni kakvi su odnosi među likovima „čitajući" jezik tela. Pošto su žene tokom evolucije provodile veći deo dana s drugim ženama i decom u grupama, one su stekle tu sposobnost. Za današnju ženu, kao i za praistorijsku, razgovor ima jasnu funkciju: graditi odnose i prijateljstva među ljudima. Za muškarca priča služi za iznošenje činjenica.

Muškarac vidi telefon kao aparat za komunikaciju, kojim se prenose činjenice i informacije drugim ljudima. Žene vide telefon kao sredstvo zbližavanja. Žena može provesti dve nedelje na odmoru sa prijateljicom, da bi je, čim se vrati kući, odmah pozvala telefonom i pričala dva sata.

Nema dokaza da spoljašnji faktor presudno utiče na žene da pričaju više, na primer, majke više pričaju sa ćerkama, ali to nije dokaz da zbog toga i ćerke više pričaju. Autor knjige *Socijalno ponašanje i jezička akvizicija*, psihijatar dr Majkl Luis, vodio je eksperiment u kome je otkriveno da majke mnogo više pričaju sa ženskim bebama nego sa muškim. Pošto je mozak ženske bebe bolje organizovan da šalje i prima govor, nesvesno roditelj se njoj više obraća, a za uzvrat dobija svakakve nijanse 'odgovora'. Što se tiče muške bebe, majke su često razočarane jer na priču za uzvrat dobijaju samo kratak groktaj.

Muškarci govore u sebi

Muškarac se razvijao kao ratnik, zaštitnik i rešavalac problema. Njegova moždana struktura, kao i socijalni uslovi nisu mu dali da pokaže strah ili neizvesnost. Ovo objašnjava zašto kad upitate muškarca da reši neki problem on kaže: „Razmisliću, javiću ti". I to je upravo ono što on radi – bez ikakvog izraza na licu, bez

pokreta, sedi i misli. Tek kad ima odgovor, on će pokazati znake života i spremnost da razgovara. Muškarci govore uglavnom u sebi jer im je lakše, nisu opremljeni kao žene za eksterno izražavanje. Kada muškarac sedi i zuri kroz prozor, on u stvari razgovara sam sa sobom u sebi. Ako ga žena spazi, ona će odmah pomisliti da je njemu dosadno ili je besposlen. Ona će ga nešto pitati ili mu dati neki zadatak da uradi. Muškarca to često razljuti, jer je prekinut u razmišljanju. Kao što znamo – on ne može da radi dve stvari odjednom.

Nedostaci pričanja u sebi

Ako je muškarac u društvu drugog muškarca, onda nije problem ako priča u sebi. Muškarci mogu satima da sede jedan do drugog na sastancima gde se jedva nešto povremeno izusti, baš kao na pecanju, a da nikom to ne bude neprijatno. Muškarcima prija i 'tiho piće' posle posla. Međutim, ako je muškarac u grupi žena, one će ga optužiti da se izdvaja ili duri, da mu ne prija njihovo društvo i slično. Ako muškarac želi da se slaže sa ženama, morao bi više da priča.

Žene razmišljaju naglas

„Izluđuje me moja žena – kad god ima neki problem ili kad govori o svojim dnevnim planovima", žali se muškarac. „Ona govori previše glasno o mogućnostima koje ima, ljudima koji su umešani u priču, o tome šta treba i šta ne treba da uradi, kuda i kad ide. To tako zamara i ometa, ne mogu da se koncentrišem."

Žena će proćaskati o svemu što treba da uradi, glasno i nasumce, uključujući sve varijante, mogućnosti i detalje.

Ženin mozak je programiran da koristi govor kao glavno sredstvo izražavanja. Ovo je jedna od njenih prednosti u životu.

Ako muškarac mora da obavi pet-šest stvari, on će reći: „Imam nešto da uradim, videćemo se kasnije."

Ako žena ima isti zadatak, ona će da prodiskutuje o svemu što treba da uradi, glasno i nasumice, uključujući sve varijante, mogućnosti i detalje. Reći će: „Da vidimo, treba da pokupim stvari sa hemijskog čišćenja i da odvezem kola na pranje – eh, da, zvao te je Rej i rekao da mu se javiš – onda ću da pokupim paket iz pošte i mogla bih još i da…" Ovo je jedan od 'čistih' primera onih situacija u kojima muškarci optužuju žene da previše pričaju.

Nedostaci pričanja naglas

Žene vide razmišljanje naglas kao druženje, deljenje problema, uzajamnu podršku, ali muškarci to tako ne vide. Kada žena priča o problemima, muškarcu to izgleda kao da mu ona predaje spisak problema koje on sad treba da rešava. On tada postaje nervozan ili pokušava da joj kaže šta da uradi. Kada žena misli naglas na sastanku, muškarac misli da je ona nedisciplinovana, neinteligentna i brljiva. Da bi impresionirala muške kolege, žena mora da nauči da priča samo u zaključnoj fazi, čuvajući u međuvremenu svoje misli za sebe.

U vezi između muškarca i žene oba partnera moraju da nauče da diskutuju o svojim razlikama. Muškarac mora da shvati da kad žena priča, ona u stvari ne očekuje od njega rešenje problema. Žene moraju razumeti da je sve u redu i kad muškarac ćuti.

Žene pričaju, muškarci trpe zvocanje

Građenje veze razgovorom jeste prioritet za ženu. Najpričljivije su Italijanke. One izgovore 6000 – 8000 reči dnevno. Dodatno upotrebe još 2000 – 3000 zvukova za pojačavanje komunikacije, kao i 8000 – 10.000 pokreta u koje spada i gestikulacija, izrazi lica, mahanje glavom i slično. Znači, Italijanke u proseku dnevno upotrebe oko 20.000 komunikacijskih znakova. Žene na Zapadu upotrebe oko 80% od tog broja. Ovo objašnjava statistički izveštaj koji je objavilo Britansko udruženje lekara, po kome žene četiri puta više pate od bolesti čeljusti nego muškarci.

„Jednom nisam razgovarao sa ženom
šest meseci", rekao je jedan komičar.
– „Nisam hteo da je prekidam."

Uporedimo sada arsenal muških simbola u komunikaciji. On dnevno potroši oko 2000 – 4000 reči, 1000 – 2000 zvukova i napravi 2000 – 3000 gestova i ostalih pokreta. Dnevni bilans je oko 7000 komunikacijskih znakova, što je približno trećini ženine dnevne „potrošnje".

Razlike između polova vide se jasno uveče kada oboje dođu sa posla i večeraju. On je kompletirao svojih 7000 znakova i nema nikakvu želju više danas da komunicira. Njeno stanje zavisi od toga šta je danas radila. Ako je ceo dan pričala s ljudima, onda se možda istrošila. Ako je sedela u kući sa decom, onda je utrošila samo dve-tri hiljade reči i preostalo joj je još 15.000! Svi znamo kako to može da izgleda.

Fiona: „Ćao dragi... lepo je kad smo zajedno... Kako ti je bilo danas na poslu?"

Majk: „Dobro"

Fiona: „Brajan mi je rekao da ćeš da napraviš taj posao sa Piterom Tomsonom, da li ste to danas završili, kako je bilo?„

Majk: „Dobro"

Fiona: „Fino. Znam da on može nekad da bude jako nezgodna mušterija. Misliš li da će te poslušati?"

Majk: „Da."

I tako dalje…

Majk se oseća kao da je na saslušavanju, to ga nervira. On samo hoće mir.

Pokušavajući da skrene temu on upita: „Kakav si ti dan imala?"

A ona onda krene da priča i priča i priča. Kako je provela svaki minut toga dana.

„Pa… kakav dan! Odlučila sam da ne idem u grad, jer mi je najbolja drugarica moje rođake koja radi na autobuskoj stanici rekla da će danas biti štrajk vozača, pa sam rešila da se prošetam. Meteorolozi su rekli da će biti sunčano, pa sam obukla moju plavu haljinu, znaš onu što sam kupila u Americi – uglavnom – nisam odmakla ni 200 metara kad sam naletela na Suzanu i onda…“

On se pita kada li će ona prestati da melje i ostaviti ga na miru. Oseća kao da će ga ubiti svojim zvocanjem. „Sve što hoću je malo mira!“ krik je svakog muškarca na planeti. Ceo dan je „lovio“, sada samo hoće da bulji u vatru. Problem, naravno, nastaje kad ona oseti da je on ignoriše i postane uvređena.

Kada muškarac ćuti,

žena se oseća nevoljenom.

Kod žene suština priče je – priča. Ali muškarac u njenoj priči o problemu vidi molbu za rešenjem. Zbog svog analitičkog mozga on je stalno prekida.

Fiona: „…i tako sam se okliznula da sam slomila štiklu na novim cipelama, pa sam…“

Majk: (prekida je) „Čekaj Fiona, nije trebalo da nosiš te visoke potpetice kad ideš u šoping, čitao sam da se to često dešava. Opasno je, treba da nosiš patike, mnogo je bezednije.“

On misli: Problem je rešen.

Ona misli: Šta mi on sad to priča i ne sluša šta mu govorim…

Fiona: „…a kad sam se vratila u kola, zadnja guma je ispustila…“

Majk: (prekida je) „Vidiš, kad sipaš benzin na pumpi, uvek treba da proveriš pritisak u gumama. Onda ti se to neće dešavati“

On misli: Još jedan problem rešen!

Ona misli: Šta je njemu, uopšte me ne sluša?

On misli: Zašto bar sad ne ućuti, rešio sam joj dva problema. Šta još hoće? Da rešavamo probleme celo veče? Što me ne ostavi na miru već jednom?

Ona ignoriše njegovu upadicu i nastavlja da priča.

Ispitali smo hiljade žena svuda u svetu i sve su se složile oko jedne stvari:

Kada žena govori svoje neiskorišćene reči (od onih 20.000), njoj tada ne treba rešenje problema, niti da je iko prekida u priči.

Ovo su zapravo dobre vesti za muškarce: od njih se ne očekuje da odgovore, nego samo da slušaju. Kada žena završi svoju priču, ona oseti olakšanje i zadovoljstvo. Još misli da ste divan muž jer je slušate, tako da ćete lepo provesti to veče.

Pričajući o svakodnevnim problemima žena se bori sa stresom. Njoj se čini da tako ima podršku. Zato žene čine većinu pacijenata koji traže savet u savetovalištima, a i obratno – žene čine većinu onih koji se bave savetovanjem.

Zašto se razočaravamo

Sedamdeset četiri odsto zaposlenih i 98 odsto nezaposlenih žena navode da ih muž ili partner najviše razočarava kad ih ne sluša, naročito uveče. Prošle generacije nisu imale tih problema. Žene su uvek bile okružene gomilom dece i drugih žena s kojima su izmenjivale podršku i razgovarale. Sada se majke koje ostaju u kući osećaju veoma izolovane i usamljene, jer su njihove komšinice i prijateljice u najvećem broju na poslu. Zaposlene žene imaju manje problema sa muškarcima koji ćute, jer one u toku dana razgovaraju s drugim ljudima. Ništa od toga nije nečija

greška. Mi smo prva generacija koja nema model ponašanja za uspešne međusobne odnose u novim uslovima. Naši preci, kao i naši roditelji, nisu imali tih problema. Dobro je ipak što postoji šansa da naučimo nove načine i veštine opstanka u današnje vreme.

Kako muškarci pričaju

Rečenice koje muškarac izgovara kraće su nego ženine i imaju jasniju strukturu. One obično imaju jednostavan uvod, jasnu suštinu i zaključak. Lako je shvatiti šta on misli i želi da kaže. Ako probate s njim da raspravite nekoliko tema, on se gubi. Za ženu je važno da razume: ako hoće da bude ubedljiva u razgovoru s muškarcem, ona mora da iznosi jednu po jednu ideju.

Prvo pravilo u razgovoru s muškarcem:
Što jednostavnije! Dajte mu samo jednu po jednu
temu o kojoj treba da razmišlja.

Ako izlažete ideju mešovitoj grupi, koja je sastavljena od žena i muškaraca, onda je najbolje da koristite „mušku " tehniku. Oba pola mogu da prate „muški" govor, ali muškarci imaju teškoća s praćenjem više tema odjednom i brzo gube interes.

Ženska priča na više koloseka

Zahvaljujući većem protoku informacija između leve i desne hemisfere i određenoj lokaciji centra za govor, većina žena je u stanju da priča više stvari istovremeno, nekad čak u istoj rečenici. Ovo može da se uporedi sa žongliranjem, na primer, tri ili četiri loptice istovremeno. Pri tom žene ovo čine skoro bez ikakvog napora. Ali to nije sve – žene mogu da žongliraju nekoliko tema s drugim ženama koje sve rade to isto, a da nijedna ne ispusti „loptu"!

Na kraju konverzacije svaka žena zna ponešto o pojedninim temama o kojima se pričalo, o događajima koji su se desili, kao

i šta koji od njih znači. Ova ženina sposobnost je za muškarca frustrirajuća, njegov mozak je drugačije ustrojen i on može da se bavi samo jednom temom. Kada se muškarac nađe među ženama u gorepomenutoj situaciji „žongliranja", on postaje potpuno zbunjen.

Žena može započeti jednu temu, da se potom prebaci u pola rečenice na drugu temu, a zatim iznenada i bez upozorenja da se vrati na prvu temu, ali ovog puta s malo izmenjenom verzijom. Muškarci u tim situacijama ostaju zapanjeni.

Pogledajmo ovaj porodični razgovor:

Alan: „Čekaj malo – ko je kome šta rekao u kancelariji?"

Barbara: „Nisam pričala o kancelariji, nego o mom zetu."

Alan: „Tvom zetu? Nisi mi rekla da si prešla na drugu temu."

Barbara: „Pa da me slušaš kad pričam, bilo bi ti jasno. Svi drugi me lepo razumeju."

Fiona (Barbarina sestra): „Da, meni je sve savršeno jasno šta si rekla."

Jasmina (kćerka): „I meni. Tata, ti si tako čudan, nikad ti ništa nije jasno."

Alan: „Oh, predajem se!"

Kameron (sin): „I ja se već predajem a još sam dete!"

Muškarci mogu da pronađu put od tačke A do tačke B kroz lavirint, ali ako se nađu usred grupe žena koje uglas diskutuju, oni će se totalno izgubiti.

Ova osobina „žongliranja" svojstvena je skoro svim ženama. Pogledajmo samo kako izgleda posao sekretarice. Zato nije nimalo slučajno što su, prema podacima iz 1998. godine, od 716.148 zaposlenih na ovom radnom mestu u Velikoj Britaniji – 99,1 odsto žene. Samo 5913 sekretara su muškarci. Feministkinje kažu da je to posledica pripremanja devojaka u školama, a ne njihovih predispoizcija.

Čak i u oblastima u kojima se posebno vodi računa o podjednakoj zastupljenosti polova, kao što su socijalna zaštita, savetovališta i slično, više su zaposlene žene. Na primer, u Velikoj Britaniji u ovim poslovima zaposleno je 144.266 ljudi, od kojih su 100.450 žene, a samo 43.816 muškarci. Kao i svugde gde se traži verbalna i komunikacijska lakoća – žene su dominantne.

Šta pokazuju snimci mozga

Snimci mozga pokazuju da su, dok žena govori, oba njena centra za kontrolu govora aktivna. Njen slušni aparat takođe je „uključen". Ovakva moćna opremljenost omogućava ženi da priča i sluša istovremeno, i to čak i kada je predmet razgovora mnoštvo različitih sadržaja. Kada su shvatili ovu sposobnost, muškarci su se prema njoj ponašali sa strahopoštovanjem. Do tada su mislili da žene samo proizvode buku.

Žena može da priča i sluša istovremeno
optužujući muškarca da ne ume ni jedno ni drugo.

Žene su predmet muških viceva hiljadama godina, naročito zbog toga što puno pričaju. Gde god smo radili širom sveta, muškarci su uvek komentarisali: „Pogledajte koliko ove žene pričaju: bla, bla, bla, bla – a niko ih ne sluša!" Kinezi, Nemci i Norvežani slažu se u tome baš kao i Afrikanci ili Inuiti.

Ali greška je u tome što oni ne shvataju da žene poseduju fantastičnu sposobnost da slušaju i kada pričaju.

Strategija: kako razgovarati sa muškarcima

Muškarci obično prekidaju sagovornika samo kad se takmiče ili kad su agresivni. Ako hoćete da komunicirate sa muškarcem najjednostavnija strategija je da ga ne prekidate dok priča. Za ženu je ovo težak zahtev, jer ona smatra da simultan razgovor pokazuje volju za participacijom, živost, druženje, prijateljstvo. Ona oseća potrebu da se umeša, bilo da želi da ga impresionira

ili da ga zadovolji ili čak da mu podiđe svojim komentarima. Međutim, kad god ona to uradi, efekat je kao da ga je ogluvela. Pri tome se on još i uvredi, jer smatra da je nasilno prekinut.

Muškarci se smenjuju u razgovoru,
zato kad muškarac nešto priča – pustite ga.

„Prestani da me prekidaš!“ upućuju milioni muškaraca svojim ženama na svim jezicima sveta. Muškarac izgovara, kao što smo već spomenuli, rečenice koje su usmerene na neko rešenje, te ako se kraj i poenta u rečenici ne naslućuju, onda on smatra razgovor besmislenim. Pošto nije u stanju da prati različite aspekte u različitim fazama razgovora, on smatra da oni koji to rade nisu dovoljno pristojni, ili da su rasejani. Ženi je to strano, jer njena namera je da izgradi bliskost i dâ njemu podršku.

Da dolijemo „ulje na vatru“ – 76% prekidanja tipičnih muško-ženskih razgovora počinili su muškarci!

Zašto muškarci vole krupne reči

Pošto nema specifično mesto za govor u mozgu, muškarac – lovac morao je da razvije veštinu komuniciranja sa što manje reči. Njegov mozak specijalizovao je oblasti za rečnik, koje su smeštene u prednjem i zadnjem delu leve strane mozga. Kod žena rečnik je na prednjem i zadnjem delu obe hemisfere i nije tako dobro razvijen. Kao posledica stoji da ženama nisu bitne definicije i značenja reči. Njima su važnije visine tonova za značenje, a telesni jezik i gestikulacija za emocionalni sadržaj komunikacije.

Videli smo zašto je značenje reči tako važno muškarcima i zašto se služe definicijama da nadmudre sagovornika. Muškarac koristi jezik da se takmiči s drugima, a definicije postaju važna taktika u igri. Ako jedan muškarac želi snažno nešto da naglasi, pa kaže: „…on nije istakao suštinu zato što nije do kraja bio jasan i tako postigao da ga svi razumeju“, drugi muškarac ga može

prekinuti pitanjem: „Nije bio artikulisan?“ Ovo znači tipičan takmičarski pokušaj da se bolje definiše izraz: „do kraja jasan“, koji je prvi sagovornik rekao.

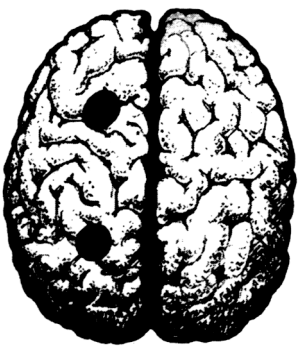

Mesto za rečnik u muškom mozgu

Žene koriste reči kao nagradu

Žena koristi reči kao izraz učestvovanja u izgrađivanju prijateljskih veza među ljudima. Za nju su, dakle, reči vrsta nagrade. Ako joj se sviđate, ako se slaže sa onim što pričate ili ako želi da se druži s vama – ona će s vama puno razgovarati. I obratno – ako želi da vas kazni, ili da vam stavi do znanja da joj više niste prijatelj – ona neće s vama pričati. Muškarci ovo zovu: „muk tretman“.

Ženinu pretnju: „Neću nikad više s tobom da pričam“ treba shvatiti ozbiljno.

„Ako žena puno priča s vama – sviđate joj se.
Ako ne priča s vama – u nevolji ste.“

Prosečnom muškarcu treba oko devet minuta pauze da shvati da je kažnjen. Dok se ne navrši devet minuta, on blaženo misli da je „zaradio bonus“, pa je zato sve tako fino i mirno. Muškarci uvek misle da žene previše pričaju. U poređenju s njima to je zaista tačno.

Žene su indirektne

Sve je počelo kao opušten i lep vikend. Džon i Alison vozili su se kroz prelepu dolinu, udaljenu nekoliko sati vožnje od kuće. Put je zavijao niz planinske padine, pa je Džon isključio radio kako bi se bolje koncentrisao na vožnju po krivinama. Smetala mu je muzika i činila mu se preglasna.

„Džone", rekla je Alison, „da li ti se pije kafa?"

„Ne, hvala", odgovorio joj je. U sebi je pomislio da je to baš lepo od nje što ga nudi kafom. Malo kasnije Džon je primetio da se Alison ućutala. Pomislio je da je možda nešto skrivio.

„Da li je sve u redu, draga?" upitao je.

„U redu je", brecnula se ona.

Zbunjen, on je ponovo upitao: „U čemu je problem?"

Ona je uvređeno odgovorila: „Nisi hteo da staneš."

Džonov analitički mozak pokušavao je da se seti kada je ona tražila od njega da stane. On je doslovce tražio u svojoj memoriji reč: „stani". Zatim je zaključio da ona to nije ni tražila i to joj je rekao. Ona mu je odgovorila da mora biti osetljiviji. Kada ga je pitala da li mu se pije kafa, ona je u stvari želela da kaže da se NJOJ pije kafa. „Zar treba da ti čitam misli?", upitao je Džon sarkastično.

„Pređi na stvar!" – reže muškarci na svoje žene širom sveta. Žene koriste indirektan govor, što drugim rečima znači da one nagoveštavaju šta hoće ili pričaju „izokola". Indirektan govor kod žena ima svrhu da gradi odnose prisnosti bez agresije, konfrontacija i nesloge. Ovo se odlično uklapa u sliku o braniteljki gnezda i njenom sveopštom pristupu očuvanja harmonije.

Indirektan govor zbližava žene,
ali nije dobar za građenje odnosa sa muškarcima.

Mozak žene je tako orijentisan da one uživaju u procesu komunikacije. Muškarci u nedostatku strukture i svrhe razgovora

osećaju uznemirenost i okrivljuju žene da ne znaju šta pričaju. Ako je u pitanju poslovni sastanak, ovaj indirektni govor žena može biti fatalan po posao. To je odličan način za druženje, ali je loš za vođenje mnogih poslova. Avion se može srušiti ako pilot nije siguran šta su mu rekli iz kontrolnog tornja.

Indirektan govor uključuje puno ocena, kao što su na primer: „nekako", „kao da", „skoro"... Zamislite Vinstona Čerčila da je koristio indirektan govor kada je pokušao da nagovori Alijansu da se suprotstavi Hitleru! „Borićemo se – nekako – protiv njih na plaži, borićemo se – pomalo – u poljima, nikada se nećemo – kao – predati."

Kada žena koristi indirektan govor s drugom ženom – problema nema, jer one osećaju pravo značenje reči. Naprotiv, u razgovoru sa muškarcem to može biti propast. Muškarci koriste direktan govor i shvataju reči bukvalno. Ali uz strpljenje i trud, oboje mogu da se nauče da razumeju i poštuju govor onog drugog.

Muškarci su direktni

Njihove rečenice su kratke, direktne, orijentisane na suštinu, zasnovane na širem rečniku i „začinjene" činjenicama. Oni koriste izraze kao što su: nikad, apsolutno, nijedan. Ovakav govor završava poslove, deluje brzo i efikasno i odlično je sredstvo za izdizanje iznad drugih. Kada se muškarci služe ovim načinom u svojim privatnim socijalnim kontaktima, onda obično izgledaju grubo i osorno.

Razmotrite ove izjave:
Napravi mi omlet za doručak.
Hoćeš li da mi napraviš omlet za doručak?
Da li bi mi, molim te, napravila omlet za doručak?
Misliš li da bi trebalo da doručkujemo omlet?
Zar ne bi bilo divno da jedemo omlet za doručak?
Da li ti se jede omlet za doručak?

Ove izjave se kreću od potpuno direktnih do potpuno indirektnih. Prve tri obično koriste muškarci, a poslednje tri koriste žene. Sve imaju isti zahtev izražen na različite načine. Nekada se glad za omletom završava u suzama, sa njenim jecajem: „Svinjo jedna, napravi ga sam!“, a nekada on kaže: „Nisi u stanju da odlučiš ni da li hoćeš jaje. Idem ja u Mekdonalds.“

Šta da se radi

Muškarci bi morali znati da je indirektan govor ženama „u krvi“ i da to ne treba da ih nervira. Da bi izgradio odnos sa ženom, on mora da sluša, kao i da nauči da razume telesni jezik (vratićemo se tome malo kasnije). Kada žena zvuči kao da ima neki problem, on može da je pita: Da li hoćeš da te slušam kao dečak ili devojčica? Ako kaže kao devojčica, onda treba da je sluša i da je bodri. Ako je sluša kao dečak, onda može da joj ponudi savet.

Ako hoćete da vas muškarac sasluša,
obavestite ga ranije i dajte mu dnevni red.

Ako hoćete da ga oborite s nogu, recite mu kada i o čemu želite da razgovarate. Na primer: „Želim da razgovaram s tobom o tome kako da se ponašam sa šefom. Da li možeš u sedam sati da razmotriš moj problem sa mnom na večeri?“

Ovakav poziv muškarcu zvuči korektno, logično, oseća se važno i poštovano.

Indirektan pristup bi mu zvučao kao da ga niko ne ceni.

Direktan govor je način na koji se posluje u zapadnoj Evropi, ali to nije slučaj u zemljama na Istoku. U Japanu, na primer, ljudi koji koriste direktan govor smatraju se naivnim i detinjastim, a za posao se koristi isključivo indirektan govor. Stranci su obično viđeni kao nedorasli.

Kako muškarca privoleti na akciju

Pošto je diplomirala indirektan govor, žena obično koristi pitanja: „možeš li“ i „da li bi mogao“.„Možeš li da me pozoveš?“, „Da li bi otišao po decu?“

Njena pitanja muškarac prevodi bukvalno u svojoj glavi, pa to onda izgleda ovako – „Da li možeš da promeniš sijalicu?“ – njemu zvuči: „Da li umeš“, ili „Da li si u stanju da promeniš sijalicu?“ Zbog toga je logičan odgovor koji on daje: „Da“, zato što on jeste u stanju to da uradi. Da, on ume da odnese đubre, on može da zameni sijalicu, ali ovaj njegov odgovor uopšte ne podrazumeva da će on obavezno da to i uradi. Ionako se muškarci uvek osećaju izmanipulisani da odgovaraju na pitanja sa „da“.

Da biste muškarca motivisali, pitajte ga „Da li hoćeš“ ili „Da li bi hteo?“

Na primer, „Hoćeš li me pozvati večeras?“ – zvuči obavezujuće i on mora da odgovori sa „da“ ili „ne“. Bolje je za vas da vam se kaže „ne“ na odgovor „da li hoćeš“ nego da vam se hiljadu puta odogovori sa „da“ na pitanje sa „možeš li“. Na kraju krajeva, još nijedan muškarac nije prosio ženu sa „Možeš li se udati za mene“, već – „Hoćeš li se udati za mene?“

Žene govore emotivno, muškarci su bukvalni

Žene nemaju mesto u mozgu za rečnik, te stoga ne pridaju važnost preciznoj definiciji reči. One će se rečima igrati, zbog efekta koji će postići. Muškarac, naprotiv, svaku ženinu reč shvata i prihvata ozbiljno i odgovarajuće se postavlja.

Pogledajte ovaj dijalog:

Robin: „Nikad se ne slažeš sa mnom!“

Džon: „Kako to misliš nikad? Zadnja dva puta sam se složio, zar nisam?“

Robin: „Uvek se prepireš i uvek hoćeš da tvoja bude poslednja.“

Džon: „Nije istina. Ne prepirem se uvek. Složio sam se s tobom jutros, pa sinoć, složio sam se s tobom i prošle subote, tako da ne možeš da kažeš da se nikad ne slažem sa tobom.“

Robin: „To uvek kažeš kad se raspravljamo."
Džon: „Lažeš, ne kažem to svaki put."
Robin: „I samo me dodirneš kad hoćeš seks."
Džon: „Prestani da preteruješ, nije da samo tada…"

Ona nastavlja da se raspravlja, koristeći emocije protiv njega, on nastavlja da uporno definiše njene reči. Rasprava eskalira dotle da ona odbija da razgovara a on odtutnji u drugu sobu.

Da bi uspešno razgovarali, muškarac mora da shvati da žena ne koristi reči bukvalno, tako da on ne treba da ih definiše i shvata doslovce. Na primer, kad žena izjavi: „Ako budem sela pored neke žene koja ima istu haljinu kao ja – jednostavno ću umreti. Nema ništa gore!" Ona, naravno, ne misli da nema ništa gore od toga i svakako ne misli da će stvarno umreti, ali muškarac može da odgovori: „Nećeš umreti i naravno postoje mnogo gore stvari od toga", što ženu uvek iznervira jer zvuči sarkastično. Isto tako žena mora da se potrudi da s njim razgovara što logičnije, i to jednu po jednu temu.

Kako žene slušaju

Žene u proseku koriste šest izraza lica dok slušaju sagovornicu. Za deset sekundi one mogu da promene tih šest izraza lica, reflektujući emocije svoje sagovornice. Žena poput ogledala odslikava emocije ili izraze koje koristi njena sagovornica. Kada ih neko posmatra sa distance, može pomisliti da se isti događaj dešava obema ženama.

Ovde je naveden tipičan desetosekundni niz izraza lica žene koja sluša:

Žena „čita“ značenje onoga što je rečeno prateći intonaciju, reči kao i pokrete tela, gestikulaciju, mimiku. Ovo je upravo ono što nedostaje muškarcima da bi zadobili pažnju žena. Većina muškaraca se obeshrabri zbog izraza lica koje treba da pravi, ali isplati se veoma kad se u tome obuči.

Muškarci slušaju kao statue

Mužjak–ratnik–lovac hiljadama godina je slušao pasivno, ne odajući svoje emocije.

Na sledećoj slici su izrazi lica koje ispolji muškarac za deset sekundi slušanja:

Ovo je šaljiva ilustracija muške tehnike slušanja, ali nije baš daleko od istine. Bezizražajno lice bez pokazivanja osećanja omogućava muškarcu da se oseća kao da vlada situacijom. Nije istina, međutim, da muškarci ne znaju za emocije, istraživanja pokazuju da i oni osećaju baš onoliko koliko i žene, samo to ne pokazuju.

Kako mumlati

Tehnika slušanja kod žena uključuje veliki raspon od visokih do niskih tonova – ukupno pet tonova, uključujući „oh“„ah“, ponavljanje sagovornikovih reči… Muškarci imaju mnogo manji arsenal – samo tri tona i pričaju monotonije.

Da bi pokazali kako slušaju šta im se priča, muškarci pribegavaju seriji „hmp“ zvukova i mumlanja, sa povremenim klimanjem glave.

Žene kritikuju muškarce da ne slušaju. Oni, međutim, često slušaju iako se to na njima ne vidi.

Za poslovnu ženu vrlo je važno da nauči ovu mušku tehniku mumlanja i klimanja glavom. Ako muškarac izlaže koncept na sastanku, nikako se ne treba ponašati emotivno, već treba izgledati kruto, klimnuti glavom, tu i tamo zamumlati i nikad ga ne prekinuti. Istraživanja pokazuju da su žene koje su naučile ovu „tehniku" još uspešnije u sticanju kredibiliteta od svojih kolega. Žene koje pak pokušavaju „žensku" tehniku, osuđene su na propast, jer su ocenjene kao nepouzdane, preterano emotivne.

Kako naterati muškarca da sluša

Dozvolite mu da se spremi, dajte mu plan, najavite koliko će razgovor trajati, recite mu da vam ne trebaju njegovi saveti za rešavanje problema. Recite: „Želim da s tobom popričam o mom poslu. Da li ti odgovara posle večere? Ne trebaju mi saveti i gotova rešenja, samo mi treba da me saslušaš." Većini muškaraca se dopada ovakav plan – postoji mesto, vreme i tema razgovora, a niko ne očekuje od njega da nešto uradi.

Prenemaganje

Većini žena ne treba mnogo pameti da zna da je snaga priče u visokim tonovima, skoro kao za pevanje. Visoki glasovi zvuče kao dečji i podstiču u muškarcu zaštitnički nagon. Visok glas je povezan s visokim nivoom estrogena i omiljen je kod muškaraca.

Žene više vole dublji glas (bas) kod muškaraca, koji je moćan indikator visokog nivoa testosterona, što je u direktnoj vezi sa većom muževnošću. Kada dečaci dospeju u pubertet, testosteron im zapljusne tela a glas im „napukne". Kada žena diže glas a muškarac ga produbljuje, to znači da spremaju igru jedno drugom.

Mislite da vam je neko dao 'znak'?
Poslušajte visinu i ton njenog/njegovog glasa.

Žene sa dubljim glasom smatraju se u poslovnom svetu inteligentnijim, autoritativnijim, pouzdanijim. Moguće je uvežbati dublji glas – spustiti bradu i pričati sporo i monotono. Mnoge žene da bi postigle autoritet povisuju glas, što ostavlja utisak agresivnosti. Interesantno je da neke žene koriste prenemaganje glasom devojčice ako su mnogo debele – kao protivtežu svojoj dimenziji. Neke druge žene misle da prenemaganjem i tepanjem podstiču muškarca na zaštitničko ponašanje.

Peto poglavlje

PROSTORNE SPOSOBNOSTI: MAPE, METE I PARKIRANJE

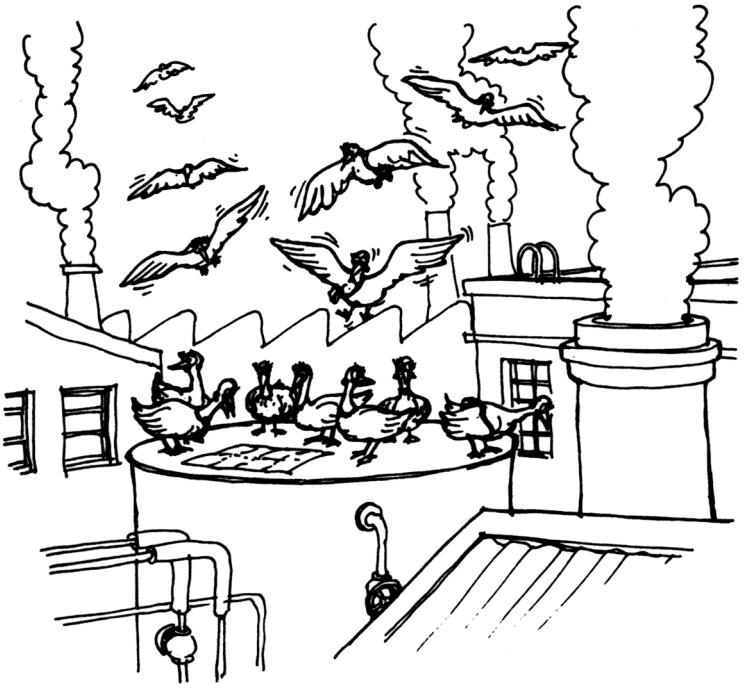

„O, ne! Ne mogu da verujem, cure… Pogledajte ovu mapu …Trebalo je da skrenemo kod one velike zelene planine…“

Kako mapa može da uzrokuje razvod braka

Rej i Rut su na putu ka pozorištu u centru grada. Rej uvek vozi. Nikad nisu ni raspravljali zašto uvek on vozi, jednostavno je tako uvek bilo. Kao i većina muškaraca na svetu, on je bio potpuno drugi čovek za volanom.

Rej je zamolio svoju ženu da pogleda na mapi gde je ulica u koju treba da stignu. Rut je otvorila plan grada najpre na pogrešnoj strani, a zatim ga je okrenula naopačke. Onda je ćutke buljila u plan grada. Razumela je ona za šta služi mapa, ali kada je trebalo primeniti je na situaciju, izgledalo joj je kao da to nije moguće. Baš kao učenje geografije u školi. Setila se onih zelenih i braonkastih senki na mapama, koje nikakve veze sa stvarnošću nisu imale i nisu je asocirale ni na šta. Ponekad je bila u stanju da shvati mapu kad idu ka severu, ali južni pravac joj je uvek bio nepoznat, a sad idu ka jugu! Okrenula je mapu još jednom. Rej je posle nekoliko sekundi progovorio.

„Prestani da okrećeš mapu naopačke!“ viknuo je.

„Ali moram da je okrenem u pravcu u kom idemo“ – objašnjavala je Rut pokorno.

„Ne možeš da proyumačiš mapu kad je okrenuta naopačke!“ – režao je Rej.

„Vidi, Rej, potpuno je logično da okreneš mapu u pravcu željenog cilja. Tako mi je lakše da upoređujem ulične znake i oznake na mapi. “ Rut je malo podigla glas.

„Da mapu treba gledati naopačke oni bi je štampali naopačke. Prestani da se igraš i reci mi gde da idem.“

„U redu, reći ću ti kuda da ideš!“ rekla je Rut besno, gađajući ga mapom. „Evo ti pa gledaj sam!“

Da li vam ova svađa zvuči poznato? Ovo je jedna od standardnih svađa između muškaraca i žena svih rasa i na svim meridijanima, hiljadama godina unazad.

Ledi Godiva je naga jahala konja niz pogrešnu ulicu Koventrija, Julija se izgubila na putu kući posle ljubavnog sastanka sa Romeom, Kleopatra je zapretila kastracijom Marku Antoniju ako je bude terao da shvati mape i planove za bitke, a veštice sa zapada često su hitale na istok, sever i jug…

Seksistički stav

Tumačenje mape i plana grada, kao i razumevanje vašeg trenutnog položaja, spadaju u veštinu snalaženja u prostoru. Snimci mozga pokazuju da je ova veština smeštena u desnoj strani mozga kod muškaraca i spada u jednu od najjačih muškarčevih sposobnosti. Razvijala se od praistorije da osposobi lovca za procenu brzine kretanja i udaljenosti plena, kojom brzinom da trči do plena, koliko snage da koristi za udarac, koliko za pogodak... i sl. Sposobnost snalaženja u prostoru kod žena je smeštena u obe hemisfere, ali nema specifično mesto kao što je slučaj kod muškaraca. Samo 10% žena ima iste prostorne sposobnosti kao muškarci.

Većina žena ima ograničene
sposobnosti za procenu prostora.

Nekima ovo istraživanje može zvučati seksistički jer ćemo raspravljati o osobinama i sposobnostima u kojima su muškarci superiorniji i u čemu im je biologija dala prednost. Posle ćemo razmatrati i oblasti u kojima je žena superiornija.

Gonič ručka u akciji

Veština snalaženja u prostoru podrazumeva sposobnost da se zamisli oblik stvari, njihove dimenzije, koordinate, proporcije, pokreti i zemljopis. Ovo takođe uključuje zamišljanje rotiraju-

ćih objekata, poimanje stvari iz trodimenzionalne perspektive. Svrha ove sposobnosti bila je – spaziti plen i znati ga pogoditi iako je u pokretu.

Dr Kamila Benbou, profesor psihologije Univerziteta u Ajovi bavila se skeniranjem mozga više od milion dečaka i devojčica da bi ispitala njihovu „prostornu" sposobnost i objavila da se razlike između polova ispoljavaju već oko četvrte godine. Otkrila je da devojčice vide dvodimenzionalno a dečaci trodimenzionalno, uključujući i dubinu. Na trodimenzionalnom testu dečaci su bili bolji četiri puta nego devojčice, pri čemu su rezultati najboljih devojčica bili gori od najgorih rezultata dečaka. Kod muškaraca je ova funkcija mozga locirana na najmanje četiri mesta u desnoj hemisferi i na nekoliko malih mesta u levoj.

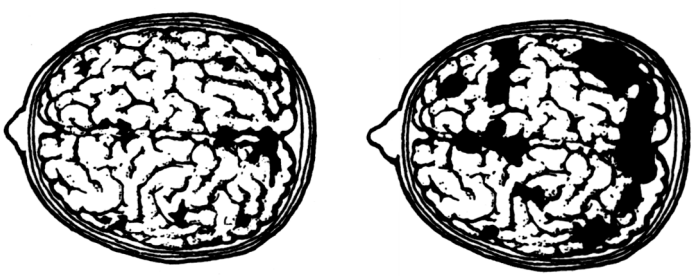

Ženski mozak Muški mozak

Mesto u mozgu za prostornu sposobnost (crne mrlje znače aktivnost). Institut za psihijatriju, London, 1999.

Većina žena pošto nema centar u mozgu za snalaženje, lošije se generalno snalazi u prostoru i ne teži za poslovima koji to zahtevaju.

Kod muškaraca je obrnuto – pošto su vrlo uspešni u svakoj aktivnosti koja zahteva snalaženje u prostoru, njihova interesovanja za slične poslove su veća. Muškarci takođe poseduju veliki afinitet za sportove. Prostorne sposobnosti nisu se razvile kod žene jer lov u divljini i nalaženje puta do kuće nikada nisu bili u opisu njenog radnog mesta. Zato se žene slabije snalaze kad su u pitanju mape.

Žene nemaju dobre prostorne sposobnosti
jer nisu lovile (osim muškarce) tokom evolucije.

Postoji na hiljade dokumentovanih naučnih dokaza o superiornosti muškarca u prostornim sposobnostima. Današnji čovek, međutim, više ne treba da lovi ručak, pa svoju prostornu sposobnost koristi u drugim aktivnostima, naročito sportskim: golf, fudbal, streljaštvo, sportski lov, zatim kompjuterske igre i sl.

Većina žena smatra da je lov dosadan.

Muškarci su gotovo opsednuti gledanjem drugih muškaraca kako gađaju loptom metu, tako da su neki od najbolje plaćenih ljudi na svetu danas razni sportisti: fudbaleri, igrači golfa, teniseri, košarkaši. Više vam ne treba diploma univerziteta da budete cenjeni, samo da budete vešti u sportskoj disciplini.

Kako muškarci znaju kuda da idu

Prostorna sposobnost muškarca pomaže mu da mapu sagleda brzo i sveobuhvatno i da zna kuda treba da ide. Ako posle treba da se vrati na isto mesto, njemu ne treba mapa jer njegova prostorna sposobnost je uskladištila tu informaciju.Većina muškaraca može da proučava mapu okrenutu na sever i da traži destinaciju na jugu, a takođe mogu da po sećanju traže pravac, posle iščitavanja mape. Ispitivanja su pokazala da mozak muškarca meri brzinu i udaljenost da bi znao kad da promeni pravac. Većina muškaraca u stanju je da pokaže sever i kad je u sobi bez prozora. Da nije tako ne bi bio u stanju da se hiljadama godina vraća kući posle lova.

Većina muškaraca u stanju je da
pronađe sever i na potpuno nepoznatom mestu.

Ako odete na neki sportski stadion, možete posmatrati kako muškarci za vreme pauze ustaju sa svojih sedišta da kupe piće i

vraćaju se posle nekog vremena besprekorno tačno na svoja mesta.

U svakom većem gradu videćete žene turiste kako zure u mapu negde na raskrsnici, izgledajući potpuno izgubljeno. Žene se takođe redovno izgube kada idu u šoping, u velikim garažama za parkiranje automobila. Svakodnevno desetine žena luta po spratovima ovih garaža tražeći svoj automobil.

Zašto dečaci vole zabavne parkove sa video igrama

Ako odete u neki zabavni centar sa fliperima ili video igrama, primetićete da su krcati dečacima tinejdžerskog uzrasta, koji ovde izoštravaju svoju prostornu veštinu. Hajde da pogledamo naučna objašnjenja prostorne veštine. Većina njih podrazumeva trodimenzionalni mehanički aparat.

Istraživanjima Univerziteta u Jejlu pronađeno je da samo 22 odsto žena može da postigne prostornu sposobnost kao muškarci. Takođe je otkriveno da 68 odsto muškaraca može da programira video-rikorder ili sličan aparat na osnovu pisanih instrukcija već pri prvom pokušaju, dok je među ženama za isti zadatak rezultat bio samo 16%. Dečaci su bolji sa levim okom, kad pokriju desno, jer levo oko dobija informacije iz desne strane mozga, gde su smeštene „prostorne“ sposobnosti. Devojčicama je bilo irelevantno koje oko pokrivaju a koje koriste, jer im se za tu svrhu angažuju obe strane mozga. Zato žene vrlo retko izaberu da budu mehaničari, inženjeri, piloti.

Dr Kamila Benbou i dr Džulijan Stenli testirali su grupu talentovane dece i otkrili da su dečaci bolji u matematici u odnosu 13:1. Dečaci takođe mogu da naprave građevinu prema dvodimenzionalnom planu lakše i brže nego devojčice, da procene uglove precizno i da ocene da li je površina ravna. Tako ova praistorijska prostorna veština omogućuje muškarcima da dominiraju u oblastima, kao što su: arhitektura, hemija, građevina, statistika.

Dečaci su bolji na testu koordinacije ruke i oka, zbog čega su uspešniji u sportovima sa loptom. Ovo objašnjava opsednutost muškaraca kriketom, golfom, fudbalom, košarkom ili bilo kojim

sportom koji zahteva procenu, bacanje i koordiniranje, gonjenje i gađanje mete. Takođe je jasno zašto su zabavni parkovi sa video igrama i fliperima prepuni dečaka. Ako tamo ima i devojčica, onda su one verovatno došle da impresioniraju dečake, ali posle brzo nauče da su dečaci mnogo više zainteresovani za video igre nego za njih.

Dr Sandra Vitelson vodila je istraživanje 1999. godine u Kanadi, na Univerzitetu Makmaster u Ontariju, kada je tim stručnjaka analizirao anatomiju mozga Alberta Ajnštajna i poredio ga sa sačuvanim mozgovima običnih 35 muškaraca i 56 žena. Takođe su poredili Ajnštajnov mozak sa osam drugih čiji su vlasnici umrli u sličnom starosnom dobu kao on. Rezultat istraživanja bio je: Ajnštajnov mozak je 15% širi sa obe strane nego mozak običnog muškarca i žene.

Dečački mozak razvija se drugačije

Roditelji koji imaju i kćerke i sinove vrlo brzo shvate da su dečaci drugačiji u brzini razvoja. Desna strana mozga raste i razvija se brže od leve. Kod devojčica se obe strane razvijaju ravnomerno i ujednačenom brzinom. Testosteron inhibira rast leve strane mozga, tako da je razvijenija desna strana, na kojoj je prostorna sposobnost. Posmatranja dece u uzrastu od pet do osamnaest godina pokazuju da su dečaci daleko bolji od devojčica u svim disciplinama koje iziskuju prostorne sposobnosti, koje su smeštene uglavnom u desnom delu mozga kod 80% muškaraca. (Te discipline su: usmeravanje snopa svetlosti prema meti, spajanje trodimenzionalnih predmeta, rešavanje matematičkih problema.)

Dijana i njen nameštaj

Kada su Dijanin nameštaj istovarivali iz kamiona da bi ga uneli u njen stan, Dijana je bila vrlo zauzeta merenjem svakog komada nameštaja da bi videla da li će odgovarati na određenom mestu u stanu. Dok je merila komodu njen 14-godišnji sin joj je 'dobacio':„Zaboravi mama, to ne može da stane tu gde ti želiš".

Kada je sve izmerila, Dijana je shvatila da je on u pravu. Jedino što nije shvatila je: kako mu je pošlo za rukom da to proceni tako dobro.

Testiranje prostornih sposobnosti

Američki naučnik dr D. Veksler smislio je seriju testova za proveru inteligencije koji eliminišu predrasude o polovima. Testirajući brojne kulture od primitivnih naroda do urbanih sredina, zaključio je da su u opštoj inteligenciji žene inteligentnije za 3%, iako im je po veličini mozak malo manji od muškog. Kad su u pitanju slagalice, onda su muškarci daleko bolji, s postignutih 92% naspram ženskih 8%. Neki će možda reći da su žene suviše inteligentne da se igraju te igre, ali ovo je ipak demonstracija prostorne sposobnosti.

Test koji predstoji smišljen je za potrebe testiranja pilotskih kandidata, kao i navigatora i kontrolora leta. Taj prostorni test nastao je na Univerzitetu u Plimutu i meri sposobnost kandidata da od dvodimenzionalne informacije konstruiše trodimenzionalni objekat.

Zamislite da je slagalica iz testa broj jedan otvorena kocka. Ako je stranica sa oznakom X s desne strane, a stranica sa krugom s leve, koja je od opcija A, B, C ili D pravilna? Uradite test sada sami.

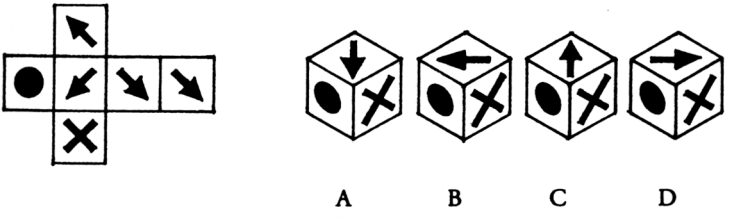

Test 1

Ovaj test zahteva od vašeg mozga da zamisli trodimenzionalnu sliku pa da je zatim rotira do željenog ugla. To zahteva identičnu veštinu kao i čitanje mape ili plana grada, spuštanje aviona ili lov na divlje životinje. (Odgovor je A)

A sada je na redu komplikovanija verzija testa, koja zahteva od vašeg mozga još više rotiranja u prostoru.

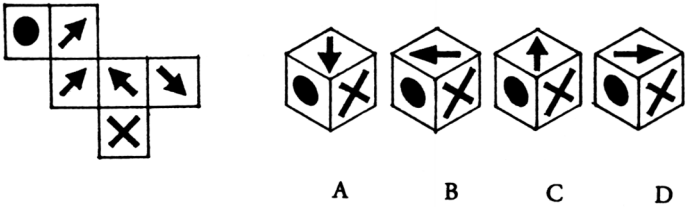

Test 2

Testiranja zoologa pokazuju da su mužjaci sisara daleko superiorniji u prostornim veštinama od ženki – mužjaci pacovi su veštiji u nalaženju izlaza iz lavirinta, mužjaci slonovi lakše pronalaze pojilo od ženki.

(Tačan odgovor na pitanje broj 2 je C.)

Kako se žene orijentišu

„Da muškarci ne projektuju mape na svoj način, mi ne bismo morale da ih okrećemo" – žale se mnoge žene. Britansko kartografsko društvo, međutim, tvrdi da žene čine 50% njihovog članstva, kao i da žene projektuju mape u istoj meri kao muškarci. „Projektovanje mapa je dvodimenzionalan zadatak, u kome su žene podjednako sposobne kao njihove muške kolege", rekao je vodeći britanski kartograf Alen Kolinson. „Žene imaju teškoća da protumače mapu zbog toga što im nedostaje trodimenzionalna perspektiva za navigaciju. Kada sam projektovao trodimenzionalnu mapu, koja prikazuje drveće, planine i ostalo, žene su imale mnogo više uspeha sa ovim tipom mapa. Naš test pokazuje koliko muškarci imaju sposobnost da pretvore u svojoj glavi dvodimenzionalnu mapu u trodimenzionalnu sliku, dok većina žena nije u stanju to da uradi."

Žene su veoma unapredile svoju
prostornu veštinu koristeći mape sa perspektivom.

Sledeće zanimljivo otkriće je da se muškarci najbolje snalaze u prostoru kada slede verbalnu komandu svoga vođe na svakoj deonici rute. Žene, naprotiv, katastrofalno odgovaraju na verbalne instrukcije. Ovo pokazuje da muškarci mogu da pretvore verbalni, zvučni signal – u trodimenzionalnu mapu, da vizuelizuju pravac. Žene se, ipak, najbolje snalaze s trodimenzionalnom mapom.

Šta ako ne možete da nađete sever ?

Australijanka, žena mornar Kej Koti bila je prva žena koja je sama oplovila svet. Ovo je svakako žena koja zna kuda je krenula, zar ne? Nedavno na konferenciji rekla nam je da joj je bilo teško da nas pronađe na mapi. Začuđeni, pitali smo je: „Kako ste onda oplovili svet?"

„A, pa to je navigacija", odgovorila je Kej. „Programirate kompjuter i on vas vodi u dobrom pravcu. Ne idem ja na put nagađajući: 'mislim da bi trebalo da krenem desno…' Plan grada je intuitivna stvar. Morate 'osećati' kuda da idete. Prilikom odlaska u nepoznati grad uvek uzimam taksi. Kad god sam probala da iznajmim auto, uvek bih završila na pogrešnoj strani grada.

Zvuči nestvarno da se Kej izgubila dok je dolazila do svog broda, a da je posle upravljala tim brodom ploveći oko celog sveta. Ona jasno pokazuje kako snaga volje, plan i hrabrost, organizacija pravih ljudi i opreme – nekad mogu i da oplove svet – čak i kada je u pitanju žena koja ne ume da nađe ulicu na planu grada.

Leteća mapa

Autori ove knjige putovali su po svetu devet meseci godišnje da bi organizovali seminare, provodeći veći deo vremena u kolima. Alan je vozio, jer se bolje snalazi u prostoru, tako da je Barbari preostalo da mu pokazuje put. Pošto joj to ne ide od ruke, putovali su od zemlje do zemlje prepirući se konstantno. Barbara je gađala Alana mnoštvom mapa skoro na svim jezicima sveta, a

nekoliko puta je nastavljala put sama, autobusima ili vozovima, vičući: „Evo ti pa gledaj sam tvoju prokletu mapu!“

Barbara nema uopšte osećaj za pravac u prostoru, Alan nikad ne ume da nađe čarape u fioci.

Na svu sreću, ovo istraživanje o prostornim sposobnostima uputilo ih je na kompleksnost problema u slučajevima poput njihovog – kada jedan partner nema prostorne sposobnosti, a drugi partner to ne razume. Danas Alan pročita mapu pre puta, a Barbara pokazuje i objašnjava zanimljiva mesta na koja usput nailaze, jer to Alan bez nje ne bi ni primetio. Još uvek su u srećnom braku, a zavrljačene mape nisu više opasnost po druge vozače na drumovima.

Mapa naopačke

Džon i Ešli Sims iz Engleske su 1998. godine napravili mapu koja ima dva lica: jedno je standardna mapa za pravac prema severu a druga je mapa naopačke za pravce prema jugu. U oglasu, koji su objavili u jednom britanskom nedeljniku, ponudili su besplatnu mapu za prvih sto čitalaca koji se jave nedeljniku. Odziv je bio neverovatan – javilo se 15.000 žena (i šačica muškaraca). Žene su objasnile da, dok su one bile oduševljene idejom, muškarci su mislili da je u pitanju šala, jer oni ne vide uopšte svrhu takve mape.

BMW automobilska kompanija je prva uvela GPS sistem (globalni pozicioni sistem) u automobile, kao vizuelnu opremu koja okreće sliku naopačke da bi se složila s pravcem u kome se kreće auto. Lako je predvideti da je ovaj sistem bio veliki hit kod žena vozača.

Finalni test

Probajte ovaj test koji je sačinila kompanija za zapošljavanje Savil i Holdsvort ltd. iz Velike Britanije. Test je namenjen saob-

raćajnim kontrolorima da ocene svoje prostorne sposobnosti koje su im neophodne za posao. Ako ne možete da ga rešite za manje od tri minuta, ispali ste. Ovaj test je teži od prva dva. Ako ste muškarac, test će vam povećati temperaturu u desnoj hemisferi mozga.

U testu ćete dobiti shemu trodimenzionalne kutije. Vi morate da otkrijete koja je, od moguće četiri kutije u svakom redu, ona prava. Tačan odgovor zaokružite (ili nemojte ako mislite da ne postoji).

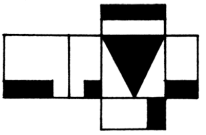

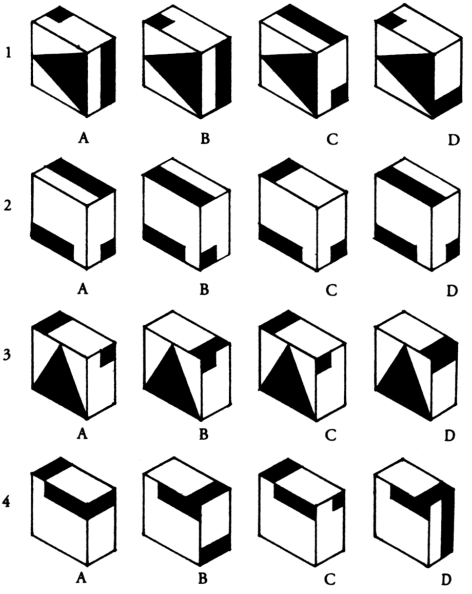

Većina onih koji uspešno završe test za manje od tri minuta bili su muškarci, naročito oni koji imaju trodimenzionalne poslove, kao na primer, arhitekte ili matematičari. Sada je jasno zašto muškarci čine 94% saobraćajnih kontrolora. Većina žena smatra da su ovakvi testovi gubljenje vremena, ali imali smo jednu kandidatkinju koja je test uspešno obavila za devet sekundi! Po zanimanju je bila matematički/statistički ekspert osiguravajućeg zavoda .

(Odgovori su: 1 – B, 2 – D, 3 – C, 4 – ništa.)

Kako izbeći svađu

Muškarci vole brzo da voze u krivinama jer tako njihove prostorne sposobnosti dolaze do izražaja: menjanje brzina, kombinovanje kvačilo-kočnica, procena brzine u krivini, procena razdaljine, uglova itd. Naravno, ako je isključen radio.

Moderan muškarac sedi za volanom, dodaje ženi mapu i zamoli je da mu pokaže kuda da vozi. Ona počinje da obrće i okreće mapu, ućuti se i pokušava da prepozna nešto na horizontu što, eventualno, liči na nešto iz mape.Većina muškaraca ne razume da žene, pošto nemaju u mozgu centar koji rotira ma-pu, onda to moraju ručno da urade. Za ženu je potpuno normalno da okrene mapu u pravcu u kom ide. U svakom slučaju za srećnije odnose najbolje je da muškarac uopšte ne traži od žene da čita mapu.

Pošto joj je prostorna funkcija usađena u obe strane mozga, ona dolazi u sukob sa funkcijom govora, tako da će žena prestati da priča kad joj date mapu u ruke (pre nego što počne da je okreće). Ako muškarcu date mapu, on neće prestati da priča, ali će isključiti radio. Njegova slušna funkcija i čitanje mape su u sukobu, isto kao kad zazvoni telefon, pa muškarac traži od svih u prostoriji tišinu.

Žene se levom stranom mozga angažuju u rešavanju matematičkih problema, pa to objašnjava zašto su ne samo sporije u računanju nego često računaju naglas. Muškarci se na to uvek bune, naročito dok čitaju novine: „Zar ne umeš da računaš u sebi? Ne mogu da se koncentrišem!“

Kako da se svađate dok vozite

Muž koji uči svoju ženu da vozi, korača sigurnim koracima u susret razvodu.

Muškarci celog sveta daju sledeće instrukcije ženama za volanom : „Skreni levo – polako! – promeni brzinu – pazi pešaci – koncentriši se – prestani da plačeš!“

Za muškarca, vožnja je provera njegovih prostornih sposobnosti. Za ženu je vožnja samo bezbedan prevoz od tačke A do tačke B. Najbolje što muškarac treba da uradi kad ga žena vozi to je – da zatvori oči i uključi radio i ne brine, jer, sve u svemu – žene jesu sigurniji vozači. Ona će ga sigurno dovesti na odredište – možda samo malo kasnije, ali će u svakom slučaju moći da se opusti i stići će živ.

Kad muškarac vozi, žena će ga tokom vožnje kritikovati, jer će on po njenom mišljenju procenjivati razdaljine veoma naglo i opasno. Ona se plaši jer nema njegove prostorne sposobnosti, a možda bi joj bilo bolje da se više opusti. U slučaju kiše, žene uključuju brisače već sa prvom kapljicom, što muškarca izluđuje. On čeka dok se na prednje staklo spusti određena količina vode koja odgovara određenoj brzini brisača, pa tek onda uključuje brisače prilagođenom brzinom. Ovo je veoma jasna demonstracija prostorne sposobnosti.

Kako ženu nagovoriti

Nikada nemojte ženi davati ovakve instrukcije: „Idi na sever“ ili „Vozi pet kilometara na zapad“ – zato što to zahteva veštinu orijentisanja u prostoru. Umesto toga, dajte joj instrukcije u kojima su neke prepoznatljive zgrade, na primer: „Proćeš Mekdonalds, pa voziš do zgrade na kojoj piše Nacionalna banka…“ Ovo omogućava ženi da koristi svoju sposobnost da vidi širok spektar stvari oko sebe. Arhitekte i građevinari gube milione dolara u pregovorima kada na prezentacijama nude svoje dvodimenzionalne arhitektonske planove ženama. Bolje je da se prvo raspitaju da li odluke donosi muškarac ili žena. Muški mozak može odmah da preradi dvodimenzionalni plan u trodimenzionalan i da zamisli kako će građevina izgledati kad bude

završena. Za ženu je to samo stranica sa besmislenim linijama. Trodimenzionalna kompjuterska slika prodaće kuću ženskom kupcu. S takvom prezentacijom žena neće morati da se oseća kao idiot kad gleda u plan. Planove i mape treba dati samo muškarcima – to je njihov posao.

Muka s parkiranjem unazad

Ako vas neko pita da pogledate kola na parkingu i procenite koja su parkirali muškarci, a koja žene, da li biste pogodili? Istraživanje u Engleskoj pokazalo je da je 82% muškaraca u Velikoj Britaniji u stanju da precizno uparkira unazad tuđa kola do ivičnjaka, a 71% je uspešno u parkiranju sopstvenih kola već pri prvom pokušaju.

U prvom slučaju žene su bile uspešne oko 22%, a u drugom slučaju – prilikom parkiranja „iz cuga" – samo je 23% Britanki bilo uspešno. U Singapuru je slično istraživanje imalo rezultat: muškarci 66% za tačnost i 68% za parkiranje „otprve".

Žene iz Singapura bile su gore od Engleskinja, s rezultatom: 19% za preciznost i 12% za uspešno parkiranje iz prvog pokušaja. Naravoučenije: ako je žena za volanom Singapurka – sklanjaj joj se s puta! Najveštiji u parkiranju su Nemci, koji su 88% uspešni u prvom pokušaju uparkiravanja unazad. Vozački testovi pokazuju da su žene bolje u uparkiravanju unazad za vreme učenja vožnje. Međutim, statistike pokazuju da su kasnije u „pravoj" vožnji mnogo gore . Razlog za ovo školsko preimućstvo jeste to što žene bolje uče zadatke i ponavljaju lekcije. Kasnije u vožnji svakodnevno se suočavaju sa novim situacijama, o kojima nema ko da ih na licu mesta pouči, a koje muškarci lakše savlađuju zbog svojih prostornih sposobnosti.

Većina žena radije prođe pored mesta za parking koje je usko i zahteva veštinu, makar posle parkirala auto mnogo dalje i morala da pešači do svog cilja.

Kada bi gradskim većem upravljale samo žene,
parkiranje unazad i „po liniji" bilo bi zabranjeno!

U skorije vreme mnogi gradovi su uveli takozvani 45-stepeni parking (parkiranje se vrši unazad do ivičnjaka) jer se pokazalo da je mnogo bezbednije da vozač isparkira svoje vozilo vozeći napred. Nažalost, ovo nije mnogo pomoglo ženama, jer imaju i dalje velikih problema sa procenjivanjem uglova i udaljenosti.

Napravili smo istraživanje u dvadesetak lokalnih gradskih veća koja su uvela tu vrstu propisa i otkrili da pri donošenju propisa nije učestvovala nijedna žena. Da je nekim slučajem veće bilo sastavljeno samo od žena, parkiranje unazad, kao i „po liniji" bilo bi verovatno potpuno zabranjeno. Verovatno bi tada bio uveden neki nov princip parkiranja gde bi se praktično vozilo kroz parking. Možda bi takav parking zauzimao više mesta, ali bi bar smanjio broj saobraćajnih nezgoda.

Žene su pouzdaniji vozači

Pregled podataka osiguravajućih društava u Velikoj Britaniji za 2000. godinu pokazao je da je, od 23 miliona vozača, zahtev za odštetu podnelo 25,5% žena vozača i 18,6% muškaraca (podatak je važeći za poslednje 4 godine). Koristan je i podatak da ima za četrdesetak procenata više ženskih vozača koji nisu u poslednjih 12 meseci napravili saobraćajni prekršaj. Suviše se olako zaključuje da su žene lošiji vozači nego muškarci, jer istraživanja pokazuju zanimljive činjenice u korist žena. Žene su opreznije u vožnji i uvek razmisle nekoliko sekundi duže od muškaraca pre nego što krenu u kružni tok. Ova predostrožnost doduše često dovodi do incidenata, ali kod žena najveći deo incidenata su ogrebotine ili manje opasni udarci. Najgore nesreće na putevima uzrokuju muškarci sa veoma jakim učešćem testosterona na pedali za gas. Muškarci su opasniji vozači. Statistika kaže takođe da razvedene žene dožive više sudara od udatih.

Kako su žene obmanute

Nameće se pitanje: kako sad žene doživljavaju ove dokaze o svojoj prostornoj inferiornosti? Mnoge grupe koje su se borile za prava žena bile su ubeđene da će žene, čim se oslobode lanaca

koje su im nametnuli muškarci – odmah se vinuti u profesionalne vrhove tipično muških poslova (i hobija). Ali izgleda da muškarci i dalje drže monopol nad onim delatnostima koje zahtevaju prostornu sposobnost. Mnoge žene su ignorisale prirodnu sklonost prema poslovima koji im brže i bolje polaze od ruke da bi se oprobale u tipično muškim karijerama, iako bi im bilo mnogo lakše da nisu.

Prostorna sposobnost i obrazovanje

Kao što smo videli, naš unutrašnji biološki sastav diriguje naša zanimanja, koja su u skladu sa ustrojstvom našeg mozga. Pogledajmo jednu profesiju u kojoj se polazi od jednakosti polova – poučavanje. Razgovarali smo sa zvaničnicima u oblasti obrazovanja u Australiji, Novom Zelandu i Velikoj Britaniji, koji su istakli da su uložili veliki napor da izjednače broj učitelja i učiteljica. U Velikoj Britaniji 1999. godine predavalo je 48% učitelja i 52% učiteljica. Ženski mozak je pogodniji za poučavanje zbog komunikacijskih sposobnosti.

Pogledajmo koje predmete predaju muškarci a koje žene:

Predmet	Broj nastavnika	Broj muškaraca u procentima	Broj žena u procentima
Biologija	5 100	49	51
Biznis	6 400	50	50
Istorija	13 800	54	46
Geografija	14 200	56	44
Sociologija	11 000	52	48
Muzičko obrazovanje	5 600	51	49
Klasične nauke	510	47	53
Fizičko vaspitanje	20 100	58	42
Religijsko obrazovanje	13 400	56	44
Umetnost	9 400	44	56

Iz ove tabele treba izvući dve pouke. Prvo, ovo su predmeti koji ne zahtevaju visok stepen dominacije leve ili desne hemisfere mozga za one koji ih predaju. Zato je procenat prilično ujednačeno rapoređen između nastavnika oba pola.

Predmet	Broj nastavnika	Procenat muškaraca	Procenat žena
Fizika	4 400	82%	18%
Informativna tehnologija	10 700	69%	31%
Hemija	4 600	62%	38%

Predmeti koji zahtevaju prostorne sposobnosti

Gornja tabela jasno pokazuje da u onim disciplinama koje zahtevaju prostorne sposobnosti, muškarci učitelji dominiraju.

Zanimanja koja iziskuju prostorne sposobnosti

Sledeća tabela je lista zanimanja za čije obavljanje su od presudnog značaja prostorne sposobnosti kandidata. U protivnom bi nečija bezbednost mogla biti ugrožena.

Oni koji se drže mišljenja da je sve samo predrasuda i zavera „samo za dečake" smatraju i dalje da neprodiranje žena u ove profesije ima jedno jedino objašnjenje – muškarci od tih zanimanja prave klubove zatvorenog tipa. Kraljevski institut britanskih arhitekata raspolaže podacima da 50% upisanih polaznika arhitektonskih škola i univerziteta čine devojke, ali da od ukupnog broja arhitekata koji rade u Velikoj Britaniji, samo je 9% žena. Kada su u pitanju računovođe, situacija je slična – školovanje počne 38% žena, da bi kasnije bilo samo 17% koje su žene.

Zašto nema žena pilota, pitali smo kompanije. Odgovor je bio: „Zato što se ne upisuju u škole za pilote. Žene izgleda uopšte ne zanima da voze avione." Predstavnici avio-kompanija bili su nervozni kada smo ispitivali zašto ima malo žena u posadama aviona, kao da očekuju negativan komentar da su seksisti i

slično. Devedeset osam odsto avionskih posada čine muškarci. Sasvim je jasno da su žene van ovih profesija samo zato što se ne prijavljuju na kurseve i obuku, takva ih vrsta posla ne zanima i ne odgovara im.

Zanimanje	Procenat muškaraca
Letački inženjer	100%
Inženjer	100%
Vozač trkačkih automobila	99,8%
Nuklearni inženjer	98,3%
Pilot	99,2%
Kontrolor letenja	94,0%
Biciklistički trkač	93,6%
Arhitekta	91,0%
Statističar osiguravajućeg zavoda	90,0%
Igrač bilijara	87,0%
Računovođa	83,0%

Bilijar i nuklearna nauka

Tokom prikupljanja podataka za ovu knjigu razgovarali smo sa profesionalnim igračima bilijara. „Ako se neka žena bavi našim poslom, onda ona izgleda, priča i ponaša se kao muškarac“, rekao nam je jedan bivši svetski šampion. „One oblače odelo sa leptir mašnom, kao mi“. Neke od njihovih koleginica tvrde da bi žene isto tako dobro igrale bilijar kada bi imale prilike da toliko vežbaju kao muškarci, odbacujući prostorne sposobnosti muškaraca kao razlog muške dominacije u sportu.

U Institutu za nuklearne inženjere rekli su nam da oni nude jednake mogućnosti za oba pola, ali zapošljavaju inženjere na osnovu njihovih sposobnosti a ne na osnovu toga kog su pola. Oko 93% nuklearnih inženjera su muškarci. Njihovo istraživanje je otkrilo da su žene inženjeri vičnije rečima, dok su muškarci vičniji brojevima.

Ako napravimo istorijski osvrt, videćemo da skoro nema nijedne žene u oblastima kao što su šah, komponovanje, projektovanje raketa. Neki će reći da je seksistička muška tiranija zatvorila ženama vrata. Međutim, u današnje vreme jednakih mogućnosti žene ipak nisu pokazale ni veliko interesovanje ni naročit uspeh u poslovima koje smo do sada pominjali da zahtevaju „prostorne sposobnosti".

Žene se ističu u kreativnim disciplinama, kao što su: umetnost, poučavanje, književnost, zapošljavanje, poslovi u kojima apstraktno rezonovanje nije presudno.

Dok muškarci igraju šah, žene plešu i dekorišu.

Kompjuterska industrija

Kompjuterska nauka se uglavnom bazira na matematici i stoga je pretežno muški domen. Međutim, neke oblasti unutar nauke, kao na primer programiranje i dizajn, zahtevaju više razumevanja psihologije nego matematike, te stoga zapošljavaju više žena nego muškaraca. Rezultat istraživanja u američkom magazinu „Američke žene u kompjuterskoj industriji" pokazuje da je između 1995. i 2000. godine naglo opao broj žena u ovoj industriji. Isti magazin objavljuje podatak da žene dva puta više koriste kompjuter na poslu od muškaraca. Dok 84% žena u kompjuteru vidi sredstvo kojim će se brže dokopati kreativne slobode, tek 33% muških kolega deli s njima to mišljenje. Oni su se izjasnili u visokom stepenu (67%) da im je sama tehnologija rada (kao i kompjuterske igre) najvažniji detalj. S njima se slaže oko 16% žena.

Matematika i računovodstvo

Muškarci koji se opredele za profesije koje su „prostorno orijentisane", obično ostaju u njima i još uvek dominiraju. Većina nastavnika matematike i dalje su muškarci, mada je jaz sve manji – u Velikoj Britaniji ih je 2000. godine bilo 58% .

Kako objasniti rastući procenat žena u ovom poslu? Mogući odgovor je da su žene pogodnije za poučavanje i međusobne

odnose. Slična situacija je u knjigovodstvu, koje je preraslo u skoro uslužnu delatnost, gde je ženski pristup mušteriji i poslu važniji od samog vođenja knjiga. To obavljaju muškarci pripravnici u sporednim sobama.

Za razliku od matematike i knjigovodstva, 99 odsto inženjera i 100 odsto pilota jesu muškarci.

Sve su stvari jednake...

U Australiji je samo 5% žena u inženjerstvu, ali one zarađuju 14% više od svojih kolega. U automobilskim trkama nije bilo žena vozača, ali u trkama dragstera su 10% žene pobednici. Za trke dragstera ne treba im veština u brzini, preticanju, snalaženju pod uglom i menjanju brzina. Dragsteri voze pravolinijski a pobednik je osoba koja je najbrža u reagovanju na zeleno svetlo, gde su žene u prednosti.

Žene koje imaju prostorne sposobnosti,
uspešnije su od muškaraca

Iako su žene koje se bave ovim sportom muškobanjaste, u anketi koja je sprovedena u Britaniji, one su se izjasnile o svojim motivima za bavljenje ovim sportom: „Momci su sjajni, svi nam pomažu i divno se družimo". Muškarci su, međutim, istakli neke druge stvari kao svoj motiv: osvajanje trofeja, brzina, avantura…

Dečaci i njihove igračke

Dečaci vole svoje igračke. Zato su muškarci registrovani kao autori 99% patenata. Devojčice takođe vole da se igraju igračkama, ali one posle dvanaeste godine gube interes za njih jer počinju da izrastaju u devojke. Muškarci pak nikad ne gube interes za nepraktične igračke, jedino što sa godinama troše sve više i više para na njih. Oni vole minijaturne džepne televizore, mobilne telefone u obliku automobila, kompjuterske i video igre, digi-

talne kamere, svetla koja se pale i gase na glasovnu komandu i sve što ima ugrađen motor. Sve što svira, trubi ili trepće, ili ako mu je potrebno ugraditi devet specijalnih baterija – većina muškaraca će to poželeti.

Kako se osećaju žene

Kad god se otvori polemika o razlici između polova, kao što to čini ova knjiga, feminističke grupe bučno protestuju, a njima se pridružuju aktivisti politički korektnog ponašanja. Oni se brinu da podvlačenje razlika između muškaraca i žena podriva pristup o jednakosti polova i njihovim jednakim mogućnostima u društvu.

Mnoge se žene plaše da su gubitnici ukoliko ne osvoje one oblasti života u kojima dominiraju muškarci. To jednostavno nije istina – žene nisu gubitnici, već su samo drugačije sazdane od muškaraca i neki poslovi više odgovaraju muškarcima.

Jedini neuspeh žena je – što nisu postale muškarci.

Stanovište da žene nisu uspele u društvu prihvatljivo je jedino ako je kriterijum uspeha – muški kriterijum. Ali, ko kaže da je mera za sreću i ispunjenje: upravljanje džambo-džetom, ili programiranje kompjutera za Spejs šatl!?

Muškarci, verovatno, ali ne svi.

Da li možete popraviti svoje „prostorne veštine"?

Ukratko – da. Postoji nekoliko mogućnosti. Jedna je evolutivna i ako se za nju opredelite znači da ćete se načekati – možda i hiljadama godina. Ova varijanta podrazumeva da stalno vežbate i – čekate da evoluirate u biće sa odgovarajućim „prostornim" umećem.

Druga mogućnost je terapija testosteronima, koja će prilično brzo i efikasno pomoći razvoj „prostornih" osobina. Jedino što

će uz njih doći i niz nekih neslavnih detalja: povećana agresivnost, ćelavost, kao i brada i brkovi. To se ne bi dopalo ženama.

Poznato je da praksa i ponavljanje pomažu da se poveća angažovanje mozga u rešavanju nekog zadatka. Pacovi koji su odgajeni u kavezu sa puno igračaka imaju više moždane mase nego oni pacovi koji nisu imali igračke. Ljudi koji se penzionišu i ništa ne rade gube moždanu masu, dok oni koji održavaju mentalni interes za stvarnost – čuvaju ili čak uvećavaju moždanu masu.

Učenje (i praktikovanje napolju) o tome kako koristiti mape mnogo može da poveća vašu sposobnost da ih koristite, isto kao što stalno vežbanje na klaviru koristi da uvežbate muzički komad. Ali ukoliko ne vežbate redovno i mnogo, brzo će se istopiti umeće do kog ste došli i teže ćete ga nadoknaditi nego oni čiji je mozak programiran za to.

Ćelava glava i brada prevelika su
cena za žene koje hoće brzo da unaprede
svoju sposobnost snalaženja u prostoru.

Psa možete vrlo uspešno naučiti da hoda na zadnjim nogama, pa ako često to ponavlja, može se desiti da i njegovi potomci rade isto. Ali pošto to nije prirodna poza za psa, on zbog nje trpi veliki bol. Njegov prirodni položaj je na četiri noge.

Neke korisne strategije

Ako ste žena koja živi s muškarcem, bilo da vam je on partner ili sin, morate da shvatite da muškarci, iako imaju odlične prostorne sposobnosti, ne umeju da rade dve stvari odjednom.Većina ih traži pomoć u domaćim zadacima, kao i u organizaciji dnevnih aktivnosti i života uopšte. Ove organizacione sposobnosti prirodan su talenat ženskog pola. Albert Ajnštajn bio je „prostorni“ genije, ali s druge strane, nije progovorio do pete godine i nije imao ni minimum organizacionih niti interpersonalnih sposobnosti, što pokazuje i njegova frizura.

Ako ste muškarac i radite u nekoj „muškoj“ delatnosti, kao što je na primer arhitektura ili građevinarstvo, morate da shvatite da žene nemaju sposobnost pretvaranja dvodimenzionalnog plana u trodimenzionalni, te da biste bili ubedljivi morate im projekte pokazati u trodimenzionalnom obliku.

Ako hoćete da ubedite ženu u neki građevinski projekat, pokažite joj trodimenzionalnu verziju.

Ako radite u agenciji za zapošljavanje, morate znati da samo 10% žena radi u „muškim“ oblastima, kao što je na primer inženjerstvo. Treba da se koncentrišete na tih 10% žena, a ne na činjenicu da na svetu ima oko 50% osoba ženskog pola. Na taj način izbeći ćete uzaludan posao.

Rezime

Rej i Rut danas se lepo slažu dok putuju zajedno. On odlučuje kuda će putovati, prouči mapu i određuje rute. Ona priča i ukazuje na mesta i orijentire pored kojih prolaze. On ćuti i sluša. Ona više ne kritikuje njegovu vožnju kao opasnu ili prebrzu.

Rej je kupio foto-aparat od 3000 dolara sa svim „muškim“ dodacima a Rut razume zašto on to voli. Kada ona treba da ga upotrebi, Rej joj sve namesti i pokaže joj kako da najbolje upotrebi aparat, umesto da joj se smeje što ne ume da fotografiše.

Kada muškarac prestane da traži od žene da pokazuje pravac u vožnji, oboma je lepše. Još kada žena prestane da kritikuje njegovu vožnju, situacija postaje skoro idealna.

Svi smo mi dobri u nečemu, ali ne u istim stvarima. Ako niste vešti u jednoj stvari, ne brinute, vežbom se postiže poboljšanje, ali nemojte dozvoliti da zbog toga sebi upropašćavate život. Ni svom partneru.

Šesto poglavlje

RAZMIŠLJANJA, STAVOVI, OSEĆANJA I DRUGE KOBNE OBLASTI

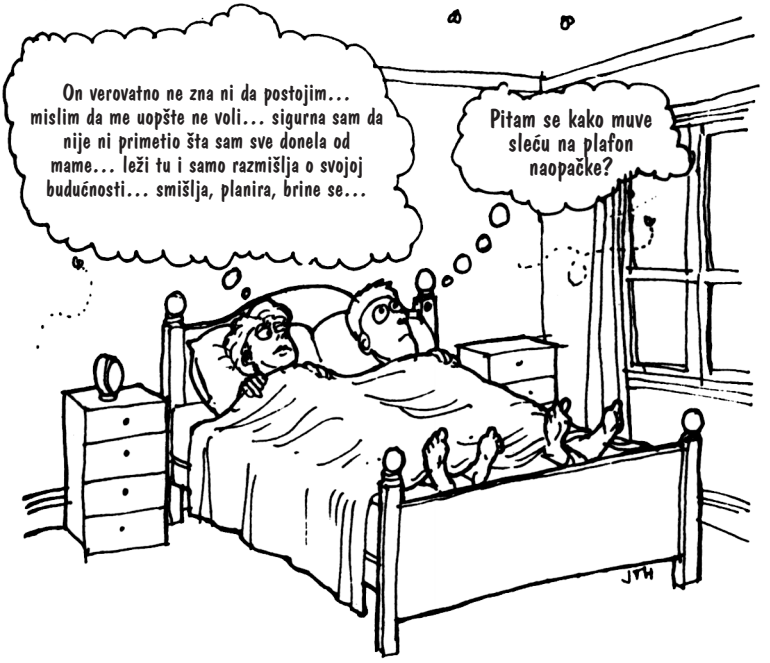

Kolin i Džil voze se na „parti“ kroz nepoznat kraj. Prema uputstvu koje su dobili od domaćina, trebalo je da stignu za dvadesetak minuta. Oni su u kolima već 50 minuta i još uvek nema ni traga od njihovog cilja. Kolin postaje namćorast, a Džil se snuždila kad su treći put prošli pored iste benzinske pumpe.

Džil: „Dragi, mislim da je trebalo da skrenemo desno kod pumpe. Hajde da stanemo i pitamo nekog za pomoć.“

Kolin: „Nema problema. Znam da je ovde negde…“

Džil: „Ali kasnimo već pola sata, zabava je počela, hajde da stanemo i nekoga pitamo!“

Kolin: „Slušaj, ja znam šta radim! Hoćeš li da me pustiš da vozim, ili hoćeš ti da voziš?“

Džil: „Neću da vozim, ali neću ni da idem ukrug celu noć !“

Kolin: „Onda dobro, možda je najbolje da okrenem kola i da se vratimo lepo kući!“

Većina muškaraca i žena prepoznaće se u ovom dijalogu. Žena ne može da shvati zašto se taj divan čovek koga ona voli pretvara odjednom u nekog ludaka samo zato što ne može da nađe neki put. Ako se izgubio, pa šta? Zašto ne pita nekog da mu objasni, u čemu je problem? Zašto mu je to toliko teško da prizna da ne zna put?

Zašto je Mojsije lutao pustinjom četrdeset godina?
Nije hteo da pita za pravac.

Žene priznaju svoje greške, u njihovom svetu to je prilika za povezivanje s ljudima, stvaranje poverenja. Poslednji muškarac koji je priznao da je pogrešio bio je general Kaster (XVIII vek).

Različite percepcije

Muškarci i žene drugačijim očima opažaju isti svet. Muškarci sve vide kao slagalicu u prostoru. Žene bukvalno vide veliku, široku sliku, kao i najfinije detalje u njoj, ali su im mnogo važniji sastavni delovi slagalice i njihovi odnosi nego njihov prostorni položaj. Muška svest je opterećena postizanjem ciljeva, uspeha, statusa, rezultata, pobedom protivnika, efikasnim putem do uspeha. Ženska svest je usredsređena na komuniciranje, kooperaciju, harmoniju, ljubav, odnose između ljudi. Ovo je tako veliki kontrast da je prosto čudno što oni uopšte žele da žive zajedno.

Dečaci vole stvari, devojčice vole ljude

Devojčice reaguju na lica i ljude, dečaci reaguju na objekte i njihove oblike. Ispitivanja beba od nekoliko sati do nekoliko meseci starosti jasno pokazuju: dečaci vole stvari, devojčice vole ljude. Naučne, merljive razlike između polova pokazuju kako svaki od njih opažaju isti svet kroz prizmu sopstvenog mozga. Bebe devojčice zanimaju lica, a u kontaktu oči u oči zadržavaju pogled tri puta duže od dečaka. Oni su mnogo više zainteresovani za posmatranje pokreta, naročito za kretanje objekata u neregularnim oblicima.

Sa dvanaest nedelja devojčice mogu da razlikuju likove iz porodice od nepoznatih, dok dečaci to nisu u stanju. Ali dečaci su dobri u nalaženju izgubljene igračke. Ove razlike su veoma očigledne, i to mnogo pre nego što socijalna sredina dobije šansu da utiče na njih. Predškolska deca su testirana tako što su gledala kroz dvogled koji je s jedne strane prikazivao neki objekat, a s druge ljudski lik. Kada su posle upitana da kažu čega se sećaju, devojčice su se sećale lica i njihovih emocija, a dečaci su se sećali predmeta i njihovih oblika. U školi devojčice sede „ukrug“, pričajući i posmatrajući gestikulaciju ostalih. Nije moguće odmah identifikovati vođu.

Devojčice žele povezivanje i kooperaciju, dečaci žele moć i status.

Ako devojčice prave kuću, ona je obično dugačka, skromna, s naglašenim zamišljenim ljudima koji u njoj žive. Dečaci se takmiče ko će napraviti veću i lepšu kuću. Dečaci obično skaču, trče, rvu se, pretvaraju se da su avioni ili tenkovi, dok devojčice raspravljaju o tome koji im se dečak sviđa i kako neki dečaci izgledaju glupo. Kada se u predškolskoj ustanovi pojavi nova devojčica, ostale devojčice je dočekaju sa dobrodošlicom i svaka svakoj zna ime. Kada se u školi pojavi novi dečak, ostali ga ignorišu, a uključen je u grupu samo u slučaju da hijerarhija oceni da on može biti za nešto koristan. Na kraju dana dečaci verovatno neće znati ime novog dečaka, ali će sigurno znati kako igra fudbal. Devojčice su uviđavnije ako je neko dete novo ili hendikepirano a dečaci su pre spremni da ga izbegavaju ili mu se rugaju.

Pored najbolje namere roditelja da odgajaju dečake i devojčice na isti način, finalni uticaj na ponašanje određuje građa mozga. Dajte četvorogodišnjoj devojčici plišanog medu i on će joj postati najbolji drug. Ako medu date dečaku, on će ga rastaviti na delove da prouči kako meda funckioniše iznutra, ostaviće ga tako i preći na nešto drugo.

Dečaci su zainteresovani za predmete i njihovo funkcionisanje, devojčice su zainteresovane za odnose s drugima. Kada stariji osvežavaju sećanja na svadbe, žene pričaju o ceremoniji i ljudima koji su došli, a muškarci o momačkoj večeri.

Dečaci se nadmeću, devojčice sarađuju

Grupacije devojčica su kooperativne i ne možete vizuelno identifikovati ko je vođa u grupi. Devojčice pričanjem iskazuju svoju vezanost i obično svaka ima svoju najbolju drugaricu s kojom deli tajne. Devojčice će izbegavati onu koja pokušava da nametne svoj autoritet, nazvaće je „šefica“ ili će za nju reći: „Misli da je glavna“.

Grupa dečaka ima svoju hijerarhiju, s vođom koji se lako prepoznaje po svom nastupu i govoru punom samopouzdanja i superiornosti, a svaki dečak se lakta da postigne bolji status u grupi. Moć i status su najvažniji u grupama dečaka. Ovo se obično postiže veštinom ili znanjem, kao i sposobnošću da se bude žestok momak. Devojčice rado sklapaju prijateljstva između sebe i sa učiteljima, dečaci su prema učiteljima podozrivi i radije se igraju sami.

O čemu pričamo

Ako ste slušali grupu muškaraca ili žena, verovatno znate o čemu najradije pričaju. Bez obzira na uzrast, ili kontinent na kome žive, zbog različite građe njihovog mozga, žene i muškarci će iste stvari videti drugim očima. Devojčice pričaju o tome ko koga voli i ko je na koga ljut. Igraju se u malim grupama i dele svoje tajne koje ih zbližavaju. Kad postanu tinejdžerke, pričaju o momcima, o garderobi, o dijetama, o prijateljicama. Kad odrastu, pričaju o dijetama, ličnim odnosima, braku, deci, ljubavnicima, ličnostima, odeći, tuđim postupcima, odnosima na poslu i svemu što je u vezi s ljudima i ličnim pitanjima.

Dečaci razgovaraju o stvarima i aktivnostima – ko je nešto uradio, ko je dobar u nečemu i kako se nešto radi. Kao tinejdžeri pričaju o sportu i mehaničkim predmetima. Kao odrasli, oni pričaju opet o mehaničkim predmetima, o kolima, o sportu, o svom poslu, o vestima, gde su bili i šta su radili…

Britanska telefonska kompanija je 1999. godine izvršila istraživanje među hiljadu telefonskih korisnika i objavila o čemu oni razgovaraju preko telefona:

	Muškarci	Žene
o prijateljima	30%	53%
o seksu / vezama	18%	22%
o poslu	25%	11%
o sportu	16%	2%
ostalo	11%	12%

Trećina žena rekla je da njihovi telefonski razgovori traju bar 15 minuta, a razgovori polovine muškaraca traju manje od pet minuta.

Golicave priče

Žene su uvek sumnjale da muškarci vole da se skupljaju i pričaju golicave priče, ali to nije istina. Kada bi muškarac u prisustvu drugih muškaraca počeo da prepričava svoje dogodovštine iz spavaće sobe, uključujući i detalje, njegovi sagovornici bi verovatno ostali bez teksta, ili bi izašli. Naravno da za njih nije problem u tome što bi on svojom pričom narušio reputaciju neke žene, već se osećaju nelagodno zbog mogućnosti da hvalisavac iznese podatke koji bi ostale zabrinuli. Zato muškarci više vole da se šale na račun seksa, a ne da zaista o seksu pričaju.

Dok muškarci imaju odnos prijateljstvo rame-uz-rame, zasnovano na dostignućima, žene gaje prijateljstvo lice-u-lice, zasnovano na emocionalnom odnosu. Zato ženske svađe umeju da budu veoma bolne, pošto jedna o drugoj znaju lične detalje i imaju više „municije" za klevetu. Žene se ne uzdržavaju kad se priča o seksu. One slobodno pričaju o tehnikama, strategijama, veličinama i vrlo su plastične u njihovom opisivanju.

Šta hoće moderni muškarci i žene

Skorašnje istraživanje sprovedeno u pet zapadnih zemalja pošlo je od pitanja koje su postavljali muškarcima i ženama – da opišu kakva bi osoba voleli da budu ili šta je po njima idealna osoba. Muškarci su najviše upotrebljavali prideve: odvažan, takmičarski, dominantan, poštovan, samopouzdan, praktičan i sl. Ženska lista izgledala je ovako: topao, koji ume da voli, darežljiv, saosećajan, privlačan, prijateljski, koji daje sebe. Visoko na ženskoj skali kotiraju se: biti drugima na usluzi i sretati zanimljive ljude, na muškoj skali najvažniji su bili: prestiž, moć i posedovanje stvari. Muškarci su izabrali stvari, žene odnose. Uzrok tome je različita građa mozga.

Emocije u mozgu

Kanadska naučnica Sandra Vitleson sprovela je istraživanje sa ciljem da locira poziciju emocija u mozgu. Prikazivala je slike koje izazivaju emocionalne reakcije – najpre kroz levo oko u desnu hemisferu, a potom kroz desno oko u levu hemisferu. Koristeći MRI snimke, zaključila je da su emocije kod muškaraca smeštene u dve oblasti desne hemisfere, a ženine emocije su širom obe hemisfere. Nova istraživanja ukazuju na to da naše emocije mogu biti locirane u raznim organima našeg tela, u amino-kiselinama koje se nazivaju neuropeptidi, a da su ove pomenute oblasti mozga koje su otkrivene njegovim skeniranjem – zapravo daljinski upravljač za neuropeptide.

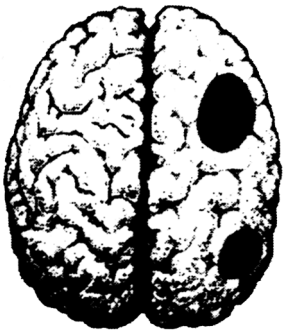

Emocije u mozgu muškarca

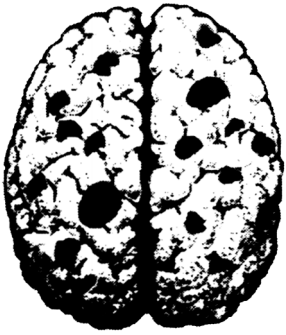

Emocije u mozgu žene

Muškarcu su emocije smeštene u desnoj strani mozga, što znači da ih može koristiti nezavisno od drugih funkcija mozga. Praktično to izgleda ovako: muškarac se može prepirati, koristeći naizmenično levu i desnu stranu mozga, a da mu se emocije uopšte ne upletu u prepirku. Kao da su emocije u nekakvoj sobici i da je mala mogućnost da izađu odatle i simultano deluju sa ostalim funkcijama mozga.

Kod žena emocije se prostiru mnogo šire i mogu da se mešaju s drugim funkcijama mozga. Žena može postati emotivna kad raspravlja o emotivnim temama, dok muškarac ne može, on obično odbija da diskutuje. On se boji da ne ispadne emotivan

ili da ne ispadne da gubi kontrolu. Sve u svemu, ženine emocije mogu se preplitati s nizom drugih aktivnosti – ona može da plače i pri tom menja gumu na automobilu, dok muškarac neće ni suzu pustiti kad shvati, usred noći na pustom putu, po pljusku i vetru, da mu je rezervna guma neupotrebljiva a da je prekjuče izvadio dizalicu iz kola.

Muškarac koji dejstvuje emotivno podseća na napadnutog krokodila. Žena koja dejstvuje emotivno radije priča o emocijama.

Ruben Gur profesor neuropsihologije pensilvanijskog Univerziteta, istraživao je ovaj fenomen i pronašao da se muškarac, budući da je njegov mozak „pregrađen", podeljen na pretince, kada se nađe pred emocijama – ponaša više na primaran životinjski način, slično napadnutom krokodilu. Za razliku od njega, žena će sesti i porazgovarati. Kada žena priča emotivno, ona se služi ekspresivnim izrazima lica, gestikulacijom i ostalim simbolima. Muškarac koji uključi emocije liči na napadnutog reptila ili postaje direktno agresivan.

Žene cene ljudske odnose, muškarci cene posao

Moderno društvo je samo jedan tren u ljudskoj evoluciji. Stotine miliona godina ostavile su tragove na ljudskom mozgu koji nam danas uzrokuju mnoge probleme i nerazumevanja. Muškarci su sebe uvek definisali svojim poslom, žene procenjuju svoju vrednost prema kvalitetu svog odnosa prema ljudima. Nekada je muškarcu kao lovcu najvažnije bilo da pronađe plen i reši probleme, ženi je kao zaštitnici gnezda bilo najvažnije da osigura potomstvo. Devedesetih godina XX veka sva istraživanja ujednačeno su pokazala da 70 do 80% muškaraca širom sveta tvrde da je najvažniji deo njihovog života – posao, a 70 do 80% žena tvrdi da im je prioritet – porodica.

Ako je žena nezadovoljna svojom vezom, ona ne može da se koncentriše na posao. Ako je muškarac nezadovoljan na poslu, on ne može da se koncentriše na svoju vezu sa ženom.

Kada je pod stresom ili pritiskom, žena smatra da je vrlo produktivno pričati o tome sa mužem. Muškarac na to gleda kao na smetnju da razmisli o načinu da se problem reši. Ona bi da se mazi i priča. On bi da gleda fudbal. Njoj se on čini grub i nezainteresovan za nju, a njemu se čini da je ona dosadna i sitničava. To je prirodna posledica njihovih unutrašnjih razlika. Zato žena uvek kaže da je njoj veza važnija nego njemu. To i jeste tačno. Ali ako razumete u čemu ste različiti pomoći će vam da jedno drugom ne zamerate previše.

Zašto muškarci rade neke stvari

Muški mozak programiran je na principu „kako-da-to-popravim". To je stav muškarca uopšte prema životu i on svim stvarima pristupa tako. Kao slagalica – objekat u prostoru, on sagledava njene delove, njihov međusobni odnos, prostorni raspored, način na koji su raspoređeni i razmišlja kako da reši eventualni problem. Jedna žena nam je rekla da je tražila od svog supruga da joj posveti malo više pažnje, a on je pokosio travnjak. Kada mu je rekla da nije ipak srećna, on je ofarbao kuhinju. Kada ni to nije upalilo, ponudio je da je odvede na fudbalsku utakmicu. Kada je žena zabrinuta, ona će se požaliti svojim prijateljicama, zabrinut muškarac će popraviti kola ili slavinu koja kaplje.

Da bi joj dokazao svoju ljubav, popeo se na najvišu planinu, preplivao najdublje more i prešao najveću pustinju. Ali ona ga je ostavila – jer nikad nije bio kod kuće.

Dok žena fantazira o ljubavi i romansi, muškarac fantazira o brzim kolima, boljim kompjuterima, jahtama i motorima.

Zašto muškarci i žene ostavljaju jedni druge

Muškarac ima biološku potrebu da obezbedi ženi egzistenciju, a njena zahvalnost potvrđuje njegov uspeh. Ako je ona srećna, on je zadovoljan. Ako ona nije srećna, on se oseća kao gubitnik, jer ne veruje u sebe i svoju sposobnost da obezbedi ono što je njoj potrebno.

Muškarci se žale prijateljima na svoju ženu: „ne mogu da je usrećim". To je dovoljan razlog za muškarca da ostavi svoju ženu i nađe drugu koja će biti srećna s njim i sa onim što on može da joj pruži.

Žena ne ostavlja muža zbog toga što on ne može da je izdržava, već zato što je emocionalno ne ispunjava.

Ona želi ljubav, romansu, razgovor. On želi da mu ona kaže kako je uspešan u onom što radi i da joj je obezbedio lep život. Ali ne treba da zaboravi da je njoj potrebna romantika, da mora da je sluša kad priča i da joj pri tom ne nudi rešenja, već samo da je sasluša.

Zašto muškarci moraju da budu u pravu

Za razumevanje potrebe muškarca da bude u pravu, moramo se vratiti u istoriju da vidimo odakle potiče ovaj nagon. Zamislite scenu: Pećinska porodica je okupljena oko vatre. Muškarac sedi na ulazu u pećinu i motri na opasnost, pregleda da li ima znakova kretanja na horizontu. Žena i deca nisu ništa jeli danima i on zna da mora što pre u lov i da se ne može vratiti dok ne obezbedi hranu. To je njegova uloga i porodica od njega zavisi. Oni su gladni ali veruju da će ih on, kao i uvek, nahraniti. Njemu krče creva i on je uplašen. Da li će opet biti uspešan? Da li će njegova porodica umreti od gladi? Da li će ga drugi muškarci ubiti jer

je slab zbog gladi? On o tome rzmišlja dok sedi bezizražajnog lica i zuri u prazno. Ne sme da pokaže ni najmanji znak da je uplašen, jer će time obeshrabriti svoju porodicu. Mora biti jak.

Kada nije u pravu, muškarac smatra da je gubitnik jer nije u stanju da svoj posao obavi kako treba.

Milion godina opisanog pećinskog osećanja utkano je u mozak modernog čoveka. On ne želi da ispadne gubitnik. Većina žena verovatno i ne zna da će muškarac pitati za pravac, ako vozi automobil sam. Ali ako je njegova žena u kolima, onda neće nikog ništa pitati, jer će to biti demonstracija njegove nesposobnosti.

Kada žena kaže: „Hajde da pitamo nekoga", ono što on čuje zapravo je: „Ti ne znaš ni da voziš, ni da se snađeš". Kada žena kaže: „Curi česma, treba da zovemo vodoinstalatera", on čuje: „Ti si neupotrebljiv, hajde da pozovemo nekog drugog muškarca."

Muškarac ne može da kaže: „Izvini", jer za njega je to priznanje da je pogrešio, a pogrešiti znači biti gubitnik.

Da bi se uspešno nosila sa ovim problemom, žena mora da pazi da muškarca ne dirne u ovu bolnu tačku. Čak i ako mu kupite knjigu o tome kako da se nosi sa svojim problemima, on će to protumačiti kao da ste mu rekli: „ne valjaš".

Muškarci mrze kritiku – zato vole da se žene devicama.

Muškarac mora da shvati da žena nema nameru da ga nabedi da nije u pravu, već da mu pomogne i zato ne treba da stvari shvata suviše lično. Kad voli muškarca, žena hoće prosto da mu olakša njegov deo posla, ali on to razume kao poruku da nije

dovoljno dobar. Muškarac ne sme da prizna greške jer misli da ga ona onda neće voleti. Ali u stvarnosti je suprotno – žena će više voleti muškarca koji prizna da je pogrešio.

Zašto muškarci kriju osećanja

Savremeni muškarac još nosi preistorijsko breme: mora biti hrabar i ne sme pokazati slabost. Žene se širom sveta pitaju: „Zašto on mora uvek da izigrava snagu? Zašto mi jednostavno ne kaže kako mu je?“ „Ako je ljut ili zabrinut, on se zatvori u sebe i udaljava se.“ „Kao da mu vadiš zube a ne reči.“

Po svojoj prirodi muškarac je sumnjičav, takmičar, kontrolisan, usamljenik koji krije svoje emocionalno stanje kako bi ostao pod kontrolom. Socijalna sredina pojačava ovakvo ponašanje vaspitavanjem i učenjem dečaka da budu hrabri, da se ponašaju kao pravi muškarci, da dečaci ne plaču, i slično.

Žena je otvorenija, kooperativnija, pokazuje slabost i ranjivost, otkriva osećanja i zna da mora ostati prisebna. Kada se muškarac i žena zajedno suoče sa problemom, oboje su zbunjeni reakcijom svog partnera.

Zašto muškarci vole društvo muškaraca

Pećinski čovek često je lovio plen mnogo veći od sebe. Zato se dosetio i organizovao u grupe lovaca. Milionima godina očuvala se strategija i ritual zajedničkog lova, tako da i danas ovaj običaj postoji, samo u novim formama zajedništva, pa se ne može lako iskoreniti. Danas, umesto u lov muškarci odlaze u barove, gde se šale i vesele okupljeni u grupe, posle čega idu kući da ćute i „zure u vatru“.

Zašto muškarac mrzi savete

Muškarac mora da oseti da je u stanju da se kontroliše i da sve konce drži u svojim rukama. Ako treba da s nekim podeli svoj problem, on to neće učiniti jer ne želi da druge opterećuje. On neće ni najboljeg druga opterećivati svojim problemom, osim ukoliko smatra da ovaj ima bolje rešenje za njega.

Nemojte muškarcu davati savete ukoliko ih ne traži. Recite mu da imate poverenja da će on sve probleme sam rešiti.

Kada žena pokuša da razgovara s muškarcem o njegovim problemima on se opire jer njenu nameru vidi kao kritiku, način da mu kaže da on nije dovoljno kompetentan i da će ona bolje rešiti njegove probleme. U stvarnosti, ona samo želi da mu pomogne da se bolje oseća. Osim toga, saveti i pomoć za ženu su stvar poverenja i razumevanja, poboljšanje uzajamnih odnosa, a ne znak slabosti.

Zašto muškarci nude rešenje problema

Muškarci imaju logičan um, namenjen rešavanju problema. Kada muškarac prvi put uđe u neki restoran ili salu za konferencije, on se osvrne oko sebe i vidi sve šta treba popraviti ili prepraviti. Njegov mozak je mašina za sređivanje okoline, koja radi bez predaha. Čak i kada je na samrtničkoj postelji u bolnici, on će razmišljati o tome kako je soba mogla bolje da se projektuje, da bi pogled bio bolji i da bi unutra dopiralo više prirodnog svetla.

Razgovor o problemima ženu oslobađa stresa. Zato ona hoće da je on sasluša – a ne da joj sredi život.

Kada žena priča o svojim problemima, muškarac je stalno prekida i nudi gotova rešenja za svaki deo njene priče. On ne može da samo sasluša njenu priču. On je uveren da će se ona bolje osećati ako joj on odmah kaže šta treba da uradi. Ona, naprotiv, samo hoće da razgovara, da s njim podeli svoja osećanja, pa zato ignoriše njegove predloge. To njega pogađa jer misli da

ga ona smatra nekompetenim, ili da možda njega optužuje za svoje probleme. Žene ne traže rešenja, one samo hoće sagovornika ili, preciznije rečeno, nekog ko će ih saslušati.

Zašto žene pričaju kad su pod stresom

Muškarac pod pritiskom aktivira svoje logičke funkcije, kao i svoje prostorne veštine. Kod žene se aktivira govor. Ona priča neprestano. Žena koja je pod stresom može satima da priča sa svakim ko hoće da je sluša. Ona može da ide u najsitnije detalje, da priča o sadašnjim, prošlim, ili mogućim problemima, kao i o onim nerešivim. Dok priča, ona uopšte ne traži nikakvo rešenje za svoje muke, nego samo utehu i olakšanje koje joj donosi samo pričanje. Njeno izlaganje je bez ikakvog reda, o nekoliko tema može da raspravlja u isto vreme, bez ijednog zaključka.

Za ženu je znak prijateljstva i poverenja
ako deli svoje probleme sa prijateljima.

Za muškarca je slušanje žene pod stresom veoma naporno zato što se on oseća kao da mora da ponudi rešenje za svaki njen problem. On neće da samo priča o tome, jer misli da mora da se uradi nešto. Zato će on stalno prekidati ženu pitanjem: „Šta je suština“, ili „Šta uraditi“. A suština je da nema suštine – da ne treba i ne mora da bude suštine. Najvažnija i najvrednija lekcija koju muškarac treba da nauči jeste da sluša. Ako još nauči i da mimikom, gestikulacijom i zvucima odobrava njenu priču, to će biti dragoceno za njihove odnose. Međutim, muškarcu je teško da to shvati, jer on ne vidi svrhu u priči ako ona ne dovede odmah do rešenja.

Kada je žena uznemirena, nemojte je analizirati ili nuditi
rešenja za njen problem – samo je saslušajte.

Kada žena odbije da prihvati njegovo rešenje, muškarac će minimizirati njene probleme primedbama: „To nije ni važno“, „Preteruješ“, „Zaboravi“, „Nije to ništa“.

Ovakva reakcija, po pravilu, razbesni ženu, jer odmah pomisli da on ne želi da je sasluša zato što ne mari za nju.

Zašto muškarci pod stresom ne žele da razgovaraju

Dok žena priča glasno da je čuju, muškarac priča u sebi. To odgovara ustrojstvu njegovog mozga, koji nema jak centar za govor. Kada ima problema muškarac priča sam sa sobom, a žena priča s drugima.

Ovo je razlog zašto muškarac pod pritiskom prestane da komunicira i ućuti. On koristi levu stranu mozga za iznalaženje rešenja, a isključuje levu stranu za pričanje i slušanje. Njegov mozak ne može da radi dve stvari istovremeno. On ne može da rešava problem i da istovremeno sluša, odnosno priča. Tišina koja sledi za ženu je vrlo zabrinjavajuća i plaši je. Žena će reći mužu, bratu ili sinu: „Hajde da pričamo o tome, biće ti bolje“, jer se ona bolje oseća kad priča o svom problemu. Ali nijedan od njih to neće prihvatiti. Svaki muškarac se bolje oseća kad ćuti i „zuri u vatru“, dok ne dođe do nekih zaključaka i rešenja. On ne želi da razgovara ni s kim, naročito ne sa nekim iz savetovališta, jer u tome vidi dokaz slabosti.

Čuvena skulptura Ogista Rodena „Mislilac“ simbolizuje čoveka sa problemom. Muškarac želi da sedne na svoj kamen i razmišlja i zato mu je potrebno da bude sam.

Ključna reč je „sam“, niko mu ne treba, čak ni najbolji prijatelj. Njegov prijatelj, u stvari, nije ni imao nameru da mu se pridruži na kamenu. Žena oseća potrebu da krene s njim, da mu pruži utehu i onda doživi šok jer biva grubo odgurnuta.

Muškarac seda na svoj kamen za razmišljanje da reši svoj problem. Žena koja krene za njim biva šutnuta.

Da je Roden izvajao skulpturu da simbolizuje ženu, verovatno bi se zvala „pričalica“. Žene moraju da nauče da ostave muškarca na njegovoj steni, da razmišlja na miru i da bude sam. Žena uvek misli da je on ljut ili da je ne voli zato što je to upravo njen način da pokaže negativne emocije. Ali ako ga ostavi na miru, sve će biti u redu. Kada reši svoj problem, on će sići sa stene, zadovoljan i počeće da komunicira.

Upotreba „muških“ sredstava za rešenje problema

Postoje različiti načini „sedenja na steni“, na primer: čitanje novina, tenis, pecanje, golf, popravljanje po kući ili gledanje TV programa. Muškarac pod stresom rado će pozvati prijatelja na partiju golfa, a dok igraju razgovor će biti ograničen. Obojica će se usredsrediti na igru i tako se opustiti a indirektno time će ubrzati rešavanje problema koje imaju.

Zašto se muškarci igraju daljinskim upravljačem

Muškarac koji s daljinskim upravljačem u ruci neprestano menja kanale, jedan je od najomraženijih ženskih likova. On samo sedi kao zombi i prevrće po kanalima na daljinskom upravljaču, ne pridajući pažnju nijednom od njih. U stvari, on je kao „na steni“ – ćuti i razmišlja. Najčešće i ne obraća pažnju na programe, samo mu je važno da shvati o čemu se radi na svakom od njih. Igrajući se kanalima on se udaljava od svojih problema. Žena kad gleda TV nikada tako ne prelazi po kanalima. Ona traži program koji će je odmah uvesti u priču da razume događaje i odnose među likovima. Muškarci su zavisni i od novina, a žene moraju da shvate da kad njihovi muškarci čitaju novine ili gledaju TV – oni ništa ne slušaju i ne čuju. Ne treba ih tada dirati. Zakažite im posle termin za razgovor s vama. I zapamtite: njihovi prapreci sedeli su na kamenu i zurili u vatru hiljadama godina, tako da im je to prirodno ponašanje i dan-danas.

Kako privoleti muškarce da pričaju

Majke širom sveta jadikuju kako sinovi s njima neće da pričaju. Ćerke kad dođu iz škole prospu sve što im se desilo i šta misle,

bez obzira na to da li je važno ili ne. Muškarci su programirani da „rade stvari“, pa je to jedini način da majka privoli dečaka da govori.

Ako s njim igra neku od kompjuterskih igrica, onda će usput moći da postavi neko pitanje i da dobije možda odgovor.

Dečaci ne vole poglede, a majke ih vole.

Na ovaj način, dok igraju, dečak će izbeći poglede. On će s vremena na vreme prekinuti igru da bi odgovorio na pitanje. Teško mu je da igra i priča, pa će priča biti spora i isprekidana, ali bolje išta nego ništa. Ista strategija primenjuje se na odrasle muškarce, ali treba ipak izbegavati situacije kao što su šrafljenje sijalice i slično.

Kada su oboje pod stresom

Napet muškarac pije i osvaja tuđe zemlje. Napeta žena jede čokoladu i osvaja šoping centre. Pod pritiskom žene pričaju bez razmišljanja, a muškarci delaju bez razmišljanja. Zato su 90% ljudi u zatvorima muškarci, a 90% onih koji su na savetovanju su žene. Kada su muškarac i žena oboje pod pritiskom, to je pravo minsko polje emocija, u kom svako od njih pokušava da se snađe. Muškarac prestaje da priča. Onda se ona brine. Žena počne da priča, a on ne može to da podnese. Da bi mu olakšala, ona pokušava da ga privoli na razgovor o svom ili njegovom problemu, što je najgora stvar koju može da uradi. On joj kaže da ga ostavi na miru i povlači se.

Muškarac mora da shvati da žena kad je pod stresom puno priča, sve što on treba da uradi je da je sluša, a ne da nudi rešenja.

Zato što je i sama pod pritiskom, ona želi da razgovara o problemima, što njega još više frustrira. Kad se on povuče u sebe (na svoju stenu), ona onda zove prijateljice, sestru ili majku.

Totalno isključenje

Ovo je jedna od razlika u stresu između muškaraca i žena koje su najmanje razumljive. Muškarac totalno isključuje sve oko sebe kada je pod velikim pritiskom, isključuje emocije, prestaje da priča i bavi se samo rešavanjem problema. Kada se on ovako ponaša, žena se prestravi. Ona se tako ponaša samo kad je povređena ili napadnuta, kad joj se desi nešto užasno, zato pretpostavlja da se i njemu nešto slično desilo. Možda ga je ona povredila? Ili je više ne voli? Pokušava da ga privoli da s njom popriča, a on to shvata kao da ona nema poverenja u njegovu sposobnost da svoj problem reši. Kada je žena povređena i povuče se u sebe, muškarac misli da joj je potrebno da bude sama da bi rešila problem, pa odlazi s drugovima na piće ili čisti karburator na kolima.

Ako se muškarac potpuno osami – pustite ga, ako se žena isključi – nevolja je na pomolu i vreme je za razgovor.

Kako muškarci utiču na otuđivanje žena

Kada muškarac posumnja da je žena pod stresom ili da ima neki problem, on se potrudi da uradi ono što on misli da je najbolje – da je ostavi samu. Najpre je pita: „Da li si dobro?“ Ona odgovara: „Da“, misleći: „Ako me voliš, doći ćeš da me pitaš šta mi je“. Naravno, to se ne dešava. On kaže „Dobro“ – i odlazi da bi je ostavio na miru. Ona misli: „On je bezdušan i baš ga briga za mene“, onda zove drugaricu i njoj se žali kako ima neosetljivog muža i kako joj je teško.

U stara vremena muškarac nije imao današnje probleme. Da bi pokazao svoju ljubav i odanost porodici, on je radio istu stvar vekovima: odlazio je od kuće i vraćao se s plenom. To je za muškarca prirodno ponašanje već hiljadama godina. Međutim, u većini današnjih zemalja u proseku 50% radne snage su žene,

tako da muškarac nije jedini hranilac porodice. Od njega se očekuje da komunicira, a to mu nije prirodna osobina. Ali, ako je za utehu – to se da naučiti.

Zašto muškarci ne umeju sa emotivnim ženama

Kada je žena potištena ili tužna ona plače, maše rukama i neprestano priča, koristeći mnoštvo prideva da opiše kako se oseća. Ona ima potrebu da je neko zaštiti, da se o njoj brine i da je sasluša, ali muškarac to nikako ne razume. On kao da je čuje da kaže: „Spasi me, reši mi ovaj problem!"

Zato on, umesto da je teši i smiruje, nudi savete, zapitkuje o detaljima i govori joj da prestane da plače: „Preteruješ. Nije sve tako strašno!" – kaže joj. Njoj treba mama, on se ponaša kao otac. Seća se svog dede i oca kako su se prema njemu ponašali, a tako su se ponašali i njihovi preci prema svojim muškim potomcima, otkada su sišli sa drveta. Ali to nije primenljivo na njegovu ženu. Njoj je potreban razgovor, a on je uplašen i kaže joj da prestane da plače. Što ga više plaše njene suze, njegov savet je sve oštriji, te se skoro pretvara u naredbu: „Prestani da plačeš!"

Igra sa plakanjem

Žene više plaču. Muškarci su evoluirali kao oni koji ne plaču. Naročito javno. To se veoma mnogo podvlači u vaspitavanju muškog deteta. Kada se dečak igrajući fudbal povredi, baca se na zemlju i vrišti od bola, ali prilazi mu trener, sa besnim izrazom lica i viče: „Ustaj! Ne pokazuj protivničkom timu da su te povredili! Budi muško!"

Osećajan muškarac novog vremena može da plače gde god hoće i kad god hoće. Sada ga na plakanje podstiče četa savetodavaca, terapeuta–psihologa, pisaca novinskih članaka. Moderan muškarac optužen je da je previše hladan i zatvoren. Žene mogu lako da zaplaču u svakoj situaciji.

Pravi muškarac plače,
ali samo kad su mu emocije uključene.

Pravi muškarci plaču, ali samo kad dozvole emocijama da iscure, što se veoma retko dešava. Muškarac koji to često javno radi, postaje sumnjiv. Žene su senzitivno superiornije – one dobijaju više informacija i više su u stanju da se emocionalno i verbalno izraze o tome kako se osećaju. Žena može da zaplače kada je uvrede, jer uvreda je emocionalno obojena, dok muškarac na uvredu nekad i ne reaguje, jer je i ne prepozna. Često uvreda bukvalno ne dotiče muškarca.

Izlazak u restoran

Žena vidi izlazak u restoran kao način da se gradi, neguje i hrani veza, razgovara o problemima ili podrže prijatelji. Muškarac to vidi logički: nema kuvanja, kupovine i čišćenja kuće. Kada se nađe u restoranu, žena će se uglavnom obraćati drugima imenom a ne prezimenom, jer tako se ljudi lakše zbližavaju, ali muškarac će ovo zbližavanje izbeći. Ako prijateljice izađu na ručak, jedna drugu će zvati: Barbara, Liza, Fiona. Ali ako Mik, Rej, Alan i Bil izađu na piće, oni će se oslovljavati sa: Glavonjo, Mamlaze, Majmune. Ovakvi nadimci isključuju intimiziranje. Kada stigne račun, žene odmah računaju koja je koliko potrošila, a muškarci svi bacaju novčanice od po 100 dolara na sto, pretvarajući se da neće kusur.

Kupovina: njena radost, njegov užas

Za ženu je kupovina kao priča: ne mora da ima cilj, temu, može da se obavlja nasumice i može da traje satima. Ne mora da ima ni određeni ishod. Žene osećaju kupovinu kao sredstvo za opuštanje, podmlađivanje, bez obzira na to da li stvarno nešto kupe ili ne. Ovakav stil kupovine kod muškaraca izaziva već za dvadesetak minuta skoro moždani udar. Za muškarca je neophodno da ima cilj, metu i raspored časova.

Većina muškaraca doživi moždani
udar posle dvadeset minuta kupovine.

Muškarac postaje frustriran i uznemiren u prodavnici odeće u kojoj žena isprobava haljine, jednu za drugom, pita ga svaki put za mišljenje, a na kraju ne kupi ništa. Žene vole da isprobaju puno modela pre nego se konačno odluče. Muškarac obično bira stalno istu vrstu garderobe, veoma brzo i bez mnogo probanja. Zato je lako uočiti one muškarce kojima garderobu kupuju žene: ako je dobro obučen muškarac – ili mu je garderobu kupila žena ili je homoseksualac. Jedan od osam muškaraca daltonista je za plavu, zelenu ili crvenu boju, a većina je gotovo nesposobna da složi boje i dizajn na odeći. Zato je tako lako prepoznati samca na ulici.

Da biste kao supruga motivisali muškarca da ide sam u kupovinu, dajte mu jasan izbor: boju, veličinu, stil – i recite mu gde ćete ga vi čekati i koliko dugo. Sa jasnim instrukcijama on će veoma efikasno obaviti zadatak.

Kako dati ženi iskren kompliment

Kada žena isprobava novu haljinu i pita: „Kako izgledam?" najverovatnije će dobiti jednostavan odgovor: „Dobro". Taj odgovor ne dobija poene kod žena. Da bi osvojio poene, muškarac mora da odgovori na ženski način, znači sa detaljima.

Muškarci se naježe od same pomisli na ideju da nešto treba detaljno opisati, ali ako su spremni da probaju, zaradiće puno poena kod žena.

Na primer, ako on kaže: „Auu! Odličan izbor! Okreni se da vidim otpozadi. Boja ti divno stoji. Model te izdužuje. Te minđuše se tako slažu! Izgledaš sjajno" – većina žena će biti potpuno impresionirana.

Sedmo poglavlje

NAŠ HEMIJSKI KOKTEL

„Da pojasnimo, gospođo Gudvin. Kažete da patite od predmenstrualnog sindroma i da ste upozorili svog supruga da ćete mu razneti lobanju ako ne prestane da drnda daljinski upravljač televizora… Šta je on uradio?“

Piter je izveo Paulu na večeru. Lepo se provode. U stvari, toliko im je lepo, da su odlučili da se zabavljaju. Godinu dana kasnije vraćaju se kući iz bioskopa i Paula pita Pitera šta bi voleo da rade za godišnjicu. Piter kaže: „Mogli bismo da naručimo picu i da gledamo golf na televiziji." Paula je ućutala. Piter vidi da nešto nije u redu i pokušava da shvati šta, pa kaže: „Ako nećeš picu, možemo da uzmemo nešto kinesko." Ona kaže: „U redu" i nastavlja da ćuti.

Piter razmišlja: „Već je prošlo godinu dana! Bio je januar, pa tad sam i kola kupio, što znači da moram da ih vozim na servis. Mehaničar je rekao da će srediti onu lampicu za ulje što stalno treperi, a ni kutija za menjač u stvari nije još sređena kako treba."

Paula za to vreme misli ovako: „On i ne razmišlja o našoj vezi ako hoće da gleda glupi televizor i jede picu za našu godišnjicu. Samo mi fali da još pozove svoje drugove. Želela sam večeru uz sveće, neki ples, razgovor o budućnosti. To sve njega ne zanima, a naš odnos mu ne znači toliko kao meni. Možda oseća da ga ova veza guši. Možda misli da ja hoću da ga vežem, a njega to plaši. Kad smo već kod toga, želim i ja ponekad da imam više vremena za svoje društvo. U stvari, *ja moram* da porazmislim gde vodi ovaj naš ovakav odnos. Zaista, gde mi to idemo? Hoćemo li se doveka zabavljati, ili ćemo se jednom venčati? A deca? Ili ne? Da li sam ja spremna za to? Da li ja zaista želim s njim da provedem život?"

Piter opet gleda lampicu za ulje koja treperi i namrgodi se, pomislivši: „Ovi idioti u servisu obećali su da će popraviti to svetlo, a na kraju će mi proći garancija a oni ga neće završiti."

Paula ga posmatra i razmišlja: „On se mršti... nije zadovoljan… kladim se da razmišlja kako sam se nagojila i da bi trebalo malo da promenim stil oblačenja… Znam da bi trebalo da se manje šminkam i da malo vežbam. On stalno priča kako je Keri tanka i kako bi trebalo s njom da idem na aerobik. Baš sam pričala sa drugaricama i one kažu da on treba da me voli onakvu kakva sam a ne da me menja… Možda su u pravu...“

Piterove misli su, naravno, kilometrima daleko: „Reći ću tim mehaničarima da… ma reći ću im da se nose…“

Paula, gledajući njegov izraz lica, brine: „Stvarno je neraspoložen. Lepo mu se vidi na licu i oseća se tenzija. Možda ja grešim, možda on želi više od mene, možda oseća da se ja kolebam i preispitujem… Da, to je to ! Zato i ne priča sa mnom… neće da mi se poveri jer se plaši da ću ga odbiti. Vidim mu u očima da je povređen.“

Piter razmišlja: „Bolje je za njih da ga ovog puta dobro poprave. Kad sam im rekao da imam problema s tom glupom lampicom, oni su krivicu prebacili na proizvođača. Bolje će im biti da sad ne probaju da mi kažu da to nije pod garancijom, jer onda će da vide svog boga. Platio sam kola čitavo bogatstvo i ne mogu tek tako…“

„Piter?“ zovnu ga Paula.

„Šta?“, trže se Piter iz svog razmišljanja.

„Molim te, nemoj se kidati tako… možda ja grešim... Oh, baš mi je teško... Možda mi treba malo vremena da razmislim… Niko nije rekao da je život lak, zar ne?“

„Baš tako!“ progunđa Piter.

„Ti verovatno misliš da sam glupa, zar ne?“

„Ne“, kaže Piter zbunjeno.

„Stvar je u tome da… Ma ne znam ni sama više… Zbunjena sam… Treba mi malo vremena da razmislim“ – kaže Paula.

Piter razmišlja: „Šta, dođavola, ona uopšte priča? Najbolje je da kažem samo OK i ona će do sutra već sve zaboraviti. Mora da ima one ženske trenutke.“

„Hvala ti, Piter… nemaš pojma koliko mi to znači." Dok ga gleda u oči, ona shvata kako je on u stvari poseban, a ona će morati dobro da razmisli o svemu.

Posle se cele noći okretala u krevetu i na kraju odlučila da ujutru pozove prijateljicu.

Išla je potom na ručak sa Keri da pričaju o Piteru i problemima. Za to vreme Piter je otišao kući, otvorio konzervu piva i uključio televizor. On misli da Paula ima neki problem, verovatno PMS.

Paula i Keri sutradan su pričale do kasno uveče. Nekoliko dana kasnije, Piter se sretne sa Kerinim dečkom Markom, koji ga pita: „Znači, ti i Paula imate probleme?"

Piter je potpuno zbunjen: „Nemam pojma o tome…" rekao je. „Nego vidi ovu lampicu za ulje, šta misliš…"

Kako nas hormoni kontrolišu

Nekada su ljudi mislili da hormoni deluju samo na telo, a ne na mozak. Danas pak znamo da hormoni učestvuju u našem „programiranju" pre nego što se rodimo, a da nam kasnije diktiraju ponašanje i razmišljanje. Testosteron je kod dečaka tinejdžera zastupljen 15–20 puta više nego kod devojčica, a protok hormona prema potrebi tela kontroliše mozak.

U pubertetu testosteron prosto napadne dečakovo telo, uzrokujući niz naglih promena – dramatičan rast, kao i odnos od 15% masti i 45% proteina u organizmu. Dok raste i pretvara se u adolescenta, telo mu se menja da bi pratilo opis biološkog radnog mesta: žilav i surov gonič ručka. Dečaci su odlični u sportu jer su im tela hormonalno podešena za efikasno disanje, imaju odličan priliv kiseonika u crvena krvna zrnca, što im omogućava trčanje, skakanje i rvanje. Steroidi su muški hormoni koji dodatno grade mišiće i daju atletama posebne „lovačke" sposobnosti, kao i nepoštenu prednost nad onima koji ne uzimaju steroide.

Ženski hormoni imaju drugačiji efekat na devojčice. Oni nisu tako regulisani kao kod dečaka, nego dolaze u velikim talasima kroz ciklus od 28 dana, a mogu kod mnogih devojčica, pa

i devojaka i žena, da ostave pustoš u duši, zbog čitavog kompleksa emocija koje ih prate. Ženski hormoni menjaju telo devojčice promenom odnosa masti (26%) i proteina (20%), što uzrokuje frustracije kod ženskog pola širom planete. Namena ovog dodatnog sala je da se poveća energija radi dojenja, da se osigura i u danima kad nema hrane. Zato što ženski hormoni goje, oni se koriste da se tovi stoka. Muški hormoni smanjuju masti i grade mišiće, pa su neupotrebljivi za tovljenje životinja.

Hemija zaljubljivanja

Upravo ste sreli osobu koja je u vama izazvala posebna osećanja. Srce vam skače, ruke vam se znoje, golica vas u stomaku i celo telo vam bridi. Idete na večeru zajedno i letite kao papirni zmaj na nebu. Na kraju večeri dobijete poljubac i istopite se. Četiri dana ne jedete ali se osećate dobro kao nikad do tada, čak je i prehlada sama prošla.

Istraživanja pokazuju da je fenomen zaljubljivanja u stvari niz hemijskih procesa u mozgu, koji uzrokuju mentalne i fizičke reakcije. Procenjuje se da nekih 100 milijardi neurona učestvuje u komunikacijskoj mreži.

Kendis Pert je 1999. godine objavila studiju „Molekuli emocija“, u kojoj je prvi put iznela svoje otkriće – neuropeptide – niz amino-kiselina koje plutaju po telu i zakače se za receptore koji ih prime. Dosad je otkriveno 60 različitih neuropeptida. Oni u stvari uzrokuju emocionalne reakcije u telu kada se 'zakače' za primaoce. Drugim rečima, sve naše emocije: ljubav, tuga, sreća – jesu biohemijski fenomen.

Engleski naučnik Fresis Krik i njegovi saradnici dobili su Nobelovu nagradu u oblasti medicine za dešifrovanje DNK koda koji definiše gene. Kada je dobio nagradu, on je šokirao svet rekavši: „Vi, vaše radosti, tuge, sećanja, ambicije, vaš osećaj identiteta, slobodne volje i ljubavi – sve to nije ništa drugo do ponašanje ogromnog snopa nervnih ćelija.“

Glavna hemikalija koja se oslobađa da bismo u telu postigli fizičko osećanje ushićenosti kada smo zaljubljeni, naziva se PEA (feniletilamin). Ona je u vezi sa amfetaminima i pronađena je u

čokoladi. To je hemikalija zbog koje vam kuca srce, ruke se znoje, zenice vam se šire i golica vas u stomaku. Oslobađa se i adrenalin, koji vam ubrzava rad srca, „podiže" vas i pomaže vam da se odlično osećate. Takođe dobijate više endorfina, koji vam pospešuju imunološki sistem i leče prehladu. Kada se poljubite, vaši mozgovi prave munjevitu hemijsku analizu pljuvačke i donose odluku da li ste genetički kompatibilni. Ženski mozak još i odredi hemijsko stanje muškarčevog imunološkog sistema.

Sve to objašnjava zašto smo boljeg zdravlja kad smo zaljubljeni. Brže se lečimo, a nove bolesti se manje za nas „zakače". Zaljubljenost je često vrlo dobra za zdravlje.

Hormonska hemija

Estrogen je ženski hormon koji ženi daje sveukupni doživljaj zadovoljstva i dobrog stanja. On igra glavnu ulogu u ženinoj ulozi majke – kvočke. Zbog umirujućeg dejstva, estrogen daju agresivnim muškarcima u zatvorima da bi se tako kontrolisalo njihovo nasilničko ponašanje. Estrogen takođe pomaže pamćenje, što objašnjava zašto većina žena gubi naglo pamćenje posle menopauze, kada im opadne nivo estrogena. Žene koje idu na terapiju za nadoknadu hormona (HRT) bolje očuvaju memoriju.

Na Univerzitetu Emori u Atlanti juna 2000.godine izvršena je serija eksperimenata koje je vodila dr Agnes Lekre. Eksperimenti su pokazali da kada se promeni odnos između testosterona i estrogena u ženskom telu, mnoge žene će doživeti naglo poboljšanje u „prostornoj" memoriji. Setiće se gde su ključevi, gde su ostavile naočare ili tašnu, gde su parkirale kola…

Progesteron je hormon koji oslobađa roditeljska i majčinska osećanja i svrha mu je podsticanje žene u njenoj ulozi majke. Progesteron se oslobađa kada majka vidi bebu. Istraživanja kažu da, u stvari, oblik bebinog tela aktivira hormon. Bebe imaju kratke, zdepaste ruke i noge, okrugao stomak, preveliku glavu i velike oči. Ovaj oblik dobio je nadimak „izazivač" žena jer izaziva njihove emocije. Reakcija na „izazivača" tako je snažna da se hormon oslobađa i kada žena vidi plišanu igračku tog oblika. Ovo je razlog zbog koga se bucmaste igračke kao plišani meda

ili druge životinjske bebe prodaju odlično ženskim mušterijama, a izdužene igračke ne. Žena kupac uzeće plišanog medu sa police i reći će: „Jao, kako je sladak“, a mlaz progesterona biće pušten u njen krvotok.

Većina muškaraca, pošto nema progesteron, ne može da shvati zašto žene toliko preteruju u divljenju nekoj preskupoj punjenoj igrački. Ovo može da objasni i zašto se žene koje su majčinski tip udaju za niske debeljuškaste muškarce sa obraščićima.

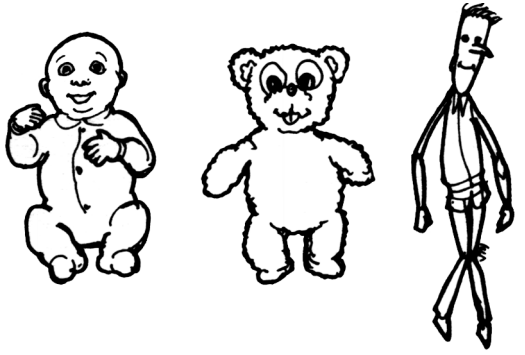

Beba Plišani meda Duguljasta igračka

Pogledajte ove tri ilustracije. Kad ugleda bebu, žena oslobađa progesteron, kao i kad vidi plišanog medu. Ali pri gledanju trećeg oblika, duguljaste igračke, nikakva hormonska reakcija neće se desiti. Najbolje prodavane igračke su uvek bile debele lutke i plišane mede sa raširenim zenicama.

Zašto su plavuše toliko plodne

Plava kosa je znak visokog nivoa ženskog hormona estrogena i objašnjava zašto muškarce toliko privlače plavuše. Plava kosa je indikator plodnosti. Donekle je time objašnjen izraz „glupa plavuša“. U pitanju je šala koja glasi ovako: glupe plavuše imaju puno plodnosti i malo matematike. Istraživanja pokazuju da devojke tinejdžerke, čije su majke uzimale muške hormone tokom trudnoće, imaju mnogo bolje rezultate u školi i da pre

upisuju fakultete. Međutim, druga strana medalje je da su više dlakave i manje ženstvene.

Kada plavuša rodi prvo dete kosa joj potamni zbog pada nivoa estrogena. Kosa će još više potamneti posle rađanja drugog deteta. Redukovanje nivoa estrogena osnovni je razlog zbog koga postoji malo prirodnih plavuša starijih od trideset godina.

U starom Rimu prostitutke su nosile plave perike kao reklamu za svoj zanat, pa je odatle potekla izreka „plavuše su zabavnije".

PMS i seks

Predmenstrualni sindrom jedan je od najvećih problema savremene žene. Njene praprethodnice nikada nisu patile od ove nevolje. Donedavno su žene bile manje-više stalno u drugom stanju, tako da su se suočavale sa ovim problemima samo 10-20 puta u životu, nasuprot današnjoj ženi koja se suočava sa PMS problemima trinaest puta godišnje. U proseku, današnje žene imaju 2,4 deteta. To znači da u doba plodnosti od dvanaeste do pedesete godine života žena pati od PMS 350–400 puta, a žena koja nema dece biva izložena PMS sindromu 500 puta u životu.

Do uvođenja kontraceptivne pilule pedesetih godina XX veka, niko nije primećivao da žena oseća emocionalne oscilacije. Prve tri nedelje posle menstruacije hormon estrogen podstiče dobro raspoloženje, pozitivan pristup i osećaj generalnog zadovoljstva kod žena. Želja za seksom postepeno raste, tako da je negde oko sredine ovog perioda najpovoljnije vreme i za začeće. U ovom periodu je i nivo testosterona takođe najviši.

Priroda je pametna. Ona je stvorila raspored po kome su sve ženke najčulnije upravo u vreme koje im je najpogodnije za začeće. Ovo se lako uočava kod ženki mnogih životinja. Kobila, na primer, izaziva i uzbuđuje pastuva, ali pustiće ga da je opaše tek onog sekunda kada je jaje u pravom položaju, povoljnom za oplodnju. Žene nisu ni svesne da je i za njih ovaj primer vrlo karakterističan.

Ovim se primerom može objasniti i zašto žena nekad potpuno neobjašnjivo završi u krevetu sa muškarcem koga je tek

upoznala na zabavi. Sutradan se pita kako i šta joj se desilo i kako je to uopšte moguće da se desilo. Jedna žena nam je ispričala: „Ne znam šta mi je bilo. Srela sam ga na partiju kod prijatelja i pre nego sam shvatila šta radim, bila sam s njim u krevetu. Nikad mi se to ranije nije desilo." Kao i kod mnogih ženki u životinjskom svetu, desilo se da je srela privlačnog čoveka u trenutku najpogodnijem za začeće. Njen mozak je nesvesno dekodirao njegove muške osobine, kao na primer njegov imunološki sistem, o kome je ranije bilo reči u ovoj knjizi. Kada, opet nesvesno, ove karakteristike „prođu" na određenom testu prihvatljivosti za potencijalnog oca, onda priroda preuzima stvar u svoje ruke. Žene koje su prošle kroz ovakvo iskustvo ne znaju da objasne šta im se desilo, pa često to nazivaju „sudbinom" ili „čudnovatom magnetskom privlačnošću" – umesto da shvate da je reč o jakom udaru hormona, koji su preuzeli kontrolu nad njihovim ponašanjem. Kao rezultat ovakvih udara, dešava se da žena doživotno „zaglavi" sa potpuno neodgovarajućim muškarcem.

Mnogi muškarci dali bi sve da saznaju kada je žena na svom hormonalnom vrhuncu.

Škotski naučnici ispitivali su na uzorku od 104 žene – njihove reakcije na digitalne fotografije muškaraca. Pronašli su da je tokom prve tri nedelje u mesecu izbor žena bio na strani nežnijih, senzitivnih tipova, gotovo feminiziranih, s kojima bi volele da imaju kontakt . Za vreme ovulacije pak pažnju su im privlačili muževniji tipovi, sa jačom čeljusti, krupnih tela i obrva. Takođe su ustanovili da žene u periodu ovulacije nose kraće suknje. Naučnici su zaključili da žene koje imaju nameru da se skrase, biraju muškarca koji im izgleda kao idealan roditelj, ali kad „zazvoni biološko zvono" onda žele Tarzana.

Ženino hemijsko pomračenje

Između 21. i 28. dana posle menstruacije, ženski hormoni beleže dramatičan pad, ostavljajući za sobom kritični kompleks simptoma, poznatih kao PMS (predmenstrualni sindrom). Za mnoge žene to znači depresiju, osećaj praznine, mračna osećanja, nekad čak i sklonost samoubistvu. Jedna od 25 žena pati

tako izraženo od hormonalnog debalansa, da joj se ličnost menja.

Nekoliko istraživanja otkrilo je činjenicu da je većina zločina koje su počinile žene, kao što su fizički napad ili krađa – učinjena u vreme pred menstruaciju. U ženskim zatvorima je najmanje 50% zatvorenica zbog ubistva ili napada koje su svoj zločin izvršile za vreme PMS-a. Žene sa PM sindromom najviše posećuju psihijatrijske klinike, savetovališta, astrologe, većina opisuje svoje stanje kao da „gube kontrolu" ili kao da lude. Kada pate od PMS-a, žene vozači četiri do pet puta imaju više učešća u saobraćajnim nesrećama.

Ženski hormoni se već dugo koriste za smirivanje nasilnih ljudi. U nekim zemljama PMS je faktor koji se uzima u obzir kao olakšavajuća okolnost optuženoj na suđenju za svirep zločin.

Kada žena uđe u period menopauze, obično krajem 40-ih i početkom 50-ih godina, ona prolazi kroz razne psihološke, emocionalne i hormonalne promene. To varira od slučaja do slučaja.

Menopauza kod muškaraca je predvidljiv događaj – on kupuje avijatičarske naočare, kožne rukavice za vožnju, uradi transplantaciju kose, kupuje dodatke za motor ili automobil, nosi smešnu odeću.

Testosteron: dobitak ili prokletstvo?

Muški hormoni su agresivni, naročito testosteron, koji pravi od muškaraca lovce spremne da ubijaju plen. Testosteron ima veliku zaslugu za ljudski opstanak, jer je zahvaljujući njemu čovek uspevao da se izbori sa surovim životom milionima godina – loveći hranu i braneći se od napadača. Ovaj hormon je takođe odgovoran za rast brade, ćelavost, dubok glas i poboljšanje prostornih sposobnosti. Istraživanje pokazuje da bas bariton dva puta više/češće ejakulira nego tenor, kao i da se bolje snalazi u čitanju mapa. Levorukost i astma se takođe dovodi u vezu sa testosteronom, a poznato je da muškarci koji puno puše i piju imaju smanjen nivo testosterona u krvi.

Ono što je loše po današnjeg muškarca u vezi sa testosteronom jeste da ukoliko se ne ispolji negde u teretani ili uopšte na fizičkom polju, onda može da uzrokuje agresiju ili asocijalno ponašanje. Kad im se testosteron sjuri niz telo između dvanaeste i sedamnaeste godine, dečaci ulaze u najrizičniji period za sticanje policijskog dosijea. Dajte pasivnom, staloženom čoveku testosteron i on će ga bukvalno upaliti i preplaviti samopouzdanjem. Ako istu dozu date ženi, to će takođe pojačati njenu agresivnost, samo što neće biti praćena takvom hemijskom reakcijom kao kod muškarca. Mozak muškarca je projektovan da reaguje na testosteron, dok ženin nije, iz zasad nepoznatih razloga.

Žene bi trebalo da pripaze na levoruke bradate ćelavce, baritonskog glasa, koji čitaju mape i kijaju.

Testosteron kod muškaraca opada posle pedesete godine života, te oni postaju manje agresivni. Kod žena je proces obrnut, jer posle menopauze estrogen opada, pa je nivo testosterona viši u odnosu na estrogen. Zato žene kada navrše 50 godina iznenada postaju samouverenije. Jedino što uz samopouzdanje dobijaju i brkove, kao i srčane udare.

Slučaj leteće grnčarije

Koautor ove knjige Barbara Piz nije bila svesna da su joj prepisali kontraceptivne pilule sa visokom koncentracijom testosterona. Njen muž Alan brzo je naučio veštinu sklanjanja od letećih tanjira i činija. Prisetio se takođe svoje specijalnopsti iz detinjstva – kratkog sprinta. Barbara je istovremeno sa ovim tabletama potpuno usavršila parkiranje.

Prilikom analize krvi konstatovana je visoka koncentracija testosterona, pa je počela da koristi neku drugu vrstu pilule sa smanjenom količinom testosterona. U roku od mesec dana njene su promene raspoloženja prestale, ali se sada Alan osećao kao

da živi sa bibliotekarkom koja se sprema da postane kaluđerica. Barbara je morala opet da promeni pilule, koje su ovog puta srećno rasporedile nivo njenog testosterona, tako da je ova zlatna sredina vratila njihov brak u normalu, kao i bezbednost u njihovu kuhinju.

Zašto su muškarci agresivni

Testosteron je hormon uspeha, takmičenja, dostignuća i kada je u pogrešnim rukama (testisima) može načiniti muškarca (mužjaka) veoma opasnim. Roditelji dobro znaju kakvu neodoljivu želju njihovi sinovi imaju da gledaju nasilje na filmu, kao i njihovu sposobnost da prepričavaju scene nasilja i pikantne detalje. Devojčice generalno nisu zainteresovane za ovu vrstu filmova. Jedno istraživanje u Sidneju ustanovilo je da 74% dečaka koristi verbalnu ili fizičku agresiju za obračune u školskom dvorištu, dok 78% devojčica reaguje na konflikte u školi tako što ili pregovara ili se povlači.

Zloupotrebu automobliskih sirena u saobraćaju, naročito na semaforima, izvrši 92% muškarac, a jači pol takođe ubedljivo vodi u disciplinama: provalništvo – 96% i ubistva 88%. Skoro svi seksualno devijantni ljudi jesu muškarci, a kod žena sklonih seksualnim devijacijama primećen je visok nivo muških hormona.

Devedeset procenata zatvorenika čine muškarci.

Agresija je glavni razlog muške dominacije u ljudskoj vrsti. Dečake niko ne uči agresiji, naprotiv. Agresija je muška osobina koja nije u vezi sa socijalnim faktorom u onoj meri kako smo mi to skloni da laički tumačimo.

Ispitivanja sportista pokazuju da je njihov nivo testosterona mnogo viši na kraju sportskog događaja nego pre, pokazujući kako takmičenje kao takvo budi i pospešuje agresiju. Sportski timovi Novog Zelanda neposredno pre utakmice odigraju maorski

„haka“ ples, koji je u stvari drevni ratnički ples. Svrha „haka“ plesa je dvostruka: da se uplaše protivnici i da se pospeši nivo testosterona kod igrača. Navijačice u mnogim sportovima širom sveta imaju sličnu ulogu – da podignu nivo testosterona kod igrača i navijača. Istraživanja potvrđuju da je nivo masovnog nasilja viši na onim utakmicama gde su prisutne navijačice.

Zašto muškarci puno rade

Za svoje istraživanje profesor Džejms Dabs sa Univerziteta u Džordžiji uzimao je uzorak pljuvačke od muškaraca različitih zanimanja, od poslovnih ljudi, političara i sportista, do sveštenika i robijaša. Pronašao je da su vrhunski profesionalci u svakoj od ovih oblasti posedovali viši nivo testosterona od onih srednjeg ili nižeg ranga. Najniži nivo imali su sveštenici, zbog manje izražene dominacije, kao i zbog seksualne neaktivnosti. Profesor Dabs je takođe potvrdio da su uspešne žene u profesijama, kao što su prava ili trgovina, imale viši nivo testosterona nego prosečne žene. Kao dodatak, on je otkrio da ne samo da testosteron vodi ka ostvarivanju ciljeva nego i samo dostignuće stvara nove količine testosterona.

Posmatrali smo ponašanje životinja od Afrike do džungli na Borneu i bili svedoci iz prve ruke nečega što mnogi naučnici proučavaju godinama – da životinje s najvećim nivoom testosterona upravljaju grupom. Kod nekih životinja nivo testosterona je toliko visok, kao na primer kod pegavih hijena, da se one rađaju sa zubima i toliko su agresivne da mlade životinje često pojedu jedne druge.

Životinjskim svetom caruju stvorenja
s najvišim nivoom testosterona.

Najjači psi, mačke, konji, jarci i majmuni imaju najviše muških hormona. Ako stavite dve žene zajedno, ona sa višim nivoom testosterona biće dominantna. Žene koje rade imaju više

muškog hormona od onih koje ne rade, a ćerke zaposlenih žena više muških hormona od ćerki nezaposlenih. Istraživanje iz 1995. godine na uzorku od 700 muških zatvorenika potvrdilo je da su najagresivniji oni sa najvišim nivoom testosterona. Takođe, viši nivo testosterona izmeren je među pravnicima koji vode parnice u sudnici. Muškarci sa visokim nivoom muškog hormona dominirali su ljudskom rasom u istoriji, kao i žene sa dodatnim nivoom ovog hormona u odnosu na prosek, kao što su: Jovanka Orleanka, Margaret Tačer, Golda Meir i druge.

Ozbiljan problem je, međutim, nesagoreli testosteron. Savremeni način života je manje fizički a više psihički, što nameće pitanje: kako kanalisati testosteron? U Americi je nedavno završen projekat u kome je 118 studenata prava učestvovalo u takozvanom Minesota posmatranju. Projekat je trajao 30 godina, tokom kojih je život ovih 118 ispitanika bio praćen i analitički posmatran. Ustanovljeno je da su oni koji su agresivniji bili četiri puta više u smrtnoj opasnosti od ostalih. U vreme smanjenih fizičkih aktivnosti i u situaciji gde sve više žena zamenjuje muškarce u poslu, trebalo bi naći novu formulu za kanalisanje muških hormona. Sve više je na tržištu brutalnih video igrica, kao i loših muških časopisa. Za mlade momke je veoma zdravo da od rane mladosti prihvate sportske aktivnosti kao životnu naviku.

Testosteron i prostorne sposobnosti

Možda ste već i sami zaključili da su prostorne sposobnosti vezane za testosteron, budući da su one jedan od najsnažnijih muških atributa. U poglavlju broj 3 videli smo kako je testosteron najvažniji za konfiguraciju mozga genetički muškog fetusa (XY), a takođe i za „instaliranje softvera“ koji se tiče prostornih sposobnosti potrebnih u lovu i gonjenju plena. Zaključak je: što više testosterona telo proizvodi, mozak će biti sve više muški orijentisan. Odrasli pacovi kojima je ubrizgan višak muških hormona mnogo pre nađu put iz lavirinta nego ostali pacovi. Ženke pacova takođe poboljšaju svoju orijentaciju, mada ne tako dobro kao njihovi muški partneri. Nivo agresivnosti kod oba pola znatno se povećava.

Na testovima koji se bave konstitucijom i programiranjem ljudskog mozga, muškarci sa visokim nivoom testosterona obično imaju manje teškoća sa čitanjem mapa, orijentacijom, gađanjem mete ili igranjem video igara. Oni imaju gustu bradu koja brzo raste, vole „lovačke" sportove, kao fudbal, bilijar ili trke i dobri su u parkiranju unazad. Testosteron pomaže koncetrisanju i umanjuje umor. Pokazalo se da dobrovoljci kojima je ubrizgan testosteron ispoljavaju veću izdržljivost u fizičkim aktivnostima kao što su hodanje, trčanje na duge staze, kao i da se bolje koncentrišu na duži period. Nije slučajno što lezbejke imaju mnoge od ovih atributa. Suzan Reznik iz američkog Instituta za starenje u svojim istraživanjima iznosi da devojke koje su primile veliku količinu muškog hormona direktno u matericu imaju mnogo bolje prostorne sposobnosti u poređenju s njihovim sestrama koje nisu uopšte dobile hormone.

Zašto žene mrze parkiranje unazad

Dok testosteron pospešuje prostorne sposobnosti, ženski hormon estrogen ih suzbija. Žene imaju daleko manje testosterona nego muškarci, što znači: što je mozak ženskiji – manje su prostorne sposobnosti. Zato se izuzetno ženstvene žene ne snalaze u parkiranju i tumačenje mapa. Postoji nedostatak, veoma redak doduše, koji se naziva Tarnerov sindrom, u kome genetski ženskom XX fetusu nedostaje jedan X-hromozom i onda nastaju XO žene. One su ekstremno ženstvene u svemu i nemaju skoro uopšte osećaj za orijentaciju i prostorne sposobnosti. Nikad nemojte dati kola na zajam XO ženi.

Kinezi imaju manje testosterona nego pripadnici kavkaske rase (belci), što se može zaključiti i na osnovu njihovog izgleda – imaju smanjenu dlakavost na licu i manje su ćelavi. U zatvorima je mnogo manje Kineza osuđenih zbog nasilja nego belaca ili crnaca, a takođe Kinezi manje siluju žene nego belci. Ovo je možda i objašnjenje zašto su Azijati najgori od svih muškaraca u parkiranju kola unazad.

Matematika i hormoni

Dečaci koriste desni prednji deo mozga za rešavanje matematičkih zadataka. Devojčice koriste obe strane mozga, a ispitivanja pokazuju da puno žena koristi prednju levu verbalnu stranu za pokušaj rešavanja matematičkih zadataka. Ovo je moguće objašnjenje zašto mnoge žene čitaju naglas. Takođe je objašnjivo zašto su devojčice bolje u osnovnim računskim operacijama, a njihove bolje radne navike i spremnost na saradnju često rezultiraju boljim uspehom od dečaka u aritmetici i na testovima iz matematike.

Mozak devojčica ranije se razvija nego mozak dečaka, što delimično objašnjava zašto devojčice u proseku brže progovore, brže prohodaju i uopšte brže se razvijaju. Ali posle puberteta dečaci ih sustignu i, u nekim stvarima kao što je matematika – prestignu. Razlog je, naravno, priliv testosterona koji poboljšava prostorne sposobnosti.

Džons Hopkins sa Bostonskog univerziteta radio je testove matematičkih sposobnosti kod darovite dece uzrasta od 11 do 13 godina. Ustanovio je da što je test bio teži, bila je i veća prednost dečaka. Na lakšim nivoima talentovani dečaci bili su bolji od talentovanih devojčica u razumeri 2:1. Na srednjem nivou razmera je porasla na 4:1, da bi na najvišem stepenu težine matematičkih problema, ova razmera bila 13:1.

Kanađanka dr Dorin Kimura u svojim istraživanjima otkrila je da ako udvostručite ili utrostručite količinu testosterona kod muškarca, time se neće udvostručiti niti utrostručiti njegove matematičke sposobnosti. To znači da postoji neki optimalan nivo efikasnosti testosterona. Drugim rečima: King Kong verovatno neće biti bolji matematičar od muškarca sa malo brade. S druge strane, interesantno je da testosteron veoma poboljšava ženine matematičke sposobnosti. Žena sa brkovima zato ima više izgleda da postane dobar inženjer nego „Barbika“. Na testiranjima je utvrđeno i da muškarci najbolje tumače mape tokom jeseni kad imaju najveći nivo testosterona.

Devojke koje pate od PMS-a imaju lošije rezultate na testovima iz matematike.

Obrazovni sistem favorizuje dečake, a oštećuje devojčice kada je u pitanju matematika. Proučavanja pokazuju da devojke u fazi PM sindroma imaju veoma mali nivo testosterona. U proseku one testove iz matematike urade za 15% lošije dok su u ovoj fazi. Dok muškarci mogu da rade matematičke testove u bilo koje vreme, devojkama to ide mnogo lošije „od ruke" u vreme PMS.

Lov savremenog čoveka

Sport je za savremenog čoveka zamena za ono što mi je nekada milionima godina bio lov. Većina sportskih aktivnosti razvila se posle 1800. godine, a pre toga je većina ljudskog stanovništva još uvek lovila životinje da bi se prehranila. Industrijska revolucija krajem XVIII veka, kao i pronalasci novih tehnika u stočarstvu, značili su da nije više neophodno da se lovi za ishranu. Hiljade godina utkanih u čovekovu lovačku aktivnost odjednom su utihnule i nisu znale gde da se denu.

Sport je bio odgovor na takvu situaciju. Preko 90% modernih sportova nastalo je između 1800. i 1900. godine, osim nekoliko koji su nastali tokom XX veka. Većina sportova zahteva trčanje, gonjenje, ciljanje mete, baš kao nekad u lovu, a takođe omogućava osobama sa visokim nivoom testosterona da sagore višak tog hormona.

Istraživanje pokazuje da su dečaci koji se bave sportom manje podložni riziku da budu upleteni u kriminal, a da mladići koji imaju dosije u policiji nisu sportski tipovi. Ako se ne sagore na sportskom terenu, hormoni se onda pojave u vidu antisocijalnog ponašanja. Na autoputevima i putevima uopšte siledžijsko ponašanje je ekskluzivno muški specijalitet. Muškarci se na drumu takmiče između sebe – žene se samo slučajno zadese tamo.

Pre nego se učlanite u neki sportski klub, pokušajte da istražite koji su mu ciljevi, šta se očekuje od vas, koje vrednosti ističe u sportu i koji su lideri u igri. Ako su njegovi članovi zagriženi za tim i utakmice, onda su oni verovatno robovi svoje „biologije", pa je možda bolje da se učlanite u ribolovačko društvo. Postoje mnoge borilačke veštine, kao i joga, koje obuhvataju principe harmoničnog života, vežbe relaksacije, zdravlja i zdravih životnih vrednosti. Trudite se da izbegavate klubove koji naglašavaju finansijsku dobit koju članovi mogu da očekuju.

Zašto muškarci imaju stomačić a žene široku zadnjicu

Priroda raspoređuje prekomerno salo u telu što je moguće dalje od vitalnih organa, da ih ne bi ometalo u radu. Obično sala nema oko mozga, srca i genitalija. Žene imaju dodatan vitalni organ – jajnike. Ženino telo, zbog predispozicije da nosi bebu u stomaku, ima tendenciju da ne gomila salo oko stomaka. Muškarci, pošto nemaju jajnike, gomilaju salo baš oko stomaka, kao i na leđima. Zato ćete retko videti muškarca sa debelim nogama. Ženama se suvišno salo gomila na butinama, stražnjici i ispod nadlaktice – da bi se tu sačuvalo u slučaju da zatreba kao izvor hrane u periodu dojenja. Da muškarci imaju jajnike, imali bi i oni debele noge i ravan stomak. Ako bi se jajnici uklonili operativnim putem, priroda bi rasporedila salo prema stomaku.

Osmo poglavlje

DEČACI ĆE BITI DEČACI ALI NE UVEK

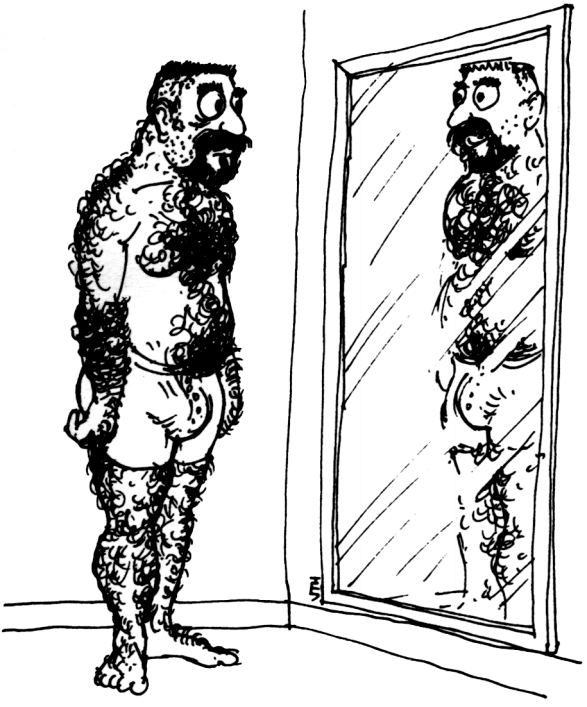

„A onda jednog dana, posle časa biologije, Eliot je konačno shvatio ono što su njegovi drugovi u školi mislili u sebi – njegov nivo testosterona nije bio normalan!“

Šta je to što čini ženu ženom a muškarca muškarcem? Da li je biti homoseksualac izbor ili ne? Zašto lezbejke više vole žene? Kako su transseksualci uspeli da sede na dve stolice? Da li ste vi takvi kakvi ste zato što ste imali agresivnu majku? Ili vam je otac bio hladan i nepristupačan? Ili zato što ste se zaljubili u nastavnicu u trećem razredu? Da li ste to što jeste zato što ste drugo dete, odraslo u bedi, bez roditeljske nege, lav na vrhu škorpije ili samo reinkarnacija mačke.

U ovom poglavlju pogledaćemo šta se dešava kada ljudski fetus dobije premalo ili previše muških hormona.

Homoseksualci, lezbejke i transseksualci

Istraživanja pokazuju da je osnova za telo i mozak ljudskog fetusa – ženska struktura. Kao rezultat muškarci imaju suvišne ženske „detalje", kao što su na primer bradavice. Muškarci takođe imaju mlečne žlezde koje nisu u funkciji, nego figuriraju kao potencijalne. Hiljade slučajeva laktacije zabeleženo je kod muškaraca, na primer kod ratnih zarobljenika, kada im od gladovanja strada jetra, koja u tom slučaju ne zaustavlja hormon odgovoran za dojenje.

Kao što znamo, šest do osam nedelja posle začeća, muški fetus (XY) dobija veliku dozu muških hormona, zvanih androgenim koji prvo formiraju testise, a zatim dobija sledeću dozu, kojom se preoblikuje mozak od ženskog u mušku konfiguraciju. Ako muški fetus iz nekog razloga ne dobije pravovremeno dovoljno muškog hormona, mogu se desiti dve stvari. Prvo, beba će se roditi sa strukturom mozga koja je više ženska nego muška, što drugim rečima znači da će dečko najverovatnije posle puberteta biti homoseksualac. Druga mogućnost je da se rodi

dete sa mozgom koji je u potpunosti ženski, ali sa muškim genitalijama. Ovo je transseksualna osoba – ona je biološki muško, ali psihološki žensko. Nekada se genetski muškarac rodi sa muškim i ženskim genitalijama. Genetičarka En Moir je u svojoj knjizi *Pol mozga* dokumentovala mnoge slučajeve dečaka koji su izgledali i bili odgajeni kao devojčice, da bi iznenada otkrili da imaju penis i testise koji se „pojavljuju" u pubertetu.

Ova genetska nastranost otkrivena je u Dominikanskoj Republici. Roditelji ovih „devojčica" gajili su ih i oblačili kao devojčice, davali im lutke. Mnogi su posle bili veoma šokirani kad su otkrili da im se devojčice u pubertetu pretvaraju u muškarce, jer su njihovi muški hormoni preovladali i njihove kćerke su odjednom dobile penis i zadobile muško ponašanje i pojavu. Ovaj prevrat desio se uprkos tome što su odgajani kao devojčice.

Mnoge od ovih „devojčica" uspešno su živele do kraja života kao muškarci – što osvetljava činjenicu da je njihov odgoj u detinjstvu imao veoma ograničen uticaj na kasniji šivot odrasle osobe. Jasno je da je biološki faktor ipak bio ključni faktor u kreiranju njihovog ponašanja.

Homoseksualnost je sastavni deo istorije

Stari Grci ne samo da nisu zabranjivali homoseksualnost nego su je veoma cenili. Mladalačke dečačke figure bile su ideal lepote, u čiju čast su slikane slike, kao i podizane statue. Pesme su pevane o ljubavi koju stariji čovek gaji prema mladiću. Stari Grci verovali su da je muška homoseksualnost imala višu, plemenitu funkciju, da je inspirisala mlade ljude da budu vredni članovi društva. Mladi homoseksualci bili su u to doba među najhrabrijima u ratovima, boreći se „rame uz rame" sa svojim voljenim.

U rimsko vreme, Julije Cezar bio je opisan kao „muškarac svih žena i žena svih muškaraca".

Kada se hrišćanstvo namrštilo na ove običaje starih Grka i Rimljana, Bog je kaznio grad Sodomu, homoseksualnost je bila zabranjena, bačena u zaborav, uklonjena i nije viđena više u javnosti – doskora.

Viktorijanska era nije želela da prizna ni postojanje homoseksualnosti. Ako i jeste, onda je to tumačeno đavoljom rabotom i bilo je surovo kažnjavano. Ulazeći u XXI vek, starije generacije i dalje veruju da je homoseksualnost novija kategorija i da je neprirodan akt. U stvarnosti je homoseksualnost na pozornici od početka, to jest kad god muški fetus ne dobije dovoljno muških hormona. Među primatima, homoseksualno ponašanje se tumači kao znak zbližavanja članova grupe ili kao oblik potčinjavanja vođi, a slično je ponašanje i kod stoke, petlova i pasa.

Lezbejstvo je dobilo naziv po grčkom ostrvu Lezbos. Nikada se nije na lezbejke gledalo sa istim gnušanjem kao na homoseksualce. Možda zato što se više tumačilo kao intimnost nego kao perverzija.

Da li je u pitanju genetika ili izbor?

Kada su se autori knjige *Govor tela* Alan Piz i genetičarka En Moir zajedno pojavili na britanskoj televiziji 1991. godine povodom izdavanja svojih novih knjiga (En Moir: *Pol mozga*, Alan Piz: *Jezik govora*), En Moir je obelodanila svoje istraživanje o homoseksualnosti, naglasivši da je homoseksualnost urođena a ne stečena kategorija, dakle nije izbor.

Ne samo da su homoseksualci takvi rođeni nego mi u celosti precenjujemo uticaj okoline na naše ukupno ponašanje. Naučnici su otkrili da suzbijanje homoseksualnosti, što pokušavaju na primer neki roditelji kod svog homoseksualnog potomstva, nema skoro nikakvog efekta. Budući da je nedovoljan priliv muškog hormona u mozak glavni krivac, onda je logično zašto više ima muških homoseksualaca.

Nema čvrstih dokaza da od vaspitavanja zavisi da li će dete postati homoseksualac.

Na svaku lezbejku (koja ima žensko telo i muški mozak) dolazi osam ili deset homoseksualaca. Kada bi se društvo više edukovalo u pravcu ovih otkrića i kada bi pokreti homoseksualaca uzeli ovo istraživanje kao svoj program, verovatno bi među ljudima postojalo manje predrasuda prema njima. Većina ljudi je tolerantnija prema onima koji imaju urođene mane nego prema onima koji naprave „neprihvatljiv" izbor.

Uzmimo za primer autističke ljude ili one koji pate od cerebralne paralize ili Parkinsonove bolesti – javnost prihvata ove ljude jer su oni rođeni sa tim bolestima, za razliku od homoseksualaca za koje se smatra da su to izabrali.

Da li možemo zameriti osobi koja je levoruka ili ima disleksiju? Da li je neko kriv zbog toga što ima plave oči? Ili crvenu kosu? Ili što ima telo muškarca i mozak žene? Ne samo da ih drugi vide kao ljude koji su izabrali svoju seksualnost nego i sami homoseksualci, poput drugih manjinskih društvenih grupa, često javno nastupaju govoreći o svom 'izboru', što onda generiše negativna osećanja prema njima.

Bio je agnostik, koji pati od nesanice i disleksije. Ležao je budan svake noći i pitao se da li Bog postoji.

Statistike daju žalosnu cifru da su 30 odsto tinejdžerskih samoubistava počinili homoseksualci, a samoubistvo takođe izvrši jedan od tri transseksualaca. Kao da je za njih same preteško da pojme da su zarobljeni u pogrešnom telu. Istraživanja pokazuju da je najveći deo ovih homoseksualaca koji izvrše samoubistvo odgajen u porodicama koje su odbacivale homoseksualnost, ili potiče iz zajednica koje su sa mržnjom govorile o homoseksualcima, ili su pripadnici religija koje su ih proglašavale žrtvama.

Zašto se otac okrivljuje

Kada se ispostavi da je dečak homoseksualac, onda se često okrivljuje otac. Neki očevi maltretiraju sinove govoreći im da

moraju da se takmiče, bave sportom i da rade druge stvari „koje rade pravi muškarci“. Ako su pri tome grubi i neprijatni, onda dečaci u znak protesta i pobune protiv očeve krutosti i autoriteta, rade suprotno i postanu homoseksualci. Ova teorija je veoma česta, ali nije naučno dokazana. Pre će biti da je dečak bio suviše zainteresovan za igre kojih se igraju devojčice, pa je otac pokušao silom to da koriguje, što znači da je otac bio iritiran dečakovim ponašanjem, a ne obratno.

Crvenokosi i pegavi javljaju se
u istom broju kao homoseksualci.

Kada bi javnost shvatila da je homoseksualnost (skoro) uvek urođena, interesovanje za događaj kao što je gej parada bilo bi isto tako veliko kao i zainteresovanost za pegave ljude, recimo. Riđa kosa, kao i pegavost javlja se sa istom učestalošću kao i homoseksualnost. Javnost bi ih prihvatala lakše, a oni sami bi imali pre svega manje problema sa društvom oko sebe, a zatim i sa svojim sopstvenim samopoštovanjem. Drugi bi ih tretirali bez ismevanja i odbacivanja i sa više poštovanja. Neznanje sa obe strane samo ih razdvaja.

Da li se „izbor“ može menjati?

Homoseksualci ne biraju svoju seksualnu orijentaciju, kao što to ne čine ni heteroseksualci. Naučnici, kao i većina stručnjaka iz oblasti koje se bave seksualnošću čoveka, slažu se da se homoseksualnost ne može menjati. Istraživači veruju da se homoseksualna orijentacija formira već u materici, da se kasnije, zaključno sa petom godinom života utvrdi i da se više ne može promeniti spoljašnjim faktorima. Vekovima su usavršavane tehnike kojima su oni koji „pate“ od ove „napasti“ „lečeni“. Tehnike su uključivale i takve torture kao što su: kastracija, amputiranje grudi, vađenje materice, psihoterapija, električni šokovi, isterivanje đavola i tako dalje. Nijedna od ovih „terapija“ nikada nije

imala rezultate. Jedino što su mogle da urade, to je da su neke gurnule u celibat a neke u samoubistvo.

Naučnici su otkrili da je homoseksualnost urođena i nepromenljiva. Ona nije slobodan izbor čovekov.

Postoji verovatnoća od preko 90% da ste vi, čitaoče, heteroseksualni. Pokušajte da zamislite kako je malo verovatno i teško zamislivo da vas seksualno privuče osoba istog pola. Naravno da vam je teško da sebe naterate na to. Ako je to slobodan izbor, zašto bi inteligentno ljudsko biće izabralo da živi životom koji ga izlaže tolikim problemima, omalovažavanju, predrasudama, diskriminaciji i u krajnjem slučaju nasilju? Nije u pitanju izbor, već su krivi hormoni.

Slučaj identičnih blizanaca – homoseksualaca

Puno je istraživanja koja su se bavila identičnim blizancima koji su po rođenju rastavljeni i odgajani u različitim porodicama i sredinama. S njima su izvedeni brojni testovi kako bi se pouzdano utvrdilo da li je određena ljudska osobina nasleđena ili uslovljena socijalizacijom. Istraživanja su pokazala da su mnoge osobine genetski nasleđene, kao na primer: neurotičnost, depresivnost, dominacija, introvertnost i ekstrovertnost, talenat za sport, kao i uzrast u kome se počinje seksualna aktivnost. Ako se pođe od toga da je oko 5% muške populacije homoseksualno i ako analizirate 100 homoseksualnih identičnih blizanaca koji su bili razdvojeni od rođenja, onda ćete očekivati da 5% ostalih blizanaca takođe bude homoseksualno. Različite grupe istraživača bavile su se ovim pitanjem i sve su došle do istog zaključka. (Američki istraživači bili su dr Ričard Pilard i psiholog Majkl Bejli.)

Šanse za homoseksualnost u slučaju braće su:

- 22% za blizance koji nisu identični,
- 10% za braću ili usvojenu braću,
- 52% za identične blizance koji imaju iste gene.

Istraživanja homoseksualnih identičnih blizanaca odvojenih na rođenju pokazuju da je više od 50% izgubljene braće homoseksualno. Procenjuje se da je 10 – 20% blizanaca koji su se izjasnili kao heteroseksualci, zapravo homoseksualno, ali da su to želeli da prikriju. To onda znači da je skoro 70%, ili dve trećine, ispitanih blizanaca homoseksualno, što potvrđuje da je homoseksualnost kreirana još u materici, a da odgoj i socijalna sredina imaju malo ili nikakav udeo u tome.

Sve je u genima

Ako se pođe od činjenice da je homoseksualnost zapisana u materici, pre rođenja, zašto onda postoji tridesetak odsto blizanaca koji ne razviju homoseksualne sklonosti? Ovo se objašnjava takozvanom prodornošću gena. Geni imaju svojstvo nazvano „prodornost", što je mera za moć gena, odnosno njegovu delotvornost i koja pokazuje koliko je gen u stanju da se uključi i postane dominantan. Na primer, mogućnost za gen koji uzrokuje Hantingtonovu bolest je prodornost 100% , a gen koji uzrokuje dijabetes ima prodornost od 30%. Ako svaki od identičnih blizanaca ima oba ova gena, onda svaki ima 100% izgleda da se razboli od Hantingtonove bolesti i 30% izgleda za dijabetes.

Oni koji imaju „gen homoseksualnosti", kako se sad to naziva, imaju 50 – 70 odsto izgleda da postanu homoskesualci, što objašnjava zašto nisu svi identični blizanci homoseksualci. Procenjeno je da oko 10% svih muškaraca poseduje „gen homoseksualnosti", a da će polovina od njih postati homoseksualci zahvaljujući prodornosti gena od 50 do 70 odsto. Laboratorijski eksperimenti sa pacovima i majmunima pokazali su da se to isto događa i u životinjskom svetu. Iako su slični eksperimenti na ljudima zabranjeni iz etičkih razloga, postoje indicije da su opiti vršeni u Rusiji i da se došlo do istih zaključaka.

„Gen homoseksualnosti"

Din Hamer iz američkog Nacionalnog instituta za istraživanje raka poredio je DNK od 40 parova homoseksualne braće i otkrio da njih 33 imaju iste genetičke oznake u X928 delu X-hromo-

zoma, što je označeno kao mesto za homoseksualni gen. On je takođe uporedio DNK od 36 parova sestara – lezbejki, ali nije našao istu sliku. Tako je ovo istraživanje izrodilo dva zaključka: da je homoseksualnost češća kod muškaraca i da je homoseksualnost nasledna ili urođena. Na prodornost gena utiče najviše hormon testosteron, i to u periodu od šeste do osme nedelje od začeća fetusa. Kao dodatak postoje neke mogućnosti, na primer socijalni faktori, koji mogu aktivirati gen homoskesualnosti u ranom detinjstvu, obično pre pete godine.

Otisci prstiju i porodica

Kanadska doktorka Dorin Kimura koja se pionirski bavila brojnim istraživanjima mozga, proučavala je 1998. godine brazde na jagodicama prstiju, preko ispitivanja otisaka prstiju. Ona je otkrila da ljudi sa više brazda na otiscima leve ruke imaju više ženskih sposobnosti.

Otkrila je takođe da muškarci imaju više brazda na otiscima desne ruke, a da žene, kao i homoseksualni muškarci imaju više brazda na levoj ruci.

Brazde kod otiska prsta

Istraživanje homoseksualaca koje je vodio Nacionalni institut za istraživanje raka u Sjedinjenim Američkim Državama, pokazalo je da je homoskesualnost nasledna. Na Institutu su prikupljali podatke o genetičkom poreklu 114 homoseksualaca i pokazalo se da je tri puta veća verovatnoća da homoseksualac ima još nekog u familiji: brata, ujaka, rođaka ili roditelje – koji su takođe homoseksualni. Većina muških homoseksualnih članova su s majčine strane, manje ih je sa očeve. Ovo je moguće

samo genetski, što pokazuje da postoji specijalan gen, negde na X-hromozomu. Ovaj hromozom samo majka obezbeđuje (jer ih ima dva), što dalje dokazuje da je muška homoseksualnost genetski prenosiva.

Eksperimentalne promene

Pacovi su naučnicima „omiljeni" za ispitivanja. Oni imaju hormone, gene i centralni nervni sistem kao ljudi, ali se njihov mozak ne razvija u utrobi majke kao kod ljudi. Mozak pacova formira se posle rođenja, pa tako omogućava naučnicima da prate šta se tom prilikom dešava „uživo". Ako kastrirate pacova muškog pola on će misliti da je žensko i ponašaće se kao žensko. Dajte testosteron tek rođenoj ženki i ona će postati agresivna i pokušavaće da „zajaše" ostale ženke. Neke ptičje ženke, kao na primer kanarinke, nisu u stanju da pevaju, ali ako im se u ranom dobu ubrizga testosteron, onda mogu da pevaju kao mužjaci.

Da bi se ovi rezultati u menjanju polova postigli – mozak mora da bude u embrionalnoj fazi. Slične eksperimente nije bilo moguće izvesti sa odraslim pacovima, pticama i majmunima. Mozak se formira tokom embrionalne faze. Kod ljudi se to dešava, kao što smo ranije spomenuli, od šeste do osme nedelje posle začeća. Stariji pacovi, kao ni ljudi, neće se bitno promeniti eksperimentima.

Na seminaru u Rusiji upoznali smo profesora hirurgije mozga sa jednog univerziteta, koji nam je poverio podatak da se u Rusiji vrše opisani eksperimenti, u kojima se dečaci pretvaraju u devojčice i devojčice u dečake modifikovanjem njihovog mozga (ubrizgavanjem određenih doza muškog hormona) u fazi embriona, u materici.

Rezultati do kojih su došli, kažu, isti su kao rezultati eksperimenata sa pacovima. Uspeli su da naprave „svoje" homoskesualne i transseksualne ljude. Tokom ovih tajnih eksperimenata dešavalo se da fetus ne dobije dovoljno muških hormona ili da ih dobije u neko pogrešno procenjeno vreme, pa je rezultat bio beba sa obe vrste genitalija. Ovaj genetički udes dešava se povremeno i u prirodi (opisani slučajevi u bivšoj Dominikanskoj

Republici) i objašnjava zašto se nekad dete rodi kao devojčica a onda odjednom postaje dečak.

Ovo istraživanje pokazuje da naučnici već znaju ali nisu voljni da o tome još pričaju – da se o seksualnosti fetusa može presuditi pre rođenja ubodom igle u pravom trenutku. Razlog ćutanja je, pretpostavljamo, što kontrolisanje pola deteta korišćenjem hormona pokreće mnogo moralnih i humanih pitanja.

Sve se dešava u materici

Ako se tokom rane trudnoće formira muško dete ali je naglo osujećen priliv testosterona , sve su šanse da se rodi homoseksualni dečak, jer umesto muških preostaju ženski hormoni za proces formiranja mozga. Istraživanje iz sedamdesetih godina XX veka u Nemačkoj pokazalo je da majke koje su preživele veliki stres tokom trudnoće imaju šest puta veće izglede da rode homoseksualno dete. Jedno drugo istraživanje u Americi takođe je pokazalo da su stresne trudnoće plodno tlo za homoseksualne bebe. (Istraživanje je vodio profesor Li Elis sa odeljenja za sociologiju Državnog univerziteta iz Minota u Severnoj Dakoti.) Heteroskesualni muškarci imaju bolje prostorne sposobnosti nego homoseksualni, a takođe i lezbejke u odnosu na heteroseksualne žene. I jedni i drugi imaju više muških hormona u strukturi svog mozga.

Ali šta suzbija testosterone? Glavni činioci su: stres, bolest, kao i neki lekovi.

Već duže vremena je poznato da nikotin i alkohol imaju opasno dejstvo na nerođeno dete, kao i da se pravi način ishrane i život bez stresa veoma pozitivno odražavaju na bebu. Nova istraživanja pokazuju (dr Vivet Glover iz londonske Čelzi bolnice) da se iz stresne trudnoće rađaju bebe koje ne umeju da se suoče sa stresnim situacijama.

Dr Glen Vilson sa londonskog Instituta za psihijatriju bavi se opsežnim istraživanjima u ovoj oblasti. On je zaključio da određeni lekovi mogu uticati na fetus i stvarati predispozicije za homoseksualno dete.

Ako je fetus genetički devojčica (XX) a u mozak je ubrizgan muški hormon, rezultat je takozvana muškarača. Ona se igra grublje i snažnija je od drugih devojčica. Više će odlakaviti u pubertetu i biće spretnija sa loptom i u sportu uopšte. Velika je verovatnoća da postane lezbejka. Muški hormoni mogu slučajno dospeti u fetus ako trudna majka unese u organizam neki lek koji sadrži visok stepen muških hormona, kao kontraceptivne tablete, lekovi za dijabetes i slično.

Jedno ispitivanje trudnih žena koje pate od dijabetesa, izvršeno pedesetih i šezdesetih godina, pokazalo je veliko prisustvo devojčica koje su kao odrasle devojke postale lezbejke, jer im je mozak dobio previše muških hormona u kritičnom periodu 6–8 nedelja fetusa, iz lekova za dijabetes koje je dobijala majka.

Slično ovome, drugo ispitivanje pokazuje slučajeve iz istog doba, kada su žene uzimale ženske hormone, kao što je estrogen, zbog verovanja da će im to pomoći da ostanu u drugom stanju. Međutim, imale su mnogo veće predispozicije da rode muškog homoseksualca. Tek u doba adolescencije se stvarno i konačno pokaže seksualno opredeljenje.

Istraživači u Institutu Kinsi u Sjedinjenim Američkim Državama otkrili su da su majke, koje su uzimale muške hormone za vreme trudnoće, rađale kćerke koje su bile muškobanjaste, igrale fudbal, imale veliko samopouzdanje i bile agresivne. Majke koje su uzimale ženske hormone imale su ženstvene ćerke i sinove koji su nežniji od svojih vršnjaka i nisu mnogo aktivni fizički.

Transseksualni mozak

Transseksualci osećaju od ranog detinjstva da su zarobljeni u pogrešnom telu. Deo mozga u kome je centar za seksualno ponašanje zove se hipotalmus i on je kod žena primetno manji nego kod muškaraca. Istraživači iz holandskog instituta za istraživanja mozga, na čelu sa Dikom Svabom, bili su prvi koji su otkrili da je hipotalamus kod transseksualaca iste veličine kao kod žena ili manji. Ovo samo još više potvrđuje vezu između hormona i razvoja mozga. Tu teoriju prvo je zastupao dr Ginter Dorner, koji je otkrio da hipotalamus homoseksualaca reaguje

na isti način na ubrizgavanje ženskih hormona kao ženski hipotalamus. Holandski istrživač Svab je primetio: „Naše istraživanje je prvo koje je otkrilo da je struktura mozga kod genetički muških transseksualaca ista kao kod žena. Drugim rečima, to je ženski mozak zarobljen u telu muškarca."

Za transseksualne osobe psihijatrijski termin je – pate od „poremećaja polnog identiteta". Oko 20% ovih osoba podvrgnu se hirurškom zahvatu radi promene pola. To podrazumeva odstranjivanje testisa, kao i rasecanje penisa po dužini i odstranjivanje unutrašnjeg sadržaja. Koža penisa ostaje, mokraćni kanal se postavi na mesto, a koža penisa se podvrće unutar veštačkog otvora kako bi se njome obložila veštačka vagina. U nekim slučajevima moguće je da glava penisa postane klitoris koji je sposoban za orgazam. Tragičan je podatak da je broj samoubistava kod transseksualca pet puta veći nego kod ostale populacije. Nažalost, svaki peti pokušaj samoubistva uspeva.

Da li smo robovi biološkog u nama?

Naučnici su u stanju da promene seksualnost kod majmuna i pacova dok su u materici. Neke grupe tvrde da ljudi mogu snagom volje i sopstvenim izborom da kontrolišu svoje sklonosti, da se podjednako dobro parkiraju ili koriste mape. Naučnici znaju da je ovo nerealno. Ne morate ni biti naučnik pa da vidite da zečevi ne mogu da lete, patke loše trče, žene ne umeju da čitaju mape, a muškarci koji čitaju novine privremeno su gluvi. Razumevanjem razlika u strukturi mozga postajemo tolerantniji jedni prema drugima. Takođe se osećamo bolje i uživamo u svojim opredeljenjima i izborima.

Ljudska inteligencija je evoluirala do stadijuma u kome smo u stanju više da kontrolišemo svoje emocije nego što to mogu ostale životinje, a takođe i da mislimo dok se opredeljujemo za neki izbor. Druge životinje ne razmišljaju: one samo reaguju na situacije i to ih čini robovima biološkog . Biološko u nama često je motiv mnogih naših postupaka, za koje ponekad priznajemo da nemaju naročitog smisla, ali im ne možemo odoleti. Znači da smo više od životinja u stanju da se kontrolišemo, ali ne sasvim.

Najveća prepreka mnogim ljudima jeste njihovo odbijanje da prihvate ideju o čoveku kao pametnoj životinji. Njihovo odbijanje čini ih robom biološkog u njima.

Zašto nisu svi homoseksualci isti

Uprošćeno rečeno, postoje dva glavna centra za homoseksualno ponašanje – centar za parenje i centar za ponašanje.

Centar za parenje nalazi se u hipotalamusu i određuje koji će nas pol privlačiti. Kod muškaraca se moraju dodati muški hormoni da bi ih privlačile žene. Ukoliko ne prime dovoljno muških hormona zadržaće manje-više žensko ponašanje, to jest privlačiće ih muškarci.

Centar za ponašanje u mozgu takođe može da primi manje muškog hormona nego što je potrebno za muževno ponašanje, pa da muškarac bude feminiziran.

Kako ovi centri za parenje i ponašanje dobijaju različite količine hormona još uvek je nepoznato, ali svakako pokazuje da nisu svi feminizirani muškarci homoseksualci, kao i da nisu svi „mačo“ tipovi heteroseksualni.

Razlike među lezbejkama

Ako mozak ženskog fetusa nekom omaškom dobije dodatne muške hormone, to može samo da pogodi centar za parenje. To znači da će se roditi devojčica koju će privlačiti druge žene. Ako je kod nje pogođen i centar za ponašanje, onda će preuzeti i muške odlike ponašanja.

Ako njen centar ponašanja nije promenjen muškim hormonima, ona će ostati feminizirana u svom ponašanju, ali će je seksualno privlačiti devojke. Ovakvo ponašanje vrlo je jasno postignuto u eksperimentima kod ženki pacova ili majmuna.

Dok su lezbejke muškarače očigledno rezultat biološkog debalansa, za feminizirane lezbejke mnogi ne misle da su zatočenice pojavnog. Ljudi su skloni mišljenju da su ove žene izabrale da budu takve, jer inače ne izgledaju kao lezbejke.

Mnogi muškarci kažu: „Kladim se da bih joj ja promenio mišljenje!“ Nažalost, oni malo znaju o tome da ove žene zaista privlače samo druge osobe ženskog pola.

Deveto poglavlje

MUŠKARCI, ŽENE I SEKS

Stela i Džeremi upoznali su se na zabavi zajedničkog prijatelja. Privukli su jedno drugo snažno i privlačnost je trenutno prerasla u strast, vrtoglavu i žestoku. Oboje su bili obuzeti jedno drugim i nikada im nije bilo dosta onog drugog. Specijalnost im je bila „kućni seks" – seks u dnevnoj sobi, seks u kuhinji, seks u kupatilu, seks na stepeništu, u garaži… Džeremiju je tako dobar bio seks sa Stelom, da je zaključio kako je ona baš za njega. Steli je bilo divno, pa je zaključila da je zaljubljena. Odlučili su da žive zajedno, zauvek.

Dve godine kasnije njihov seks bio je i dalje vrtoglav i žestok. On je bio vrtoglavo brz, ona je bila žestoko ljuta. Stela nije htela seks češće od dva puta nedeljno, a Džeremi je hteo svaki dan. Na kraju krajeva, mislio je, ako se odrekao samačkog života zbog ove veze, onda je fer da ima redovan seks. Ali, što je on više insistirao, sve ređe su seks upražnjavali, da bi na kraju to bio samo povremeni seks u spavaćoj sobi, bez dinamike i kao po kazni. Počeli su da se svađaju oko sitnica, poljupci, maženje i nežnosti polako su nestajali iz svakodnevnog života i počeli su da primećuju jedno kod drugog samo ružne osobine. Onda su počeli da idu u krevet u različito vreme i da se izbegavaju. Na kraju su se otvoreno mrzeli i vređali. Jedne usamljene noći jedan od partnera je otišao na zabavu kod zajedničkog prijatelja i tamo je upoznao nekoga. Privukli su jedno drugo snažno i privlačnost je istog trenutka prerasla u strast, vrtoglavu i žestoku. Oboje su bili obuzeti jedno drugim i nikada im nije bilo dosta onog drugog…

Kako je seks nastao

Život je počeo u jednoćelijskom biću pre oko tri i po milijarde godina. Da bi preživelo, biće se podelilo na dva dela. Tako je

ostalo isto milionima godina, menjajući svoj izgled jedino u slučaju neke mutacije u njegovoj strukturi ili kada je biće „saznalo“ nešto svojim iskustvom. Život je bio spor.

Onda je, pre osamsto miliona godina, ćelija naučila zapanjujući trik – verovatno opet slučajno. Ćelija je nekako naučila da razmeni gene sa drugom ćelijom. Ovo je značilo da kad jedna ćelija ima osobine koje su pogodnije za opstanak, one se odmah ugrađuju u novu ćeliju – bebu ćeliju, kako bi ona bila jača od svojih „roditelja“. Nije više trebalo čekati milion godina da bi se slučajnom mutacijom došlo do boljeg izgleda za opstanak.

Ovaj događaj je bio od ogromnog značaja, jer je ubrzao rast novih ćelija na putu ka razvitku većih tela, zavidnom brzinom, počevši od crva i meduza. Pre šeststo miliona godina pojavile su se i životinje sa kostima i oklopom, a trista miliona godina kasnije prve ribe naučile su da dišu i dovukle se do kopna. I sve to se desilo kao rezultat razmene gena.

Seks je bio u punom zamahu. Čim bi se stvorila nova ćelija sa jačim genima, roditelji bi morali da umru, iz dva razloga. Prvo zato što su nove ćelije bile bolje od roditeljskih, pa ove nisu bile neophodne. Drugo, roditelji su morali da se sklone jer bi ometali i slabili nove ćelije. Smrt je značila da novi i snažniji geni mogu da opstanu i da dele svoje gene sa drugim koji su sposobni za opstanak. Tako je prvobitna svrha seksa bila razmena gena s nekim drugim, kako bi se napravili snažniji geni u sledećoj generaciji beba. Najvećim delom naše istorije ipak se nisu dovodili u vezu seks i bebe, a danas neka primitivna plemena i dalje nemaju pojma o toj vezi.

Gde je seks u mozgu?

Vaš centar za seks nalazi se u hipotalamusu, koji je takođe deo mozga zadužen za emocije, rad srca i krvni pritisak. On je veličine trešnje, težak je oko 4,5 grama i veći je kod muškaraca nego kod žena, homoseksualaca i transseksualaca.

To je mesto u kome hormoni, naročito testosteron, stimulišu želju za seksom. S obzirom na to da muškarci imaju 10 do 20 puta više testosterona nego žene, kao i veći hipotalamus, očig-

ledno je zašto je seksualna energija muškaraca toliko snažna. Ovo je razlog što muškarci žele seks bukvalno uvek, svugde i na svakom mestu. Kada ovome dodamo da muškarce, s jedne strane, društvo generacijama podstiče, a s druge strane, osuđuje žene koje su aktivne u seksu, onda nije ni čudo što je stav prema seksu (ili prema učestalosti seksa) često predmet spora između muškaraca i žena.

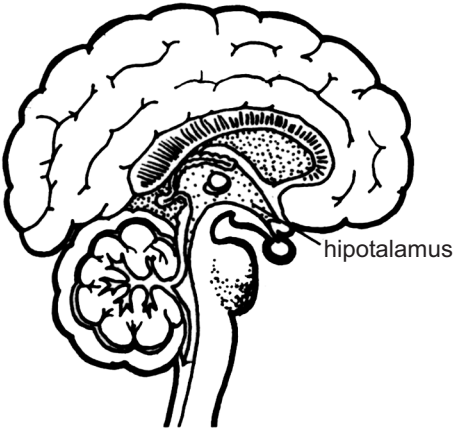

Centar za seks u mozgu – hipotalamus

Zašto muškarci ne mogu da odole

Muškarac ima impulsivnu i neobuzdanu seksualnu energiju, čija je svrha jasna: osigurati produžetak vrste. Kao većina sisara, i on je morao da evolucijom stekne neke osobine. Prvo, njegov seksualni nagon mora biti intenzivno fokusiran i da ga ništa ne može lako omesti. To ga osposobljava da u svakakvim uslovima upražnjava seks, čak i u prisustvu potencijalnih neprijatelja ili bilo gde ako je prilika za seks.

Muškarac je morao da bude spreman da ejakulira što god može češće i brže da ga ne bi uhvatio neprijatelj.

Takođe je muškarac morao da prospe svoje seme što god je dalje i češće mogao. Američki Institut Kinsi, koji je vodeća ustanova u svetu za istraživanja seksa kod čoveka, objavio je da bi skoro cela muška populacija bila promiskuitetna da nije socijalnih pravila u društvima. Većim delom ljudske istorije, 80% ljudskih zajednica i društava bilo je promiskuitetno. Od nastanka ere monogamije, muškarčeva potreba za impulsivnim seksom uzrokuje konstantne probleme u vezama i brakovima. Danas je to problem broj jedan za savremene brakove i veze.

Zašto su žene verne

Ženin hipotalamus je mnogo manji od muškarčevog i ona poseduje samo malu količinu testosterona da aktivira hipotalamus. Zato žene nemaju tako jaku seksualnu energiju i manje su agresivne. Priroda je uredila da žene nemaju tu neobuzdanu seksualnu energiju jer, umesto da budu sve sumanute nimfomanke, one moraju da se strpe na duže staze, jer puno vremena treba da se odneguje dete.

Kod vrsta kao što su zečevi trudnoća traje samo šest nedelja, a mladunci su već za dve nedelje spremni da se samostalno bore za život. Nema potrebe da ih majka brani ili hrani. Novorođenče slona ili jelena lopatara u stanju je da trči za krdom vrlo brzo posle rođenja. Čak i naši najbliži rođaci, šimpanze, mogu da prežive kao siročići posle šestog meseca. Žene za vreme trudnoće uglavnom su fizički ograničene, a posle rođenja detetu treba najmanje pet godina da nauči da samo jede i da se eventualno odbrani. Ovo je razlog zbog koga žena traži muža koji ima osobine potencijalnog oca – on mora da obezbedi hranu, zaklon i da brani porodicu od neprijatelja.

Neki muškarci misle da se roditeljstvo završava začećem.

Ženski mozak je programiran da nađe muškarca koji će biti u blizini da zaštiti njenu decu. To je projektovano i u njen izbor partnera na duge staze.

Muškarci su mikrotalasne pećnice, žene su električne rerne

Muški seksualni čin je kao mikrotalasna pećnica – momentalno se upali, radi punim kapacitetom i u sekundi se isključuje čim se jelo ugreje. Ženski seks je kao električna rerna – ona se sporo greje do svoje najviše temperature i posle se mnogo duže hladi.

Sledeći grafikon pokazuje krivulju seksa prosečnog muškarca i prosečne žene tokom njihovog života. Na tabeli se ne nalaze oni periodi u životu kada se seks pojačava ili smanjuje uslovljeni rađanjem, smrću, udvaranjem, penzijom i tako dalje. Grafikon je uprošćen da bi se jasnije ilustrovale razlike.

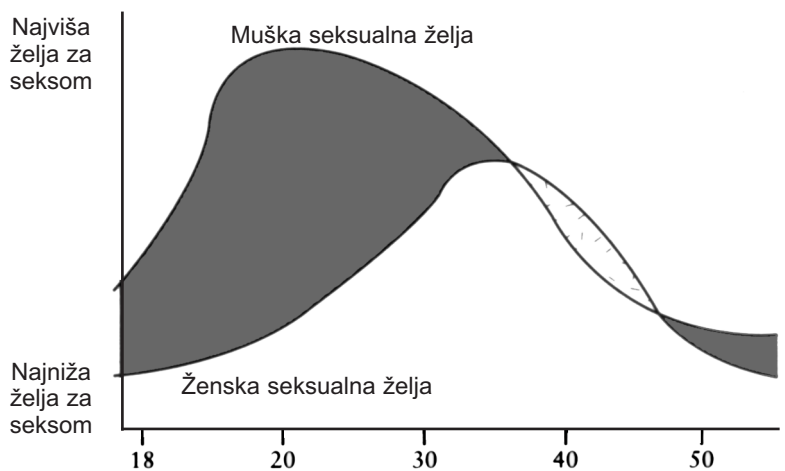

Muška i ženska želja za seksom

Kod muškaraca nivo testosterona polako opada sa godinama i njegova seksualna želja se takođe gubi. Kod prosečne žene seksuala želja raste sa godinama, dostižući svoj vrhunac od 36 do 38 godine. Lako je shvatiti želju sredovečnih žena za mladim momcima. Mladići imaju ono za čim žene žude. Muškarac sa 19 godina u seksu je najkompatibilniji sa ženom koja ima blizu četrdeset godina.

Na grafikonu se vidi da je seksualna želja kod mladih devojaka bliža seksualnim mogućnostima četrdesetogodišnjeg muškarca, pa i to može biti objašnjenje za čestu pojavu kombinacije između mlade žene i starijeg muškarca.

Kada kažemo da kod muškarca seksualna moć dostiže vrhunac sa 19 godina, a da kasnije opada, mislimo pre svega na njegov fizički nivo. Njegov interes za seks isti je verovatno i kasnije, samo što je manje izvodljiv fizički. Žena može biti veoma zainteresovana za seks, ali pre svega zato što on ima veze sa zaljubljivanjem, jer ona ima ograničenu žudnju za seksom. Tek posle tridesete godine želja za seksom se znatno pojačava.

Zašto se svađamo oko seksa

Ne zaboravite da ovde spominjemo dve grupe – ukupnu mušku seksualnu energiju protiv ukupne ženske seksualne energije. Individualne razlike variraju od osobe do osobe, ali ovde je reč o proseku za sve ljude.

U individualnom slučaju se može desiti da žena ima jaču i izraženiju potrebu za seksom nego muškarac, ali to su ređi slučajevi koji ne narušavaju opštu sliku. Muškarci u većini ipak imaju mnogo jaču potrebu za seksom nego žene. Istraživanje Instituta Kinsi pokazalo je da 37% muškaraca misli na seks svakih 30 minuta. Samo 11 % žena misli na seks toliko često. Konstantno viši nivo testosterona kod muškaraca podržava njegovu seksualnu želju i zato su muškarci uvek spremni na seks.

Kada je u pitanju seks, ženi treba razlog,
muškarcu treba mesto.

Zatamnjena mesta na grafikonu pokazuju oblasti u kojima se većina muškaraca i žena svađa zbog seksa. Do kasnih tridesetih godina žena će se žaliti da je muškarac stalno prisiljava na seks, što izaziva obostranu ozlojeđenost. Ona će njega često optuživati kako on nju koristi. Tek u svojim kasnim tridesetim

ona se može s njim nositi u seksualnoj potrebi. To je trik prirode kojim je gurnula ženu u osećanje želje za decom, pre nastupanja menopauze. Muškarac u ranim četrdesetim može biti zatečen ovom zamenom uloga. Njegova potreba za seksom može biti manja nego njena, a njen nivo samopouzdanja mnogo veći. Mnogi se muškarci u ovom dobu žale na „njeno komandovanje". Korbač prelazi u njene ruke. Preporučujemo vam da pročitate *Velika ljubav, sjajan seks* od dr Rouzi King i *Mars i Venera u spavaćoj sobi* od dr Džona Greja. Obe knjige nude odlične strategije i tehnike za prevazilaženje seksualnih razlika. Većina parova ne uzima u obzir ove razlike i svaki od partnera očekuje od onog drugog da razume njegove potrebe, što je u suprotnosti sa ovim svetom.

Muškarci i žene imaju različite seksualne želje, a većina parova ima različite seksualne potrebe od nedelje do nedelje, kao i od meseca do meseca ili od godine do godine. Možda je sada moderno i najprihvatljivije reći da su muškarci i žene jednako zainteresovani za seks, kao i da se parovi savršeno seksualno slažu, ali to jednostavno nije tako u stvarnom životu.

Uprkos onome što pesnici pišu i romantici misle, seksualna želja je samo koktel hormona izliven u ljudski mozak. Testosteron je glavni krivac za ono što nazivamo seksualna želja, a ljubav je (kao što smo u sedmom poglavlju opisali) kombinacija hemijskih i električnih reakcija.

Oni koji misle da ljubav postoji samo u „glavi" delimično su u pravu. Za žene je kombinacija psiholoških faktora, kao što su poverenje, bliskost i slično, uslov za oslobađanje koktela hormona u mozgu. Muškarci ovaj koktel mogu da oslobode bilo kad i bilo gde.

Proučavanja ponašanja muškaraca u studentskim domovima u Sjedinjenim Američkim Državama pokazala su da ukoliko muškarcu priđe atraktivna devojka i pita ga da pođe s njom u krevet, 75% njih će reći „da". Na isto pitanje atraktivnog muškarca nijedna žena neće odgovoriti sa „da".

Seksualna želja i stres

Seksualna potreba žene je u velikoj meri uslovljena načinom njenog života. Ako ona mrzi svoj posao, ili ima neki težak zadatak na poslu, ili se rata za otplatu kuće udvostručila, deca su bolesna, izgubila je psa… neće ni pomisliti na seks. Jedino o čemu će sanjati to je da legne i spava.

Kada se iste stvari dešavaju muškarcu, on vidi seks kao sredstvo za smirenje – način da se oslobodi tenzije nagomilane u toku dana. Zato muškarac izgovori teške reči, ona njega naziva neosetljivim moronom, on nju frigidnom i ode da spava u dnevnoj sobi. Da li vam je to poznato ?

Interesantno je da kada upitate muškarca o njegovoj vezi, on obično govori o svojoj izabranici kao o ličnom servisu za taj dan, na primer: da li je ili nije tog dana napravila doručak, ispeglala mu košulju ili ga izmasirala. Žene opisuju stanje u svom braku ili vezi na osnovu skorašnjih događaja, kao na primer: kako joj je bio od pomoći u poslednja dva meseca, kako je s njom lepo razgovarao. Muškarac ne razume ovu razliku. On može ceo dan da bude potpuno servilan, ali će ona ipak odbiti seks jer je on pre dve nedelje uvredio njenu majku.

Jedno izuzetno istaživanje otkrilo je da učestalost kritika i prezira koje partneri upute jedno drugom – direktno korespondira s brojem infekcija od kojih će obolevati u predstojećih pet godina. Ovo se naročito odnosi na žene. Što je više sukoba, infekcije će biti češće i teže. Razlog je povećani stres, koji je rezultat svađe, a koji slabi imunološki sistem, čineći telo manje otpornim na bolesti i manje sposobnim da se odbrani od infekcija.

Koliko često upražnjavamo seks?

Ispitivanje sprovedeno u Australiji dvehiljadite godine pokazalo je koliko često u proseku parovi upražnjavaju seks. Primenjen je metod slučajnog uzorka a ispitivanje je bilo anonimno, tako da je visok stepen verovatnoće da su ispitanici govorili istinu.

Godine ispitanika	Koliko često
20-ak	148 puta godišnje
30-ak	110 puta godišnje
40-ak	78 puta godišnje
50-ak	61 put godišnje
60-ak	61 put godišnje

Naravno, ne treba zaboraviti da je u pitanju prosek, jer je moguće da neki 60-godišnjaci imaju seksualne odnose šest puta nedeljno, a 20-godišnjaci nijednom.

Interesantno je da je 81% ispitanih parova izjavio da su srećni u svom seksualnom životu. Pod uslovom da su govorili istinu, znači da su uložili mnogo pregovaranja i diskusije da suzbiju višak muške seksualne želje i energije. U zapadnim zemljama oko 60% parova se izjašnjava da ima zadovoljavajući seksualni život. Jedno američko istraživanje govori o tome da svi belci manje-više imaju sličan seksualni život, dok žene Latinske Amerike imaju bogatiji seksualni život od belkinja i crnkinja. Crnkinje i belkinje imaju približno istu učestalost seksa, ali crnkinje za 50% češće dožive orgazam. Muškarci Azijci imaju najmanje seksualne želje, što je razumljivo jer imaju najniži nivo testosterona.

Seks po mozgu

Časopis „Američka demografija“ objavio je otkriće grupe istraživača koji su ispitali preko deset hiljada odraslih ljudi 1997. godine i utvrdili vezu između seksualne energije i inteligencije. Oni su ustanovili da što ste pametniji to ste manje spremni za seks. Intelektualci sa magistarskom diplomom imaju seksaualne odnose 52 puta godišnje, u poređenju sa prosečnih 61 put godišnje, a oni što napuste školovanje imaju prosek 59 puta godišnje. Muškarci koji rade „od 9 do 5“ imaju seksualne odnose 48 puta godišnje, a oni koji rade preko 60 sati nedeljno imaju seksualne odnose 82 puta godišnje. Njima testosteron povećava i seksualnu želju i energiju za rad. Dalja otkrića kažu da poklonici džeza

imaju za 34% bogatiji seksualni život od poklonika pop muzike, a oni koji vole klasičnu muziku najmanje uživaju u seksu.

Žena je „najbezbednija" sa Kinezom, koji voli klasičnu muziku i radi skraćeno radno vreme, ali treba da se 'čuva' od vrednog džez-pijaniste.

Kod muškaraca testosteron nadolazi u pet do šest talasa dnevno, a najviši nivo dostiže ujutru. Kad sunce izlazi – baš pred odlazak u lov dvostruko je viši nego ikad u toku dana. U proseku, nivo testosterona kod muškarca je oko 30% manji uveče (kad bulji u vatru).

„Probudio sam se u šest sati ujutru a moja žena me je udarala u leđa drškom od metle", rekao nam je jedan čovek posle jednog predavanja. „Kada sam je upitao da li je poludela i šta to radi, ona je odgovorila: „Da vidiš kako to izgleda!"

Kako seks poboljšava vaše zdravlje

Postoji ogroman broj dokaza da seks poboljšava zdravlje. Ako imate ljubavni predah tri puta nedeljno, izgorećete 35.000 kilodžula, što je jednako trčanju od 120 kilometara godišnje. Seks povećava nivo testosterona koji učvršćuje kosti i mišiće i snabdeva vas takozvanim dobrim holesterolom. Stručnjak za seks dr Beverli Uipl kaže: „Endorfini, koji su prirodni lek za bolove, oslobađaju se u toku seksa i vrlo su efikasni za glavobolju, artritis i iščašenja leđa."

Hormon DHEA (dehidroepiandrosteron), koji se takođe oslobađa neposredno pred orgazam, poboljšava spoznajnu moć, jača imunološki sistem, suzbija rast tumora, gradi kosti. Kod žena se oksitocin, hormon koji pospešuje želju za dodirom, oslobađa u velikim dozama za vreme seksa i nivo estrogena raste. Dr Harold Blumfild u knjizi *Moć petorice*, opisuje kako je estrogen povezan sa zdravljem kardiovaskularnog sistema i poboljšanjem kostiju kod žena. Rezultat delovanja svih ovih hormona je da

sačuvaju srce i produže život, tako da više seksa podrazumeva duži život i manje stresa. Spisak stvari koje govore u prilog seksa sve je duži i duži.

Monogamija i poligamija

Poligamija je pojava da muškarac ili žena imaju više od jednog partnera. Do sada smo shvatili da ljudska vrsta nije monogamna po prirodi. Većim delom čovekove evolucije više od 80% svih društvenih zajednica bilo je poligamno, najviše radi opstanka.

Neki muškarci misle da je
monogamija vrsta mahagonija.

Monogamija znači da se jedan mužjak stalno pari sa istom ženkom, što je prirodno stanje za jedan broj životinjskih vrsta, kao što su na primer: lisice, guske i orlovi. Monogamni mužjak i ženka su generalno iste veličine, a njihove roditeljske odgovornosti su ravnopravno podeljene – 50 : 50%. Kod poligamnih vrsta mužjak je veći i koloritniji od ženke, mnogo je agresivniji od nje i minimalno učestvuje u odgajanju potomstva. Mužjaci poligamnih vrsta seksualno sazrevaju mnogo kasnije od ženki, tako da je umanjena konkurencija između mlađih i starijih mužjaka, naročito zbog mlađih koji ne bi mogli da prežive borbu. „Ljudski mužjak" se po fizičkim osobinama uklapa u poligamnu vrstu. Nije onda nikakvo čudo što se muškarci muče da ostanu poligamni.

Zašto su muškarci promiskuitetni

Kako se brak uklapa u životni stil vrste koja ima biološki promiskuitetnog mužjaka?

Promiskuitet je programiran u mozgu muškarca, to je nasleđe njegove evolutivne prošlosti. Kroz ljudsku istoriju ratovi su smanjivali broj muškaraca, tako da je bilo logično dodavati broj muških članova plemena kad god je to moguće. Muškaraca je

uvek bilo manje posle ratova nego pre. Broj udovica je rastao, pa je pravljenje harema za ratnika – povratnika bilo logična strategija za opstanak plemena.

Rađanje dečaka smatrano je posebnim događajem, jer je svaki muški član bio dragocen za odbranu zajednice. Devojčice su bile razočaranje jer su uvek brojno premašivale dečake. Tako je to bilo stotinama hiljada godina. Moderan muškarac još uvek ima veći hipotalamus i ogromnu količinu testosterona za zadovoljavanje drevne potrebe za stvaranjem. Današnja stvarnost je da muškarci kao i svi drugi muški primati i sisari, nisu biološki naklonjeni monogamiji.

Ogromna seks-industrija, koja je pre svega muški orijentisana, pravi je dokaz toga. Praktično, sva pornografija, erotska video produkcija, prostitucija – sve je upućeno muškarcima. Muškarci donekle uspevaju da žive u monogamnim odnosima, ali u isto vreme njihov mozak zahteva poligamnu mentalnu stimulaciju. Mora biti jasno, kad razgovaramo o muškarčevoj žudnji za promiskuitetom – mi govorimo o biološkoj sklonosti. Mi ne promovišemo promiskuitetno ponašanje niti pronalazimo izgovore za muškarce. Mi živimo u svetu koji je potpuno drugačiji od sveta iz prošlosti, pa je ono biološko u nama vrlo često u nesuglasici s našim očekivanjima, zahtevima, željama...

Ljudska biologija je opasno zastarela

Činjenica da je nešto instinktivno ili prirodno ne znači da je to za nas i dobro. Nagon moljca da leti prema svetlu, služio mu je da se orijentiše noću prema svetlosti zvezda i meseca. Nažalost, moderni moljac živi u promenjenom svetu. Danas imamo sredstva koja tamane komarce i moljce. Radeći ono što je njegov instinkt moderni moljac leti pravo na sredstvo koje ga sprži. U razumevanju svojih bioloških potreba, moderan čovek ima mogućnost da izbegne slično „samospaljivanje“ koje bi mu se desilo da postupa po prirodnim zakonima u sebi.

Postoji mali procenat žena koje su promiskuitetne kao muškarci, ali su njihovi motivi bitno drugačiji od onih koje ima muškarac. Da bi se seksualno motivisao, mozak žene reaguje na

širok spektar stvari, ne samo na seks kao takav. Većina žena želi da ima bar mogućnost za emocionalnu vezu pre nego oseti želju za seksom. Većina muškaraca ne razume da žena, kad oseti emocionalni kontakt, vrlo rado će s njim ići u krevet svaki dan narednih tri do šest meseci . Sa izuzetkom malog procenta nimfomanki, većina žena oseća snažnu fizičku potrebu za seksom tokom ovulacije, što može potrajati nekoliko dana ili nekoliko sati.

Ako su nezauzdani, muškarci mogu lako da upadnu u rupu bez dna nesmotrenih preljuba (slušajući unutarnji zov predaka za opstankom plemena). Američki zdravstveni institut objavio je podatak da je 82% muškaraca uzrasta 16 – 19 godina izjavilo kako bi voleli da učestvuju u seksualnim orgijama s nepoznatim učesnicima, dok je to isto izjavilo samo 2% devojaka. Ostale su rekle da je to odvratno.

Žena želi seks sa voljenim muškarcem.
Muškarac želi seks.

Efekat pevca

Pevac je veoma pohotna ptica koja je u stanju da se pari sa kokama skoro bez prestanka. Ali on ne može da se pari sa istom kokom više od pet puta dnevno. Šesti put u toku dana on potpuno gubi interes za tu koku. Ali ako mu dovedu novu koku, s njom neće biti nikakvih problema. Ova pojava poznata je kao „efekat pevca".

Bik gubi interes kada se pari sedam puta sa istom kravom, ali raspali se ponovo sa novom kravom. Kada dođe do desete nove krave, on je i dalje veoma seksualno sposoban.

Ovan uzjaše istu ovcu pet puta, ali, opet, može rado da uzjaše nebrojeno mnogo novih ovaca. Čak i ako staru partnerku zakamuflirate drugim mirisom, on je neće. Nemoguće ga je zavarati. To je prainstinkt da se seme mora posejati što šire, što dalje, što više.

Muškarci daju svom penisu ime jer ne žele da im stranac donosi 99% odluka u njihovom životu.

Za zdravog mladog čoveka ovaj broj je takođe pet. On će oko pet puta maksimalno moći sa istom ženom da ima seksualni odnos u jednom danu. Međutim, ako se pojavi nova žena, on će se ponašati poput pevca ili bika – njegov interes će ponovo narasti.

Dr Patrik Karnes iz Instituta za seksualni oporavak iz Los Anđelesa tvrdi da je muška potreba za seksom toliko jaka da on procenjuje kako je 8% muškaraca ovisno o seksu. Nasuprot muškarcima, među ženama je ovaj broj tek 3%.

Zašto muškarci žele da im se žene oblače izazovno (ali nikad javno)

Muški mozak želi raznovrsnost. Kod kad većine muških sisara, muškarčev mozak je programiran da se otisne u potragu za parenjem sa što više zdravih ženki. Zato muškarci u monogamnoj vezi i braku vole novitete, kao što je seksi veš . Za razliku od ostalih sisara, on može da se prevari da je to neka druga žena samo zahvaljujući promeni imidža i garderobe. Većina žena zna za efekat zavodljivog veša, mada manjina stvarno shvata zašto je to toliko muškarcima važno.

Svakog Božića odeljenja s vešom u robnim kućama u potrošačkim društvima prepuna su muškaraca koji traže seksi poklon za svoju partnerku. U januaru ove žene stoje u redovima u istoj prodavnici i žale se: „Ovo jednostavno nije za mene… On želi da se oblačim kao prostitutka!“ Jedina prostitutka je u stvari trgovina, koja je istražila potrebe tržišta i upakovala neodoljivo robu znajući da će imati kupce i ostvariti profit. Jedno američko istraživanje pokazalo je da žene koje nose seksi rublje imaju vernije muževe nego one koje nose „obično“ pamučno belo rublje. Ovo je samo jedan od načina borbe s muškim nagonom za raznolikošću u seksu.

Zašto su muškarci „zečevi"?

Od početka odnosa do orgazma za zdravog muškarca srednje vreme je 2,5 minuta. Za zdravu ženu ono je 13 minuta. Za većinu sisara parenje je brza akcija, jer preokupirani jedno drugim lak su plen za grabljivce i neprijatelje. „Brzak" je služio za očuvanje vrste.

„Loš si ljubavnik" – reče ona. „Kako možeš to da znaš posle samo dva minuta?" upita on.

U zavisnosti od godina, zdravlja i raspoloženja, muškarci bi mogli da imaju seksualni odnos nekoliko puta dnevno, održavajući erekciju u različitom trajanju. Ovo je mnogo impresivnije nego slučaj afričkog babuna, čije parenje traje od 10 do 20 sekundi, ali pada u potpuni zasenak divljeg pacova, koji može da se pari 400 puta toku 10 sati. Međutim, seksualni rekord u životinjskom svetu ipak suvereno drži Šoov miš, sa preko 100 parenja u jednom satu.

Igra mudima

„Za to ti trebaju velika muda" – čest je izraz koji se nesvesno koristi, a upravo podvlači vezu između veličine testisa i samopouzdanja. U celom životinjskom svetu veličina testisa je glavni faktor za određivanje nivoa testosterona. Veličina tela nije bitna za veličinu testisa. Testisi kod šimpanze teži su četiri puta nego kod gorile, iako je gorila četiri puta teži od šimpanze. Testisi kod vrapca su, kada se uzme u obzir veličina njegovog tela, osam puta veći od orlovih. Suština je u sledećem: veličina testisa određuje stepen vernosti ili monogamiju. Bonobo šimpanza ima najveće testise u svetu primata i pari se neprestano sa svakom ženkom koja mu je na vidiku. Za razliku od njega, moćni gorila sa svojim malenim testisima, srećne je ruke ako ima snošaj jednom godišnje, iako ima sopstveni harem. Po srazmeri između telesne veličine i veličine testisa čovek je u granicama primata. Ovo

znači da ljudi proizvode dovoljno testosterona da ih tera u poligamiju, ali ipak premalo da mogu da se održe monogamnim, uz asistenciju društvenih pravila, crkve, i svojih žena.

U svetlu ovoga što je izneto mogli bismo zaključiti da političari poput Bila Klintona, Džona Kenedija, Vinstona Čerčila ili Sadama Huseina imaju veće testise od prosečnog muškarca, iako nismo bili u stanju da to proverimo. Dalje sledi da bi njihova seksualna energija morala biti veća nego kod prosečnih muškaraca i da joj češće treba oduška. Javnost prvo postavi ove visokotesteronske osobe na pozicije moći, a onda očekuje od njih da se ponašaju kao kastriran mačak. U stvarnosti njih je njihova seksualna energija dovela do pozicija moći, a onda ih, ironično, odatle zbacila.

Rej okreće snimak sa svog venčanja unazad.
Kaže da to radi zato da bi gledao sebe kako izlazi
iz crkve kao slobodan čovek.

Možda će se uskro naći rešenje za donžuanske potrebe muškaraca. Na Univerzitetu Emori u Atlanti 1999. godine doktori Lari Jang i Tomas Insel ispitivali su dve grupe glodara poznate kao voluharice. Korišćene su dve vrste voluharica: monogamske prerijske i poligamne, koje su delile 99% istih gena. U časopisu „Priroda" Jang i Insel su opisali kako su iz monogamne životinjice uzeli gen (zvani vasopresin, koji igra ulogu u muškom ponašanju, uključujući i agresiju, komunikaciju, seksualnu aktivnost, socijalnu memoriju) i ubrizgali ga u poligamnu voluharicu. Ustanovili su zatim da je „novi miš" započeo bliskije odnose sa ženkama i ponašao se monogamno.

Za rešavanje problema muške nevernosti postoji samo jedno sigurno sredstvo – kastracija. Ne samo da bi muškarac bio monogaman nego bi se manje i brijao, ne bi ćelavio i živeo bi duže. Ispitivanja muškaraca u mentalnim ustanovama pokazala su da kastrirani muškarci žive u proseku 69 godina, dok nekastrirani žive samo 56 godina. Isto važi i za kućne mačore.

Očekuje se da buduće generacije muškaraca budu manje potentne od sadašnjih. Već generacijama traje proces smanjenja testisa, kao i prizvodnje sperme. Postoje dokazi da su naši preci imali mnogo veće testise, a u poređenju sa ostalim primatima ljudski mužjak proizvodi manje sperme (prvi rođaci – šimpanza i gorila proizvode mnogo više). Današnji čovek proizvodi polovinu količine sperme od količine koju su proizvodili ljudi četrdesetih godina XX veka, što znači da su današnji muškarci manje muževni od svojih dedova.

Muda imaju mozga

Dr Robin Bejker sa biološke katedre Univerziteta u Mančesteru vodio je značajno istraživanje koje je otkrilo da muškarčev mozak može (nesvesno) da oseti ženinu ovulaciju (zahvaljujući njenom ponašanju). Onda njegovo telo „izračuna“ i oslobađa tačno onu količinu sperme koja je potrebna za začeće. Na primer, ako jedan par ima seksualni odnos svaki dan, u vreme ovulacije telo muškarca oslobađa sto miliona spermatozoida. Ako je nije video tri dana, onda će osloboditi trista miliona, a petsto miliona ako je nije video pet dana – čak i ako je imao odnose sa drugim ženama sve to vreme. Njegov mozak pravi ovu biološku kalkulaciju za njega.

Muškarci i okretanje za ženama

Muškarci se stimulišu vizuelno, očima, žene stimuliše čulo sluha. Muškarci su programirani da gledaju ženske obline i erotske slike žena na njih imaju veliki uticaj. Žene žele da slušaju slatke reči. Toliko je ženina osetljivost na komplimente velika da mnoge od njih zatvore oči kad im se šapuću slatke ludosti.

Takmičenje za mis sveta privlači mnogo više mušku publiku. Ova publika samo koristi prihvatljiv izgovor za kibicovanje. Za razliku od njih, žene ne haju za takmičenja na kojima se bira mister univerzum. Njih privlači „aktivan“ muškarac, a ne pasivan, na slici.

Takmičenje za mis sveta gledaju uglavnom muškarci, ali takmičenje za mister univerzuma ne gleda niko.

Kada prolazi zgodna žena, muškarci se okreću za njom, gledajući je kao u transu. Prestaju da trepću, a usta im se napune pljuvačkom, što njihove žene kratko opisuju sa „pođu mu bale na usta". Ako par šeta i u susret mu naiđe „gospođica mini suknja", žena će je spaziti mnogo pre muškarca. Ona će je onda proceniti i uporediti sa sobom. Čim je muškarac spazi i, naravno, pogleda, žena će početi da zvoca. U tom svom zvocanju ona će dvostruko pogrešiti: prvo, jer će odmah pomisliti da on želi drugu ženu, a drugo – da ona sama nije zgodna kao ta prolaznica. Muškarca, u stvari, samo privlači obličje te gospođice, vizuelno, njene noge i obline. Bukvalno svaka žena sa pravilnim oblinama privući će njegovu pažnju.

Muškarci više vole izgled nego pamet zato što većina njih bolje vidi nego što misli.

Ne znači da muškarac svaku zgodnu prolaznicu želi odmah da odvede u krevet, već je to zaostatak njegove vekovne uloge – naći priliku da se uveća pleme. On i ne zna dotičnu gospođicu i ne razmišlja o vezi s njom. Na isti način on posmatra i golo žensko telo na duplerici iz časopisa – samo ženin oblik i dimenzije, a ne da li je dobra i pametna i da li lepo kuva i svira klavir. Za njega se to mnogo ne razlikuje od gledanja u lep komad šunke koji visi u izlogu kasapnice. Ovde, naravno, ne pokušavamo da iznalazimo opravdanja za bučne i grube muškarce koji dobacuju ženama na ulici – samo nastojimo da skrenemo pažnju ženama da to što se muškarac okrene za zgodnom prolaznicom ne znači da ne voli svoju ženu, već je to delo onog „biološkog" u njemu. Zanimljivo je pri tom napomenuti da na javnim mestima, kao što su plaže ili bazeni, istraživanja pokazuju

da žene još više kibicuju muškarce. Međutim, pošto žene imaju šire vidno polje, njihov ugao gledanja je mnogo širi i vrlo retko budu uhvaćene na delu.

Šta muškarci treba da rade

Jednu od najvažnijih stvari za svoju partnerku muškarac čini kada na javnom mestu, dok bulji u nepoznatu zgodnu ženu, svojoj ženi uputi „spontani" kompliment: „Da, ima dobre noge, ali kladim se da je glupa i nema smisla za humor... ne može se s tobom meriti, draga..." Ako je ovaj kompliment izrečen pred drugima, naročito pred njenim prijateljicama, taj smeli muškarac biće vrlo poštovan i dobro nagrađen. A žene bi morale naučiti da im ne preti opasnost od zgodnih prolaznica. Najlakši način da se nose sa ovim problemom jeste da žene prve daju komentar o prolaznici. A muškarac mora da shvati da nijedna žena ne voli kibicovanje drugih žena.

Šta u stvari želimo, na duge staze

Ova tabela sastavljena je na osnovu ispitivanja preko 15.000 muškaraca i žena od 17 do 60 godina starosti. Tabela pokazuje šta žene traže u muškarcima, za koje žele da im postanu dugoročni partneri. Takođe, tabela pokazuje šta muškarci misle da žene traže.

A	B
Šta žene traže u muškarcima	**Šta muškarac misli da žena traži**
1. Ličnost	1. Ličnost
2. Duhovitost	2. Zgodno telo
3. Osećajnost	3. Duhovitost
4. Pamet	4. Osećajnost
5. Zgodno telo	5. Lep izgled

U stvari tabela pokazuje da muškarci samo donekle razumeju šta žene traže u njima. Oni greše što misle da žene na visoko mesto stavljaju izgled muškarca, a naročito greši 15% muškaraca koji su naveli da je ženama veoma bitan veliki penis (to je izjavilo manje od 2% žena). Neki muškarci su toliko ubeđeni da je veličina penisa ženama važna da je seks-industrija vrlo uspešna u prodaji pomagala za produžetak penisa.

A sada pogledajmo šta muškarci žele od svojih žena dugoročno i šta žene o tome misle.

C	D
Šta traže muškarci u ženama	**Šta žene misle da muškarci žele**
1. Ličnost	1. Lep izgled
2. Lep izgled	2. Zgodno telo
3. Pamet	3. Velike grudi
4. Duhovitost	4. Oblu zadnjicu
6. Zgodno telo	5. Ličnost

Kao što se vidi, žene su mnogo manje upućene u to šta muškarci žele od svoje dugoročne partnerke. Razlog za to je što žene donose zaključke na osnovu česte navike muškaraca – da blenu u ženska tela. Što se žena tiče, bez obzira na to da li one razmišljaju o kratkoj ili stalnoj vezi, lista A je važeća. Kod muškaraca stvari stoje malo drugačije: lista D podrazumeva ono što muškarac traži kad prvi put vidi ženu, a lista C je ono što on u stvari želi od žene u stalnoj vezi.

Zašto muškarci žele „samo jednu stvar"

Muškarci žele seks, žene žele ljubav. Tako je bilo hiljadama godina, ali zašto je to tako, retko je tema razgovora. To je glavni izvor nesuglasica između muškaraca i žena.

Ako pitate ženu šta bi volela da muškarac ima, ona će vam reći: široka ramena, uzan struk, snažne ruke i noge (atribute i „oprema" dobrog lovca), i još da bude brižan, nežan, osetljiv za

njene potrebe i prijatan za razgovor. Na žalost žena, ova kombinacija muške pojave i ženskih vrednosti obično se nalazi kod homoseksualaca i feminiziranih muškaraca.

Muškarac mora da vežba umetnost ugađanja ženi, jer to nije njegova prirodna osobina. On je lovac, rešava probleme, bori se s neprijateljima i lovi ručak. Na kraju dana bi samo da zuri u vatru i poseje seme za produženje vrste.

Za ženu je značajno da se oseća voljenom, važnom i posebnom – da bi poželela seks.

Tu se odnosi upetljaju u čvor koji mnogi ne umeju da razreše: muškarac mora prvo da ima seksualni odnos da bi mu se probudila osećanja. Nažalost, žena od njega to traži pre seksa. On je hiljadama godina bio lovac, borac, njegovo telo je programirano da izdrži svakakve teškoće, hladnoću, vrelinu, opekotine, nije bilo mesta za osetljivost. Provoditi vreme u razgovorima i saosećanjima značilo bi gubitak koncentracije i snage. Njegov život je bio pun borbe protiv smrti. Žena mora razumeti ovaj biološki segment u modernom čoveku, kako bi pronašla način da mu priđe i da se njime pozabavi konstruktivno.

Žene su majke generacijama upozoravale da muškarci „žele samo jednu stvar" – seks. To je samo donekle istinito. Muškarci žele ljubav, ali kroz seks. Oni jedino mogu doživeti ljubav preko seksa.

Razlike u poimanju seksa i šta je preče u seksu kod muškaraca i žena toliko su velike da je besmisleno da jedno drugo muče optužbama. Ni žene ni muškarci ne mogu stvari da izmene – takvi su po prirodi. Osim toga, suprotnosti se u prirodi privlače. Jedino kod homoseksualaca, bilo da su muški ili ženski, retko dolazi do svađa oko seksa jer imaju iste želje.

Zašto odjednom prestaju seksualni odnosi

Osoba koja je rekla da muškarcu ljubav ulazi na usta previsoko je ciljala. Posle seksa muškarac je mekši, nežniji. On je u stanju da čuje poj ptičica, da vidi boju cveta, da razume reči neke pesme. Pre seksa verovatno primećuje ptice jedino kad mu usvinje kola. Muškarac mora da shvati da je njegovo „post-seks" ponašanje

upravo ono što žena voli i želi i da proba da se tako ponaša pre seksa kako bi nju zaveo. U isto vreme, žene moraju da shvate njegov raspored, te da ga prvo počaste dobrim seksom, nakon koga mogu da uživaju u njegovoj opuštenoj strani.

Na početku nove veze seksualni odnosi su uvek odlini i osećanje ljubavi je obostrano. On njoj pokazuje puno ljubavi, ona njemu pruža puno seksulanog zadovoljstva. Jedna stvar podgreva drugu i jedna stvar hrani drugu. Posle nekoliko godina, međutim, muškarac postaje preokupiran poslom a žena decom, pa izgleda kao da ljubav i seks zamru istovremeno. Muškarci i žene su jednako odgovorni za loš ili uspešan seksualni život, mada oni uvek onog drugog optužuju kad stvari krenu da se pogoršavaju.

Muškarac mora da razume da ženi treba nežnost, pažnja, podrška i vremena da „ugreje električnu rernu". Žene treba da shvate da muškarci sve to mogu da pokažu posle seksa a ne pre njega. Muškarac treba da se seti kako mu je posle seksa, pa da pokuša da se tako ponaša pre sledećeg seksa. Žena mora da se spremi da mu izađe u susret.

Ključ je u seksu. Kad je seksualni život uspešan, celokupan odnos se poboljšava.

Kako zadovoljiti ženu svaki put:

Maziti je, veličati je, razmaziti je, ugađati joj, mirisati, masirati je, popraviti stvari, pevati serenadu, davati komplimente, podržati je, hraniti, zasmejavati je, umirivati je, stimulisati, pomaziti, grliti, uzbuđivati, zaštititi je, zvati je telefonom, oprostiti joj, smiriti je, njuškati je, zabavljati je, fascinirati je, šarmirati je, verovati joj, obožavati je, brinuti o njoj, gnječiti je, umirati za njom, sanjati o njoj, zadirkivati je, braniti je, biti ljubazan, oblačiti je, ljubiti je, ljubakati je, hvaliti je, povlađivati joj, zahvaljivati joj...

Kako zadovoljiti muškarca svaki put:

Razgolititi se.

Šta muškarci traže od seksa

Za muškarce je stvar jednostavna: oslobađanje nagomilane tenzije doživljajem orgazma. Posle seksa muškarac gubi težinu (neki kažu zato što mu je mozak ispražnjen) jer je istrošio deo sebe i mora da se odmori da to nadoknadi. Zato muškarci često zaspe posle seksa. Žena može da se naljuti zbog toga i da misli da je on sebičan jer ne misli na nju. Muškarci takođe koriste seks da izraze fizički ono što ne umeju da iskažu emotivno. Ako muškarac ima probleme kao što su: nezaposlen je i traži nov posao, mora da plati dugove – on će rado seks upotrebiti kao olakšanje za svoje intenzivne emocije. Žene obično to ne razumeju i osećaju se iskorišćenim, ne shvatajući da je on obuzet problemom koji ne može da reši.

Muškarac zamišlja da je u krevetu sa dve žene. Žena mašta o istoj stvari – da bi imala s kim da ćaska kad on zaspi.

Skoro da ne postoji nijedan muški problem koji seks ne može da izleči. Testovi pokazuju da muškarac koji guši želju za seksom ima probleme sa sluhom, razmišljanjem, vožnjom, a često i sa iskrivljenim pojmom o vremenu (gde tri minuta izgleda kao 15). Ako ženi treba da muškarac donese inteligentnu odluku, onda je bolje da o tome pričaju posle seksa.

Šta žene traže od seksa

Većina muškaraca ne može da radi dve stvari odjednom. Muškarac sa erekcijom teško može da govori, sluša ili vozi, i to je najveći razlog što muškarci ne mogu da pričaju u toku snošaja. Nekad žena mora da osluškuje njegovo disanje da bi shvatila u kojoj je „fazi". Muškarci vole da čuju ženina bezobrazna šaputanja, o tome šta bi ona volela i šta bi mogla za njega da uradi – ali samo pre odnosa, a ne za vreme seksa. Muškarac može da izgubi koncentraciju, orijentaciju (i erekciju) kada mu žena

priča tokom seksualnog čina, jer on tada koristi svoju desnu hemisferu mozga, za koju je utvrđeno da ga čini bukvalno gluvim dok se koncentriše na ono što radi.

Da bi pričao tokom snošaja, muškarac mora da uključi levu stranu mozga. Žena bez problema kombinuje govor i seks.

Za ženu je priča suštinski deo predigre jer su njoj reči veoma važne. Ako u seksualnoj igri muškarac ne razgovara ili prestane s njom da razgovara, ona misli da on nije zainteresovan za nju. Muškarci moraju da nauče ljubavne reči i da uvežbaju da ih govore tokom predigre. Žene, s druge strane, moraju da prestanu s pričom tokom seksa, ali poželjno je koristiti glasove kao „oooh, aaah" jer to su upravo reči koje on uživa da čuje. (Ako ona priča, onda on automatski misli da mora da odgovori na pitanje.)

Mozak žene drugačije je programiran kad je u pitanju seks, njena seksualna želja nije tako jaka kao njegova. Za vreme seksualnog čina ona je svesna spoljašnjeg sveta, za razliku od njega koji nije. Ona je hiljadama godina osluškivala zvuke potencijalne opasnosti po gnezdo i potomstvo. Svaki pokušaj muškarca da ženu izmami na ljubavni čin u otvrenom prostoru, kao i sa otključanim vratima – može se završiti svađom. Ovaj urođeni strah žene ujedno je i njena najčešća tajna seksualna fantazija: seks na javnom mestu.

Problem orgazma

„Ona me samo iskorišćava kad god to želi, a onda me zaboravi. Ja sam njen seksualni objekat." Ove reči nećete ipak nikad čuti od muškarca. Njegov kriterijum za ispunjenje je – doživeti orgazam, pa on misli da je tako i sa ženom. „Kako može da je ne ispuni orgazam?" pita se on. Muškarac meri njenim orgazmima svoje ljubavno umeće. Pošto očekuje od nje seriju orgazama, on u stvari vrši veliki pritisak na nju i praktično smanjuje

mogućnost za njen orgazam. Ženi treba da oseti bliskost i toplinu, neizdrživu seksualnu napetost, a orgazam joj ne predstavlja cilj, već jedan od činilaca celog doživljaja, mada jedan od najlepših. Muškarcu uvek treba orgazam, žena ne mora da ga doživi u toku seksualnog odnosa. Muškarac ženu vidi kao svoje seksualno ogledalo i onda provodi sate u „zakucavanju" jer misli da ona baš to hoće. Pogledajte sledeću tabelu koja pokazuje krivulju ženine seksualne spremnosti tokom jedne godine. Vrh krivulje obično podrazumeva da ona tada želi i orgazam (oko faze ovulacije), a dno krivulje je onda kada ona želi da se mazi, ali ne seksualno. Primetićete da je ženina seksualna želja najveća u jesen. Prevedeno na jezik biologije, to znači da su se nekada bebe začinjale u jesen i rađale se u leto, da bi imale više šanse da opstanu na lepšoj temperaturi i obilju hrane.

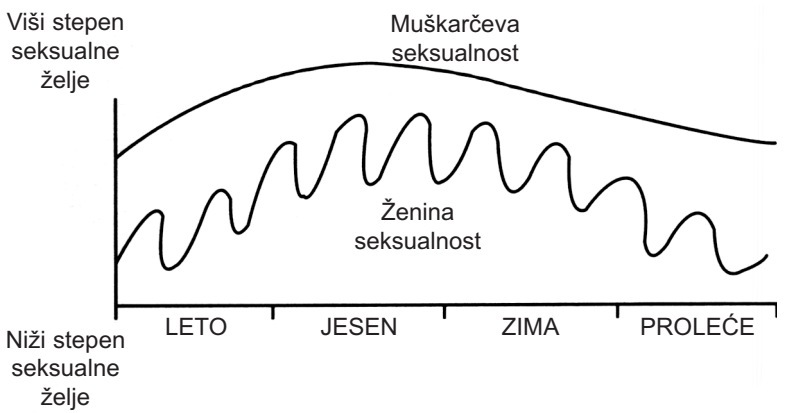

Muška i ženska seksualnost

Uobičajena seksualna fantazija mnogih muškaraca je da mu prilazi niotkuda senzualna nepoznata žena i da mu kaže da je neodoljiv. Da mu kaže da joj on zadovoljava sve želje. Mera za dokazivanje njegove uspešnosti kao ljubavnika jeste njeno zadovoljstvo.

Muškarci ne foliraju orgazam – zašto bi neko namerno napravio takvu facu?

Većina muškaraca nije u stanju da oseti šta žena intimno oseća za vreme snošaja, što je još jedan razlog zbog čega je njemu njen orgazam tako bitan. Njen orgazam njemu je dokaz da je dobro obavio posao, da je rezultat postignut. Većina muškaraca ne zna da je „obavezan" orgazam njegov kriterijum uspeha a ne ženin. Njoj je orgazam dodatni bonus, a ne mera zadovoljstva.

Šta nas uzbuđuje?

Navodimo spisak najvažnijih stvari koje uzbuđuju oba pola, konstatujući da ni muškarci ni žene ne razumeju seksualne potrebe svog partnera. Lista prioriteta direktno je povezana s načinom na koji je programiran mozak muškarca i žene. Muškarci su vizuelni tip i žele seks. Žene su auditivni tip i vole dodir i romantiku.

Šta uzbuđuje žene:	**Šta muškarca uzbuđuje:**
1. Romantika	1. Pornografija
2. Posvećenost	2. Ženska golotinja
3. Komunikacija	3. Raznovrsnost u seksu
4. Intima	4. Ženski veš
5. Dodir (ne seskualni)	5. Njena seksualna veština

Muškarac ima biološku misiju da pronađe što više zdravih ženki za oplodnju. Ženska misija je da odgaji decu i nađe partnera koji hoće da se bar minimalno pozabavi potomstvom. Oba pola još u sebi imaju ovu biološku misiju, iako žive u doba u kome nagoni za preživljavanjem ove vrste nisu potrebni. U tom svetlu može da se posmatra ženina potreba za njegovom posvećenošću, kao zamena za onu nekadašnju spremnost mužjaka da pomogne u podizanju potomstva. Zato žene žele monogamiju, o čemu ćemo podrobno govoriti u sledećem poglavlju.

Kada žena kritikuje muškarca zbog njegove potrebe za vizuelnom stimulacijom, to je kao kad bi muškarac kritikovao ženu što želi da popriča ili izađe negde sa društvom.

Muškarci na stubu srama

Muškarcima se često zamera da ih uzbuđuju stvari koje su odvratne, prljave, prostačke ili perverzne, naročito im to zameraju žene. Sve u svemu, žene nisu zagrejane za listu stvari koje uzbuđuju muškarce, kao što ni muškarci ne pokazuju interes za stvari koje se dopadaju ženama.

Javnost u celini obično glorifikuje ženine „uzbuđivače", a muškarčeve osuđuje kao proste ili pornografske. Gledano sa biološkog stanovišta, i jednima i drugima trebaju njihovi „uzbuđivači". Javna osuda muških sklonosti upravo je ono što muškarca tera da sakrije „Plejboj" ispod kreveta i da poriče kako neprestano ima seksualne fantazije. Mnoge njegove želje i snovi ostaju neispunjeni, a zamenjeni su osećanjem krivice i odbacivanja. Kada oboje budu suštinski razumeli istoriju i evoluciju svojih žudnji, biće im lakše da jedno drugo shvate i prihvate, bez ljutnje i krivice. Niko ne treba da radi ono što mu je neprijatno, ali ako se otovreno razgovara o željama i potrebama, možda ima izgleda da se izgrade odnosi sa više ljubavi. Muškarac mora da razume da je njemu mnogo lakše da organizuje romantičnu večeru ili vikend za dvoje nego ženi da navuče podvezice i da se u njima njiše.

Mit o afrodizijacima

Od nekoliko stotina afrodizijaka koji su u opticaju, ni za jednog nije naučno dokazano da je efikasan. Oni dejstvuju po principu nadrileka: ako mislite da će da deluje, onda će verovatno i delovati. Za neke se ide tako daleko u tvrdnjama da mogu da povećaju ili smanje seksualnu želju, dok se u slučaju drugih, upozorava da mogu da iritiraju bubrege ili da izazovu osip i svrab. Za sada je jedini provereni afrodizijak – navedeni spisak šta nas uzbuđuje.

Muškarci i njihova pornografija

Muškarci vole pornografiju, žene ne vole. Za muškarce je lepo da gledaju obline, seks i pohotu, dok većina žena u tome vidi ružnu dominaciju grubih muškaraca. Postoji veza između pornografije i seksualnih zločina. Takođe može psihološki opteretiti muškarca jer se upoređuje sa „glumcima" koji su veoma izdržljivi.

Kakva je razlika između erotike i perverzije?
Erotika podrazumeva da se poigrate percetom.
Perverzija podrazumeva da upotrebite celu pticu.

Pornografija može imati štetan uticaj na žene. Prikazivanje žene kao fizičkog objekta požude može da poljulja njen osećaj samopouzdanja. Ali izgleda da pornografija više ugrožava muškarce. Tokom jednog istraživanja 50% muškaraca (18 – 23 godine) izjavilo je da njihov seksualni život nije dovoljno bogat kao u filmovima, dok je 62% žena izjavilo da je njihov seksualni život isti ili bolji nego filmski. Muškarci više očekuju od sebe zato što se porede sa filmskim junacima iz pornografskih filmova.

Da li postoje ženski seksualni manijaci?

Kada bi se vanzemaljci spustili na Zemlju i pretražili muške i ženske časopise, došli bi do zaključka da su žene veoma seksualne multiorgazmičke ženke kojima nikad nije dosta. Ako bi zatim vanzemaljci pročitali ili pogledali pornografiju koju mi rutinski proizvodimo, bili bi ubeđeni da žene poseduju nezasitan seksualni apetit i da napadaju svakog muškarca, svuda i neprestano. Ovo je slika moderne žene „naduvana" putem medija. U stvarnosti ovaj večiti muški san o ženskom seksualnom manijaku obistinjuje se veoma retko, jer se odnosi na manje od 1% ženske populacije. Savremena žena danas ne veruje muškarcu kad joj kaže da mu se ona sviđa gola. One se često osećaju

abnormalno ili čak frigidno jer ne mogu da se mere sa ženskim likovima i telesima sa TV, časopisa i ostalih medija. Današnji muškarac pod utiskom agresivnih ženskih slika iz medija živi u ubeđenju da su žene mnogo seksualnije nego što im je priroda i onda se ljute kada žena ne želi seks dovoljno često. Sa naslovima kao što su „Postanite multiorgazmička ženska za pet dana" ili „Kako da koristite Evropljanina u krevetu",„Tantrički seks – vodite ljubav satima",„Imala sam tri stotine ljubavnika za tri godine",„Kako da ga držite u erekciji celu noć" – nije ni čudo što su muškarci i žene zbunjeni. Ispada da današnja žena nema ništa osim seksa na pameti.

Ženski pokret oslobodio je odnos žene prema njenoj seksualnosti, ali nije povećao njenu želju za seksom.

Ženina seksualna želja nije se verovatno promenila hiljadama godina. Ono što se promenilo jeste samo to što se otvoreno o svemu priča. Seksualna želja današnje žene verovatno je ista kao kod nejne bake, samo što baki nije padalo na pamet da o tome govori javno. Pre nego što se pojavila kontraceptivna pilula, seksualna frustracija sigurno je bila veća, ali sigurno ne toliko velika kao što mediji žele da nas danas ubede.

Pali / gasi svetlo

Kao što znamo muškarci su vizuelni tipovi kada je u pitanju seks. Njih zanimaju obline, golotinja, pornografija. U jednom istraživanju je 76% muškaraca izjavilo da žele da vode ljubav pod upaljenim svetlima, dok je među ženama to isto želelo samo 36%. Žene uopšteno nisu stimulisane golotinjom, osim ako je u pitanju par u romantičnoj ili sugestivnoj pozi. Kada muškarac vidi golu ženu, on je gotovo istog trenutka stimulisan. Kada žena vidi muškarca golog, ona obično prsne u smeh.

Žene vole reči i nežnosti. Više vole seks sa prigušenim ili ugašenim svetlima ili sa zatvorenim očima, jer to odgovara nji-

hovim čulima. Nežno maženje, senzualni dodir i šaputanje slatkih bezobrazluka uzbuđuje svaku ženu. Duplerice u ženskim časopisima sa golim muškim telima privlače više homoseksualce nego žene.

Većina žena više voli seks sa ugašenim svetlom – ne mogu da podnesu da ga gledaju kako uživa. Muškarci vole upaljeno svetlo – da bi se setili njenog imena.

Svi su pokušaji da se pornografija proda ženama propali. Doduše, krajem 1990-ih godina kalendari sa polugolim muškarcima prestigli su po prodaji iste takve ženske kalendare. Kupci ovih kalendara podeljeni su u tri kategorije: tinejdžerke koje kupuju slike svojih omiljenih pop i rok idola, žene koje ih kupuju kao štos svojim prijateljicama i homoseksualci.

Deseto poglavlje

BRAK, LJUBAV I ROMANTIKA

„…Želim otvorenost, poštenje i monogamnu vezu. Ne zanimaju me muškarci koji se poigravaju!“

Život u paru – jedan muškarac i jedna žena, već duže vremena je opšti koncept života za ljudska bića. Nekada je to bio sporazum po kome je muškarac zadržavao svoju omiljenu ženu ali je imao i još nekoliko drugih, ako je mogao da postigne da ih hrani, plus još brojne seksualne veze sa strane.

Moderni brak bio je judeo-hrišćanski pronalazak i zapravo izvrsno domišljata forma regrutovanja vernika. Naime, dovođenjem pred oltar dvoje odraslih ljudi koji se zareknu Bogu, njihova buduća deca će automatski biti pripadnici roditeljske re-ligije. Uostalom, kad god je neka ljudska aktivnost ovenčana razrađenim ritualom i javnim deklaracijama to znači da je suprotna našem biološkom biću i zapravo je osmišljena da natera ljude da čine nešto što je protivno njihovoj prirodi. Naterati poligamnu životinju poput ovna da oženi jednu ovcu je smešno. Naravno, nije nam cilj da kažemo da je brak nepotreban. Mi, autori knjige, venčani smo, ali ovde želimo da ukažemo na važnost istorije i našeg biološkog određenja.

Brak ima dobre strane. Uči vas lojalnosti, toleranciji, strpljivosti, suzdržavanju i ostalim kvalitetima koji vam ne bi ni trebali da ste ostali samci.

Šta su, onda, muškarci dobili u braku? U osnovnom evolutivnom pogledu – ništa. Muškarac je kao petao koji ima potrebu da poseje svoje seme što god može šire i češće. Ipak većina muškaraca se ženi, a razvedeni muškarci se ožene iznova, ili žive u pseudobrakovima. To pokazuje veliku sposobnost društva da obuzdava prirodno, biološki promiskuitetnog muškarca.

Seks je cena koju žena plaća za udaju.
Ženidba je cena koju muškarac plaća za seks.

Kada su upitani šta im nudi brak, većina muškaraca govorila je o toplom utočištu, gde im je hrana spremljena i odeća ispeglana. U suštini, oni žele nešto između majke i ličnog sluge.

Psihoanalitičar Sigmund Frojd rekao je da takvi ljudi obično imaju odnos sa ženom kao majka i sin. Samo je 22% muškaraca govorilo o ženi kao o najboljem prijatelju. Najbolji prijatelj muškarca obično je drugi muškarac, jer se uzajamno dobro razumeju. Žene su u 86 odsto slučajeva izjavile da su njihovi najbolji prijatelji – druge žene. Drugim rečima, isto im radi mozak pa se zato dobro razumeju.

Kada muškarci zakorače u brak, mnogi od njih brak zamišljaju kao beskrajno upražnjavanje seksa po potrebi, ali to uopšte nije ni približno slici koju ima žena. Doduše, istraživanja su pokazala da oženjeni muškarci češće imaju seksualne odnose nego samci (oženjeni muškarci od 25 do 50 godina – tri puta nedeljno, samci – manje od jednom nedeljno). U Australiji je 1999. godine 20% samaca i 3% oženjenih priznalo je da su te godine propustili seks. Kao što smo već rekli, seks je odličan za zdravlje. Neoženjeni muškarci ili udovci češće umiru iznenadnom smrću nego oženjeni.

Zašto ženama treba monogamija

Premda je brak u zapadnim društvima sa legalnog stanovišta izgubio svoj nekadašnji status, on je i dalje ambicija većine žena i 91% ljudi ipak stupi u brak. Za ženu brak je priznanje da je ona muškarcu najvažnija i da on ima nameru da bude u monogamnom odnosu s njom. Ovaj osećaj da je posebna, toliko je stimulativan za ženu, da, po jednom istraživanju, udate žene četiri do pet puta više dožive orgazam od neudatih. Takođe, monogamni odnos je dva-tri puta podsticajniji za ženski orgazam nego poligamni.

Postoji mišljenje među starijom populacijom da je za mlade ljude brak institucija koju je pregazilo vreme. Međutim, istraživanje iz 1998. godine koje je sprovedeno sa 2500 studenata (između 18 i 23 godine), među kojima su jednako bila zastupljena oba pola, pokazalo je da to nije istina. Kada su upitani o braku, 84% devojaka i 70% mladića rekli su da će se oženiti/udati jednog dana. Samo 5% momaka i 2% devojaka misli da je brak prevaziđen.

Prijateljstvo je kod 92% ispitanih studenata bilo važnije nego seksualna veza. Ideja o tome da se do kraja života bude s jednom osobom dopala se 86% studentkinja i 75 % njihovih kolega. Samo 35% parova misli da je brak danas bolji od onog koji je imala generacija njihovih roditelja. Vernost zauzima visoko mesto na spisku prioriteta kod žena. Pri tome mlađe žene do 30 godina smatraju da bi raskinule vezu ako bi partner bio neveran (44%), dok kod malo starijih žena (posle tridesete godine) taj stav opada na 32%. Sa 40 godina žene bi u 28% ostavile muža zbog neverstva, a sa 60 godina – samo 11%. Ovo pokazuje koliko su mlade žene u svom sistemu vrednosti visoko postavile vernost i monogamiju.

Sve ovo je veoma različito kod muškaraca. Većina muškaraca iskreno misli da mali 'izlet' van braka ne može da naruši njihov odnos sa ženom. Muškarci lako razdvoje ljubav i seks u svojoj glavi. Za ženu su seks i ljubav, međutim, potpuno stopljeni u jedno. Seksualna veza s drugom ženom za nju je potpuna izdaja i pravi razlog za raskid veze.

Ako brak nije uspešan, kao što se najčešće dešava, zašto se i dalje venčavamo? Zašto ne živimo sami, ili sa našim prijateljima ili familijom, a sa ljubavnicima se sretnemo kad smo raspoloženi? Postoje dva odgovora. Prvo – sretan i stabilan brak i dalje je najbolje mesto za odgajanje zdrave i sretne dece. Drugo – brak može da ima ogroman smirujući efekat. U svetu u kome se živi vratolomnom brzinom, brak može da bude luka u oluji, mesto za odmor i oporavak od stresa, gde ćemo se opustiti i biti u svakom smislu kod kuće.

Zašto muškarci izbegavaju obavezu

Muškarac koji je oženjen ili ima dugu vezu sa ženom, uvek se potajno brine kako njegovi slobodni drugari uživaju u više slobode i više seksa. On zamišlja lude samačke žurke, pune avantura, veze bez obaveza, džakuzije pune golih manekenki… On se plaši da sva uzbuđenja pored njega prolaze, a da njega neće ni okrznuti. I nije važno što mu se to nikad dok je bio slobodan nije dešavalo, zaboravio je na duge samačke noći u kojima je sam „gulio" pasulj direktno iz konzerve, zaboravio je na to kako su ga ženske odbijale pred svima na žurkama i da mesecima nije bilo seksa. Svejedno – muškarac jednostavno misli da je brak obaveza koja znači propuštanje života.

Muškarci čekaju idealnu ženu,
ali jedino što dočekaju je da ostare.

Gde je ljubav u mozgu?

Semin Zeki i Edrju Bartela, profesori Londonskog univerziteta, 2000. godine skenirali su mozgove 11 žena i 6 muškaraca volontera, koji su tvrdili da su ludo zaljubljeni i da su se zaljubili pre 6 do 12 meseci. Pokazali su im fotografije svojih izabranika, zajedno sa slikama prijatelja istog pola. Naučnici su pronašli da pokazivanje fotografije voljene osobe aktivira četiri specifične oblasti u mozgu. Dve oblasti su u moždanoj kori, koja je napredniji deo mozga. Zovu se „medial insula" i „cingulate" i tiču se intuicije i euforije. Druge dve su niže oblasti mozga i u vezi su sa iskustvima koja doživljavamo usled zavisnosti od droge, opijata i sličnih navika. Ovo istraživanje je objasnilo da smo euforični kada smo zaljubljeni zato što se osećamo kao pod dejstvom opijata.

Američki antropolog dr Helen Fišer sa Univerziteta Radžers u Nju Džersiju takođe se bavila pionirskim istraživanjem upotrebljavajući skeniranje mozga da bi locirala mesto za ljubav u mozgu. Njeno istraživanje je još u toku, ali je dosad otkrila tri

tipa emocija u mozgu: požudu, zanesenost i privrženost. Svaka od ovih emocija izaziva svojstvenu hemijsku reakciju kada osobu neko privuče. U biološkom smislu, ove tri komponente razvile su se da bi potpomogle proces reprodukcije. Kada nastupi začeće, sistem se deaktivira i proces ljubavi prestaje.

Prvi stupanj je požuda, fizička i neverbalna privlačnost. Zatim sledi zanesenost, u kojoj, kako kaže dr Helen Fišer „voljena osoba vam se stalno pričinjava, ne možete je se otarasiti. Vaš mozak se takođe fokusira samo na njene dobre osobine, a loše osobine odbacuje ili ignoriše".

Zanesenost je pokušaj mozga da kreira vezu sa potencijalnim partnerom i može biti tako snažna da vodi do euforije. Ako je euforična osoba odbačena, onda može doći do ozbiljnog očajanja ili do opsesije. U nekim ekstremnim slučajevima može da dovede do ubistva. U fazi zanesenosti oslobađa se nekoliko snažnih moždanih hemikalija koje stvaraju osećaj ushićenja. Dopamin daje osećaj zadovoljstva, feniletilamin podiže nivo uzbuđenja, serotonin stvara osećanje emocionalne stabilnosti i norepiefrin podstiče osećanje da možete sve da ostvarite. Seksualna zavisnost nastaje kada osoba postane zavisna od hormonalnog koktela iz faze zanesenosti i želi da ostane permanentno u njoj. Ali zanesenost je privremeno stanje, koje traje obično od 3 do 12 meseci, a koje mnogi ljudi greškom nazivaju ljubav. To je u stvari biološki trik prirode kome je svrha da spoji muškarca i ženu radi produženja vrste. Opasnost od ove faze leži u ubeđenju zaljubljenih da se savršeno slažu. Međutim, tek kad nastupi treća faza – privrženost – onda se vidi da li su, ili nisu jedno za drugo.

Zanesenost je biološki trik kojim se priroda služi da osigura spoj muškarca i žene radi produženja vrste.

Kada prođe zanesenost i nastupi realnost, partneri će se razići, ili će ući u fazu privrženosti. Ova faza se fokusira na saradnju između partnera, koja bi trebalo da se oproba u zajedničkom

podizanju dece. Zahvaljujući stalnom istraživanju, kao i brzom tehnološkom napretku, stručnjaci očekuju da će uskoro doći do novih revolucionarnih otkrića u oblasti emocija u ljudskom mozgu. Zasad bi trebalo razumeti ove opisane tri faze, bar da bismo se pripremili za eventualni potres koji dolazi posle faze zanesenosti.

Zašto muškarci počinju vezu a žene je završavaju

Kaže se da ljubav zbunjuje i to je posebno tačno za muškarce. Oni su nafilovani testosteronima do ušiju, koji ih lako gurnu u prvu fazu – požudu. Tokom faze zanesenosti muškarac je toliko „upaljen" da mu nije lako da se snađe u prostoru. Kada se „osvesti" može doživeti udarac – žena koja je bila tako uzbudljiva uveče, ujutru može biti daleko od privlačne i inteligentne osobe sa kojom je on mislio da je bio sinoć. Centri za emocije i razum su malo bolje „podmazani" u mozgu žene, jer ona nije pod kontrolom testosterona, pa joj je lakše da donekle proceni da li je taj muškarac potencijalno dobar za nju. Ovo je razlog zbog koga većinu veza prekidaju žene i zato su muškarci zbunjeni. Žene su nežnije kada ostavljaju muškarca, u čemu idu čak toliko daleko da neke od njih u svom oproštajnom pismu navedu kako će ga uvek voleti.

Zašto muškarci ne umeju da kažu: „Volim te"

Ženi nikad ne predstavlja problem da kaže: „volim te". Ženin svet je pun osećanja, želje za komunikacijom rečima. Žena zna kad oseća toplinu, da je voljena, obožavana, da je to ljubav, dok muškarac nije sasvim siguran šta je ljubav. On je često u nedoumici šta je ljubav, a šta je požuda. Sve što zna ponekad to je da ne može da je ispusti iz ruku, pa mu se čini da je to ljubav. Njegov mozak je zaslepljen testosteronom, ima konstantnu erekciju i nije u stanju da misli. Žena je u stanju da prepozna kada ljubav prestane i zato većinom žene raskidaju veze.

Žene prepoznaju kad ljubav prestane.
Zato češće one raskidaju veze.

Mnogi muškarci imaju fobiju od obaveze u vezi. Oni su prestravljeni od izgovaranja magičnih reči „volim te“, jer to može da ih zarobi za ceo zivot, da baci kletvu na eventualni džakuzi prepun manekenki… (Kada muškarac pređe preko te crte, onda želi svima to da saopšti.) Većina muškaraca, međutim, nije ni primetila da se broj njenih orgazama povećao otkako je to izgovorio.

Kako muškarci odvajaju seks i ljubav

Srećno udata žena koja traži ljubavnika prava je retkost, ali srećno oženjen muškarac je svakodnevica. Preko 90% veza započeli su muškarci, ali su ih preko 80% okončale žene. Ovo je stoga što žena oseti da veza ne obećava emocije, da je samo fizička, i zato ona želi da izađe iz takve veze. Muški mozak može da odvoji ljubav od seksa i da se bavi svakim od njih posebno. Zato što ne može da radi dve stvari istovremeno, on se lako prepušta seksualnom fizičkom iskustvu, koje mu oduzima svu pažnju. Još uvek nije sa sigurnošću otkriveno gde je centar za ljubav u mozgu. Postoje dokazi o povezanosti između centra za ljubav i centra za seks kod žena, kao i da prvo mora da se aktivira centar za ljubav da bi se „uključio“ centar za seks. Muškarci nemaju ove veze, tako da tretiraju ljubav i seks odvojeno. Za muškarca seks je seks, a ljubav je ljubav. Ponekad se dese u isto vreme.

Prvo pitanje koje će žena postaviti muškarcu uhvaćenom u prevari je: „Da li voliš tu ženu?“

Najverovatnije će odgovor biti: „Ne to je samo fizički, ona mi ne znači ništa“. Muškarac pri tom verovatno govori istinu, jer on zaista može da odvoji ljubav od seksa. Ženin mozak, naprotiv, nije u stanju da razume ovakav odgovor, za nju su seks i ljubav isto. Za žensku psihu nije presudan njegov seksualni fizički kontakt sa drugom ženom, već kršenje emotivnog „ugovora“

koji je imala s njim. Ako je žena imala ljubavnika i kaže da joj on nije ništa značio, ona verovatno laže. Za ženu prelaženje crte u vidu seksa s drugim muškarcem znači da je već uspostavila emotivni odnos s njim.

Za ženu su ljubav i seks isprepletani.
Ljubav i seks su jedno.

Kada žena vodi ljubav, muškarac ima snošaj

Stara poslovica kaže: dok ona vodi ljubav, on nju tuca. Šta se u stvari dešava to je predmet rasprave između ljubavnika. Muškarac to zove seks, ali žena reaguje negativno na tu reč. On više voli da „vodi ljubav", jer ona voli da bude voljena i da voli pre seksa. Za većinu žena seksualni čin nema ljubavi, ali većina žena pristaje dobrovoljno na seks jer voli.

Kada muškarac kaže „seks" on misli na fizički seks, ali to ne znači da ne voli svoju ženu.

Kada želi da vodi ljubav, on i dalje to zove seks, a nju to ljuti. Kada žena kaže da muškarac „spava" s nekim, možete se kladiti da on ne spava. „Kako možeš s njom da spavaš? Ona ti se čak ne sviđa!" vikaće žena. Emocionalno zaista izgleda kao da su muškarac i žena došli sa dve različite planete. Ali nije u pitanju nedostatak morala kod muškarca. Deo mozga koji se bavi našim emocijama ima dva dela. „Stari deo" (temporal limbic) koji se bavi seksom i nasiljem i noviji deo (gyrus cinguli) koji je vezan za razmišljanje i maštu. Muški mozak je aktivniji u starom delu i više je za akciju, dok je ženski aktivniji u novijem delu i spremniji za simbole i emocije.

Zašto srećni partneri lepo izgledaju

Istraživanja na Institutu Kinsi pokazuju da muškarac dok je zaljubljen vidi svoju izabranicu onakvom kakva su njegova osećanja prema njoj. Ako je on zaljubljen, onda će ona njemu biti najzgodnija na svetu, bez obzira na to što možda liči na kostu-

ra. Ako pak muškarca neka žena ne privlači, on će opet neobjektivno reći da nije uopšte zgodna.

Drugim rečima, kada je on zaljubljen onda njene dimenzije nisu bitne. One su jednostavno savršene takve kakve su. To govori u prilog pomenutoj listi prioriteta kod muškaraca kada je u pitanju šta ga privlači na ženi. U prvoj fazi fizička privlačnost žene je odlučujuća, međutim kasnije kad su već u vezi, njegova predstava o njoj je ono što on vidi. Proučavanja u barovima utvrdila su da – što je „sitniji" sat, slobodne žene su muškarcima izgledale sve atraktivnije. Muškarci u baru dali bi nekoj ženi ocenu pet oko 7 uveče, da bi ta ocena prerasla u 8,5 oko ponoći (donekle uz pomoć alkohola). Žena, naprotiv, kada oceni muškarca peticom u 6 popodne, ta ocena se ne menja ni kasnije, niti uz pomoć alkohola.

Kada žena dâ muškarcu ocenu 5 u šest sati popodne, neće tu ocenu promeniti ni u ponoć, bez obzira na to koliko je popila.

Alkohol neće promeniti ženinu odluku u korist muškarca, naprotiv, možda će ocena biti još gora. Razlog je taj što žena procenjuje njegov nastup i ličnost, a ne samo izgled.

Da li se suprotnosti privlače?

Proučavanja ponašanja dovela su naučnike 1962. godine do zaključka da nas privlače ljudi koji imaju iste interese, vrednosti, ponašanje i opažanja kao mi. To su ljudi s kojima se trenutno uklopimo. Istraživanje je pokazalo da parovi s takvim početkom imaju više šanse da ostanu u dugoročnoj vezi. Previše sličnosti, doduše, može da nas zasiti i da veza postane dosadna. Potrebno je malo razlike da bi bilo zanimljivo, ali ne previše da ne bi jedno drugom remetili stil života. Na primer, mirnog čoveka može privući dinamična žena, ili žena koja je zabrinut tip može da naiđe na opuštenog hladnokrvnog partnera.

Fizičke suprotnosti privlače

Ako pogledate podatke iz nekog istraživanja o tome šta nas fizički privlači, naći ćete da je to uvek ono što nemamo sami. Muškarci vole da žene budu meke i oble tamo gde su oni ravni i čvrsti. Oni vole žene sa širokim kukovima, uskim strukom, dugim nogama i naglašenim grudima. To je nešto što oni nikad neće imati. Oni vole male brade i noseve kod žena, kao i ravan stomak.

Žene takođe vole kod muškaraca ono što one nemaju – široka ramena, uske kukove, deblje noge i ruke, jaku bradu i veći nos. Postoje i neki zanimljivi izuzeci od pravila – prema jednom istraživanju muškarci koji ne piju alkohol više vole žene s malim grudima, žene sa velikim grudima vole muškarce s manjim nosem, a muškarci s velikim nosem obično završe sa „ravnim" ženama. Ekstrovertni muškarci vole žene sa veoma velikim grudima.

Ključ je u srazmeri između kukova i struka

Ako se osvrnete na ukus muškaraca kroz vekove, videćete da su oni „šenili" na sve vrste ženskih tipova – od punačkih modela iz XVI veka, do savremenih modela–slamčica koje više liče na asparagus nego na ženu. Jedina stvar koja ostaje trajno predmet njegove pažnje jeste odnos kukovi: struk. Žena čiji struk je 70% od širine kukova važi za plodniju i zdraviju od ostalih. Dr Devendra Sinh sa Univerziteta u Kembridžu proučavala je muškarce iz raznih zemalja da bi otkrila kako su nesvesno reagovali na pojavu takve žene, jer im je to evolucija programirala u mozgu.

Žene čiji je struk 67% do 80% od širine kukova, muškarcima će biti privlačnije iako imaju 5 ili 10 kilograma viška. Bitan je oblik, kako je telo izvajano. I još nešto – muškarci ovakve žene opisuju sa: seksi, inteligentne, zdrave i duhovite. Žene sa širim strukom muškarci vide kao brižne i verne. Suviše mršave žene muškarci smatraju previše agresivnim i ambicioznim.

Žene svuda u svetu više vole muškarce sa čvrstom malom zadnjicom, iako ni same ne znaju zašto.

Žene i dalje vole muškarce sa znakom „V" – širokih ramena, uskog struka, snažnih ruku, znači sa atributima lovca. Jaka brada, nos i obrve takođe su privlačni. Žene takođe vole čvrstu, malu zadnjicu na muškarcu, mada skoro nijedna ne zna da objasni zašto. Mi smo jedini primati koji imaju ispupčenu stražnjicu, čija je funkcija dvostruka. Njen prvi zadatak je da nam pomogne da stojimo uspravno. Drugi je da osigura muškarcu „zamajac" tokom seksa.

Muškarci i romantika

Nije baš da muškarci namerno neće da budu romantični, oni samo ne razumeju koliko je to ženama važno. Knjige koje kupujemo pravi su indikator stvari koje nas zanimaju. Žene troše milione na romantične romane. Ženski časopisi su koncentrisani na ljubav, romantiku, doživljaje drugih ljudi, na savete kako da se oblačite, jedete i vežbate – da biste poboljšali svoj romantični život. Jedno istraživanje u Australiji pokazalo je da žene koje čitaju ljubavne romane imaju seksualne odnose dva puta češće od žena koje ih ne čitaju.

S druge strane, muškarci troše milione na knjige, priručnike i časopise o tehničkim dostignućima, uputstvima, kompjuterima ili sportu, ribolovu i slično.

Nije ni čudo onda što kada je reč o romantici, muškarci ne znaju šta da rade. Nisu imali ni od koga da nauče. Njihovi očevi takođe nisu znali ništa o tome. Jedna žena nam je rekla da je njen muž, kada je zatražila od njega da pokaže malo više nežnosti – oprao i ispolirao njena kola. To je primer kako muškarci pokazuju naklonost. Isti muž kupio je ženi kao rođendanski poklon auto-dizalicu, a za desetogodišnjicu braka izveo ju je na rvački meč! Karte je kupio za prvi red.

Nikad ne zaboravite da je žena romantik. Ona uživa u vinu, cveću i čokoladi. Podsetite je ponekad da ste i vi čuli za te stvari bar ponekad u priči.

Vudi Alen

Dok evropski muškarci imaju još nekakvu reputaciju romantičnih ljubavnika, većina muškaraca širom sveta, u svakom ćošku planete, nema o tome pojma. Prethodne generacije muškaraca bile su okupirane obezbeđivanjem gole egzistencije, pa nisu imale ni vremena ni sluha za te finese. Osim toga, mozak muškarca je programiran za tehniku a ne za estetiku. Nije da on ne želi da proba, ali on ne vidi nikakvu svrhu ni značaj u tome da otvori ženi vrata automobila, da joj šalje cveće, da joj kuva ili menja rolne toalet papira u WC-u.

Žena ulazi u vezu od koje traži ljubav i romantiku. Seks dolazi kao posledica toga. Muškarci ulaze u brak da bi imali seks, a posle seksa razmišljaju o vezi.

Kako razbuktati romansu – saveti muškarcima

Pošto od romantične „veštine" muškarca zavisi umnogome da li će žena pristati na seks s njim, ponudićemo muškarcima šest proverenih postupaka, koji su uspešni danas, kao što su bili uspešni i pre pet hiljada godina.

Kako znaš da je muškarac oran za seks?
– Diše.

1. **Pripremite atmosferu.** – Kada uzmete u obzir žensku zainteresovanost za okolinu, kao i njena istančana čula, onda je logično da se pozabavite atmosferom. Hormon estrogen čini je osetljivom na svetlost, tako da će prava stvar biti prigušeno svetlo, u kome se šire zenice pa jedno drugom izgledate privlačniji, a bore se manje primećuju.

Njen savršen sluh zahteva zvuke prave muzike, a stan bi trebalo da bude čist i sređen, u kome ste vas dvoje sami.

2. **Nahranite je.** – Veoma je važno odvesti ženu, recimo na večeru. Vi ste evoluirali kao lovac na hranu, a hraneći je podstičete u njoj iskonske ženske osećaje. Iako nije gladna, ona će biti srećna da je izvedete na večeru, jer time joj pokazujete da brinete o njoj. Ako sami spremite jelo za nju, to je još nekoliko koraka više na putu do njenog srca.
3. **Zapalite vatru.** – Stotinama hiljada godina muškarci i žene skupljali su drveće od kojeg su palili vatru da bi se ugrejali i zaštitili od zime, neprijatelja, zlih duhova. Žene vatru smatraju veoma romantičnom. Važan je vaš gest, a ne sama vatra.
4. **Donesite cveće.** – Većina muškaraca nije se ni potrudila da shvati važnost buketa svežeg cveća. Za njih je bacanje para ako kupe nešto što će sigurno za dan-dva završiti u kanti za smeće. To je razlog zbog kog muškarci rado kupuju cveće u saksiji. Ali žene vole cveće, pa ako i uvene za nekoliko dana nije važno – on može da kupi drugi buket.
5. **Izvedite je na ples.** – Nije baš da muškarci ne vole da plešu, nego većina muškaraca nema osećaj za ritam. Samo pogledajte časove aerobika – ako se uopšte i pojavi neki muškarac, koliko je nespretniji od žena. Kada muškarac posle časova plesa ode na zabavu, sve su žene na podijumu „njegove". Ples je opisan kao „vertikalni čin horizontalne želje". To je upravo njegova istorija – ritual koji dovodi do bliskog muško/ženskog telesnog kontakta, ljubavna predigra, kao i kod ostalih životinjskih vrsta.
6. **Kupite joj čokoladu i šampanjac.** – Ova kombinacija je već dugo poznata kao romantična, mada niko ne zna zašto. Šampanjac sadrži hemikaliju koja nije pronađena u drugim alkoholnim pićima i koja podiže nivo testosterona. Čokolada sadrži feniletilamin koji podstiče centar za ljubav u ženskom mozgu. U nedavnom istraživanju, kojim je rukovodila Danijela Piomela iz instituta Neurosajens u San Dijegu, otkrivene su tri nove hemikalije, nazvane

N-aciletanolamini, koje se prilepe za kanabis-receptore u ženinom mozgu, dajući joj osećanje slično onom pod dejstvom marihuane. Ove hemikalije se nalaze u čokoladi i kakaou, ali ih nema u beloj čokoladi i kafi.

Zašto muškarci prestaju da dodiruju svoje žene i da s njima pričaju

„Pre venčanja držao me je za ruku na javnim mestima i sa mnom unedogled pričao. Sada me nikad ne drži za ruku i ne želi nikada da razgovara. Jedino me dodirne kada želi seks."

Da li vam ovo zvuči poznato?

Posle venčanja muškarac zna sve što treba da zna o svojoj partnerki i ne vidi razlog za suvišnu priču.

U toku zabavljanja muškarac dodiruje svoju devojku više nego što će to ikada kasnije činiti u njihovoj vezi. To je zato što on „umire" od želje za seksom, a pošto još nije dobio odobrenje za seksualno dodirivanje, on je dodiruje na svim drugim mestima. Kada dobije odobravajući signal, nastupa željena faza seksa, a njegov mozak više ne želi da se vraća na prevaziđeni nivo. On se koncentriše samo na ono što mu je lepo. Tokom zabavljanja on skuplja informacije o njoj, istovremeno dajući informacije o sebi. Kad se venčaju on već sve zna o njoj i ne vidi svrhu u suvišnoj priči. Ali muškarac mora da shvati da je priča ženski način komuniciranja i da je deset puta osetljivija na nju nego na njegov dodir. S tim u vezi morao bi da nauči bar nekoliko „trikova" kojima bi obradovao svoju partnerku i oboma ulepšao život.

Zašto muškarci stiskaju a žene miluju

Hormon oksitocin pozant je kao „hormon milovanja" i oslobađa se kada nekoga nežno milujete po koži ili mazite. On povećava osetljivost na dodir i osećanje vezanosti i glavni je činilac že-

ninog odnosa prema muškarcu, ali i prema bebama. Kada žena počinje da doji bebu, dojenje inicira refleks koji oslobađa mleko iz grudi.

Kada žena želi da ispolji svoju nežnost i naklonost prema muškarcu, ona će ga milovati na onaj način na koji bi sama volela da bude milovana. Ona ga češka po glavi, mazi po licu, trlja po leđima, nežno mu češlja kosu. Takav dodir, međutim, nailazi na malo razmevanja kod muškarca, čak ga vrlo često nervira i smeta mu. Njegova koža je mnogo manje osetljiva na dodir od njene. On je evoluirao kao lovac, a njegova koža je morala da podnosi i ubode i posekotine. Muškarac voli da ga žena dodiruje samo na jednom mestu i to po mogućstvu što češće. Tu leži osnov za jedan od najvećih problema u odnosima među polovima. Kada muškarac senzualno dodirne ženu, onda joj pruža ono što bi sam voleo – on je grubo stiska i grabi, što je jedna od najomraženijih stvari kod žena. Zato i jedno i drugo moraju da nauče potrebe partnera da bi obogatili svoj odnos.

Da li ima ljubavi u proleće?

Priroda je navila biološki sat kako bi ženke rađale decu u toplim danima, da osiguraju opstanak mladuncima. Za ljudsku vrstu bremenitost traje devet meseci, pa je nivo testosterona najveći u jesen.

Prolećna ljubav je samo za životinje
kojima trudnoća traje kratko.

Istraživanje pokazuje da na južnoj hemisferi muškarci imaju najviši nivo testosterona u martu, a na severnoj najviši nivo je u septembru. Zbog povećanog nivoa testosterona imaju povećane i prostorne sposobnosti (što je opisano u devetom poglavlju).

Kako razmišljati seksi

Moguće je sebe dovesti do seksi-osećanja – zbog toga što je naše razmišljanje u stvari koktel hemijskih reakcija. Tome se posvećuju mnogi terapeuti koji se bave seks-terapijama. Podrazumeva se da se koncentrišete samo na pozitivne aspekte u vezi s vašim partnerom i da se sećate samo uzbudljivih zajedničkih seksualnih iskustava. Mozak na to reaguje tako što uvodi u igru hemikalije koje vas seksualno uzbuđuju. Kada su u periodu zaljubljenosti, to jest zanesenosti, ljubavnici isto tako vide samo lepe strane svog partnera, a njihova želja za seksom izgleda beskrajna. Takođe je moguće da „izbacite seks iz glave" tako što ćete misliti samo na partnerove loše osobine, pa pomenute hemikalije neće biti oslobođene.

Vežbanje zanesenosti

Dobra vest je da pošto možete da simulirate seksualno uzbuđenje, takođe možete da uvežbate osećanje zanesenosti tako što ćete rekonstruisati detalje iz doba kada ste se zabavljali. Zato su večere uz sveće, šetnje kraj mora i zajednički vikend – veoma uspešni. Oni vam daju „hormonalni udarac" – osećanje koje se obično opisuje kao lebdeće. Ljubavnici koji očekuju da period zanesenosti traje večito, silno se razočaraju u životu. Ali, ako pametno postupate i planirate, možda ćete biti u stanju da rekonstruišete svoju zanesenost kad god to želite.

Kako pronaći pravog partnera

Ljubav počinje požudom koja traje nekoliko sati, nekoliko dana ili nekoliko nedelja. Posle nje dolazi zanesenost, koja traje u proseku od 3 do 12 meseci, pre nego je zameni privrženost. Kada se zaslepljujući koktel hormona slegne posle (manje-više) jedne godine, odjednom se nađete u situaciji da vidite svog partnera „na dnevnom svetlu". Sitne mane partnera, koje su vam bile nekad drage, sve vas više iritiraju. Nekada vam je bilo smešno i simpatično kako on nikad ne može da nađe stvari u frižideru, ali sada vam dođe da vrištite svaki put zbog toga. S druge

strane, muškarcu je bilo tako milo njeno čavrljanje o svemu i svačemu, a sada planira ubistvo svaki put kad ona otvori usta. Tiho se pitate: „Zar ću ja ovako do kraja života? Šta mi uopšte imamo zajedničko?“

Ruža je cvet ljubavi. Posle tri dana opadnu sve latice i ostane vam ružna bodljikava stabljika.

Verovatno niti imate išta zajedničko, niti imate o čemu da pričate. Zadatak prirode je da spaja muškarce i žene pod dejstvom snažnog hormonalnog koktela – da bi stvorili nov život, a ne da bi razmišljali. Naći pravog partnera, za dugoročnu vezu, znači naći nekog s kojim imate mnogo zajedničkog, ali nezavisno od zaslepljujućeg hormonalnog uticaja prirode. Kada prođe faza zanesenosti, a proći će kod svakog, razmislite da li ste u stanju da nastavite vezu baziranu na prijateljstvu i zajedničkom interesu. Napišite spisak osobina i svega što vas zanima kod partnera u dugoročnoj vezi i znaćete tačno šta želite i tražite. Muškarac, na primer, ima listu osobina idealne partnerke, međutim, kada ode na zabavu – njegov mozak se „zapali“ zahvaljujući testosteronu. Idealna žena pretvara se u idealnu ženu na osnovu hormonalne motivacije – lepe noge, ravan stomak, okrugla stražnjica, lepe grudi itd. Žene žele muškarca sa torzom u obliku slova „V“ i slično. Ovo su sve kratkotrajne biološke potrebe koje, u stvari, imaju malo dodirnih tačaka sa uspehom modernih veza. Kada sastavite pravu listu poželjnih dugoročnih osobina vašeg idealnog partnera, imajte je na umu sledeći put kada priroda, preko biološkog u vama, pokuša opet da komanduje vašim postupcima.

Priroda od vas želi da rađate, što češće i što više. Ona ima i moćna sredstva da vas na to privoli. Kada to primite k znanju i sačinite opis onoga koga tražite u svom životu, vaše šanse za pronalazak idealnog partnera biće veće.

Jedanaesto poglavlje

U SUSRET DRUGAČIJOJ BUDUĆNOSTI

„Možda nikad nećemo sazanti šta je nateralo naše vodene pretke da izađu iz vode.“

Dejvid Atenborou, prirodnjak

Kažu da je muškarcima divno jer mogu u Tunisu da odu na plažu u „toplesu“ a da ne budu na smrt kamenovani, ne moraju da se prisećaju gde su ostavili stvari, mogu da otvore sopstvenu konzervu i da jedu svoju bananu za užinu pred građevinskim radnicima. Divno je biti i žena, jer možeš da kupiš sopstvenu garderobu, da prekrstiš noge bez podešavanja suknje i ako opališ šamar čoveku na javnom mestu svi će te podržati.

Divno je biti muškarac, jer možeš da kupuješ krastavce a da ti ne bude neprijatno.

Muškarci i žene su različiti. Niko nije bolji ili gori – samo su drugačiji. Nauka to zna, ali pobornici politički korektnog ponašanja čine sve da to poreknu. Postoji društveno i političko gledište po kome muškarci i žene treba da budu jednako tretirani na osnovu toga što su isti.

Oni nisu isti i to je moguće dokazati.

Šta muškarci i žene stvarno žele

Za modernog muškarca nije se mnogo promenilo kroz vekove. Današnji muškarci u 87 odsto slučajeva izjavljuju da im je posao najvažnija stvar u životu a 99 odsto kaže da želi dobar seksualni život. Za moderne žene pak mnogo šta se promenilo. Njihovi prioriteti su se promenili u odnosu na one koje su imale njihove majke ili bake. Mnoge žene su izabrale karijeru da bi ostvarile neke od (donedavno) tipično muških ciljeva: novac, prestiž, moć. Ali zajedno s njima, one dobijaju i neke od neželjenih posledica

koje idu uz muške poslove: probleme sa srcem, čir, stres i iznenadna smrt.

Svaka treća žena je devet dana godišnje na bolovanju zbog stresa.

Četrdeset pet procenata zaposlenih žena danas kaže da je njihov posao najveći izvor stresa. Britanska kompanija BUPA, koja se bavi zdravstvenim osiguranjem, zajedno sa časopisom „Top sante" (koji piše o zdravstvenim temama), obavila je ispitivanje 5000 žena, a rezultat je kasnije objavljen u časopisu – 66% žena izjavilo je da previše posla narušava njihovo zdravlje.

Većina žena izjavila je da bi više volela da prestane da radi, ali da ne može iz materijalnih razloga. Samo 19% je zapravo reklo da ih zaista zanima karijera. U Australiji je, posle sličnog istraživanja, samo 5% žena izjavilo da im je karijera najvažnija (uzorak su bile žene od 18 do 65 godina). Materinstvo je bilo na najvišem mestu na listi prioriteta. U starosnoj grupi od 31 do 39 godina, 60% žena se izjasnilo da je materinstvo najvažnije u životu, dok je samo 2% to isto reklo za karijeru. U mlađoj grupi žena, od 18 do 30 godina, ta srazmera je malo drugačija – 31% glasalo je za materinstvo, a 18% za karijeru.

Ukupno 80% žena smatra da je na najvažnijem mestu u životu podizanje dece u klasičnoj porodičnoj zajednici. To pokazuje da su u zabludi mnogi koji misle da su feministkinje potpuno promenile ženski pogled na svet. Vrednosti i prioriteti savremene žene u osnovi su isti kao što su bili vekovima. Dramatična razlika je jedino u ekonomskoj oblasti, jer 93% žena vidi svoju finansijsku samostalnost kao faktor od životne važnosti. Zanimljivo je da 62% žena zahteva više političke moći, ili, drugim rečima, žene ne žele da budu zavisne od muškaraca.

Što se tiče njihovog ličnog života, na listi prioriteta seks je zauzeo skoro poslednje mesto sa 1%, dok je uzajamno razumevanje odnelo 45% , a uzajamno poštovanje 22%. Samo 20%

reklo je da im je seksualni život fantastičan, a čak 63% priznaje da njihov partner nije baš ljubavnik kakvog sanjaju. Na ženskoj listi prioriteta najvažnije je materinstvo, koje je izvor najveće sreće i zadovoljstva većini žena. Mnoge žene od karijere izjavile su da se poslom bave uglavnom iz finansijskih razloga. Većina njih živi u gradovima gde su dve plate uslov za opstanak. Mnoge čak smatraju da je važnije zaraditi novac deci za hranu, oblačenje i obrazovanje nego podizati ih, negovati i biti s njima dok odrastaju. Žene uživaju u podizanju dece više nego muškarci, koji, nažalost, u većini slučajeva to shvate tek kad dobiju unučiće.

Izbor zanimanja

Sve u svemu, izbor zanimanja nije se mnogo promenio u slučaju muškaraca – oni i dalje biraju prvenstveno zanimanja koja podrazumevaju prostorne sposobnosti. Doduše, zabeležen je blag porast interesovanja za tipično ženska zanimanja, ali dokazano je da su to uglavnom muškarci sa viškom ženskih osobina. Najviše je porastao broj frizera, umetnika i učitelja.

U slučaju žena stvari su se prilično promenile, te danas u Americi oko 84% zaposlenih žena radi u informativnim i uslužnim delatnostima. U zapadnom svetu između polovine i dve trećine svih novootvorenih kompanija vlasništvo su žena, a 40% direktorskih mesta, kao i administrativnih i rukovodećih funkcija takođe pripada ženama.

Ako ste žena zaposlena u tradicionalno muškom poslu, imate dva izbora: ili da date otkaz ili da postanete muškarača.

U tradicionalno muškoj hijerarhiji žene moraju „muški“ da se bore za vrhovne pozicije, mada kako smo videli, većina žena ionako ne želi ove poslove. U većini političkih sistema manje od 5% su političari žene, iako one po pravilu privlače oko 50%

medijske pažnje. Ako ste žena koja radi u tradicionalnoj muškoj hijerarhiji, imate dva izbora: da date otkaz ili da postanete muškarača. Muškost i dalje „otvara vrata", znači žena koja nosi garderobu koja podseća na mušku ima više izgleda da dobije rukovodeću funkciju nego one koje se oblače ženstveno. Ovo je pravilo čak i onda kada na mestu donošenja odluka sede – žene! Takođe su na razgovor za prijem na posao dobrodošlije žene koje, na primer, ne koriste parfem.

Ženski „dodir" u poslovanju

Muški zapeti u poslu verovatno je jedini način da se dođe do vrha, ali ostati na vrhu izgleda da je moguće jedino na ženski način.

U većini organizacija vladala je tradicionalno muška hijerarhija, sa dominantnim muškim likom lidera čiji kredo je bio: sledite mene, inače…! Ovakve organizacije su sve ređe, kao što više u školi nije glavni dasa onaj s najvećim mišićima i najmanjim mozgom. Kao što je potrebno muški raditi da se dođe do cilja, tako je potrebno ženski osmisliti saradnju, kooperativnost, harmoniju koje će obezbediti uspeh svima zajedno.

Na najvišem nivou naglašavanje muških vrednosti vodi u internu borbu za vlast. Pojedinci bi da rade po svome i dogovor nije moguć. Slobodni strelci i njihove inicijative, kao ni intuicija nisu pravo rešenje u borbi da se izgleda i da se bude najbolji na tržištu, bez obzira na to što ove proizvoljne strategije mogu doprineti razvoju. Ženske vrednosti, s druge strane, podstiču timski rad, saradnju, međuzavisnost, što je daleko podesnije za strategiju uspeha zajedničke organizacije. Ovo ne znači da muškarci treba da se preobrate u ženstvene tipove niti da žene treba da se ponašaju muški, nego da jedni druge razumeju i da jedni drugima pomognu u raznim fazama puta ka uspehu.

Šta učiniti sa dečacima

Dečaci su svuda lošiji u školi od devojčica, te bi za njih bilo potrebno posebno, drugačije školovanje. Oko 80–90% učenika

izbačenih iz škole u zapadnim zemljama su dečaci. Gotovo sva hiperaktivna deca su muškog pola, veoma su retke hiperaktivne devojčice. Umesto da, kao što to devojčice rade, izostave učenje predmeta koji im ne idu u školi, dečaci izostave uopšte odlazak u školu i tako postaju problem za sredinu. Danas devojčice u školama dobijaju pohvale jer lako pišu i razmenjuju poruke elektronskom poštom na školskim kompjuterima, dok dečaci istovremeno dobijaju grdnju pošto iste te kompjutere kvare ili brzo pronalaze pornografske slike na internetu. U većini oblasti dečacima lošije ide škola. Muškarci su gotovo napustili profesiju učitelja, tako da žene vladaju u osnovnim školama (a ono malo učitelja što je ostalo nije više uštogljeno i autoritativno).

Nadmetanje je zamenjeno saradnjom, učenje lekcija zamenjeno je saživljavanjem s patnjama ljudi širom sveta, a strogi učitelji prekvalifikovali su se u blage i pune podrške, pa je sve postalo veoma toplo i zasnovano na povernju i prijateljstvu. Nema više muškog principa i uzora.

Jedno od rešenja su škole samo za dečake i samo za devojčice, ili odvojena odeljenja. Tako bi se vratio muški uzor u škole. Mi se ovim ne zalažemo za vraćanje na stara vremena u kojima su učitelji tukli dečake štapom. Dečaci, naravno, treba da se uče toleranciji, poštovanju i saradnji, ali im takođe treba pokazati autoritet, disciplinu, nadmetanje i muški uzor. Preuzimanje ženskog principa u obrazovanju podelilo je dečake u dve grupe: jedna grupa su nežni dečaci i mekušci, a u drugoj grupi su nemirni i bezobrazni, oni koji ometaju nastavu i zato ih izbacuju sa časova ili iz škole.

Nema uzora za dečake

Postoji mnoštvo ženskih uzora koji zrače toplinom, neposrednošću i deluju vaspitno. Čak i one žene–uzori koje pokazuju i muške osobine, kao samouverenost i seksualnu nezavisnost – poput Madone ili pokojne princeze Dajane – deluju vaspitno i izgledaju ženstveno.

Čak je i „gvozdena ledi“ (Margaret Tačer) javno pokazivala svoju žensku osetljivost u slučajevima ljudske tragedije i

gubitaka. Ali za razliku od devojčica, dečaci nemaju uzore. Nekadašnji uzori u liku Klarka Gebla, Džejmsa Dina, Marlona Branda ili Džejmsa Bonda, imali su tipično muške crte, ali istovremeno su imali i manire, učtivost, poštovanje prema ženama, bili zaštitnički raspoloženi prema porodici i prijateljima. Oni su zamenjeni likovima kao što su Silvester Stelone, Arnold Švarceneger, Brus Vilis i Žan Klod Vandam, koji tumače uloge nasilnika spremnih da sve probleme rešavaju tučom i razbijanjem, destrukcijom i uništavanjem. S druge strane, jedina alternativa su šonje poput Hju Granta, čije ponašanje ima više ženskih nego muških karakteristika.

Četiri petine od ukupnog broja učitelja u osnovnim školama su žene, a sve je više dečaka koje su odgajile samohrane majke. Inače, klasično muško ponašanje koje podrazumeva da muškarac pridrži vrata ženskoj osobi gotovo da se smatra seksističkim, šovinističkim ili čak agresivnim.

Sportski heroji

Mnogi dečaci nemaju svoj lični uzor u životu, pa se time objašnjava pojava nove vrste idola koju čine sportski heroji. Skoro dvesta godina je cilj sporta bio dvostruk: prvo – da omogući mladićima da utroše svoje nagomilane testosterone, a drugo – da ih nauči veštini i vrednostima koje će im pomoći da postanu ispravni ljudi. Važnost etike i poštenja, dobrog timskog kolege, ljudskih principa u postizanju sportskih ciljeva – sve je to bilo prenošeno sa generacije na generaciju. Igrači su učili da poštuju druge, kao i da je poštovanje drugih u igri važnije od same igre. Međutim, od osamdesetih godina XX veka, većina sportskih aktivnosti pala je pod uticaj novca, tako da sad igrači dobijaju ogromne svote novca za šutiranje ili dobacivanje. U većini današnjih sportova igra je postala važnija od svega. Gde ćete danas videti veću koncentraciju agresije, nasilja, egoizma i nepristojonsti nego na sportskim terenima? U ranijim generacijama sport je bio dodatak vaspitavanju, jer je razvijao lične kvalitete, a sportista je bio ličnost, nije imao cenu izraženu u novcu. Danas igrači ostavljaju na terenu svoje drugove zgrčene, izubijane,

demoralisane, slomljene, polumrtve, svi jure dalje, jer su za to plaćeni. U hotelima i skupim noćnim klubovima posle utakmice oni se ružno ponašaju, zverski opijaju, prave javne ekscese. Uvrede upućene sudijama na fudbalskim utakmicama veoma su česte, a mnogi navijači čak smatraju duhovitim kada razbesneli igrač protivničkom igraču odgrize uvo.

Fenomen sportskog heroja nametnuo je brutalnost kao uzor u takozvanim sportskim nacijama, naročito onim koje obožavaju fudbal. Poput pop zvezda, ovi uzori nastaju preko noći, često dolazeći iz potpunog mraka pravo na mesto idola, skoro boga, da bi mladim ljudima propovedali o svojim iskustvima i davali im loš primer u svemu. A mladi su neiskusni i lako je njima manipulisati. Tako se sportisti danas koriste za reklamu i unapređenje prodaje svakakvih proizvoda. Mnogi mladići danas smatraju da je njihova vrednost izražena u njihovoj veštini da šutnu loptu ili pogode metu.

Sindrom sportskog heroja nije sasvim zahvatio Evropu, gde je još uvek Betoven poznat koliko i Majkl Džordan ili Dejvid Bekam.

Da li je sve ovo politički korektno ?

Ispitali smo preko 10.000 učesnika konferencija iz šest zemalja gde se politička korektnost visoko kotira i ustanovili da 98% muškaraca i 94% žena misli da je taj koncept postao vladajući i da im guši slobodu da se iskažu bez cenzure.

Politička korektnost, kada su u pitanju polovi, nastala je sa namerom da se potpomogne borba protiv seksističkog ponašanja i jezika, protiv nejednakosti između muškaraca i žena i da se pruže ženama jednake mogućnosti. Koncept, međutim, nikad nije u celosti podržavan. Na pitanje da li će ikada prevladati, naučnici kažu da je to malo verovatno – milionima godina su muškarci i žene evoluirali u ono što su danas, pa će po njima, verovatno trebati još milion godina da evoluiraju u bića o kojima govore pristalice političke korektnosti. Najveći problem čovečanstva danas je – što su naši uzvišeni ideali milion godina ispred naše (genetičke) stvarnosti.

Biološko u nama nije se mnogo promenilo

Dečaci se igraju predmetima, devojčice komuniciraju. Dečaci bi da vladaju, dominiraju i da budu glavni, devojčice brinu o moralnosti, odnosima u zajednici i ličnostima. Žene su i dalje retkost u velikom biznisu i visokoj politici, ali ne zbog muške agresije, već samo zato što ih to ne interesuje.

Iako imaju iste uslove, muškarci i dalje traže najviše mehaničke poslove, dok devojke odlaze u profesije gde je presudna ljudska interakcija.

Izraelski kibuci godinama su pokušavali da izbace muško-ženski stereotip kod dečaka i devojčica. Njihova garderoba, cipele, frizure – sve je bilo uniformno, jednako za oba pola. Dečacima su davane lutke, morali su da uče da šiju, kuvaju, pletu, a devojčice su se verale na drveće, igrale fudbal, vežbale gađanje.

Ideja kibuca, između ostalog, bila je da se napravi seksualno neutralno društvo, u kome neće postojati rigidna formula za polove, gde će svaki član imati jednake mogućnosti i jednake odgovornosti u svojoj grupi. Seksističke fraze poput: „Dečaci ne plaču“ ili „Devojčice se ne igraju u blatu“ bile su uklonjene iz rečnika, pri čemu su pripadnici kibuca isticali da je u kibucima primenljiva potpuna zamena uloga polova.

Šta se onda desilo? Posle 90 godina kibuca, proučavanja su pokazala da dečaci u kibucima konstantno izražavaju agresiju i neposlušno se ponašaju, grupišu se po jačini, tuku se međusobno, imaju nepisanu hijerarhiju, dok devojčice sarađuju između sebe, sklanjaju se od konflikata, lako se sprijatelje i međusobno se pomažu. Kada im je pružena mogućnost da biraju predmete u školi, dečaci su birali, na primer, fiziku ili sport, a devojčice su postajale medicinske sestre, učiteljice i slično.

Proučavanje dece koja su neutralno odgajena, bez vezanosti uz majku pokazalo je da su i ta deca ispoljavala različitost u pogledu ponašanja u skladu sa osobinama svog pola. Veća je vero-

vatnoća da će insistiranje na neutralnom vaspitavanju napraviti upropašćene ličnosti.

Konačno...

Veze između muškaraca i žena i dalje funkcionišu, uprkos velikim razlikama između njih. Veća zasluga se pripisuje ženama jer one imaju tu potrebnu veštinu da održavaju vezu, kao i porodicu. One su opremljene sposobnošću da osete porive, značenja i namere „između redova" i da predvide ishode ili preduzmu mere da preduprede probleme. Samo zbog te osobine bilo bi mnogo lakše kada bi žene bile lideri zemalja. Muškarci su vešti u lovu, obezbeđivanju hrane, snalaženju u prostoru, dokolici i „pravljenju" potomstva – to je to. Muškarci moraju da nauče nove metode modernog opstanka, baš kao što to čine žene.

Odnosi između polova postaju oštriji kada muškarci i žene ne priznaju međusobne razlike i kada jedni od drugih očekuju ponašanje u skladu sa svojim željama. Veliki deo stresa koji doživimo u odnosima dolazi upravo iz verovanja da su muškarci i žene jednaki i da imaju iste želje, interesovanja i ponašanja.

Prvi put u ljudskoj istoriji odgajamo i edukujemo dečake i devojčice na isti način, učeći ih da su isti u svemu. Onda kao odrasli ljudi, naročito posle venčanja, probude se iz ove zablude zbunjeni zaključkom da su potpuno različiti u svakom pogledu. Nije iznenađujuće ni to što su brakovi današnjih mladih parova u tako lošem stanju. Opasno je insistirati na jednakosti ponašanja polova koji imaju potpuno različito programirano ponašanje u mozgu. Ako vam je teško da razumete zašto se priroda našalila stvorivši tako velike razlike među nama, posmatrajte to iz drugog ugla: možda to tako izgleda zato što je naše biološko u suprotnosti sa spoljašnjim faktorima sredine.

Dobro je da znate da ćete kad shvatite razlike i njihove uzroke, ne samo lakše živeti s njima nego će vam život biti zanimljiviji.

Muškarci žele moć, uspeh i seks. Žene žele stabilnost, ljubav i bliskost. Nervirati se zbog toga isto je besmisleno kao i ljutiti se na nebo kad pada kiša. Prihvatanje činjenice da kiša pada,

olakšaće vam život – ponećete kišobran ili kišni mantil i to više neće predstavljati problem. U istom maniru možete predupre-diti konflikte koji mogu nastati kao posledica vaših različitosti.

Danas se svakodnevno otkrivaju novi detalji o ljudskom mozgu i njegovim funkcijama. U tome nam mnogo pomažu snimci mozga, koje dobijamo zahvaljujući sve savremenijim skenerima. Na primer: devojka koja pati od anoreksije vidi sebe u ogledalu kao debelu. To što ona vidi je iskrivljena stvarnost. Dr Brajan Laks iz londonske bolnice Ormond 1998. godine skenirao je mozgove anoreksičnih tinejdžerki i otkrio da skoro sve imaju slabiji dotok krvi u delove mozga koji kontrolišu vid. Ovo je samo skorašnji primer jednog od mnogih novijih otkrića iz oblasti istraživanja mozga.

Sve je više dokazanih i pouzdanih otkrića naučnika širom sveta o tome da biohemija u materici diktira unapred strukturu mozga fetusa. Ono za šta nam ne treba milionska oprema da i sami vidimo jeste – da muškarci ne slušaju i žene ne umeju da tumače mape. Skeneri samo objašnjavaju zašto je to tako.

Pišući ovu knjigu mi smo izneli mnoštvo informacija koje ste sigurno i sami znali, ali verovatno na podsvesnom nivou.

Neverovatno je da danas, na početku XXI veka, mi još uvek u školama ne učimo decu kako da lakše razumeju muško-ženske odnose. Više volimo da posmatramo pacove koji jure po lavirintu ili majmune koji prave kolut unazad za bananu. Previše smo spori u nastojanju da utkamo naučna dostignuća u obrazovni sistem.

Ostaje vam, dragi čitaoci, da se sami obrazujete. Samo tako se možete nadati da ćete uspostaviti odnose koji vas obostrano čine zadovoljnim.

POTRAŽITE KOD SVOG PRODAVCA KNJIGA

Robin S. Šarma

PUT KA VELIČANSTVENOSTI

Od autora svetskog bestselera
Kaluđer koji je prodao svoj ferari.

Knjiga koju nećete zaboraviti!!!

Da li ste se umorili od igranja na malo? Osećate kako možete mnogo više? Da li ste spremni da postanete spektakularno uspešni, efektivni tako da oduzimate dah i ispunjeni zadovoljstvom, da vaš posao i život dostignu nivo veličanstvenosti? Ako je tako, ova knjiga je napisana baš za vas. Vatrena, inspirativna, provokativna i prepuna velikih ideja koje će vas dovesti brže nego što ste se nadali do života kome težite. *Put ka veličanstvenosti* je jedna od retkih knjiga koje stvarno imaju moć da oslobode vaše potencijale i probude u vama ono najbolje.

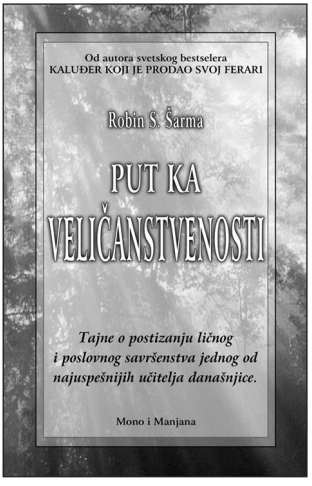

Alan i Barbara Piz

DEFINITIVNI VODIČ KROZ GOVOR TELA

Naučite kako govor tela otkriva skrivene emocije i misli.

Govor tela ljudi otkriva da je ono što govore često sasvim drugačije od onoga što misle ili osećaju. Iz ovog stručnog i zabavnog priručnika možete da saznate tajne govora tela, kako biste stekli više samopouzdanja i umeli da kontrolišete svaku situaciju – od pregovora oko sklapanja posla do nalaženja odgovarajućeg partnera. Otkrijte tehnike koje će vam pokazati kako da tumačite gestove i čitate neizgovorene misli i emocije – i izvučete pravilne zaključke.

POTRAŽITE KOD SVOG PRODAVCA KNJIGA

POTRAŽITE KOD SVOG PRODAVCA KNJIGA

Daglas Stoun, Brus Pejton, Šejla Hin

TEŠKI RAZGOVORI

Steknite samopouzdanje i budite vešti i u najtežim razgovorima!

Bilo da se suočavamo sa primedbama svojih radnika, ne slažemo s našim supružnikom oko novca i podizanja dece, pregovaramo sa teškim klijentom ili, jednostavno, kažemo „ne“, ili „Žao mi je“, ili „Volim te“, svaki dan pokušavamo ili da učestvujemo u teškim razgovorima ili da ih izbegnemo. Bez obzira na to koliko smo sposobni, svi vodimo razgovore koji izazivaju uznemirenost ili razočarenje.

Govorite u svoje ime jasno, glasno i snažno!

POTRAŽITE KOD SVOG PRODAVCA KNJIGA

Rodžer Fišer i Vilijem Juri

KAKO DA POSTIGNETE DOGOVOR

Postignite sporazum bez popuštanja!

Lako razumljiv i univerzalno primenljiv metod za pregovaranje o ličnim i profesionalnim sporovima, koji vam pomaže da ne ispadnete naivni – ali i da ne izgubite prisustvo duha.

Knjiga *Kako da postignete dogovor* nudi vam jezgrovito prezentovanu i dokazano dobru strategiju za postizanje obostrano prihvatljivih sporazuma u svim vrstama spornih situacija – bez obzira na to da li su posredi nesporazumi između roditelja i dece, komšija, šefova i radnika, klijenata ili korporacija, podstanara ili diplomata. Zasnovana je na studiji Harvardskog pregovaračkog projekta, grupe koja se kontinuirano bavi svim nivoima pregovora i sporova.